

A MAGYAR ÚRIASSZONY OTTHONA

AZ OTTHON KULTÚRÁJA

SZERKESZTETTÉK:

SZEGEDY-MASZÁK ALADÁRNÉ

a Kath. Háziasszonyok Országos Szövetsége elnöke

ÉS

STUMPF KÁROLYNÉ

a Kath. Háziasszonyok Országos Szövetsége alelnöke

1934

A MAGYAR ASSZONYOK NEMZETI SZÖVETSÉGE .
KIADÁSA

934 II. üss. 34708 Réva Irodalmi Intézet Nyomdája, Budapest.
Műszaki ig.: Linzer M.

E L Ó S Z Ó

A fészekrakás, az otthonteremtés gondja mindig foglalkoztatta az emberiséget és különösen most kétszeresen fontos, amikor azt annyi külső tényező és belső szellemi áramlat befolyásolja és nehezíti. Jól kell azt felépíteni és megalapozni.

Általánosan megállapított tény, hogy a családi fészek, az otthon már nem áll azon az erkölcsi színvonalon, ahová az isteni gondviselés tervezte, hogy megváltozott a jellege, megromlott a szelleme, mert az emberiség nagy részénél is megváltozott a felfogás az élet értelme, jelentősége és célja iránt.

De az emberi élet magasabbrendű szárnyalását az igazi céljától eltéríteni még sem lehet. Az emberi lélekben továbbra is meglesz a vágy nemesebb élet kialakítására és ebből fakad és sugárzik ki az otthon szeretete és az otthon éltető szelleme. Arra kell törekednünk, hogy a fészekrakás, az otthonteremtés lehetőségeit elősegítsük, de olyképpen, hogy az ezentúl is az isteni gondviselés akaratához híven a régi hagyományok pilléreire épüljön fel, a jelen élet szükségleteihez alkalmazkodjék és a változott viszonyoknak megfeleljen.

Jelen könyvünkkel ezt akarjuk elérni. Nem az a célunk, hogy a nagy társadalmi gondolatok átalakító erejének problémáival foglalkozzunk s ezeknek megfelelően az otthon arculatának megváltozását segítsük elő, hanem gyakorlati ismereteket nyújtunk és útmutatást adjunk arra nézve, miképp lehet a régi otthont, az adott viszonyokkal számolva és a modern fejlődést követve, szebbé, kelleínebbé, melegebbé tenni és lelket adni belé.

Az itt összefoglaltak csak rövid vázlatok és irányelvek, melyeknek alapján mindenki életkörülményeinek és viszonyainak megfelelően teremtheti és alakíthatja otthonát és bele-

Könyvünk a szükséges és értékes ismeretek javát akarja

nyújtani arra nézve, hogy mint tudjuk a régi kedves vonzó családi otthonok képét megőrizni a jelen gazdasági viszonyainak megfelelően az utóbbi idők nagyszabású fejlődésének és a legkülönbözőbb technikai eredményeknek felhasználásával.

Összegyűjtöttük nemcsak mindazokat a gyakorlati ismereteket és útmutatásokat, melyeknek felhasználása és segítése a szerényebb körülmények között élőknek is megadja a lehetőséget, hogy a modern fejlődésnek megfelelően rendezze be otthonát. És mivel a nő van hivatva az otthonnak kényelmét, szépségét és rendjét megalapozni, a családtagok egészségi feltételeiről gondoskodni, a nőtől, a feleségtől, az anyától függ a családi kör atmoszférája, szelleme is, mert ő az otthon lelke, ő a család erkölcsi és anyagi értékének gondozója. Az ő tudásából, az ő ismereteiből, fennkölt szelleméből és áldozatos szeretetéből fakad mindaz, ami az otthonnak szilárd alapot és nemes kultúrát ad.

A Kath. Háziasszonyok Országos Szövetsége negyedszázad óta törekedett a nőket elméleti és gyakorlati képzéssel hivatásszerű feladataik ellátására nevelni, hogy ezáltal is hathatósabban segítse elő családvédelmi célját.

Ezt a képzést akarja továbbfejleszteni jelen könyvünk. Hálás köszönettel tartozunk mindazon munkatársunknak is, kik a múltban előadásaikkal, most pedig szakszerű cikkeikkel igyekeztek útmutatást adni az otthonépítés nemes munkájához.

Történelmi időket élünk. A magyar asszony, a magyar nő mindenkor megállotta helyét, mert a korszerű feladatok és egyetemes szükségletek ellátása mellett mindig meg tudta óvni családját és otthona fennmaradásának legerősebb pilléreit. Bizonyára most is hagyományos ősi erényeiből kifolyólag teljes odaadással fogja a kínálkozó szakismereteket felhasználni, hogy az új élet felé vezető úton megmentsse és fejlessze otthonát az ezerestendős kultúra alapján.

Szegedy-Maszák Aladárné,

a Kath. Háziasszonyok Orsz. Szövetsége
elnöke.

B E V E Z E T É S

Az egész világot átalakító áramlatok, melyek mindennapi életünket is befolyásolják, nem állanak meg az otthon küszöbénél, hanem ott is éreztetik hatásukat és abban is erős átalakulásokat idéznek elő.

Nem hagyhatjuk figyelmen kívül ezeket a jelenségeket, hanem azokkal akarva, nem akarva, számolnunk és bizonyos mértékben hozzájuk alkalmazkodnunk kell. Most már csak erkölcsi érzékunktől, leleményességunktől és életrealitásunktól függ, hogy ezen átalakító folyamatban hogyan álljuk meg helyünket, mit veszünk át belőlük és mit hagyunk el?

Mindazt, amit életviszonyainknak, életfeltételeinknek, családjainknak megfelelőnek, jónak látunk, azt vegyük át és ezzel szemben vessük el azt, ami anyagi, szellemi vagy lelki kárunkra van, még akkor is, ha netán az ú. n. „haladás” formájában jelentkeznék is.

Az pl. kétségtelen, hogy ma az otthont régi formájában, a régi berendezkedésében, régi igényeinkkel fenntartani nem tudjuk. Hogyha tehát otthonunkat meg akarjuk tartani, meg akarjuk őrizni, nekünk kell azt külsőleg úgy átalakítanunk, hogy az továbbra is otthont, menedéket jelentsen, amely életünknek nyugvópontja, ahová megpihenni vágyunk és ahol úgy a családfő, valamint a gyermek is mindazt a szépet, azt a jót, amely lelkük mélyén van, ott legyenek képesek kitermelni.

Az otthon berendezkedése terén sok jót és hasznosat hoztak az átalakító új viszonyok. Ha pl. párhuzamot vonunk az otthon keretétől szolgáló régi 40—50 év előtti és a mai lakások között, lehetetlen nem észrevenni a mostaniak előnyeit a régiekkel szemben. Ez a szembetűnő előny elsősorban a higiénikusság, tehát a könnyebb tisztántarthatóság szempontjából mutatkozik, a világosság, levegő, napsugár szeretetében. Mindezek mellett a könnyebb munkamegoldás is olyan

szempont, amelyet különösen a háziasszony részéről nem lehet eléggé felbecsülnünk!

Ha t. i. visszagondolunk még a 20—30 év előtti nehéz, agyonfaragott bútorokra, — nem is szólva arról, hogy a sok felesleges lim-lom mennyi helyet és időt rabolt el — meg kell állapítanunk, hogy abban az időben úgy a háziasszonynak, valamint a háztartási alkalmazottnak már magában véve az állandó takarítással, a felesleges csecse-becsegondozással is, temérdek munkája akadt és úgyszólván ezeknek volt örökös rabja!

Mennyivel lakályosabb, kedvesebb, egészségesebb és esztétikusabb a mai, bár kisebb, de újszerű modern lakás, mert több kényelmet, felfrissülést, pihenést nyújt úgy a családtagoknak, mint a háziasszonyoknak észszerű beosztása és a hely jó kihasználása által.

Leegyszerűsített életmódunk mellett a régi nagy lakás sokszor anyagi tehertételt jelent számunkra és ezért cseréljük azt fel kisebb újszerű, lakással, amelyben jól fogjuk érezni magunkat, ha ugyan kevesebb a szobák száma, de kényelmesebb a beosztása. Ha a régi lakásfelszerelésünket — értve alatta a feleslegeseket — nem tudnók új lakásunkban jól elhelyezni, mondjunk inkább le róluk és tartsuk meg csupán a szükségeseket, mert az otthon kényelme nem a sok felesleges bútortól függ.

Jelen könyvünknek is elsősorban az a célja, hogy megkedveltesse a háziasszonyokkal az egyszerű, a korszerű kislakást és az újszerű, simavonalú bútorokat. Igyekeztünk kiváló szakemberekkel útmutatást adni arra nézve, hogy a régi nagylakást hogyan osszuk be és hogyan építhetjük át modern, lakályos kislakássá s hogy a régi agyonfaragott, agyondíszített bútorokat hogyan alakíthatjuk át korszerű, simavonalú bútorokká. Útmutatás akar ez a könyv arra nézve is lenni, hogyan válasszuk ki a lakás berendezéséhez illő szőnyeget, függönyt, kézimunkát stb., mert ezek mind hivatva vannak az otthont lakályossá, kedvessé, harmonikussá tenni.

Könyvünk tartalmát három részre osztottuk és úgy csoportosítottuk az anyagot, hogy minden egyes rész lehetőleg felölelje mindazt a tudnivalót, ami útmutatásul szolgálhat a

nőnek arra nézve, hogyan alapozhatja meg otthonát, hogyan lehet férjének igazi élettársa, gyermekeinek gondozója és hogyan teremtheti meg *az* otthon kultúráját, hogy ezen keresztül összetartó láncszeme lehessen az egyetemes nemzeti kultúrának is.

A magyar asszony mindig fanatikusán szerette otthonát és éppen ezért ajánljuk figyelmébe ezt a könyvet is és kérjük, hogy fogadja azt olyan megértéssel és szeretettel, mint amilyen szeretettel mi azt asszonytársainknak átnyújtjuk.

Stumpf Károlyné,

a Kath. Háziasszonyok Orsz. Szövetsége
alelnöke.

I. RÉSZ

LAKÁSKÉRDÉSEK

A korszerű kislakás építészeti szempontból

Kevés nemzedéket foglalkoztatott egyszerre annyi társadalmi és gazdasági probléma, mint a mienket. A szociális gondolat térhódítása, a technika hatalmas fejlődése gyökeresen megváltoztatták a mai ember életkörülményeit, átformálták a világ képét. Az új körülmények és a technikai lehetőségek dikta-
lta változott életmód szükségszerű következménye az új lakás — a modern lakás — kialakulása.

A múlt idők építészetének a kislakás teljesen elhanyagolt terepuma volt. A háború utáni idők gazdasági és szociális körülményei építészetünk legaktuálisabb problémájává tették azt.

Egyrészt a kereseti lehetőségek csökkenése középosztályunk tagjait a régi négy-öt szobás lakásokból a három-kettő-, sőt egyszobás lakásokba kényszerítették; így vált a bérházépítés legégetőbb problémájává a kislakásos bérház. Másrészt a lakásmizériáktól és a pénzérték változásától való állandó rettegés százezreit a családoknak arra ösztönözte, hogy megtakarított kis tőkéjét családiház építésére fordítsa és az idők minden változásában biztosítsa megélhetésének legfontosabb alapját, az egészséges lakást; így vált a vidék és városkörüli építkezések súlypontjává a kisházépítés.

Sajnálattal kell megállapítanunk, hogy a korszerű kislakás kérdése nálunk a gyakorlatban még jórészt megoldatlan kérdés, amelynek oka nem utolsó sorban közönségünk csökön-
nyös ragaszkodása lakásánál a régi sablonokhoz. A régi sablon egy kifelé mutató, befelé semmi kényelmet nem nyújtó reprezentatív lakás. Szalon, fogadó, nagy ebédlő — a mások számára épített és bebútorozott helyiségek — teljesen háttérbe szorították régi lakásainknál a külön hálószobák, a fürdőszoba, a W. C., a konyha — tehát a tulajdonképeni otthonunkat alkotó helyiségek — kialakítását, pedig ez utóbbiak volnának

hivatva testi és szellemi jólétünk istápolására. Nézzük csak meg a legutóbbi években épült bérházaink kislakásait. Átépitési költségek s így a lakberek aránytalan magassága a kereseti lehetőségekhez képest, mint fentebb említettük, a szobaszámok redukálását tette szükségessé. Megmaradt a régi lakásból a legtöbb esetben egy merész operációval az ebédlő és háló. Az ebédlő a régi szokás szerint az egész szoba közepét elfoglaló nagy asztallal és székekkel, a falak mentén a nagy pohárszékkal és tálalóval — mozdulni sem lehet benne. Hol találnak a munkájukból hazatérő családtagok egy nyugodt helyet? Nem különbek az állapotok a kisházak terén sem; sőt éppen ezek legnagyobb része, tekintve, hogy tervező építésszek közreműködése nélkül jöttek létre, sok esetben teljesen észszerűtlenek, gazdaságtalan szerkezetűek; s így sem mint korszerű egészséges lakás, sem mint jó tőkebefektetés nem elsőrangúak, külső megjelenésükről nem is beszélve.

Milyen legyen tehát a modern kislakás¹? Ma az egyik legfontosabb kívánalom az olcsóság — inkább szeretném mondani gazdaságosság. A gazdaságosságnak meg kell nyilvánulnia a ház kivitelében — olcsó, de jó anyagok alkalmazásában — és még inkább az egész lakás beosztásában. A helyiségek észszerű mérete, egymás mellé helyezésük sorrendje, kapcsolata — egyszóval a helyes beosztás — nemcsak a megépítés költségét csökkentheti, hanem még inkább a lakás helyes működését biztosítja; mondhatni üzemköltségét csökkenti a házi teendőkkal kapcsolatban, ami asszonyaink kímélése céljából egyik legfontosabb szempont. A beosztással szoros összefüggésben áll egy másik kívánalom. A célszerűség. A lakás legyen igazi otthon, nyújtson lakóinak nyugodt pihenést és munkalehetőséget.

Utoljára hagytam, bár talán legfontosabb szempont: a lakás mindenek előtt legyen higiénikus, egészséges.

A magva az így kialakult kislakásnak a lakószoba. Régi lakásainknál ez ismeretlen fogalom, hisz minden helyiségünk eddig külön szigorúan megszabott céllal bírt. Ebédlő, vagy szalon, vagy úriszoba, vagy gyermekszoba. A modern kislakásnál mindezt magába foglalja a lakószoba! Itt él a család; ez kell, hogy a lakás legnagyobb helyisége legyen. Az egyik sarka, vagy talán fülkeszerű mélyedése, amelyik a konyhához közel esik, sőt azzal egy úgynevezett tálalónyíláson át kerülhet kapcsol-

latba, tölti be az ebédlő szerepét egy kihúzható, nem nagyméretű asztallal. Az étkezések két órát ha igénybe vesznek naponta, igazán kár volna — de kislakásnál nem is lehet — ez időért egy egész szobát lefoglalni. Itt kell megemlítenem már, hogy a modern kislakás természetesen számol azon körülménnyel, hogy cseléd ma már igen sok helyen nincsen — legfeljebb bejárónó — s így a háziasszonynak, aki a mellett még talán kenyérkereső foglalkozást is űz, kell elvégeznie a házimunka jelentős részét. A háziasszony munkáját megkönnyíteni egyik legfontosabb szempont! A lakószoba nézzen kelet vagy nyugat, vagy akár dél, de semmiesetre sem észak felé. A tűző nap ellen elhúzható függönnyel könnyen védekezhetünk, viszont az éltető napsugarak hiányát semmivel sem pótolhatjuk.

A lakószobához csatlakozó hálószoba méreteiben már kisebb lehet, hisz célja — mint eddig nagyon gyakran — nem lehet az, hogy benne nappal is tartózkodjanak. Méretét meghatározza a leggazdaságosabban elhelyezett ágyak, éjjeliszekrények és ruhaszekrények — ez utóbbiak falbaépítése esetén sok helyet nyerünk — és a szabad közlekedés lehetősége. Életünk egyharmad részét alvással — tehát a hálószobában — töltjük s így igazán egészségügyi érdek ez időre külön helyiséget fenntartani. Nappal használatlan volta viszont lehetővé teszi területének lecsökkentését a lakószoba javára, illetőleg kettőnél több tagú család esetén lehetőleg több kisebb hálószoba létesíthetése céljából, hogy a serdülő gyermekek külön szobát kaphassanak. Hálószobánál leghelyesebb a keleti fekvés.

A hálószobához modern lakásnál közvetlenül csatlakozik a fürdőszoba (több háló esetén kis előtér közbeiktatásával), a W. C. mindjárt benne lehet, bár háromnál több tagú család esetén bizony mindenképpen szükséges volna annak különállása, az előtérből nyílólag.

A lakás másik legfontosabb része a konyha. Valamikor a lakást néző vagy építető háziasszonynak egyik legfontosabb kívánsága a tágas nagy konyha volt. Azt hiszem, elérkezett az ideje annak a beismerésnek, hogy a jó háziasszony agyondolgozottságának egyik legfőbb oka régi konyháink túlméretezett, rossz beosztása volt.

A modern konyha, az észszerű konyha. Hat-nyolc négyzet-

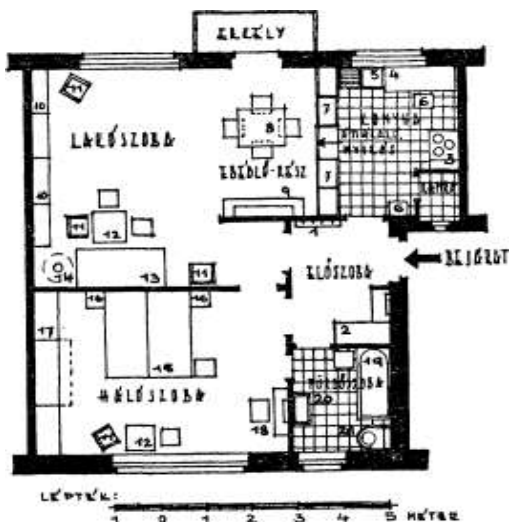
méternél nem kell, hogy nagyobb legyen. Éppen csak akkora, hogy minden szükséges berendezés, kezdve a tűzhelytől a hulladékartóig elférjen és a háziasszony kényelmesen dolgozhasson benne, a nélkül azonban, hogy ide-oda kelljen feleslegesen szaladgálnia a szükséges dolgokért. Mondhatni egy helyben ülve érjen el minden a főzéshez szükséges holmit konyhájában. Ha meggondoljuk, nem is olyan boszorkányság ez. Minden a helyes beosztáson és a technika vívmányainak felhasználásán múlik. Az ilyen konyha természetesen nem is képzelhető el másképpen, mint beépítéssel, — ami azt jelenti, hogy nemcsak a tűzhely, hanem a mosogató, a dolgozóasztal, a konyhaszekrény helye is már a tervezésnél pontosan meg van állapítva, illetőleg a konyha falába be van építve — mert a kis hely gazdaságos kihasználása csak így érhető el. Természetesen egy ilyen racionális konyha egyik legelső feltétele a gáztűzhely, sőt idővel a fejlődés folyamán a villanytűzhely lesz.

Az eddig szokásos szén- vagy fatüzelésű tűzhely a kémény miatt legtöbbször a konyha legsötétebb hátsó zugába szorult, a vízvezeték pedig rendszerint az ajtó közelében volt. Mennyi szaladgálást, hiábavaló fáradságot jelentett ez az egyedül főző háziasszonynak. Hazánkban a legtöbb helyen, sajnos, még gáztűzhelyről sem lehet beszélni. A modern konyháról e miatt éppen nem kell lemondanunk; hisz a rendes tűzhelyet is lehet (ha nem is mindjárt az ablak mellé) jól megvilágított helyre tenni a konyha alakjának kellő megválasztásával.

A lakószobánál már volt szó az úgynevezett áttalalónyílásról. A kis konyha és lakószoba mellett ez szinte elmaradhatatlan. A nyílás a kis konyha és lakószoba ebédlő részének közös falán van, felsapható asztalkával bírhat és a háziasszony minden járás, idő- és erőpocsékolás nélkül a megfőzött ételt a tolóablakszerűen vagy szekrényke formájában kiképzett nyíláson át adhatja be. (Lásd 1-ső és 2-ik ábrán is.)

A kamra egy gazdaságos kislakásnál feltétlenül a konyhából nyíljon s megfelelő szellőzéssel legyen ellátva. A legtöbb esetben nem is kell járható legyen; az egy négyzetméter alapterületű, polcokkal jól beosztott kamra fővárosi kislakásainknál azt hiszem untilig elegendő. A konyha és kamra nézzenek északra vagy nyugatra, a meleg déli oldal nem előnyös főzésre és ételmegevésre.

Az előszoba a modern kislakásnál nagy nem lehet. Legpraktikusabb a 2—2 és fél méter hosszú, egyik oldalán beépített gardero-be-szekrényt, másik oldalán pár fogast tartalmazó előszoba.

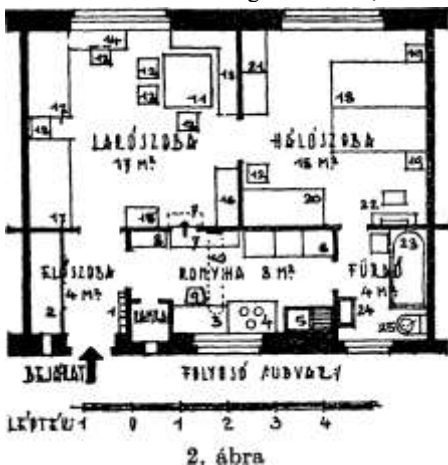
1. ábra

MODERN KISLAKÁS (BÉRLAKÁS) ALAPRAJZA

Észszerű a lakásban lefolyó funkcióknak megfelelő beosztás. Nagy ablakok. Egészséges keresztzellőzést lehetővé tevő elrendezés. A berendezés jelmagyarázata: 1. Ruhafogas. 2. Előszobaszekrény. 3. Tűzhely. 4. Konyhai dolgozóasztal. 5. Vízvezeték és mosogató. 6. Konyhaszék. 7. Beépített edény- és konyhaszekrények, részben a szoba felől, részben a konyhából nyílóan, közepén áttároló nyílással. 8. Nagybítható étkezőasztal székekkel. 9. Edény- és üvegszekrény. 10. Több egyforma egységből összeállított alacsony szekrény sor könyvek, edények stb. részére. 11. Fotelek. 12. Kis asztalka székekkel. 13. Heverő, fekvőhelynek használható. 14. Állólámpa. 15. Ágyak. 16. Kis éjjeli asztalok. 17. A teljes falat elfoglaló három szekrény, ruhának, fehérneműnek. A középső helyére gyermekágy is állítható. 18. öltözőtükör asztalkával és ülőkével. 19. Fürdőkád. 20. Mosdó. 21. W. C.

A modern kislakások elrendezésén és új helyiségtípusain kívül minden egyes elemével és tartozékaival szemben is vannak kívánságaink. Lássuk sorrendben azokat.

Ablak legyen szobánként inkább csak egy, de széles, sok napfényt bebocsátó. Így jobban kihasználhatók a megmaradó falfelületek is, míg a régi több és keskenyebb ablak elaprózta a falakat. Az ablak kerüljön minél magasabbra, amennyire lehet a mennyezethez közel, hogy ne maradjanak a szobában sötét és szellőzhetetlen felső' részek. A konyhaablakoknál speciálisan felső szellőzésről kell gondoskodni; a mi ablakszerke-

KÉTSZOBÁS MINIMÁLIS MÉRETŰ BÉRLAKÁS TERVE
STUMPF KÁROLYNÉ ELGONDOLÁSA SZERINT.

Racionális beosztás a lehető legkisebb területen, 4—5 személy részére hálólehetőség nyújtásával. A berendezés jelmagyarázata: 1. Ruhafogas. 2. Beépített előszobaszekrény (garderob) külön ezellőzéssel. 3. Dolgozóasztal. 4. Gáztűzhely. 5. Vízvezeték és mosogató. 6. Konyhaszekrény, három részből. 7. Lecsapható tálalóasztalok, közöttük áttaláló nyílás. 8. Szekrény takarítóeszközöknek. 9. Konyhaszék. 10. Falrögzített, lefordítható vasalódeszka. 11. Kihúzható asztal. 12. Székek. 13. Párnázott pad. 14. író- és varróasztal. 15. Egymásbatolt asztalkák. 16. Szekrény. 17. Fekvőhelyek. 18. Ágyak. 19. Kis éjjeli asztalok. 20. Gyermekegy. 21. Szekrények ruhának, fehérneműnek. 22. öltözőtükör asztalkával és ülőkével. 23. Fürdőkád. 24. Mosdó. 25. W. C.

zeteinknél legegyszerűbb buktatószárny által, hogyha szükséges a háziasszony akár mindig is nyitva tarthassa, a nélkül, hogy huzatban állna, vagy dolgozna. Kislakások ajtajainál legtöbb esetben elvetendő a kétszárnyú széles ajtó, helyet pazaronkunk vele és az egyik szárnya amúgy is állandóan csukva van. Elrettentő példaképpen állnak a luxust imitáló régi bérházaink, ahol nevetségesen a keskeny előszobából is kettős szárnyú ajtók vezetnek a szobákba, pedig még azt hiszem senkinek sem jutott eszébe, mindkét szárnyat kinyitni és így szobájának terét az előszobával egyesíteni. Ami az ajtók kiképezését illeti, már a háziasszony munkájának csökkentése céljából is szakítani kell a sok élű, port és piszkot fogó váz- és táblázatos kiképzéssel. Mennyi munkába kerül egy ilyen ajtónak csak a letörlése is, nem beszélve annak lemosásáról. Milyen nyugodt hatást nyújtanak és mennyivel kevesebb munkát adnak a német kislakásoknál már általánossá vált teljesen sima, tömör faajtók. Az biztos, hogy nálunk ezek most még többre kerülnek, mint az eddigi formák, de egész bizonyos olcsóbbak lennének, ha mindenki ezt kívánná és tömegesen lehetne azokat egységes méretekben, tehát szabványozva gyártani.

Itt vissza kell térnem a beépített szekrények és a beépített kiskonyha problémájára, amelyek nálunk is csak úgy volnának kerestülvihetők, ha azokat szabványoznák, akárcsak a kislakáshoz szükséges ajtókat és ablakokat, mely esetben fejlődött hazai iparunk egész biztosan elő tudná azokat állítani megfelelő jutányos áron.

A szobák belső magassága jóval kisebb lehet, mint a régi megszokotté. 2.80—3 méter magasság egy kislakásnál untig elegendő, mert nem a szobáknak kell magasnak lenniök, mint sokan gondolják, hogy egészséges és levegős legyen a lakás, hanem a napfény kellő hozzájutásáról és a jó szellőztetésről kell gondoskodni. Így már a lakás általános elrendezésénél arra kell helyeznünk a súlyt, hogy a helyiségek ne egy sorba kerüljenek, mint nálunk a bérházak udvari lakásainál, hanem úgy legyenek csoportosítva, hogy ellentétes oldalra nézzenek és így szellőztetésnél keresztvizet lehessen létesíteni; ezáltal percek alatt kiszívhatjuk a lakásból a rossz levegőt. A belső magasságnál előtérbe lép egy másik tényező, ami már a kislakás tulajdonosának, vagy bérlőjének mélyen a zsebébe

nyúl, ez a fűtés problémája. Mennyi célnélküli kalória pocskékolódott el a magas helyiségeknél. Legideálisabb és leggazdaságosabb s talán a kislakásoknál is a központi fűtés, vagy legalább is etage-fűtés, azaz a lakásonkénti központi fűtés, mert bár a berendezési tárgyak és szerelés többbe kerülnek mint a mostani kályhák beszerzése, de fűtőanyagban az előbbinél jelentkező magasabb bér feltétlenül megtérül, nem is beszélve az amúgy is elfoglalt és agyonterhelt háziasszony munkamegtakarításáról.

Fentiekben a lakás beosztásánál a korszerű kis, majdnem legkisebb lakásról volt szó. Kérdés már most, hogyha az anyagi lehetőségek a nagyobb lakást megengedik, milyen legyen a modern nagylakás? Az irányelvek ugyanazok maradnak. Bővítjük elsősorban a lakószobát, melynek étkező részét ez esetben egy külön közvetlen világítással és szellőzéssel bíró szobarész alkossa. Új, szükséges helyiségeket kapcsolunk a lakáshoz, a család körülményeinek megfelelően. Jobbára otthon dolgozó családfő esetén például külön dolgozószobát. Vagy a gyermekek részére a napközi játszásra, tanulásra egy gyermekszobát. A lakás növelésével természetesen fokozatosan növekszik a konyha is — az észszerűség határain belül — és ahhoz cseléd-szoba csatlakozik. Legfontosabb szem előtt tartanunk, hogy reprezentációs helyiségek kialakítására csak akkor kerülhet a sor, ha a család egészségügyi és kényelmi igényeit már mind kielégítettük.

E helyütt, sajnos, nem terjeszkedhetek ki a korszerű lakás külső megjelenésének ismertetésére, pedig különösen a kisházak építése terén nálunk ma még elszomorító helyzet uralkodik. Évtizedekre tönkre tette Budapest környékének és városaink az utóbbi években épült részeinek képét azon körülmény, hogy közönségünk — kevés számú kivételtől eltekintve — nem veszi igénybe kisházai építésénél a tervező építészek munkáját.

A modern lakásról elmondottak, érzem, nem szolgálhatnak hiánytalan tanáccsal — áldatlan viszonyaink folytán — a magyar háziasszonyok teljes táborának. Bármely vidéki úriasszony soraimat olvasva — mondjuk a modern konyháról — joggal vetheti szememre, hogy hisz nálunk — mint általában a vidéki városaink nagy részében is — még a vizet is kútról kell hozni, nem hogy gáztűzhelyről, vagy villanytűzhelyről

lehesen beszélni, azonban ismertetésem nem állhatott meg a félmegoldásoknál, nem vehette tekintetbe városaink nagyrésznél a modern lakás előfeltételeit — a technikai felszereltséget nélkülöző állapotát, hiszen akkor egy könyv kerete sem volna elég a problémának megvitatására. Hinni akarom, *hogy* a megismerés fél segítség! Ösztönöz a megismert jobb, akár lassan, a lehetőségekhez mért lépésenként! megvalósítására.

Vasvári László
okl. építészmérnök

A lakás belső berendezéséről

(Elméleti és gyakorlati útmutatások)

Ennek a cikknek programját az a kérdés határozta meg: „Hogyan kell a lakás belső berendezését kialakítani?”

Erre a nagyon konkrét kérdésre ugyanilyen konkrét feleletet adni azonban, sajnos, nem lehet, mert ez egyenlő volna a receptadással. A recept pedig a mai körülmények között talán még sokkal helytelenebb segítség, mint amennyire az általában.

Hogy igazi felelethez juthassunk, több olyan tényezőt kell megfigyelnünk, amelyek által ez a kérdés ilyen súlyos aktualitást nyert. Minden mai átlaglakó megfigyelheti saját magán és környezetén, hogy ma mennyi minden másképp van a lakások berendezése körül, mint néhány évvel ezelőtt. A lakás mindenkor annak az *életformának* kifejezője volt, amelynek szolgálatában állott. A jó meg a rossz életformáé egyaránt. Ma az életforma, a nagy általánosság életformája nagy változásokon megy át. Ez a változás sok különféle tényezőtől tevődik össze. Számos akart és viszont mégis nem kívánt körülmény olyan eredőben fut össze, amely tengelyét képezi egy megújuló lakáskultúrának. A nagy gazdasági és szociális problémák, az ember sorsának nagy megoldatlanságai éppolyan tényezők ebben a folyamatban, mint a folyton erősödő testkultúra, az egészség fokozottabb vágya, az élet egyszerűségének és természetességének kívánása, a reprezentáció, társadalmi elválasztódások lassú kiktűszöbölése.

A lakásberendezésben a régiéknél *őszintébb szükségletek* támadnak és ezek valóságos és teljes kielégítésre várnak. Ezeknek a szükségleteknek egy része tényleg új és az élet mai alakulásának következménye; más része azonban kétségtelenül — bár felismeretlenül — már régen is megvolt.

A változott szükségletek kielégítésére is alkalmas lakás ennél a lényegénél fogva természetesen *megjelenésében* is új

kell legyen — ez nem is lehetne máskép —; viszont a régi szükségletek *alaposabb* kielégítése folytán jobb, alkalmasabb a régi, kevésbbé tudatos lakással szemben.

Két feltűnő jellegzetessége van tehát az új lakásépítésnek és berendezésnek: új igényekre és szükségletekre szabott új és fokozott funkcionáló-képesség és a velejáró új megjelenési forma; és a lakás komoly használhatósága iránt támasztott valóságos igények céltudatosabb, jobb kielégítése.

Amennyire kurta ez a program, annyira nagy horderejű, sőt forradalmi változásokat jelent. A modern kislakás ennek jegyében igyekszik levetni magáról minden merev ünnepléységet és hamisított „reprezentációt”. A kényelmet újra feltalálja és egy igazán jó székert ma sokkal jobban megbecsül — igen helyesen — mint egy ornamentumot, mert a dekoráció, erő- és szellemfőlöleg és csak boldog korok műveinek kísérője. Mi, ma a *lényeg* újjáértékelésénél tartunk és nincsenek erőfölöslegeink. Az egyszerűség egyáltalában nem visszaesés, mint ahogyan sokan képzelik, hanem céltudatos és termékeny puritánság. Azt jelenti, hogy nekünk ma a *ruha* helyett a *test* sokkal fontosabb. A fejlődés azonban nagyon lassú, mert, sajnos, a legtöbben még ma is többnyire a *beöltöztetési formái* felett vitatkoznak.

A mai családi ház és bérház berendezésében az egyszerűség és természetesség éppoly domináló elem, mint magában az építésben. A bútorok elrendezése nem formalisztikus szempontokból alakul; nemcsak szimmetrikus elrendezést ismer; nem csinál okvetlen bútorszízetet a szoba közepén, de szigorúan a használat követelményei szerint és a legnagyobb testi kényelem figyelembe vételével alakulnak a berendezés tárgyai. Ezek a« elvek egészen új alapokat adnak a modern lakásberendezésnek.

*

Nézzük meg közelebbről, hogyan történik általában a családi ház és bérház-lakás berendezése. Legtöbbnyire az a helyset, ha a ház *elkészült*, soron következik a berendezés sokréttű művelete. Ez azonban helytelen és káros a ház és lakás egyeége, használhatósága és külseje szempontjából egyaránt. A ház építője, sajnos, a legtöbb esetben nem sokat ért azokhoz

a finomságokhoz, amelyek a lakás teljes értékű funkcionálását jelentik; az építető vagy berendezkedő viszont legtöbbször nem tudja kellő határozottsággal mit akar és így nem tud intelligens *programot* adni, sem, az építéshez, sem a berendezéshez. Miután pedig rendszerint a terveket sem nagyon érti, a legtöbb esetben zsákban macskát vásárol magának.

A baj rendszeren akkor kezdődik, amikor jön a berendező és alaposabb vizsgálódás után kitűnik, hogy ajtók, ablakok stb. rossz helyen vannak. Ilyenkor jobbik esetben sok mindent át kell építeni, nehogy útját állja az észszerű berendezésnek; rosszabb esetben marad minden *így*, ahogy van és a lakás a legfejletlenebb igényeket sem tudja szolgálni. Mindenekelőtt tehát jó és teljes értékű alaprajzokat kell követelnünk az építőtől, ha egyáltalán jó berendezésről beszélni akarunk. Nagyon fontos volna végre elérni azt a logikusnak látszó követelményt, hogy aki nem ért a lakáshoz, az ne tervezhessen lakás-építményeket. A rossz alaprajz ugyanis előre megöli a berendezés funkcionálását. Nem nagyképű jelszó itt a *funkcionálás* gyakori emlegetése, hanem alapvető megérteni való kellene legyen különösen azoknak, akik barbárai a lakásépítésnek. Nem szabad elfelejteni, hogy négy fal még nem lakás, de negyvennégy fal sem. Az építés sem lakásépítés még azáltal, hogy lakások céljaira építőanyagokkal jól-rosszul teret határol és fed be. Rossz alaprajzban csak rosszul lehet a bútorokat elhelyezni, a jókat is, hát még a rosszakat. Rossz alaprajzban, rosszul elhelyezett, rossz bútor ez a megpecsételése legtöbbször a szép reményekkel indult lakásberendezés sorsának. Hiába csinálnak ilyen esetben enyhítésül bármit, az, elhibázott alapokat nem pótolhatja semmi. Így van ez nemcsak a bérlakásban, legtöbbször a kis családi házban is, pedig utóbbinál mennyivel könnyebb volna a helyes organizációt elejétől kezdve keresztülvinni, mint a kötöttebb és fukar bérházlakásban. Ezenkívül a családi ház lakásának egész beállítása sokkal egyénibb és szabadabb lehetne, mint a bérlakásé, ami olyan nagy előnyt jelent, hogy azt nem volna szabad kiaknázatlanul hagyni. Ezzel szemben azonban azt látjuk, hogy mindkét lakástípusban egyformán sután és hozzáértés nélkül alakul a berendezés.

Ha a lakás rosszul rendezhető be, akkor annak okai legtöbbször visszanyúlnak a felületes építési programig. Aki

épitett vagy berendezkedik, rendszerint a legritkább esetben mélyed el kellőképpen annak vizsgálatába, hogy tulajdonképpen mire és hogyan van igazán szüksége. A legtöbb embernek általában, inkább csak a forma körül van nagyobb fejtörése. Aki házat épít vagy berendezkedik, az, sajnos, legtöbbször arra gondol elsősorban, hogy néz ki majd a dolog, vagy milyen „stílusban” készüljön. Meg kell ezzel szemben állapítanom, hogy a „kinézés” az összes fontos meggondolni valók között nem éppen a lelegejére való, mert nemcsak „szép” lakásra van szükség, hanem ennél sokkal többre. A forma önmagában lehet üres szépség, ha nem egy *organikus égésé* tartozéka. A lakást végeredményben nem *nézni* fogják csak, hanem *használni* is.

A kritikai és elvi megállapításokkal szemben természetesen általános szabályokat igen nehéz felállítani. Sokkal fontosabbnak tartom ennél a kritikai és felépítő gondolkodás felébresztését és fejlesztését. Az alapfogalmak kellő tisztázódása után következhet be a lakásberendezés korszerű kiformalódása. Az uralkodó félreértések teljes eloszlátása hozhatja csak meg azt a tisztult *szellemet*, ami a mai berendezkedés alapja. Mindenkinek meg kell értenie például, hogy nem *stílusról* vagy *divatról* — általában *formákról* — van szó, amikor a lakás kialakításáról beszélünk. A fejlődés egészen más vonalon halad most és pusztán a „kinézés” (Aussehen) kultuszának eddigi mértéktelen túlzásai kiszorulnak az érdeklődés középpontjából. Természetesen a *formaszépségre* a mai berendezési tárgyaknak is éppoly szüksége van, mint a régebbieknek, csak éppen nem üzhető az eddigi *külsőleges formakultusz*!

A mai átlaglakónak sokszor nagyon fejletlen igényeire még nem építhető fel a modern lakáskultúra. Ez a lakótípus még nem tud lakni; igényei, szokásai rosszak, rövidlátók, fejletlenek és konvencionálisak. E mellett csökönnyösen ragaszkodik a rosszhoz. A nyárspolgár általában lealázva érzi magát az egyszerűség által. Állandó terrorfélelmei vannak az újítással szemben, ugyanakkor, amikor nem is sejtji, milyen lelki terror alatt él rossz lakásában, amelyben szurrogátum anyagokkal és lelki szurrogátumokkal a feljebb álló rétegeket utánozza. Nem igaz többek közt az a hamis elképzelése sem, hogy a régi lakások „gazdagok” voltak. Egészséges korok jó

lakásai mindig kifejezően egyszerűek voltak és csak a uralt századvégi mohóság hozta létre a lakások zavaros túlzúsóftóságát. A modern lakással szemben gyakran hangoztatott vád az is, hogy „börtönszerű” és „sivár” és az „egyéniiséget” megöli. Ez sem igaz. Vájjon mit féltének azok, akik ezt állítják, formák börtönében élő és egyénietlen tucatpompával leölt „egyéniiségű” spízsek? Féltik nyilván a hamis intimitást, félhomályos áhngulatokat, a „díz” olcsó misztikumát.

Megállapítható, hogy igazi kialakult lakáskultúra már nincs és még nincs. A kifejlődés érdekes, de problematikus korát éljük és még rendkívül sok tennivaló van hátra, amíg végső értékű megoldásokhoz eljuthatunk. A lakásberendezés korszerű kiformalódásához nagyon fontos előfeltétel: — amint az eddigiekből is kitűnik — jó lakásokat kell építeni, hogy egyáltalán meg lehessen mutatni a berendezés rij útjainak, új értékeit! Sok függ tehát egy új kultúrában nevelkedett építésztársadalomtól; talán minden. Igazi értelemben vett modern lakásokat rossz házakban nem lehet létrehozni. Ha majd jó építészek segítenek lefektetni építészeti alapjait egy magasabbrendű lakáskultúrának, akkor majd sokkal könnyebb lesz a berendezés kérdéseiről is tisztázottabb fogalmakat teremteni. Ezek az építészeti alapok akkor lesznek jók, ha megfélemlenek az igazi életformáknak, ha a lakások, amelyek így létrejönnek, jók és legjobbak lesznek a konyhától kezdve. Csak, ha elérhető lesz, hogy a lakás helyiségeinek felosztásában több szabadság lehet, mint eddig és a lakótér nem merev, avult rendszerben, hanem változóképesen értékesíthető, már megkaptuk az alapjait egy egészségesebb berendezésnek.

Megkísérelem a továbbiakban a kislakás berendezésének nagy problémakörét több konkrét útmutatás kapcsán, bár csak egészen röviden vázolni.

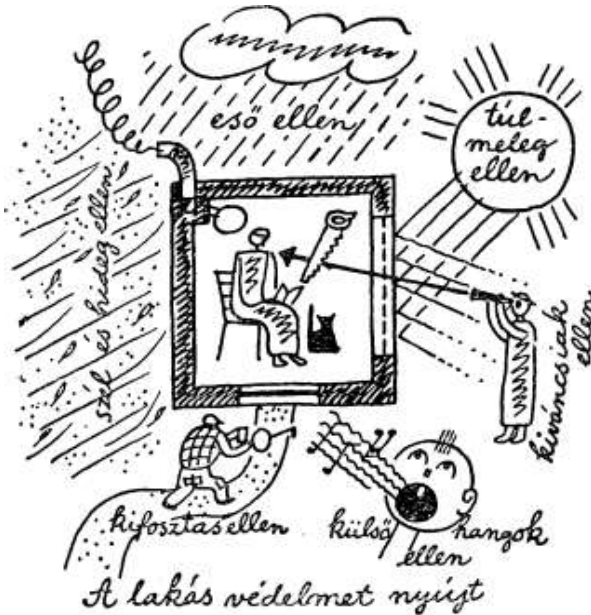
Kritikánk kapcsán megállapítottuk, hogy a lakás fogalomkörét széles rétegekben a jólét naivul elképzelt külsőségei befolyásolják. Mintaképpül a főúri lakás lebeg öntudatlanul is a tömegek szeme előtt. A lakások többsége ilyen hamis ideálok szerint alakul ki, csakhogy éppen anyagi eszközök hiányában szánalmas eredménnyel. A legtöbb ember nagy anyagi áldozattal szerzett célszerűtlen és nevetséges lakásokban lakik. A polgári tömegek lakáskultúrájának, sajnos, meg ma is egyetlen

jellegetessége a merev és célszerűtlen tárgyak halmozása, általában az áljólét olcsó imitálása és mindenben a talmi dekoráció. Kétségtelen, hogy ezek a régi életformák túlélték magukat. A mai emberek nagyobb része már nem illik bele az ilyen lakásokba és nem is akar ilyenekben lakni. Itt van közöttünk egy új generáció, amely keresi a számára legjobban megfelelő utat lakásának kialakításában is. Bár egyelőre még csak elvétve találni olyan módon megépített lakásokat, amelyek kulturáltabb élet- és lakószokásoknak megfeleltek, mégis megszülettek már az új igények és a jobb lakásforma felé törekvő közönség egyre több lesz. Az új berendezkedők többnyire fiatalok. Ez előny. őket szerencsés esetben nem terheli a régi generáció elmúlt életformája. Újonnan kezdek a dolgot és jól csinálhatják, ha tudják, de rosszul is, ha mások fejével gondolkodnak és a régi befolyás alatt cselekszenek. Ha azonban ismerik és elismerik a legfontosabb tudnivalókat, biztosan jól fogják csinálni.

Mit kell tehát mindenkinek tudni, mielőtt berendezkedik? Jól *meg* kell jegyezni, hogy a lakás a magunké, sem a rokonoké, sem a vendégeké. Ne a kereskedő vagy az iparos határozza meg, hogy mire van szükségünk, hanem saját magunk. Modern stílus nincsen. Minden divat mulandó és ezért csak jó és rossz bútorokat lehet megkülönböztetni, mint ahogy csak jó vagy rossz zsebóra vagy akár más használati tárgy van. A lakás a pihenés és felüdülés célját szolgálja, ezért kényelmes és egészséges legyen. Az ember ne legyen a lakás rabszolgája. Ellenkezőleg őt szolgálja a lakás minden eszközével. Ma a legtöbb ember nem költethet fölösleges dolgokra pénzt, olcsó legyen tehát a lakás berendezése és mentes minden nem odavaló, atavisztikus tölteléktől. Ne vezetessük magunkat félre és csakis azt vegyük meg, aminek használati értéke teljes és megéri a ráköltött összeget. Ne befolyásoltassuk magunkat ilyenkor hemzsegó családi zsenik által — akik mind azt hiszik,, hogy értenek a lakáshoz, holott fogalmuk sincsen semmiről — hanem magunk állapítsuk meg a saját szükségleteinket. Ez persze tapasztalás szerint nem mindig könnyű dolog. Kíséréljük meg tehát:

Hogyan kell tulajdonképpen megállapítani, hogy mire van igazán szükségünk? Meglehetősen logikus módon. A lakás-

sal kapcsolatos életszükségleteket a könnyebbség kedvéért több csoportra osztva vizsgáljuk. Ezek között természetesen a leg-
elemibb szükségleteknek kell legelsősorban eleget tenni. A leg-
elemibb igények közé tartozik: az ember megvédése *külső be-
hatások* ellen (*időjárás, hanghatások, tulajdon elleni támadá-*

1. ábra

sok), amely csoportnak majdnem teljes kielégítését már maga a jól elkészített alapépítmény, a ház, a lakás tere biztosítja. Az ezen felül megmaradó többinek szolgálata a berendezés dolga. A berendezés elemi szükségletei: a *pihenés*, a *táplálék elkészítése és elfogyasztása*, *testápolás*, *használati eszközök eltevése*, *munkahely*, *világosság*. Mindezeknek észszerű kielégítését a megfelelően alakított berendezés szolgálja egyes speciális darabjaival, alkalmas bútorokkal és használati tárgyakkal.

Ezeknek az elemi szükségleteknek helyes kielégítése után, csak másodsorban jönnek tekintetbe azok az eszközök, amelyek lehetővé teszik azt, hogy az elemi szükségleteket ne csak kielégíteni tudjuk, de *jól, kellemesen, kulturáltan* elégíthessük ki. Erre a célra azonban már differenciáltabb eszközök kelle-

1/a. ábra

hek. Itt kezdődik a növekedő minőség szerepe, amelyre azonban csak akkor ésszerű gondolni, amikor az összes elemi igények teljes kielégítést nyertek. Ameddig pl.: hiányzik a kifogástalan, teljes konyhaberendezés vagy fürdőszoba-felszerelés, addig nincs szükség vitrinre. Bármennyire természetesen, hangzik is ez, tessék megnézni hány helyen csinálják fordítva. A kimondottan luxus-szükségletek kielégítése csak harmadsorban jöhet számításba. Az ide sorolható, úgynevezett „reprezen-

táció” álszükségelei emelőre egyáltalán figyelmen kívül hagyhatók.

Miután a lakás rendeltetése: az összes emberi szükségletek kiszolgálása, sőt jó és szép keretek között való kiszolgálása, azért ezek között helyet kapnak a külső megjelenés iránt támasztott jogos igények is. De itt ezen a ponton az átlag berendezkedőnek talán még sokkal többet kell tanulnia, mint az előbbi, gyakorlati szempontoknál, éppen mert ma még majd mindenkinek erősen befolyásolt ízlése van, amivel sok indokolatlan elfogultság jár együtt. A legtöbb esetben, sajnos, teljesen hiányzik a lakás ízlésbeli kialakításához szükséges kellő kulturáltság, sokszor még szakember közben jötte esetén is. Ez nem is csodálható, mert amennyire kézzelfoghatóak a gyakorlati követelmények, ugyanannyira elvont eszközökkel jön létre a külső megjelenés.

Tessék most már az eddigiek értelmében pontosan megállapítani, hogy mennyi és milyen tárgyakra és eszközökre van tényleg szükség az új lakásban. Nagy meglepetést jelent rájönni, hogy tulajdonképpen milyen kevés komoly holmira van szükség egy jól felszerelt lakásban, amiből persze rögtön meglátható, hogy viszont mennyi haszontalan dologra gondol berendezés közben mindenki. Nagy méretek, külsőségek és a díszítés kultusza helyett sokkal fontosabb dolog megtanulni, hogy lehet megkülönböztetni a nemes *minőségárut* (Qualitätsware) a minőségileg silány, de sokszor díszesebb tárgytól. A minőség igénybevétele és kívánása természetesen már azok közé a szükségletek közé tartozik, amelyek csak a primer igények kielégítése után kaphatnak tágabb teret. Nívós és jól használható lakást lehet már igen olcsó eszközökkel berendezni olyan esetekben is, amelyekben a ma még úgyszólván szórványos minőségű túldrága volna. Ennek ellenére azonban világos, hogy a „használati bútor (Gebrauchsmöbel) nyugodtan nélkülözhet minden luxust; nem nélkülözheti azonban az anyag, elkészítés és elgondolás minőségét, mert csak ezek által válhat belőle nemes használati eszköz.

Fogjunk tehát hozzá a berendezéshez! Ha tisztába jöttünk önmagunkkal, őszinték voltunk és merjük állítani, hogy most már meg tudjuk állapítani valódi szükségleteinket, akkor a következő feladat: megfelelő lakást keresni. A lakás maga

lehetőleg minél nagyobb mértékben feleljen meg a következő követelményeknek: a lakószobák fekvése a napos oldalak felé (kelet, dél, nyugat); a mellékhelyiségeké inkább észak felé essen! A lakás belső forgalma röviden, egyszerűen, könnyen lebonyolítható legyen! Ennél a pontnál a lakás két legfontosabb útvonalát kell alaposan megvizsgálni: mekkora távolságot kell bejárni a konyha és étkezőhelyiség között és milyen távol esik a fürdőszoba a fekvőhelyektől? Ha a ház építője ezeket a fontos követelményeket rosszul elégítette ki az alaprajzban, annál nehezebbé válik a lakás belső működésének megorganizálása. Minden felnőtt személynek külön lakóhelyiség jár! Gyerekeknek is, esetleg nemek szerint két külön szoba. Ezeket kívül egy tágas, közös lakóhelyiségre van szükség, amely a legtöbb esetben egyúttal az étkezőhelyiség is. Jól méretezett konyha, fürdőszoba és egyéb mellékhelyiségek egészítik ki a lakást.

Nem a helyiségek száma teszi azonban alkalmassá a lakást, hanem az, hogy hogyan vannak ezek egymás mellé helyezve, milyen összefüggésben és belső funkcionálásban vannak egymással. Ezért, ha a lakás kisebb, akkor is megoldható úgy, hogy azért teljes értékű legyen. Fiatalok élete sokszor elfogadhatóan indul el akár egyetlen, de jól berendezett, univerzális szerepű lakóhelyiségből álló lakásban. Később ebből a kezdetből nő ki magát a későbbi berendezés a fejlődő igények, anyagiak és a családi változások kapcsán. Ez a növekedni, változni képes lakástípus az, amely igazán az emberre van szabva. (Wachsende Wohnung).

Ha meg kell alkudni egy adott szerényebb helyzettel és a bérelt lakás csak két lakóhelyiségből áll (pl.: fiatal, gyermektelen pár számára), akkor mindenképp előre meg kell fontolni (és ebbe sok tényező szól bele!), hogy milyen felhasználást nyerjen ez a két szoba. Erre több lehetőség van. Megszokottabb esetekben az egyik szoba lakó-ebédlőnek, a másik közös hálókörülteként használható. A helyiségek még jobb kihasználása céljából, más életviszonyok esetén, úgyszintén lehet elgondolni a berendezést, hogy külön a nőnek és külön a férfinak jusson egy-egy szoba. Ezek az alapvető elgondolások döntenek el tulajdonképpen, hogy milyen és mennyi bútort kell beszerezni. Semmiestre sem szabad tehát azzal kezdeni a berendezkedést,

hogy elmegyünk minden program nélkül valami üzletbe és ott kiválasztunk egy „komplett hálósobát”, meg egy „komplett ebédlőt” és ha, mint különösen szerencsés polgároknak még erre is telik, egy ugyancsak „komplett úrisobát” is, mert ezzel merényletet követünk el önmagunkkal szemben és megteremtjük egész életünknek változhatatlan ketrecét. Nem komplett szobaberendezéseket kell venni, mert ezek a komplett tehetetlenség kifejezői! — hanem jóelőre meghatározott rendeltetésű *egyes darabokat*. Ez esetben persze a berendezkedőnek magának kell gondolkodnia. Nem bízhatja azt a kereskedőre. És ez bizony sokszor nem könnyű feladat.

Az utóbb említett lakástípus szobáiba pl. ágyak helyett egy-egy nappal is használható pamlagot kell elhelyezni. Ilyen módon mindkét szoba egész napon át lakószoba lehet vagy akár külön-külön dolgozószobája nőnek, férfinak. Az egyik, talán a nagyobbik szoba ezenkívül még az étkezések számára is alkalmassá tehető. Más, összetettebb típusok kialakításánál is csak ezek az észszerű elvek érvényesülnek. Kiindulás mindig az legyen, hogy a helyiségeket a személyek száma, kora és foglalkozása szerint kell megállapítani, elosztani és berendezni.

Az, üres lakástér megszerzése után a benne folytatandó élet további szükségleteinek precizírozása következik, ami azért fontos, mert ennek megfelelően kell beszerezni az egyes használati eszközöket. (Használati eszköz alatt itt bútort is kell érteni, mert a *bútor is eszköz* és nem, amint sokan romantikusan képzelik, valami „műtárgy”, lakásdísz” és kárpitosfantázia!)

Mielőtt a tulajdonképpeni beszerzéshez fogunk, valóságos kis haditervet kell kidolgoznunk. Amint tiszatába jöttünk tehát a lakás helyiségeinek felhasználásával, pontosan, leltárszerűen össze kell állítani azokat a holmikát, amelyeket megrendelni, csináltatni vagy megvásárolni szükséges. Ne hagyjunk ki ebből az összeállításból semmit és ne hagyjuk magunkat rábeszélni semmire, mert egész életre szóló ballasztot veszünk a nyakunkba.

A beszereznivalók könnyebb összeállítása céljából alább felsorolom mindazokat a fontos kellékeket, amelyekkel a berendezésnél számolni kell:

A lakást átvizsgálni: — mit kell rajta rendbehozni? —

fűtése kielégítő-e? — jól záródnak-e az ajtók, ablakok? — padlóburkolás lesz-e? — záratok rendbe kell-e hozni? — vannak-e faliszekrények? (beépített bútorok — vagy van-e beépítésre lehetőség?)

A kisebb személyi tulajdon elhelyezése körüli szükségletek számára: — milyen célra, mennyi és milyen szekrények kellenek? — (itt megállapítandó a pontos férőhelyszükséglet: ruha, fehérnemű, könyv és egyéb eszközök számára, lelkiismeretes leltár szerint!) — ne felejtsük el, hogy a legtöbb szekrény méreteit és alakját csak úgy a levegőből kapják, nem törődve azzal, hogy azok milyen célt hogyan szolgálnak!

A pihenés szükséglete számára: — hány fekvőhelyre van szükség? — hogyan legyenek ezek elosztva? — milyen fekvőhelyforma volna a legalkalmasabb? (ágy, pamlag stb.) — hány ülőbútor kell és milyen célra? (ki szokott erre gondolni?).

Az étkezés szükséglete számára: — milyen berendezések kellenek az ételneműek eltevésére, elkészítésére és fogyasztására? — mekkora legyen és hol legyen elhelyezve az asztal? — a konyhafelszereléshez milyen eszközök kellenek?

A testápolás szükséglete számára: — W. C. és fürdőszoba felszerelése rendben van-e? — kellenek-e esetleg máshol is mosdók vagy egyéb szerelvények?

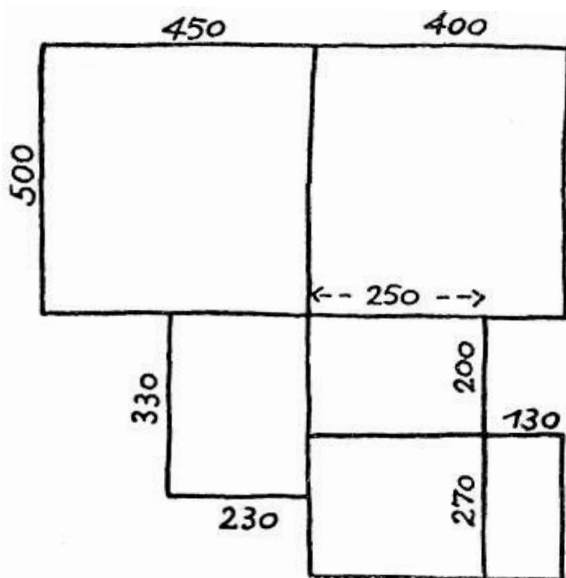
A világosság szükséglete számára: — kell-e a nappali világítást szabályozó függöny? — tekintettel kell-e lenni színekben az adott világítási helyzetre? — hová és milyen világítótestekre van szükség?

A munka szükséglete számára: — szükség van-e munkaasztalra? — milyen legyen a munkaasztal (íróasztal, szekreter stb.) — méretét, alakját mi határozza meg? — milyen anyagokat és eszközöket kell benne tartani?

Végül a *kiképzés szükséglete számára:* — a falak tapétázva vagy festve legyenek-e? — milyen színek lesznek? — Itt kell megjegyezni, hogy a falak durva összemintázása barbár szokás. A fal háttér és mint ilyen, semleges kell legyen! Ezért a falsíkokon csak sírna színeket vagy valami struktúrát mutató mintákat alkalmazunk.

A felsoroltak elintézése után már csak kisebb kedvtelések és luxusszükségletek elintézése marad hátra. Ilyenek a képek, rádió, szobanövények, hangszerek, iparművészeti tárgyak stb.

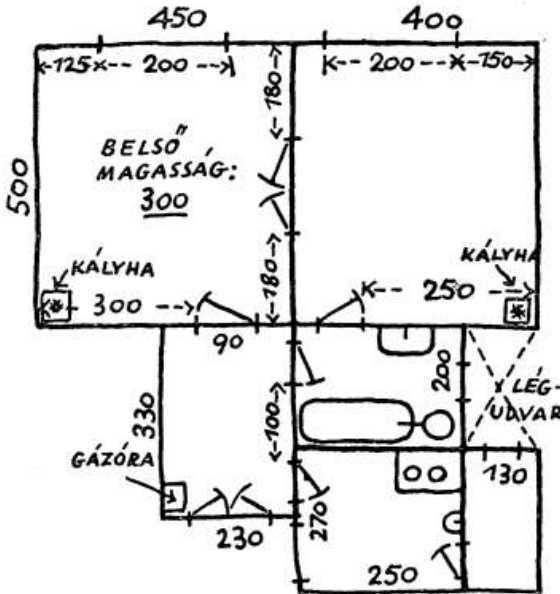
Az adott kérdések alapján most már könnyen megállapíthatja mindenki, mi minden fordulhat elő és mire lehet szükség a berendezkedésnél. Ha pedig meglévő darabjai is volnának, akkor vizsgálja át, mit lehetne ezekből okosan felhasználni vagy könnyűszerrel átváltoztatni?

2. ábra

A berendezkedés hosszadalmas és komplikált folyamata alatt mindenkinek nagy szüksége van arra, hogy értsen kissé azon a nyelven, amelyen a szakemberek beszélnek. A *rajz* nyelve ez. A tervrajzok megértéséhez legelőbb is tudni kell, hogy rajzban mindent meghatározott arányú *kisebbitéssel* ábrázolnak. Házakat és lakásokat jóval kisebbre, egyes bútorokat a valósághoz viszonyítva sokkal nagyobbra szokás rajzolni. Az alaprajzokban minden megfelelő, közérthető *jelzésekkel* szere-

méretes vázlatát és bele az elhelyezendő bútorokat. 2. ábrán ilyen vázlatos lakásalaprajzot mutat, amelynek készítése előtt meg kell mérni pontosan minden helyiség két méretét (hosszát és szélességét) és mindent úgy felrajzolni, hogy a rajzon minden méterre 1 vagy 2 cm-t számítunk. Természetesen a mérete-

3. ábra

ket is beírjuk az alaprajzba, amint az itt, az ábrán látható, úgyszintén nem felejtjük el az ablakok és ajtók pontos helyének kijelölését sem, mert csak így lehet majd a bútorokat tévedés nélkül elhelyezni a rajzon.

A 3. ábra egy teljes részletességű, ú. n. *helyszíni felvétel* ábrázol meglévő lakásról. Minden fontosabb adat fel van tüntetve rajta: szoba-, ajtó- és ablakmagasságok, beépített berendezési tárgyak stb. Ennek a rajznak alapján látja a festő vagy tapétás a helyiségek méreteit; róla a függönyök méretei könnyen megállapíthatók; látni lehet rajta, hogy ez vagy az a kis

4. ábra

A bevásárlási haditerv, amint látjuk, számos komoly előkészületet kíván. Önmagunkat alaposan meg kell vizsgáztatnunk; kinyomozni a tényleges szükségleteket, ezeket összeállítani, csoportosítani, megorganizálni és felosztani elsőrendű, azonnali szükségletekre és olyanokra, amelyek kielégítése még valamennyit várhat. Azonkívül mindezt még összhangba kell hozni a rendelkezésre álló anyagiakkal is. Arakat és ajánlatokat kell beszerezni, hogy előre tisztázottan álljon előttünk a berendezés várható összköltsége.

Végül természetesen egyáltalán nem szabad megfedkezni arról sem, hogy mialatt részenként összeállítjuk a lakás berendezését, ezzel a ténykedésünkkel tulajdonképpen a lakás megjelenési formáját is nagyrészt meghatározzuk. Törekedni kell tehát arra, hogy az egyes összeszedett elemekből ne véletlenül alakuljon ki jól-rosszul valami összhangféle, hanem tudatosan válasszunk darabot darab mellé, mérlegelve a dolgok harmonikus együtthatását. Azt, hogy mi harmonizál egymással, igen gyakran szintén téves alapokon ítélik meg legtöbbször. A véle-

mények ezen a ponton is sokszor maradiak és konvencionálisan befolyásoltak. Azelőtt abban látták a harmonizálás garanciáját, hogy az egyes különböző, de együttesen megjelenő tárgyak megformálását *garnitúraszerűen* végezték. Hasonlóképpen a bútoroknál is olyképpen pl., hogy az összes egy szobában álló daraboknak egyforma lába volt, egyforma vonalai, díszítése, anyaga színe, mindene. Úgy nézett ki ezáltal pl. egy éjjeliszekrény, mint egy törpe ruhaszekrény, a ruhaszekrény meg mint egy óriás éjjeliszekrény, mert más méretben formáik teljesen megegyezők voltak. Az „összehangolásnak” ez az erőszakos módja azonban nevetséges és ostoba. Mégis azt látjuk mindenütt, hogy eddig úgy próbáltak egyes szobák bútorzatának egységes kinézetet adni, hogy ezeket a „garnitúra”-szerű csoportokat képezték, a már említett ú. n. komplett szobákat. A gyengébbek számára így nyújtott segédkezet egy kritikátlan bútoripar ahhoz, hogy ne kelljen egyáltalán gondolkodni a bevásárlásnál a felől, hogy „mi való egymás mellé”. A bútoroknak ez az erőltetett „egysége” persze csak műegység volt, lélektelenség és üzleti csalafintaság, amelynek segítségével egy kalap alatt, a komplettség jelszavával olyasmit is el lehetett adni a vevőnek, amire nem is volt szüksége, óvakodni kell tehát minden garnitúraszerű berendezkedéstől! Sokkal helyesebb megtanulni, hogyan kell a lakást jó egyes darabokkal benépesíteni és igazi benső harmóniát létrehozni a különféle karakterű és látzólag ellentétes darabok között.

A garnitúraszerű álkomplettség hibája többek közt még, hogy elveszi a lakás *mozgékonyaságot*, azaz a lakás életét egy *merev keretbe préseli*, amelynek úgy kell maradni, bárhogy változzon is meg a lakásban élők életstruktúrája. Ez a végérvényes és merev berendezésforma, legyen az akár modernkedő, akár régieskedő, mindenképpen meggátolja a közötte folyó élet változékonyaságát. E helyett az egész lakásnak minden alkatrészével programmszerűen funkcionálni kell tudni és egyúttal a benne lakókkal fejlődni, alakulni, átváltozni és növekedni. Erre pedig a rögzített keretű, komplettszobás rendszer a legkevésbé sem képes.

Aki észszerűen rendezkedik be, nem zsúfolja túl lakását bútorokkal és egyéb, sokszor minden komoly használati cél nélküli holmikkal. Mindenképpen csak helyeseltető a *minél*

takarékosabb mértékű bebútorozás! Ha régi enteriőrök képeit jól megfigyeljük, azt tapasztaljuk, hogy azok bizony *kevés* vannak berendezve és egyetlen darabbal sincs több bennük, mint amennyire intelligens lakóiknak éppen szüksége volt. Ennek ellenére ezek a helyiségek sohasem szegényes hatásúak. Ellenkezőleg, már csak azért is sokkal hatásosabbak a zsúfolt szobáknál, mert nyugodtabbak, nagyvonalúbbak, áttekinthetőbbek. Ezeknek a kellemes hatású lakóhelyiségeknek) rendben tartása és ápolása is sokkal könnyebb; nem ítélik rabságra lakóikat sem az ápolásukkal járó rengeteg fáradtsággal, sem pedig azzal, hogy a közöttük való szabad mozgást bármiképpen is gátolnák. Hiszen arra kell állandóan gondolnunk, hogy a lakásban tartózkodó emberek *élnék* és nem múzeumi múmiák! Első szabály, hogy szabad mozgásában semmi ne akadályozza az embert otthonában, főleg azonban azokban a helyiségekben, amelyek éppen a testi épülést szolgálják. Egyáltalán a legnagyobb mértékben elleneznünk kell minden fölöslegesen testes, nehéz bútort. Ebből a szempontból a legkritikusabbak a különféle túlzottan dédelgetett szekrénytömegek, amelyek a kellemes, áttekinthető térhatás legnagyobb ellenségei. A szekrények helye tulajdonképpen a falban volna, a szoba terében kizárólag csak a szemmagasság alatti, kistömegű, mobil darabok kapnának helyet, amelyek mind könnyedek és igen mozgékonyak volnának kialakításukban.

Félre tehát örökre a nehéz bútorszörnyekkel, a szekrénybástyákkal és öles kredencekkel, amelyek a 60 személyes főúri jólét formáinak szájalmas, kispolgári utánamegegyései mohó boltosok zagyva nyelvén. Ahány ilyen bútort valaha láttam, egy sem volt komoly használati tárgy, mindnek létjogosultságát meghazudtolta az, amit benne találtam, amikor kapuszárnyait és felvonóhidját feltártam: lomtárat és szennyes ruhát, lim-lomot és haszontalanságokat. Minél könnyebb, diszkrétebb és hangsúlytalanabb a bútorzat, annál kevésbé zavarja a szoba térhatását és ezzel a lakás kellemes képét.

Ne legyünk elfogultak egyes anyagokkal szemben, különösen ha olcsó eszközökkel rendezkedünk be. *Csúnya* vagy *izléstelen nyersanyag nincsen*, csak izléstelen alkalmazásmód létezik. Minden anyagba a legszebb lelket lehet önteni. Az anyagra fontos feladat vár alkalmazása után; *az élő test fel-*

adata! Minél természetesebben és erőszakolatlanabban töltheti be az anyag azt a szerepet, amire hivatott, annál értékesebb lesz a tárgy, amelynek testét képezi.

Jó elrendezésű, egyszerű nemes bútorok, barátságos, derűs színek és szimpatikus anyagok biztosítani fogják a lakás megjelenésének szépségét. Mindezekben felül van azonban még számos nem kevésbé jelentős tényező, amelyekről erősen függ a külső megjelenés nivója. Sajnos, igen kevés laikus van, aki tud valamit a tárgyak formáját meghatározó „helyes arányról” és azt érzékelni is tudja. Pedig már az, üres lakás is lehet kifogástalan arányú és ez esetben a szobák tere, az épített alkatrészek már önmagukban harmonikus hatásúak. Csakhogy ez & kedvező eset a legnagyobb ritkaságok közé tartozik. A legtöbb esetben azt kell elfogadni, amit a gondos kiválogatás legjobb eredményeképpen kapni lehet. Az ilyen közepes vagy egyenesen rossz arányhatású lakások képét a berendezés többi eszköze eredményesen feljavíthatja. Ezek között a javító eszközök között talán a legfontosabb szerepe a színnek van. A falak, mennyezet és egyéb nagy felületek jó színei nemcsak kiegészítik a bútorok tömörebb, erőteljesebb tónusait, hanem egyenesen a döntő szerepet játsszák a szoba hangulatának és karakterének meghatározásában.

Nagyon fontos kiegészítést jelent a főtényezők által megadott alaphanghoz az a színesség és eleven dekorativitás, amit a lakás textíliái vihetnek az alakuló enteriörképhe. Három fontos területe van a textíliák alkalmazásának és ezek mindegyikénél pótolhatatlan szolgálatokat teljesítenek: a *padlón*: szőnyegek képében; a párnázott bútorokon: mint *bütorszövetek* és végül az ablakok öltözetében: a *függönyökön*.

A szőnyeg vitás kérdése állandóan: perzsa vagy nem perzsa szőnyeget használjunk a modern lakásban? Mint ahogy sehol a lakásberendezés széles területén, úgy itt sem illik úgy laikusnak mint szakembernek nagyképzű kijelentéseket tenni, tehát a jó, csendes, színben szerencsés perzsa szőnyeget jól bírja a modern enteriör; ha már egyszer megvannak, pláne fel kell használni egyéb kitűnő kvalitásaiknál fogva is. Ha azonban modern lakás számára újonnan kell szőnyeget vásárolni, akkor ne régi mintájú perzsát vegyünk, hanem a mai lakáshangulathoz közelebbálló hatású más szőnyeget. Ilyeneket ma

már a legkülönbözőbb szövés technikákban lehet kapni, természetesen a nemes perzsa árának fél-negyed összegéért.

A bútorszövet igen nagy fejlődésen ment át az utóbbi évek alakulásai között. Míg azelőtt néhány standard szövettípus volt általában, kevés változatokban a piacon (ripsz, velúr, mokett, épingle stb.), az is kizárólag gyári termék; fanyar sötét és dekorált, addig ma itt is egyszerűbb, őszintébb technikával előállított kéziszövésű szöveteket találunk túlnyomórészt. Ezek a lágy, kellemes, friss színű anyagok hatásukat az előállítás és fonal struktúrájának kiaknázásából, tehát főleg erős anyagszerűségüktől kapják. Diszítésük alig terjed túl a csíkos, karírozott Vagy kevés geometrikus folthatáson és hatásukat főleg harmonikus színeikkel érik el. A bútorszövet ne legyen unalmas, bizonytalan színű; ne legyen minden egyes darabon ugyanaz a szövet (1. garnitúra alatt!) ne kívánjuk, hogy vasból legyen, mert a szövetnek nem kell örökké tartani!

Az ablakok függönyözése egész más alapokon történik ma, mint régen. Megrendülten nézzük mai szemünkkel azt a patetikus öltözetet, amelybe a régi, szerényméretű ablakokat beöltöztették, hogy alig maradt belőlük valami. A kárpitosvarázs rokona volt annak a puffeteg divatnak, amely a kor nőiből is élő „Kleiderstokkot” csinált. Mennyi fejlődés volt szükséges ahhoz, hogy kihámozza magát a nő ruhabörtönéből és mennyi fejlődés után hullott le a lepel az ablaktokról is. A szép ablakra tulajdonképpen alig kellene függöny. Mégis több szempontból szükséges a függönyözés, persze egyáltalán nem a régi értelmezésben. A mai függöny csak az esetenkénti sötétítésre szolgál és arra, hogy a legtöbb, nem elég szép ablakot bizonyos fokig „felöltöztesse”, ami annyit jelent, hogy a beömlő éles világosság és az ablak körül rendszerint meglévő sötét falrészek ellentétét kiegyenlítjük valami alkalmas könnyű anyaggal. A mai függöny leghasználtabb anyagai: könnyű vásznak, grenadinok, voálók, tüllök és hálósanyagok, finom, diszkrét színezéssel és ízes díszítéssel esetleg. Dús, proccos függönyálmokat csinálni csipkedarabok, fodrok, díb-dáb, iparművészetnek csúfolt kotyvalékokból igazi barbárság, mint minden olyan dekorálás, amire nincsen szükség. Az ízlésbeli neveletlenség szomorú dokumentumát az ablakba akasztani a lakás elleni hét főbűnök egyike, még ha ú. n. „iparművész” álmodta is és a háziasszony

még van győződve róla, hogy „édes”. Az ablakfüggöny két vagy ha kell több, egyszerűen varrott, fodrozott vagy rojtozott függélys szárnyból álljon. Felső „drapériának” semmi értelme nincsen.

A lakás persze nem lakás a nélkül, hogy népes legyen olyan finom, nemes, kisebb használati tárgyakkal, amelyek az emberrel való szoros kontaktust éreztetik. Ezek között igenis *dísz tárgyak* is lehetnek — de mértékkel. Ebbe a csoportba tartozik az, amit általában *iparművészeinek* neveznek és a falakon megjelenő *művészet* képek képében. Ezen a ponton a berendezés finom individuális érzésszálakra oszlik és a hozzászólás joga lassan elhalványul. Mondani erről a speciális területről is sokat lehetne természetesen, mint ahogy a többi részek is tovább analizálhatók még. Azonban az általánosabb kérdéseknek szánt keret betelt az eddig elmondottakkal, amelyek tanulsága talán előbbre visz egyes olvasókat a modern lakás helyes felismerésének és értékelésének útján, amelyen még mindenki számára igen sok tanulnivaló marad.

Kaeszy Gyula,

az Orsz. Magy. Iparművészeti Iskola
lakberendezési osztályának szaktanára.

Mit kíván a háziasszony a „kislakásépítészektől”?

Mindennapi életünk a munka, az üdülés és az éjjeli pihenés váltakozásából áll. Ha munkánkat jól végezzük, ha megfelelő üdülésünk és éjjeli nyugalomunk van, ez már nagyrészt hozzájárul boldogságunkhoz és életkedvünkhöz.

Életünknek körülbelül felét — rendes körülmények között — a négy fal között, *lakásunkban* töltjük, ahol a napi munkánk után fáradt tagjainkat kipihentetjük és felüdülünk, hogy új erővel lássunk másnapi munkánkhoz. Ezért fontos az, hogy lakásunk olyan legyen, hogy megfeleljen mindazon szükséges követelményeknek, amelyeket a „jó lakás” iránt támasztunk, akár *egyszobás* lakásról, akár pedig *palotáról* is legyen szó. Mindegyiknek főcélja legyen az, hogy a benne élő embert szolgálja s az embernek otthonává váljék.

Ezzel szemben azt látjuk, hogy különösen a nagyváros régi, magas házai, hibás alaprajztervezetüknél, illetve spekulációra való építkezésüknél fogva, — kicsiny, négy fallal körülpített, levegőtlen udvaraikkal, túlszűfoltóságukkal — nemcsak rossz egészségügyi, de rossz szociális viszonyokat is teremtettek. Ez járult nagyrészt hozzá ahhoz, hogy pl. a székesfőváros lakói egyötöd részének halálózása a tüdővész által elpusztult lakosokra esett. Ezért kívánatos a jövőben a *kedvezőbb fekvésű és jobb beosztású* háziak építése.

Egy modern házépítésnek azonban az egészségügyi és szociális követelmények mellett, természetesen a gazdaságos építkezés követelményeit is tekintetbe kell vennie és ezért okoz nagy körültekintést és szakszerűséget egy modern „kislakás” megfelelő építkezését úgy megoldani, hogy a kisjövedelmű munkás, vagy a szerény jövedelmű tisztviselő lakbéré a jövőben sohaladja meg jövedelmének legfeljebb 20—25%-át.

Hála a mai fiatal építészek azon szociális érzékének, hogy

a modern „kislakásépítkezéseknél.” nem annyira a külszínre, a tetszetősségre, az architektúra remekeire törekszenek, hanem inkább arra, hogy a modern kislakások a felsorolt irányelvek szerint a család életfunkcióinak megfelelő egészséges, — ú. m. levegőt, napsugarat, világosságot bebocsátó — céllal épüljenek. Ha ezeket az előfeltételeket be tudják tartani, akkor ez nagyban hozzá fog járulni egy egészségesebb, boldogabb ember-típus kialakulásához! A magyar építészek ebbeli törekvéseit célozták azok a „Kislakásépítő ankétek”, amelyeket a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet a közelmúltban két ízben is tartott és. amelyre meghívták a magyar háziasszonyokat is, hogy »gyakorlati érzéküket” a házépitkezéseknél, illetve a „kislakásépítkezésnél” is érvényesíthessék.

Belátták a mai építészek azt, hogy elvégre a háziasszony látja el a család életszükségeit a lakásban, sőt a „kislakásban” előreláthatólag még hosszú évekig minden segítség nélkül fogja „önmaga” végezni minden munkáját. Mivel pedig ő tartózkodik és ő dolgozik a legtöbbit a lakásban, ő érzi annak *hátrányait* akkor, ha rosszul épített a lakás, viszont ő élvezi elsősorban *előnyeit* is, ha a lakás építkezése jól van megoldva.

Tudják a modern építészek, hogy a háztartási munka racionális megoldása is csupán úgy lehetséges, ha az építészek már a „kislakás” alaprajztervezeténél is tekintetbe veszik a háztartási munka menetét! Ha pedig a kislakásokat *ennek tekintetbevétele* mellett építik s már az alaprajztervezetben számolnak ezzel, akkor kevesebb erőfogyasztással, kevesebb idő alatt, kevesebb felesleges járkálással nagyobb munkateljesítményt tud a háziasszony elérni. Ezáltal viszont pihentebb, munkaképebb és jobb kedélyű is lesz és több időt tud szentelni férj énekée gyermekeinek is. A modern építész tehát akkor teljesíti igazi szociális hivatását, ha a „kislakásépítkezést” az említettek tekintetbevétele mellett lelkesen, emberszeretettel áthatva végzi!

Midőn a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet „kislakásépítő ankétjén” a Katolikus Háziasszonyok Országos Szövetsége a magyar háziasszonyok képviselőjében megjelent, a következő *kívánságokkal* lépett a szövetség a „kislakásépítkezésre vonatkozólag” az építészek elé:

1. *Világosságot, napsugarat, levegőt* kértünk a lakás min-

den egyes helyiségébe úgy egészségi, mint a könnyű tisztántarthatóság szempontjából. Kívánatos, hogy a háló- és lakószoba lehetőleg keleti fekvésű legyen és a *lichthofot mellőzzék* antihigiénikus voltánál fogva.

2. Kértük, hogy szakítsanak a hosszú előszobatípussal, amely a háziasszonynak felesleges járás-kelést és erőpazarlást jelent. Kívánatosnak tartottuk, különösen a „kislakásnál”, egy — a mennyezetig érő és szellőzőlyukkal ellátott „beépített” — előszobaszekrény alkalmazását, hogy a háziasszony ebben télen a nyári, nyáron pedig a téli ruhákat helyezhesse el.

3. A „kislakáshoz” is legyenek egészségi szempontból *fürdőszobák*. Ha pedig a takarékos építkezés ezt lakásonként meg nem engedné, *akkor legalább emeletenként* legyen egy-egy fürdőszoba.

4. A *hálószoba* mérete olyan legyen, hogy a legszükségesebb hálószobabútorokon kívül legalább egy bölcső, vagy egy gyermekágy legyen benne elhelyezhető.

5. Nem okvetlenül ragaszkodunk a szoba közepén elhelyezendő ajtóhoz esztétikai szempontból akkor, ha ezzel szemben „falfelületet” nyerünk a bútorok könnyebb elhelyezésére azáltal, hogy az „átjáróajtó” pl. a fal egyik végén van elhelyezve. Németországi tapasztalataim szerint a „kislakásokban” pl. az ajtó ilyenszerű elhelyezése nem ront a szoba formáján, ellenben nagy falfelületet nyer a lakó az ajtóknak az említett *célszerű* elhelyezése által.

6. Nem ragaszkodunk a kétablakos szobához akkor, amidőn egy *szélesebb ablakkal* nagyobb falfelületet és aránylag több világosságot nyerünk ilyenképpen a szobákban.

7. Kívánatosnak tartanok, hogy munka és erőkímélés szempontjából az *ajtók felületei sírnák* és nem „beosztott felületek” legyenek.

8. Kívánatosnak tartanok a minél simább, a minél díszítmensebb fakeretet az ablakokon is, hogy könnyebben moshatók legyenek.

9. Kívánatos volna, hogy az *ablakok felül is nyithatók* legyenek, hogy a szellőztetés a felső ablakon át történhessék akkor, amikor a gyermeket vagy a betegünket a közvetlen huzattól óvni kívánjuk.

10. Kívánatos volna a sárgarézből készült ajtó- és ablak-

kilincsek helyett olyan *higiénikus, sima felületű és könnyen lemosható* masszából készült *kilincsek* alkalmazása, amelyek a sok anyagi költséggel járó és sok felesleges munkát igénylő kilincstisztítástól és pasztázástól kímélnék meg a háziasszonyt.

11. Kívánatos lenne az ajtóknak a kilincs körüli *celluloid-védővel* való burkolása, egyrészt a gyors kopás elkerülése végett, másrészt azonban higiénikussági és könnyebb tisztán-tarthatósági szempontból is.

12. Kívánatos volna minden új, modern „kislakásban és bérházban” egy olyan *központi mosókonyha* építése, amely villanyvilágítással, villamoshajtású mosó- és facsarógéppel van ellátva. A villamoshajtású mosógép azonban takarékos-sági szempontból *gázzal legyen fűthető*. Ha a mosókonyhák egy megfelelő szárítókamrával és mángorlóval vannak el-látva, akkor a háziasszony egy 4 tagú család egyhónapi szeny-nyesésének kimosását 4—5 órai munkával minden nagyobb erő-feszítés nélkül egymaga tudja elvégezni és a szárított, mángolt ruhát 4—5 órai munka után lakásába vinni.

13. Végül kívánatos volna, ha egy sok lakással ellátott „kislakású házban”, egy megfelelő higiénikus „közös játszótér” állhatna a gyermekek rendelkezésére. Ezáltal u. i. a háziass-zony délelőtti munkáján könnyítve volna úgy, hogy pl. 10—15 család gyermekeire a játszótéren egy „szakképzett” egyén fel-ügyelne. Ehhez a „többkiadáshoz” a legtöbb család szívesen hozzájárulna ott, ahol a háziasszony délelőtti elfoglaltsága miatt képtelen gyermekeivel a levegőre menni. Szociális szem-pontból pedig méltó alkalmaztatáshoz jutna egy intelligens s a gyermekeket szerető gyermekgondozónó vagy óvónó.

Tudjuk, hogy az elmondottak jelentékeny többkiadást je-lentenek a „kislakású házak” építésénél, de ha az építkező a kislakásos házakat kevesebb spekulációval, e helyett azonban több szociális érzékkel építené, akkor a háziasszony, mint anya' jobban tudná erejét kímélni, racionálisabban tudna dol-gozni, tehát egészségét is jobban meg tudná őrizni. Ezáltal pedig nemcsak önmaga, de gyermekei is egészségesebbek lesz-nek és jobban is tudnak egy *egészséges „kislakásban”* fejlődni. Ezek a háziasszonyok, ezek a családok pedig hálával fognak gondolni a jövő építészére és a jövő háziurára is. Kívánatos volna, hogy így legyen!

Stumpf Károlyné

Régi nagy lakások modernizálása és felosztása kis lakásokra

Leépítés és racionalizálás az utóbbi évek gazdasági életének legtöbbet hangoztatott jelszavai. Eredménye a lakáskérdés terén a régi 5—6, sőt 4 szobás lakások nagy részének üresen állása, kiadhatatlan volta. A háború utáni évek lakásínsége idején a régi kötött lakbérek mellett a háztulajdonosok legnagyobb fájdalma a lakások felmondhatatlansága volt. A megindult nagymérvű új lakásépítés meg még inkább a megélhetési lehetőségek rosszabbodása, mondhatni átmenet nélkül, teljesen ellentétes helyzetet teremtettek. A költözködések áradata indult meg, különösen Budapesten a kisebb és korszerűbb lakások felé s a régi házak nagylakásainak jórésze — melyeket alig pár évvel előbb csak magas lelépési díjjal lehetett kivenni — lakó nélkül maradt.

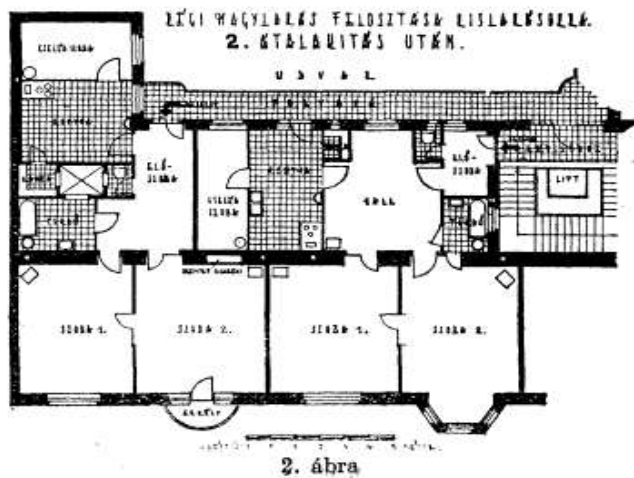
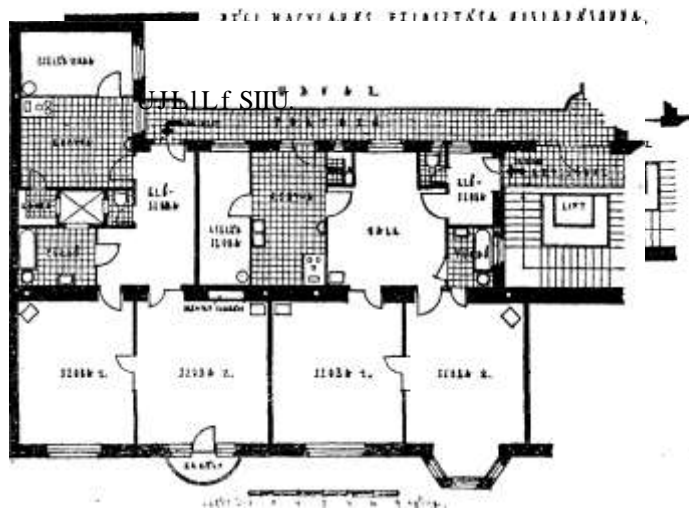
Az új házakban felépült kisebb lakásokba költözés elsősorban bérmegettakarítást jelentett a minden vonalon takarékosagra szorított lakónak s a mellett a bérekhez viszonyított, aránylag nagyobb kényelmet is nyújt az elavult és tágassága mellett is kevésbé célszerűen berendezhető nagylakásoknál. A nagylakások válsága nemcsak azoknak a háztulajdonosoknak okoz gondot, akiknél a lakások nem felelnek meg a modern lakás követelményeinek, hanem azoknak is, akiknél a lakások el vannak ugyan látva minden szükséglettel, de a használat — és hagyományos semmit sem pótló kezelés — folytan annyira megrongált és lelakott állapotban vannak, hogy a nagyságuknak megfelelő bért elérni értök lehetetlen. A béreszállítás, mellyel legtöbb háztulajdonos bérlőit megtartani igyekszik, csak ideig-óráig segíthet, eltekintve attól, hogy a közterhek állandó emelkedése mellett már nem is igen van, amiből engedni lehessen.

Egyetlen célravezető mód a régi nagylakásokba beépített tökéek hozadékának megmentésére, a nagylakások felosztása kisebb lakásokra s egyben azok modernizálása, hogy így a ma

igényeinek megfelelőek, tehát kiadhatók legyenek. A feladat legtöbb esetben nem olyan egyszerű, amint azt hinnénk. A szobák szétosztását már egy-egy ajtó elfalazásával véghez lehet vinni, a probléma azonban ott kezdődik, hogy a keletkezett új lakásokat mind el kell látni külön-külön előszobával, konyhával, kamrával, fürdőszobával és W. C-vel, esetleg cselédszobával is, melyek elrendezésén és beosztásán múlik, nemcsak az egész átalakítás többé-kevésbé költséges volta, hanem a nyert új lakások használhatósága is. Szerencsére régi nagy lakásaink rendszerint két, sőt nem ritkán (8—9 szoba esetén) három előszobával is rendelkeznek, meg az udvari számony leg többnyire teremnek is beillő nagy ebédlővel, melyeknek helyén a kisebb lakások mellékhelyiségei kialakíthatók. Természetesen a keletkezett új lakások sok esetben nem lesznek annyira célszerű beosztásúak, mint egy újonnan épült ház megfelelő nagyságú lakásai (így például a túlnagy belső szobamagasságokon, ami a téli tüzelőanyagszükségletben érezteti hatását, változtatni nem igen lehet), de már maga azon körülmény, hogy az udvari szobákat a mellékhelyiségek idehelyezésével megszüntetjük, biztosítja, hogy a régieknél egészségesebb és célszerűbb lakásegységeket létesíthetünk.

Az itt bemutatott nagylakás alaprajz (lásd 1. ábra) egyik egyszerűbb példája annak, hogy miként lehet aránylag kisebb költséggel egy 5 szobás 2 előszobás nagylakást egy kétszobás és egy kétszoba-hallos lakásra osztani. A nagylakás folyosóról nyíló második előszobája a hozzá csatlakozó 2 utcai szobával (1. és 2-es számú), valamint a régi lakás összes mellékhelyiségei mondhatni minden átalakítás nélkül csupán 3 ajtónyílás elfalazásával a megosztásból származó kétszobás lakást adják (lásd 2. sz. rajzon). Célszerűség szempontjából csupán annyi átalakítás szükséges még itt, hogy az amúgyis túlméretezett régi fürdőszobát — amint \wedge , 2. számú ábrán látható — megrövidítjük, az előszoba ezzel kibővül, miáltal mindkét szoba innen közvetlen bejáratot nyerhet. A 2-es számú szoba közép főfalában a régi ajtónyílást nem falazzuk el teljes vastagságban, hanem a fülkében egy beépített szekrényt létesítünk.

A másik lakás — a kétszoba-hallos — megteremtése már több munkát és nagyobb befektetést igényel, tekintve, hogy itt az összes mellékhelyiségeket a régi nagy udvari szoba és lépcső-

házi előszoba helyére kell beépíteni. A lépcsőházból nyíló kibebírt előszoba udvari felén helyezhetjük el a W. C-t, a hálószoba felőli oldalán a fürdőszobát, mely utóbbi a lépcsőházból megvilágítást kap, szellőzése viszont falbavésett kürtőn át biztosítható. Az udvari nagy szoba helyén cselédszobát, konyhát és kamrát létesíthetünk. A konyha és előszoba között egy tágas hallt nyerünk, mely ebédlőül is használható. A hall ablakfülkéje igen alkalmas hely egy kis szoba-télikert kialakítására. A hallból nyílik a két utcai szoba, melyeken mindössze annyi változtatás szükséges, hogy az egyikből — a hálószobából — bejáratot létesítünk az új fürdőszobába. E lakás konyhája a folyosóról külön bejáratot kap. A konyha kialakításánál természetesen tekintetbe vesszük a célszerű modern konyha alapfeltételeit és ha már a tűzhely a kémény helye miatt nem kerülhet az ablak közelébe, elhelyezését úgy oldottuk meg, hogy a világítást baloldaltól kapja. Ez a nagylakás régi konyhájánál, sajnos, nincs így. A lakás átalakítása természetesen együtt jár a meg nem felelő burkolatok kicserélésével, így az utóbbi kétszoba-hallos lakás konyhája, fürdőszobája, kamrája és W. C-je helyén a régi parkettaburkolatot fel kell bontani és cement- vagy márványmozaiklap burkolattal pótolni, amint a 2-es számú ábrán jelölve is van.

A régi bérházak tulajdonosai a nagy költségekre való tekintettel — ami legtöbb esetben bizony túlhaladja az egyévi elérhető bérjövedelem összegét — húzódoznak a gyökeres átépítésektől. Legtöbben a nagylakások válságát átmeneti állapotnak tekintik s a gazdasági helyzet javulásától annak megszűnését várják. Ha azonban a probléma mélyére hatolunk, úgy biztosan állíthatjuk, hogy e válságot a megélhetési lehetőségek javulása sem szüntetné meg; még pedig azért nem, mert az elavult nagylakások célszerűtlen beosztással már nem tudják kielégíteni a mai ember lakásigényeit.

Már maga ez a tény biztosítja a régi lakások modernizálásának és megosztásának rentábilis voltát, hisz különben a kiadhatatlan lakásokat tartalmazó házak értéke lesüllyed a telek értékére.

Vasvári László,
okl. építészmérnök.

Hogyan válassza ki a háziasszony a megfelelő lakást?

A család otthonának kerete a lakás. Hogy megfelelő otthon tudjunk teremteni, ennek a megfelelő lakás az előfeltétele. A lakás észszerű megválasztása, is a háziasszony kötelessége s ez nagy körültekintést, nagy felelősséget, bizony sokszor sok gondot és fáradságot okoz a háziasszonynak.

Ha egy megfelelő lakást keresünk, többnyire azzal a céllal indulunk útnak, hogy az a lakás évekre, esetleg egy egész életre szól. A költözködést már csak azért is nagy körültekintéssel kell végezni, mert az nemcsak nagy anyagi áldozatot jelent, hanem a bútortatunkat és egyéb ingóságunkat is megrongálja, koptatja, a mellett sok testi fáradságba, túleröltetésbe kerül, sőt ennek következtében lelki depressziót is vált ki, mert az egész család megszokott rendjét, nyugalját — hacsak átmenetileg is — megzavarja.

Midőn egy megfelelő lakást keresünk, tisztában kell lennünk bizonyos irányelvekkel, amelyek abban állanak, hogy a lakás 1. *anyagi helyzetünknek*, 2. *az egészségi követelményeknek*, 3. *esztétikai követelményünknek* megfeleljen, 4. *célszerűségi és takarékosági szempontból* kifogástalan legyen. A jó lakásnak meg kell felelnie egész mentalitásunknak, vagyis tekintettel kell lennünk egy lakás megválasztásánál a család kényelmére, az otthoni felüdülésre, az éjjeli nyugalma és a háztartásban végzendő munkára.

A hetvenes és az azután következő években a háziasszony valósággal *rabja* volt lakásának. Nem az volt a fontos, hogy a lakószoba vagy a gyermekszoba napsugaras, világos legyen, hanem egy lakás kiválasztásánál majdnem csak az a szempont dominált, hogy vendégek számára fenntartott „szalon” megfelelő-e?

Azóta mások lettek lakásigényeink. Ma *korszerűséget, cél-*

szérséget kívánunk a lakástól és azt, hogy *nem mi szolgáljuk* a lakást, *hanem az szolgáljon bennünket.*

Tapasztalataim szerint a modern berlini „kislakástelepek” a város határában vannak. Nagy bérházépületei — óriási nagy kertszerű udvaraival — még a 4—5 emeletes lakóháztelepeknél is a „kertváros” benyomását teszik. A házak előtt több méter szélességű zöld pázsit van, amely a port leköti, a házak előtere pedig zöld pázsitjukkal enyhítik a házak tömeghatását.

A kislakású modern házak külseje sima, néha túlegyszerűnek tűnnek fel, de a ház festésénél mutatkozó színárnyalatok, valamint az erkélykiképzések is a házak vonalait harmónikussá és változatossá teszik.

Ezek a kislakású modern lakóházak általában igen kényelmesek. A szobák, a mellékhelyiségek elhelyezése, a célszerű konyha, az elég nagy erkélyek alkalmazása, mind-mind a mai ember, a mai átlag család életformájához, életigényeihez van szabva. Világosság, levegő, napsugár hatol be mindenüvé!

A modern építés nálunk is hasonló észszerűen épített házakra törekszik, de természetesen nem áll mindenkinek módjában új házba költözködni. Azonban akár új, akár régi házba költözködünk, mégis fontos az, hogy a lakások a cikkem elején említett előfeltételekkel bírjanak.

1. Anyagi helyzetünket mérlegelve, pl. meg kell állapítanunk, hogy mennyi az a maximális összeg, amit a lakásra fordíthatunk? Itt természetesen nemcsak a szigorúan vett házbért, hanem annak tartozékait, a házmesterpénzt, a szemétpénzt, ablakbiztosítást, a liftpénzt stb. is tekintetbe kell vennünk, mert csakis ezen összeg keretein belül kereshetünk megfelelő lakást.

2. Egészségi szempontból a lakás világos, levegős, napsugaras legyen! Kívánatos, hogy úgy a háló-, valamint a lakószoba és ha van a gyermekszoba is, szellős, keleti fekvésű legyen. Ajánlatos, hogy a hálószoba a fürdőszoba mellett legyen, egyrészt egészségi és kényelmi szempontból, másrészt azért, mert ez betegség esetén is fontos. A hálószoba éjjeli nyugal munkát szolgálja, ezért fontos, hogy különösen a hálószoba fala jó „hangszigetelésű” legyen. Kívülről jövő zaj, lárma, a hálószobát lehetőleg ne érje! Fontos, hogy a szobák mindegyi-

kének lehetőleg „külön bejárata” legyen, ami különösen beteg-Bélg és főképpen esetleges „ragály” szempontjából fontos.

3. Esztétikai szempontból kívánatos, hogy a lakásból a kilátás kellemes legyen és a lakás falbeosztása olyan legyen, hogy a megfelelő bútorzatot tetszetősen tudjuk elhelyezni.

4. Célszerűségi szempontból ügyeljünk arra is, hogy a szobák a szükséges bútorok beállítására megfelelő nagyságúak legyenek és hogy a legtágasabb szoba lehetőleg a nappali szoba legyen. Itt eszik a család és életének a legnagyobb részét itt tölti el.

5. Célszerűségi és takarékosági szempontból fontos annak a megállapítása is, hogy vannak-e a lakásnak „szabadon álló falai”, amelyekre a fűtés jó és takarékos megoldása végett kell tekintettel lennünk¹⁾? Nem mindegy pl. hogy a lépcsőfel járat mellett vagy a kapubejárat felett van-e lakásunk elhelyezve, az se mindegy, hogy a mellettünk levő lakást fűtik-e? Fontos annak a megállapítása is, hogy milyen a kiveendő lakás tűzhelye, kályhája? Jól működnek-e?

Takarékossági szempontból fontos a lakás kiválasztásánál az is, hogy vájjon milyen állapotban van a lakás, amit ki-venni akarunk? Milyen a mennyezet, a falak, a padló? Nem kell-e a lakás fenntartására, illetve rendbehozatalára olyan sokat költenünk, amely meghaladja anyagi erőnket?

Takarékossági szempontból legyünk arra is tekintettel, hogy milyenek a kiveendő lakás vízvezeték-, villany- és gázszervevényei? Nem kell-e itt is befektetést tennünk? Ezt azonban inkább egy megfelelő szakértővel vizsgáltsassuk meg.

Hő- és pénzmegtakarítás szempontjából fontos annak a megállapítása is, hogy a kiveendő lakás milyen messze esik a kenyérkereső munkahelyétől? Vannak-e jó közlekedési eszközök a lakás közelében? Takarékosági szempontból mérlelendő, hogy évente mennyit kell költenünk a közlekedési eszközökre, amelyek szintén megdrágítják a kiveendő lakást? Azután arra is kell gondolnunk, hogy messze van-e a lakás pl. az iskolázató gyermek iskolájától? Kényelmesen megtudja-e tenni gyalog a gyermek az iskolába vezető utat — ami egészségi szempontból kívánatos — vagy pedig közlekedési eszközt kell-e igénybe vennie, ami viszont — különösen kisebb gyer-

meknél — nemcsak anyagi szempontból, de a közlekedési veszély szempontjából meggondolandó.

Takarékossági szempontból egyrészt, de másrészt a háziasszony kényelme és időmegtakarítása szempontjából is fontos annak a megállapítása, hogy a kiveendő lakás közelében van-e jó piac, ahol a háziasszony az ételmezéshez szükségelteteket jutányosán és frissen tudja bevásárolni? Nem kell-e ezért túlmessze mennie, ami jelentékeny erő- és időpazarlást jelent a háziasszonynak.

Ha tehát az említettek figyelembevétele mellett a kellő körültekintéssel vettük ki lakásunkat, nyugodtan megköthetjük a lakásszerződést, melyet sohasem ajánlatos hosszú időre megkötni, mert az élet ezernyi változatainál fogva előre nem látható akadályok merülhetnek fel, amelyeknél fogva egy *kötelező szerződés* nagy *teherként* jelenthet a családnak.

A „jó lakás” megválasztása után nyugodtan nézhetünk a költözködés elé, különösen, ha a „Költözködésről” szóló cikkünket megfigyelve, azt betartjuk.

Stumpf Károlyné

Hogyan költözködünk?

Hányszor halljuk azt a megállapítást, hogy a „költözködés egyenlő a leégéssel”. Bár ebben a megállapításban sok az igazság, mégis el kell ismernünk azt, hogy a költözködéssel járó zavarok, kellemetlenségek és a család megszokott nyugalmanak feldúlása sem olyan nagymérvű, hogyha a háziasszony itt is a helyzet magaslatán állva, a költözködési előmunkálatoakat és magát a költözködést is egy bizonyos *hozzáértéssel* végzi és jól megszervezi.

A jó költözködésnek előfeltétele a jó lakás. Ha abban a szerencsés helyzetben vagyunk, hogy olyan lakásba költözködhetünk, amely vagy egy új házban van, vagy napok óta üresen áll és alkalmunk volt a lakást rendbehozatni és kitakarítani — ez mindenesetre a háziasszonyra és a családra nézve igen nagy előnyt jelent. Ez esetben beköltözködés előtt kell már számolnunk és tisztában lennünk azzal, hogy mit hová és melyik helyiségbe állítatunk és mindjárt azt oda is helyzetjük. Ezáltal ú. i. a bútoroknak sok ide-oda huzigálását elkerülhetjük és sok erőt és időt takaríthatunk meg előrelátásunkkal. Nehezebb az eljárás akkor, amikor a bútorokat a beköltözés után kénytelenek vagyunk ide-oda rakosgatni — mert mint ez gyakori eset — csak beköltözködéskor fognak hozzá a lakás festéséhez és esetleges átalakításához. Ez bizony a családra nézve nagy felfordulást és nyugtalanságot jelent, amelyen a háziasszony csak a jó munkamegszervezésével, de főképp kiegyensúlyozott jó kedélyével tud csak békét teremteni, a kedélyeket lecsillapítani. Hiszen rajta kívül álló körülmények okozták ezt a felfordulást.

A költözködés előmunkálataihoz tartozik elsősorban az, hogy a bútorszállítóval írásbelileg is pontosan megegyezünk és pedig 1. a szállítási összeg nagysága felől, vagyis arról az összegről, melyet neki tartozunk fizetni és külön arról is, ame-

lyet a szállító *munkásoknak* borraalóként fizetünk. 2. A szállítási megállapodásban benne legyen a szállítás pontos ideje és a munkások száma is.

A költözködés előtti 2—3 héttel ne feledjük el pl. Budapesten a Székesfővárosi Gázműveket írásban vagy személyesen értesíteni arról, hogy mikor és hová költözködünk, mert ha ezt elmulasztanók, akkor a fogyasztó régi lakó felelős a további gázfogyasztásért a régi lakásban is. Ne mulasszuk el ugyanakkor a Székesfővárosi Gázműveknek bér-gáztűzhely, bér-rezso vagy gázvasaló szükségletünket is bejelenteni.

Ne feledjük el a Villamosműveket is értesíteni új lakásunk helyéről és költözködésünk idejéről, mert különben a régi lakásban fogyasztott villamosáramért is mi vagyunk felelősek. Ha azonban bármi oknál fogva a bejelentést mégis elmulasztottuk volna, mindenesetre jegyezzük fel az elhagyott lakásban lévő villany- és gázóra fogyasztásunkat, illetve az órák állását, azon a napon, amelyen kiköltözködtünk.

Költözködés előtt 2—3 héttel ne feledjük el telefon készülékünket lekapcsoltatni és az új lakás átkapcsoltatni.

Ne feledjük az újság kiadóhivatalának új címünket megadni, hogy új lakásunkban a szokott napilapunk kéznél legyen.

Ne feledjük úgy a házmesternek, mint postásnak is új lakcímünket bemondani.

A költözködés jó alkalom arra, hogy csomagolás előtt minden holminkat jól átvizsgáljuk és a felesleges lim-lomtól megszabaduljunk, mert ezek csak felesleges terhet és anyag-gondozást jelentenek számunkra. Ezeket inkább ajándékozzuk el vagy adjuk el! Ami pedig holmiaink megfelelő csomagolását illeti, pl. fehérneműinket, térítőinket, függőnyeinket legjobb megfelelő jól záró kosarakba, vagy ládába külön-külön csomagolni és közben arra ügyelni, hogy a legsürgősebb holmik felül legyenek. Ajánlatos leltárt készíteni a ládában lévő holmikról és a ládákat megszámozni és megjelölni azt, hogy melyik láda, melyik szobába vagy helyiségbe jön, hogy a kicsomagolásnál az a láda legyen kéznél, amelyre az illető helyiségben szükségünk van. Ezzel rendkívül sok ide-oda járkálást és időt takarítunk meg magunknak.

A ládafiléket ne tömjük meg túlságosan, nehogy túlnehézek legyenek a szállítómunkásoknak. Különösen áll ez könyv-

félék csomagolásánál! Ezért ajánlatos e célra inkább a kisebb, mint a nagyobb ládák alkalmazása.

Nagyon megkönnyítjük a szállítómunkásoknak a ládafélék cipelését azáltal, hogy a láda 2 oldalára erős kötelet, ú. n. fogót erősítünk. A láda oldalán e célból 2 lyukat fúrunk, ide befűzzük a kötelet és belül erősen megcsomózzuk. Ha pedig, mint már említettem, ráírjuk, hogy I-ső vagy II-ik szoba stb., egyenesen odahelyezik könnyű szerrel a megfelelő helyiségbe a munkások a ládát.

A felsőruhaféléket a szekrényben is hagyhatjuk, ha azokat a megfelelő fogasra, a szekrényrúd közepére akasztjuk, azután a ruhaféléket átkötjük. Az összekötő zsineg mindkét végét megerősítjük a szekrény belsejében, a hátlapon lévő kampós fogasba, hogy a ruhafélék szállítás közben ne mozdulhassanak el. Biztonság okáért jól tesszük, ha az átkötő zsinaget, ott, ahol a ruhát éri, törülközővel vagy egyéb vászongyallyal betekerjük, így azután semmi aggályunk sem lehet, hogy a ruha felesleges dörzsölésnek lenne kitéve. Minden fiók és minden szekrény ajtaját gondosan zárjuk le és ajánlatos minden tárgyról leltárt készíteni, különösen akkor, ha más városba vagy más helységbe költözködünk. A szekrények ajtaját még a biztonság okáért és a kinyílás elkerülése végett ajánlatos kötéllal körülkötni. Ott pedig, ahol a kötél a szekrényt a sarkoknál közvetlenül dörzsölhetné, ajánlatos azt újságpapírral körülfogni.

Szekrénybe paplanokat, selyemplámpa-ernyőt vagy dívánpárnát, szóval könnyű holmikát bátran csomagolhatunk. Éppen így az edényszekrénybe vagy tálalóba is.

Az ágyneműt legjobb batyuba kötve szállítani, hogy ez azonnal kéznél legyen az új lakásban.

Szőnyegféléket legjobb rúdra tekerni úgy, hogy a kisebbeket alul, a nagyobbakat pedig felül tekerjük a rúdra és azután átkötözve szállítsuk. Sohase tőrjünk azt, hogy a szállítók kényes szőnyegeket használjanak arra a célra, hogy a szállításkor és pakkoláskor a bútorok ne dörgölődjenek! Ez az eljárás u. i. a hosszantartó erős súrlódás által rendkívül koptatja és rongálja a szőnyegféléket! Sokkal alkalmasabb erre a célra a használt rongyfélék.

A porcellánféléket és üvegféléket erős ládákba csomagol-

juk úgy, hogy a nehezebb holmik jöjjenek alul és a könnyebbek felül. Tálakat és tányérokat egymásra lehet csomagolni akkor, hogyha megfelelő mennyiségű papírt teszünk közéjük, a hézagot fagyapottal töltjük ki, a ládát pedig úgy alul, mint felül, valamint oldalán is, minden legkisebb hézagnál fagyapottal vagy papírral béleljük ki.

Az *üvegfélék* csomagolására különös gondot fordítsunk, leginkább a kényes, vékony üvegféléknél, mint a boros-, pezsgős stb. poharaknál. Ezeket ajánlatos egyenként hullámpapírba csomagolni és a közöket jól fagyapottal kitömni. Nagyobb üveg- vagy porcellánedénybe — fagyapottal való megfelelő körültekerés mellett — kisebb üveg- vagy porcellánfélét lehet tenni *helymegtakarítás* szempontjából. Az természetes, hogy abba a ládába, amelybe porcellánt vagy üvegfélét csomagoltunk, semmi más edényfélét vagy bronz stb. tárgyat nem csomagolhatunk, mert ez megnyomná a kényes, törékeny holmit. Nagyon ajánlatos minden egyes ládára, melyben üveg- vagy porcellánfélét csomagoltunk, reáírni nagy betűvel, hogy „Törékeny”. „Fel nem borítható”!

A villanykörtéket legjobb szintén hullámpapírosba csomagolni és az esetleges hézagokat selyempapírral kitömni. Így óvjuk csak *meg* ezeket a felesleges rázkódástól.

Az *apróbb* bekeretezett képeket leghelyesebb a fehérneműk közé csomagolni, a *nagyobb képek* számára pedig minden újfajta szállítókosziban megfelelő hely áll rendelkezésre, amely azokat a súrlódástól és rázkódástól óvja. A faliórák elhelyezése is így történik.

A nehezebb bronzszobrokat és egyéb dísz tárgyakat legalkalmasabb egy arra a célra való erős faládba fagyapot közé szorosan csomagolni és arra ügyelni, hogy a *hézagok* is szorosan fagyapottal legyenek kitömve, mert csak így óvhatjuk meg azokat a felesleges ütődéstől és súrlódástól.

Célszerűségi szempontból a költözködésnél legutoljára ha–mált és az új lakásban majdnem legelőször szükségelt kávé-, teás- és evőedényeket és evőeszközöket, valamint a konyhában legelőbb használt edényeket legjobb egy megfelelő, lehetőleg fűleskosárba tenni és kézhez készíteni, hogy a felesleges keresgélést elkerüljük olyan holminknál, amelyek az; új lakásban legelső sorban szükségesek.

Amikor pedig a szállítók a régi lakásból mindent lehordtak, el ne feledjük még egyszer végigjárni az egész lakást mellékhelyiségeivel együtt és körültekinteni, hogy nem-e hagyunk véletlenségből ott valamit?

A költözködésnél tudvalevőleg minden lakó köteles az elhagyott lakást tisztán átadni s ezért söpörtessük ki költözködés után az egész lakást és az ablakokat, ajtókat pedig jól zárjuk be.

Ne feledjük el a padlásról a holmikat lehordatni és a pincéket is átnézni, hogy nem-e maradt ott is holmink közül valami¹? A szükséges fát, szemet természetesen legajánlatosabb már az új lakásba vitetni, hogy azoknak a régi lakásból való elhordatásával ne legyen gondunk.

Az új lakásba beköltözve, legelsősorban a *hálószobát* hozzuk rendbe, hogy a család a szokott éjjeli nyugalmában részesüljön. Ezután a *konyhát* kell annyira rendbehozni, hogy az étkezéshez szükséges előkészületeket megtehessek.

Ha abban a szerencsés helyzetben vagyunk, hogy a már jóelőre kitakarított és rendbehozott lakásba költözködhettünk, akkor hamarosan nekifoghatunk az egyes lakosztályok megfelelő berendezéséhez és a holmik kicsomagolásához.

Amint az elmondottakból kitűnik, a költözködés tényleg sok gondot, sok fáradságot igényel. De ha az említetteket a költözködésnél tekintetbe vesszük és azok szerint járunk el, munkánkat tehát jól átgondoljuk és jól megszervezzük s az említett előmunkálatokat is jól elvégezzük, akkor *elműlik a költözködés réme* és a jól végzett munka után átadhatjuk magunkat az „új lakás” varázsának, tisztaságának és rendjének. Ez az örömeztet lesz méltó jutalma a háziasszony fáradozásának!

Stumpf Károlyné.

Hogyan alakíthatjuk át régi bútorainkat?

Az általánosan leromlott kereseti lehetőségek és az ezzel együtt járó takarékosági törekvés, mely már oly sok praktikus, ügyes dolgot termelt ki, adta meg az időszerűséget ezen új lakásberendezési lehetőségeknek. Meglévő, jó anyagból készült, de idejétmúlt, sokszor ízléstelen formájú bútorokból a mai ízlésnek megfelelő csinos, praktikus bútorokat lehet készíteni. Nézzük előbb az asztalosbútorokat. Minden háztartásban akadnak oly régi bútordarabok, amelyeket vagy rossz formájuk, vagy már nem aktuális berendezésüknél fogva a szobában nem tűrünk meg, hanem előszobában, összekötő folyosókon, éléskamrában, cselédszobában tartunk mostoha sorban.

Ezeknek a többnyire könnyen nélkülözhető bútordaraboknak egyik nagy előnye, hogy készítésük óta többnyire legalább is 30 év telt el és így faanyaguk tökéletesen száraz, többé nem dolgozik, nem reped, nem hullámosodik, tehát teljesen megbízható. Átalakításuk, illetve modernizálásuk kétféleképpen történhetik. Megtarthatjuk a bútoroknak, pl. egy kétajtós szekrénynek külső méreteit, csak minden olyan díszítést távolítatunk el róla, amely a mostani ízlésnek nem felel meg. Így a két szélén lévő váj olt léceket, amelyek valamilyen oszlopcsőkevényt voltak hivatva ábrázolni, azután a párkány és az alapzat géppel faragott tömegeleit távolítjuk el. Ezek a sallangok többnyire anélkül távolíthatók el, hogy a szekrény szerkezeti összeépítését meg kellene bolygatni. Ezen lécek és díszítések helyét többnyire pótolni kell, aszerint, hogy modern, leegyszerűsített vagy stílbútort akarunk-e kapni, vagy sima takarólecekkal, vagy eresebb furnírral, intarziákkal, filéekkel. A megbolygatott felületek mellett lévő fát és furnírt le kell csiszoltatni és az új részekkel együtt pácoltatni, hogy egyöntetű legyen a színezése. Az oldalakat, amennyiben nem sérültek, elegendő kissé átfényezni.

Egy másik fajtája az átalakításnak az, ha a régi bútort teljesen széjjelszedetjük s annak csupán faanyagát használjuk fel új formájú bútorok készítésére. Ebben az esetben szabadon választhatjuk meg nemcsak a bútor külső formáját, hanem az eredetitől eltérő célra szolgáló darabokat is kaphatunk.

Az átalakításnak tehát két fajtáját különböztetjük meg. egyszerűbb és az olcsóbb fajtája az, ha meghagyjuk a bútor-darabok eredeti formáját és nagyságát, pl. szekrényt szekrénynek, kredencet kredencnek, csupán a *díszítések kicserélésével, leegyszerűsítésével*, pl. esztergályozott lábak kicserélésével igyekszünk kellemes új hatást elérni. Ha ügyes és eléggé jóízű mesteremberre bizzuk a munkát, úgy ilyen egyszerű eszközökkel is igen jó eredményt érünk el. Tudunk pl. divatjamúlt, ú. n. altdeutsch szekrényből biedermeyer vagy modern stílusút varázsolni. Ugyanezt tehetjük az ebédlőkredencsel s hálószobabútorainkkal is.

Nagyobb tere nyílik az átalakítási lehetőségeknek, ha a bútoroknak csupán anyagát használjuk fel. Ilyen átalakításokra elsősorban a telioldalú, szóval nem „füllungos” szekrények és bútorok alkalmasak. Ha az ajtók is tömör fából vannak, tehát nem keretesek (füllungosak), úgy felhasználhatóságuk még könnyebb. Átalakítani lehet pl. két kisebb szekrényből egy szép hármasszekrényt, ugyancsak két szekrényből íróasztalt, egy szekrényből szekretert vagy kommodot vagy vitrint. Kisebb darabokból, pl. mosdószekrényből szekretert vagy kommodot vagy kis tálalót. Éjjeliszekrényből rekamié mellé való kombinált asztalkát, kis biedermeyer fiókos smizettet, ágyból modern sima oldalú rekamié állványt, telioldalú ágyból íróasztalt, kommodot. (A mellékleteken bemutatunk néhány ügyesen átalakított bútordarabot.)

Az átalakítás új formájává választhatók modern formák is, a biedermeyer formát azonban azért ajánljuk jobban, mivel a lakást otthonosabbá, melegebbé teszi, azonkívül a régi részek esetleges mélyebb karcolásai vagy egyéb kijavított sérülései nem hogy bántóan tűnének fel, de még bizonyos antik jelleget is adnak a bútornak. Mindezen átalakításoknál azonban ügyelni kell, hogy a rossz részek kiessenek s újjakkal legyenek pótolva, így a többnyire rossz állapotban lévő hátfalak egy részét ajánlatos kicserélni. Hármasszekrélynél pedig, amit két szekrény-

ből készítenek, az alsó tartókereteket és a felső párkányt nem szabad toldani, hanem annak hosszában egy fából kell lenni, nehogy a szekrény idő előtt megrokkanjon.

Kellő ízléssel és hozzáértéssel ezek az átalakítások kitűnően sikerülnek, rajtuk senki nem veszi észre átalakított voltukat. Minőségben és tartósságban pedig messze felülmúlják az olcsóbb tömegbútorokat.

Hogy ezen átalakítások árban mit jelentenek, bizonyára nem utolsó sorban érdeklik olvasóinkat.

Általában egy szoba átalakítási költsége kevesebb, mint amennyiért olcsó tömegbútorokat vásárolhatunk. Ezzel szemben óriási előny az, hogy a kivitel, tartósság, a régi anyag felhasználása folytán, a legdrágább luxusbútorokkal vetekszik az ezerszámra gyártott tucatformával szemben és ügyes tervező által művészi formájú, egyéni kívánságainknak és ízlésünknek megfelelő bútort kapunk.

Ha eltekintünk a többnyire kissé patinás furnírréteg lecsiszolásától s csak a régi furnírt politúroztatjuk át, a belső részeket pedig csupán felületesen pucolztatjuk át, ez esetben bár olcsó árat kapunk, a bútor azonban többé-kevésbé magán viseli az átalakítás bélyegét. Legajánlatosabb az olyan munka, amikor az összes felületek kívül-belül le lesznek csiszolva, gyalulva, az összes összeeresztések, szerkezeti részek átdolgozva, részben újjakkal pótolva. Ilymódon ezek az átalakított bútorok új művészi formán kívül a legkényesebb követelményeknek is megfelelnek. Nyugodtan lehet egy esetleg nem garantáltan tiszta cselédszobaszekrényből egy olyan kis tálalót készíteni^ amiben porcellánkészletünket helyezük el.

Átalakítás megrendelése esetén jól tesszük, ha kikötjük a megbízott iparosnál írásban is, hogy az öreg anyagok úgy külső, mint belső felületét teljesen a nyers alapig lehúzni, illetve legyalulni tartozik.

Hogy szobaszerűen beszéljünk az átalakításokról, leggyakrabban a hálószoba- és ebédlőberendezéseknél válik kívánatosá az átalakítás. Hálószobánál pl. a család szaporodása folytán vagy kisebb lakásba költözésnél, hogy ez a kislakás is fogadóképes és nappali tartózkodásra alkalmas legyen. Ez esetben az ágyakat kell eltüntetni, tehát átalakítjuk őket úgynevezett ágyneműtartós rekamiéivá. Az ágyak fejrészének a láb-

résszel egy magasságba való hozatalával, úgy hogy a láb- és fejrészek a földtől egy kb. 70—75 centiméternyire legyenek. A fekvőrész kárpitozásának bevonásával kanapészerű fekhelyet kapunk, amit már könnyen a fal mentén vagy pedig sarokkanapéként helyezhetünk el. Díszíthetjük egy vagy két hengerpárnával. Bevonására felhasználhatunk régi függönyszárnyakat, esetleges átfestéssel, mivel azokat ezelőtt 15—20 évvel olyan jó anyagokból készítették, hogy többnyire még ma is használhatók ilyen célra. Az ágynemű ezen fekhelyekben — mint ismeretes — az alsó ágyneműtartóban foglal helyet. Kiszedése a sodrony vagy ruganyos matrac felemelésével történik. Ha az ágyakban sodrony volt, úgy az sarnirral könnyen átalakítható felemelhetővé. Ha ruganyos matrac volt eddig az ágyakban, úgy az is könnyen felhasználható, csupán az ágyat kell kissé keskenyíteni, mivel a ruganyos matracnak nem a keskeny ágyoldalak közé, hanem fölé kell kerülni. Ezen ágyoldalak egy alájuk szerelt „kontrázott” lemez segítségével alkotják az ágyneműtartót. Az ágyneműt innen kiemelni egy kis kényelmetlenséggel jár ugyan, de az ágyaknak nappal is dívánnak és ülőhelynek való használhatóságában ezért bőséges kárpótlást kapunk. Nagyon jól mutat és kényelmünket is nagyban elősegíti, ha ezen kanapéék elé két fotelt és asztalkát teszünk.

A két kétajtós szekrényből készíttethetünk háromajtós szép alakú szekrényt. Meghagyhatjuk az egyik kétajtós szekrényt, ha elég sima vonalú, a másikat pedig mintegy derékban kettévágva, kommóddá alakítjuk át, melynek tetejére a szekrény felszélességének megfelelő, üvegajtós könyvespolcot rakunk. Tegyük az ablak elé vagy szabad falunkra egy kombinált könyvállványt vagy virágállványt, ami az éjjeliszekrényből készíthető és készen is van a mai igényeknek megfelelő kombinált szoba.

Ebédlönket is célszerűen alakíthatjuk át. A nagy kredencet, ha altdeutsch, az előbb említett módon megszabadítjuk felesleges ízléstelen díszeitől, esetleg intarzia filék vagy sima lefurnírozások által biedermeier vagy modern formájúvá alakítjuk át. A kis kredencet, tálalót, melyet a legtöbb helyen úgyis szabásminták, kották stb., szóval nem belevaló dolgok tartására használnak, alakíttassuk át, különösen ha felnőtt gyerek is van a háznál, szekreterré, kommóddá, rádióférőhelyes

kis könyvszekrényé. Ha úgyse adunk nagy vacsorákat, úgy kisebbítsük meg az ebédlőasztalt és szorítsunk helyet az ebédlőben is legalább két kényelmes fotelnak vagy egy kisebb helyet elfoglaló garnitúrának. (Kényelmes ülőbútorok teszik otthonná a lakást.)

Kárpitosbútorok átalakítása már ismertebb, úgy hogy annak hosszabb magyarázatába nem kell bocsátkozni. Régi, divatjament formájú fotelekből, magastámlájú ebédlődivánokból könnyűszerrel alakíttathatunk át modern formájú bútorokat, fontos azonban, hogy a régi elvásott belanyagokat a megbízott mester ne sajnálja újakkal kicserélni.

Asztalosbútorok munkába adásánál vigyázzunk, hogy megbízható, komoly, jóízlésű iparosra bizzuk munkánkat, mivel a nedves vagy télen fűtetlen műhelyben végzett munka, párfilléres spórolás miatt, rosszminőségű vagy egyszer már odaégett enyv felhasználása, évtizedes bosszúságnak lehet okozója. Kívánságainkat, kikötéseinket legjobb, ha a megrendelésnél írásba foglaljuk és a szolid munka elvégzésére garanciát kérünk. Ha komoly mesterrel állunk szemben, az szívesen megadja és be is tartja. De ha az illető nagyon húzódozik ennek írásbafoglalásától, úgy jobb ebből már előre levonni a konzekvenciát.

Szabó János

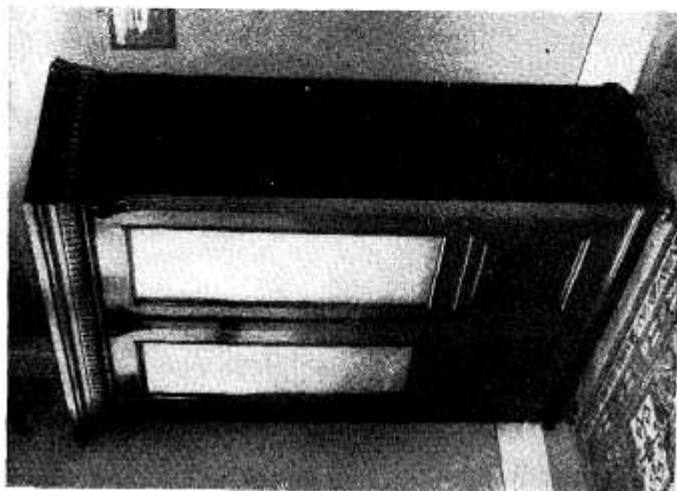
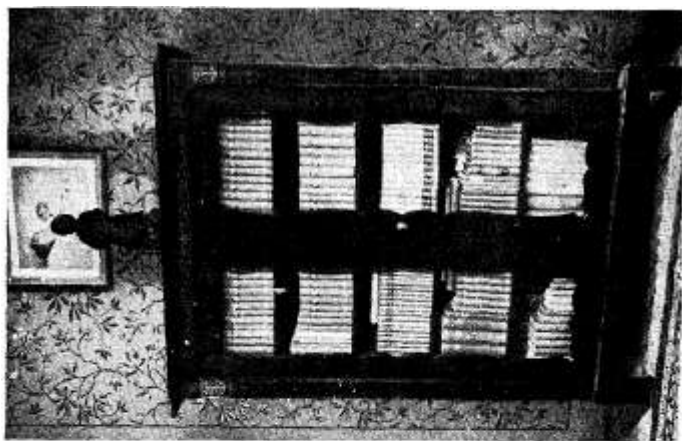
iparművész,

a „Rénova” bútorátalakítóüzem vezetője,

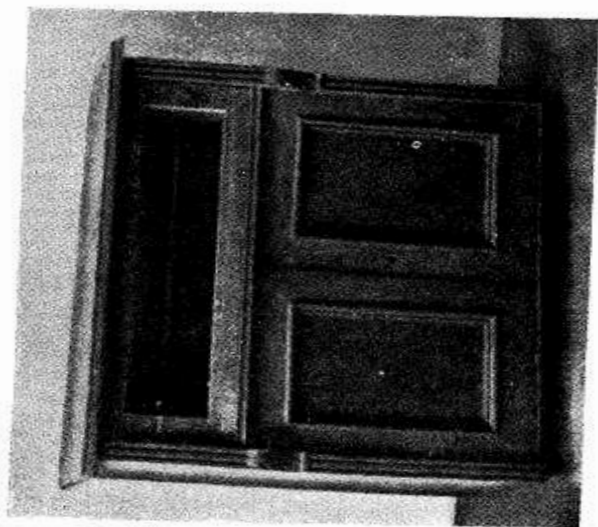
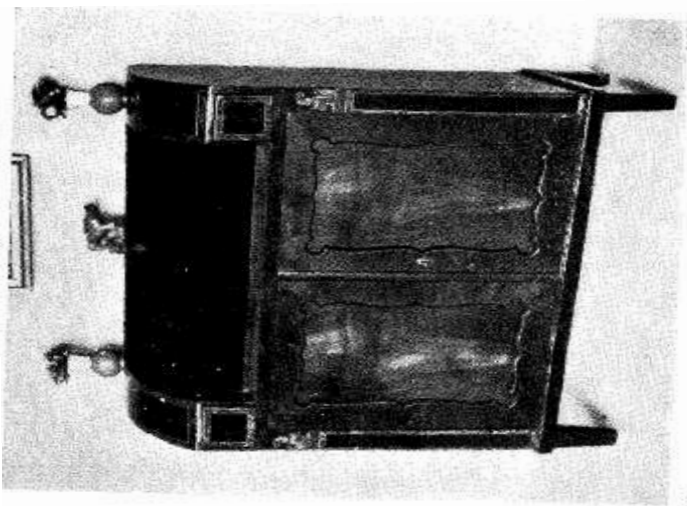
Budapest, IV., Molnár-utca 11.

Mit kell tudni a háziasszonynak a bútorok észszerű bevásárlásáról?

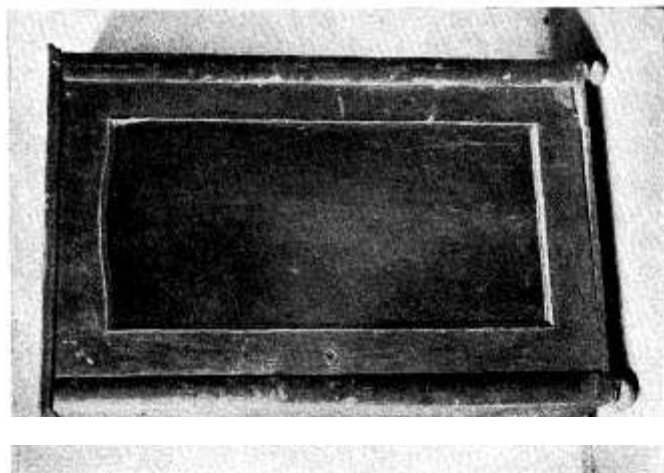
A lakás berendezésének igen fontos lépése a tulajdonképpen leglényegesebb alkotó elemeknek: a bútoroknak beszerzése. Ha az emberek előre tudnák, milyen súlya és jelentősége van ennek a műveletnek, valószínűleg még nagyobb félelemmel fognának hozzá, mint ahogy amúgy is teszik. Tapasztalat szerint, általában nagyon nehezen és nem szívesen indulnak útnak bútorfélélt vásárolni a család legelszántabb vásárlótehetségei sem, mert érzik, hogy valami kényes és nehéz van a dologban más vásárlásokkal ellentétben. Figyeljük csak meg, hogy úgyszólván kivétel nélkül rendszeren egyszerre többen, sőt csapatostól mennek az emberek a bútorviadalra, nyilván be nem vallott gyengeségük miatt. Hátvédül szeretnek olyanokat magukkal vinni, akik már áttestek a „bütorkeresztségen” egyszer vagy többször is, hátha azok „jobban értenek hozzá”. Mindezek a jelek arra vallanak, hogy mindenki csendben fél a saját gondosan titkolt felkészületlenségétől és öntudatlanul másokra akarja a felelősséget áthárítani. Bevallani senki nem fogja, hogy mennyire nem ért a dologhoz (mert nem is érthet, hiszen hányszor vesz valaki bútort életében, honnan értsen tehát hozzá?) és tévovásárlásában mindent nézni fog a szemfényvesztő boltban, csak éppen azt nem, ami fontos volna. A boltos azonban ép olyan jó pszichológus, mint amilyen tájékozatlan legtöbb vevője és ott fogja meg azt, ahol gyengéjét kiszimatolta, amint látni fogjuk. Néhány szép idegen név, szakkifejezés-frázis, divatos sületlenség behúzza hálójába a kultúráltságára hiú polgárt, aki úgyszólván fél, hogy rajtakapják azon, hogy mennyire nem érti a dolgokat. Kígyóbüvölő terminus-technikusokkal, mint pl.: „Louis seize, jezsuitabarokk, Máriaterézia, chemisette, styl, (így!) girandol, apart, chippendale, stb., stb. és hasonló, fényesen csillogó jelzésekkel és varázsigékkel labdázta ezelőtt a „lakberendező-szalon”-okban a vásárló letörpítésére, aki persze,

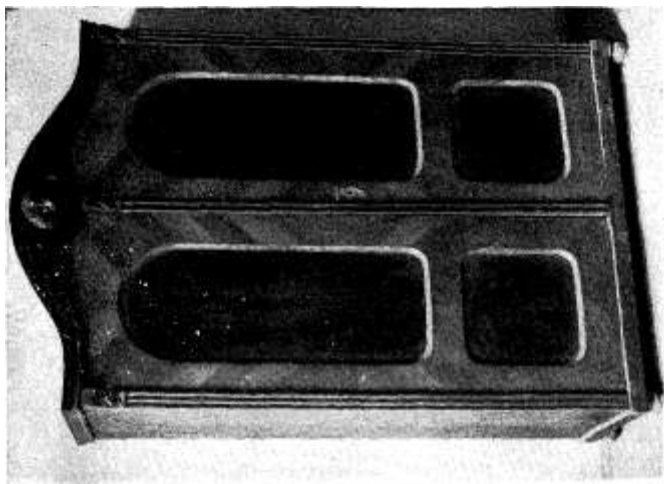
EGYSZERŰBB ÁTALAKÍTÁS.

MOSDÓBÓL KÉSZÜLT SZEKRÉTER.

1. ábra.

2. ábra.

KÉT RÉGI SZEKÉNYBŐL KÉSZÜLT A 3. ÁBRA.

3. ábra.
MODERN KÖNYVSZEKRÉNY.

hogy nem lehet bölcs tudora az összes lexikális lakásbölcsességeknek és csak súlyos minderwertigkeitsgefühl szerző magának, okos tájékozottság helyett. Ez a módszer ma is ugyanaz még, csak a jelszavak körülbelül így hangzanak: „bauhaus-styl (!), recamier (szegény Madame Recamier, megfordulhat egyetlen *igazi recamier ján*, ha ilyeneket hall), kombinálszoba, hangulatlámpa, secretaire, görasztal, pikolói és fakuli, stb. A nevek, a közhelyek csodálatosan vonzanak mindig. Ami közhely már, azt sokan merik venni, ha jó, ha rossz, mert azt már előttünk sokan vették. A nyáj pszichológia ezen a területen nem kevésbé általános, mint egybütt. Csodálatos dolog mindenestre az, hogy alig törekszik valaki komolyan megtanulni azt ezekről a dolgokról, amit már minden elemista kislánynak úgylis mint leendő háziasszonynak és berendezkedőnek kellene elvont, egyik fülön be, a másikon ki bölcseségek helyett, tanrendszerben iskolában tanulnia. Ehelyett inkább „kézimunkázni” tanulnak. Talán ez fontosabb, mint az *életvezetés kultúráját* megismerni? Lehet. Én nem hiszek benne.

Ám pótolni mindig lehet az elmulasztottakat. A következőkben megkísérlem a berendezkedő közönségnek néhány komoly, kritikus szempontot nyújtani, hogy bátran átléphesse az üzlet, a műhely küszöbét és higgyen abban, amit már tud és ne higgyen abban, amit megtévesztésére és megzavarására mondanak.

Vizsgáljuk meg kiindulásul a megismernivalókat több oldalról és foglalkozzunk röviden fontos általános szempontokkal, mielőtt a szükséges részletezésbe bocsátkoznánk.

À háború óta a társadalom középrétegeire teljesen megváltozott élettörvények érvényesek, amelyek egy éppen ilyen, lényegében megváltozott új építést követelnek. Ez az építés, sajnos, ma még csak nyomokban van meg. Még kevésbé létezik azonban a középrétegek okos, használati értékben felfokozott, új szellemű lakásberendezése. Annyira, hogy a kereskedelmi forgalomban legtöbbször még mindig a lecsépelet stíluszemét található, amelynek hamis feladata sokat „mutatni”. Ahol ezeket a stílusutánzatokat felváltják újabb dolgokkal, ott azok bizarrságokból és egynapos életű divatformákból állnak; felületes indukciók eredményei a művészet stílusváltozásáiból. A *bútorkonfekció* ezt a két lehetőséget nyújtja, amelyekre rá-

szorul az, aki több oknál fogva nem tekinti több felelősséggel a berendezkedés műveletét. A *konfekcionált áru*, sajnos, kevés kivétellel majd mindig nivóttan. Aki rá van utalva, ugyancsak legény legyen a talpán, ha mégis megközelítőleg jót és nivósat akar találni. Különös valami az, hogy a kereskedelem és az irányítást nélkülöző kisipar mennyi elismerésre méltó szimattal ismerte fel, hogy vásárlói kritikátlanul keresik árúját és a jó, de szerény, egyéni vagy pláne szériakészítményt alig fogadják el, hanem helyette fogalomzavarukban a maguk módján értelmezett „többet”, azt a bizonyos pluszt keresik, ami ilyen formában persze nincsen. Helyette a kommersz kiszolgálás az igényeket teljesen hamisan értelmezve, túlméretezett darabokkal, formadagállal, díszítéssel, anyagpocsékolással és más eféle főlősleges dolgokkal próbálja a vevőt lefegyverezni. Ezek az elhibázott szellemű gyártmányok a polgári életvezetés teljes félreismeréséből indulnak ki. A vásárlóképesebb vevőrétegnél a tisztán célszerűségi, elemi szükségletek kielégítésén túl megnyilvánuló emelkedettebb életforma pluszát a tömegberendezések felett álló „reprezentációként” értelmezik és használják ki a berendező vállalatok.

A mai kulturáltabb berendezkedő azonban egyáltalán nem óhajtja ezt; legkevésbé maga a háziasszony, aki már eddig sok mindent tanult abból, amit nem szabad tenni a jó lakásban. A vásárlóképesség erős csökkenése, sajnos, éppannyi, amennyire kifinomodtak az igények már a jobb berendezés iránt és ezért a látszattal ma már komolyabb vevő aligha elégíthető ki. Túl szegények legtöbben ma ahhoz, hogy *olcsón, azaz izlésben és minőségben silány* at vásároljanak. Meg kell ezért találniuk azt a berendezési anyagot, amely teljesen kielégíteni képes a lakásberendezés iránt támasztott igényeket; a gazdaságosságot, célszerűséget és művészi kvalitást. A mai vásárlóképességből és egyéb gazdasági adottságokból következik, hogy általában árban erősen csökkentett bútorok előállítására irányulnak a követelmények. Ennek azonban csak úgy lehet megfelelni, ha a kisebb árértékű, de *teljes ellenértéket* nyújtanak. A redukált árakkal sokféle változás jár együtt. Az olcsóbb bútorok feltétlenül egyszerűbb szerkezetet és megmunkálást, a hozzávaló anyag gondosabb megválasztását igénylik. A szigorú célszerűség szempontjait szolgálja, ha a vevő elsősorban és fő-

leg azt a bútort vásárolja meg, amelyre legnagyobb szüksége van. A „*használati bútor*” (*Gebrauchsmöbel*) új fogalom és erősen előtérben áll, szemben a régebbiekkal, amelyek mindig egészben vagy részben „*díszbútorok*” voltak. Korszerűen jellegzetes és formakialakításában magán viseli a változott helyzet és változott lelkiség nyomait.

A *használati bútor* más, mint a közkeletű polgári bútor fogalma. Fontos új követelményeket elégít ki: célszerűsége mellett és által teljes használati értéke van (és nem luxusértéke) és árának teljes ellenértékét nyújtja. Ezek a jellegzetességek természetesen minden túlméretezést lázárnak szélességi, magassági és mélységi irányban, úgyszintén holt tereket, fölösleges kiugrásokat, indokolatlan íveléseket és görbességeket, céltalan párkányzatokat, ormokat, stb., stb. ásatag eszközöket is.

Ez a bútorfajta ma még csak elvétve található a bútorpiacon és ami van, az a vásárlók szimpátiáját alig nyeri meg. Ezzel szemben úton-útfélen kínálnak hangos szóval úgynevezett *modem bútorokat*. Ezek legtöbbször minden, csak nem az, amit joggal modern bútornak lehetne nevezni. Régebben minden bútoron görbe lábak és faragás volt, ma nyugtalan furnírillesztés és gömbölyű sarok, lényegében ugyanaz: *dekoráció*. A kettő rossz lényegében egy és ugyanaz. Az igazán „*modem*”, jó bútor a modernség nincsen ráragasztva, hanem ezek *modern* „*szellemben*” vannak elgondolva. Az alapforma bennük jó és pedig modernül jó és a technika kialakítása is ehhez való. Egyáltalán nem kell az ilyen bútor hallatán ellenséges módon mindijárt valami „*szenesládára*” gondolni!

A modern bútoroknak van egy elcsépelet és ma már csak irtózáttal kiejthető jelzője: a „*Sachlichkeit*”, magyarul talán tárgyilagosság vagy tárgyiasság (egyik név sem jó!). Egyrészt minden modernség gúnyolói, másrészt a jelszavakkal dolgozó divat használhatatlanná csépeleték ezt a kifejezést. Ennek ellenére ez a megjelölés komoly, modern tárgyaknál, fedi a fentebb adott jellegzetes követelményeket. Jelenti a jó bútornál a célirányos alakítást, az anyagszerű előállítást és az olyan arat, amelyet nem Krózusok is megfizethetnek. Nem jelenti azonban valami majmolt divathóbort egynapos életű jelszavat. Nagy kár, hogy idő előtt megölte a divathóbort, mert sok-

kai több súlyos kultúrérték programja és kifejezője volt, mint amennyire gondolják.

Amint már említettem, az olcsóság nem zárja ki a forma és kivétel nemességét. Igaz, hogy a régi, gazdag, túltömött formákhoz hasonló modellek alig akadhatnak, ami fölött nagy a panasz, de a panaszkodók az igazi és lényeges okokat felcserélik érzelmi momentumokkal. Az új formákat egyáltalán nem kell okvetlenül dísztelennek vagy pláne koppasztottnak tekinteni; sívárnak, laboratórium- és fogház-hangulatúnak kijelenteni. Akadnak köztük ilyenek is, de akármelyik jó kialakítású, egyszerű modern bútor tud olyan dekoratív lenni, amennyi értékes dekorativitásra egyáltalán hivatott lehet egy bútor. A helyes modernség az áldekorativitás ellensége, amely kimutathatóan az ámitást szolgálja és a szerényebb körülmények között élők lelki becsapását jelenti, akiket abban a boldogító tudatban ringat, hogy ők is megengedhetik maguknak, hogy olyan szép faragott és görbelábú bútoraik legyenek, mint a gazdagabbnak, akikre felnéznek.

A jó modern bútornál a szükséges mértékű *dísz* alapjait a valódi és válogatott minőségű anyagok alkalmazása adja. Persze a vadul és minden komoly rendszer nélkül használt felületdísz, elosztás, bőszejű túltarka furnírok sokszor annyira széjjelbontják a bútor felületét, hogy *irány* és *ritmus* már felismerhetetlenek és minden összekeveredik. Ilyen díszítésű *álmodern* bútorokat majd minden üzletben lehet látni. Nem ez azonban, amire törekszünk. Ezek legtöbbször rossz forma-felépítésű darabok, tele divatszerű, komolytalan sallangokkal. Tény, hogy a Sachlicheit igen keves eredményekre vezethet, ha hamisan értelmezik, ha a *csak kinézésben* „*Sachlich*” bútor előállításához nyaktörő, szakszerűtlen szerkezeti megoldások keltenek. Az igazi tárgyilagosság ellen sokféle módon bűnöznek, főleg olyan esetekben, amikor a fa természetével ellenkezően állítanak elő egyes bútor-elemeket. Az ilyen hibák felismerése persze eleinte csak gyakorlott szemű, be nem csapható szakember által lehetséges, de rövidesen a vevő maga is rájön a nagyon is észrevehetően jelentkező „*unsachlicheif-re*, következményeiből. Szegezzük le tehát azt a megállapítást, hogy a „modern” nem mindig modern!

Amint már az eddigiekből is látható, a bútorok beszerzésé-

hez szükséges ismeretek között elsősorban sok olyan van, amely az ízlésbeli kultúráltságra vonatkozik. Mielőtt a teljesen gyavorkorlati területre átmennénk, előbbi általános vizsgálódásainkat egészítsük ki azzal a tájékozódással, amelyre az ízlésbeli minőség felismerése kötelez mindenkit. Két fontos szempont szerint mérlegeli a vásárló a kiszemelt tárgyat — amennyiben az a legelsőrendű gyakorlati követelményeknek egyébként megfelelni képes —: annak *anyagbeli* és *technikai minőségére* nézve és a *megjelenés nívóssága* tekintetében. Vegyük tehát közelebb-ről szemügyre azokat a szempontokat, amelyekkel a jó megjelenés számolni tartozik: az ízlésbeli minőség ismertető jeleit.

A bútortipar legtöbb mai készítménye felett a kultúrált ízlésű szakember sokszor joggal megbotránkozhat. Ha visszatekintünk régi korokra, nemcsak a bútortipar, de a bútortermelésnek is egész más képét látjuk. Az akkor létrejött készítmények gyakran a legnagyobb megbecsülést érdemlik úgy az ipari minőség, mint a művészi elgondolás és stíluszisztaság — azaz mai nyelven mondva: *korszzerűség* — tekintetében. Az akkori kőműves-iparosnál természetes volt, hogy mesterségén kívül az „*alakítás*” szépségének és harmóniájának törvényeit alaposan ismerte. Munkáját mesterségbeli tudásán felül az alakítás értékei messze a mai, sokszor tisztán mechanikus munka fölé emelték. Az alkotásszerű, nemes munka örömet adott és a kész mű megaláztatással töltötte el létrehozóját. Ma egész más a helyzet. A régi egység kettévált és a tervet, rajzot készítő építész vagy egyéb tervező munkája és az előállítás műveletei térben és időben szétválasztottak. A mai asztalos legtöbbször fel sem ismeri a kapott, idegen tervekben lefektetett szépséget vagy művészi gondolatot, mert legtöbbszörre silány elgondolások kivitelezését végzi gépszerűen és ezzel lassan elveszti teljesen a kritikáját. Ez ugyanolyan baj, mint amikor a kapott tervet hozzánemértésből és érzéktelenül módosítja, anélkül, hogy tudatában volna annak, mennyi szellemi munka értékét teszi ezzel tönkre.

Mindezek mellett természetesen nem tagadható az sem, hogy ma nem kevés olyan tervező „működik”, aki munkájával nem hogy vezetője volna az ízlés fejlődésének, hanem silány munkálkodásával a legdurvább ízléstelenséget tenyészt. Az ilyen termékek felismerése és elmellőzése az ízlésnevelés első

nagy eredményét jelenti. Hogy ehhez mindenki képes legyen, nagyon szükséges volna a formahatás harmóniájának legalább a legegyszerűbb, de végtelenül fontos alaptörvényeit megismerni, hogy azok segítségével megkülönböztetni tudja a jót a rossztól és felébresztett lelkiismerettel felismerni az ízlésbeli minőség értékét és fontosságát.

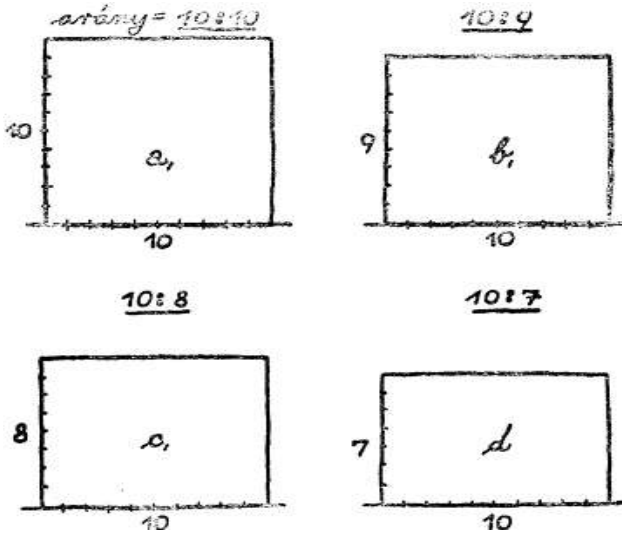
A *szépség és harmónia* törvényszerűségei igen rejtettek és nehezen hozzáférhetőek. Az „arány” egyik ilyen harmonizálási eszköz, amelynek döntő nagy fontossága van minden tárgy és jelenség külső megjelenésében. Az arány adja a forma *jellegét* és egész *karakterisztikumát*. Viszont talán éppen az arány különös lényege a legnehezebben megvilágítható törvényszerűségek egyike a megjelenési formában. Az a különös, érzékeny viszony, amelyben valamilyen tárgy egyes alkotó elemei egymással állnak és a harmóniának egy bizonyos és csakis arra az egy esetre érvényes összetételét adják — az arány. Lehetnek egy tárgynak jó és rossz arányai. Azt megítélni, hogy melyik arányhatás jó, melyik nem, csak az tudja, akinek erős arányérzéke van (a zenei arányok megérzőire mondják: jó füle van; így mondhatni a formák arányának ösztönös megérzőire, hogy: jó szemük van) vagy valamennyire csiszolt látása.

Kísérreljük meg, bár a legszűkebb keretben csak, az arány fogalmának megértését és az arány jelentőségének felismerését.

Amint mondtam, az arány teszi minden bűtor *külső kifejezését*, egész *lényének karakterét* és a nézőre gyakorolt benyomásnak egész lényegét. A tárgy minden alkotórészének egymásközi viszonya, a felosztás és tagozódás mind az arányok képletében fejeződnek ki, sőt már a test 2—3 alaplímérete is az arány, még pedig igen sokféle arány hordozója.

Figyeljük meg néhány egészen elemi példán az arányok játékát és érzékenységét, amint a test dimenziói a legcsekélyebb mértékben változnak. Alakítandó legyen pl.: egy szekrénybűtor, amelynek szélessége megadott: 200 cm. A magasság nincs előírva, tehát tetszés szerint választható a rendeltetés határain belül. Ennek a körűlménynek rendkűvűli értéke van, mert *így* ez a magassági méret úgy választható, hogy az a szélességgel „*jó arányban álljon*”. A bűtor kialakításának legegyszerűbbjén ennek a két méretnek bizonyos értelmű megadása egyáltalán nem közömbös annak a hatásnak szempontjából, amit a jó

arányú alapforma a szemre gyakorolni fog és ami helyes arány esetében kellemes, megnyugtató lesz; hasonlóképpen a további felosztás és tagozás számára sem, amelynek sikerülése nem kis mértékben függ a külső alarányoktól. Elhatározzuk tehát példánkon (1. ábra), hogy milyen magasságot adunk a szek-

1. ábra

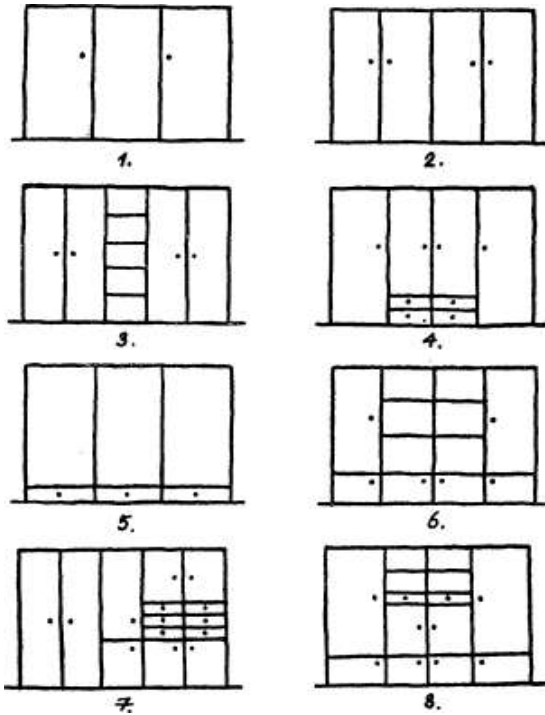
rénynek. Erre persze több lehetőség van. Vegyünk fel *négy különböző méretet*: 200, 180, 160 és 140 cm-t és figyeljük meg ábrákon az egymás mellett álló sematikus alapformák különbségét és ebből levonhatjuk a következő tanulságot: 200 magasságnál az arány számokban kifejezve pl.: 10: 10, 180-nál: 9: 10, 160-nál: 8: 10 és 140-nél: 7: 10, ami szavakban azt jelenti, hogy az első esetben a forma *tiszta* (négyzet!), de *túl nyugodt, mozdulatlan, irány nélküli, egyensúlyos*; a második esetben a két méret viszonya *nem kifejezett*, a hatás *nem világos, elmosódott*, mert már nem négyzet, anélkül, hogy elég tá-

vol esne attól. Ez a határozott irány nélküli forma nem alkalmas továbbalakításra. A harmadik és negyedik esetben már tisztább megint az alaparány, jobb, *világosabb* a forma, mert *irányt* kap és *karaktert* ölt (ugyanis kimondottan *vízszintes*, fekvő jellegűvé fejlődik). Ez a két forma, az előzőek hiányait már kiküszöböli és egészséges alapokat ad a további kialakításhoz. Az utolsó esetben a helyes arányt a legkisebb magasság mellett találtuk meg. Ez a magasság itt csak 140 cm, ami valószínűleg nem lesz elég a szekrény rendeltetéséhez. Amennyiben tehát ugyanilyen arányú bútort akarunk kiformalni, azonban nagyobb magassági méret mellett, akkor csak a szélességi méret megnövelésével érhetjük ezt el. Tanulságos dolog megjegyezni az eddigi megfigyelésekből, hogy megadott magassági méret mellett csak az ettől határozottan *elűtő szélességgel* lehet helyes arányt nyerni.

A legtöbb bútortípus határozott alapirányt követel meg> amelyen a változatok ellenére sem lehet lényeges módosításokat tenni. Viszont mások kötetlenek arányaikban és szabadabb fantáziával alakíthatók. Az arányok megítélésénél ne gondoljon senki valami merev sematizmusra, mert a legkülönbözőbb, sokszor ellentétes karakterű arány eseteknek van jó hatásuk. Az a *két méret* azonban, amelyet mindig megvizsgálunk: milyen arányban áll egymással, pl.: alaknál a fej és test mérete, bútornál az ajtó hossza és szélessége, stb. *kifejezett számtani különbséget* mutasson fel, anélkül, hogy *túlközel* vagy *túltávol* állna egymástól. Egyébként az arányok megítélése ezen felül *érzés* dolga és elméletileg közelebb férközni hozzá alig lehet. Régebben megkísérelték az ú. n. „*aranymetszés*” szabályaival szinte mechanikusan előírni a jó arányt, erre azonban semmi szükség nincsen, mert a hiányzó megérzést úgy sem pótolhatja.

Ha továbbvezetjük az 1. ábrán megállapított *főformát*, amely a leendő bútor általános megjelenését adja, úgy a bútor felületének felosztását kell elvégeznünk ajtó, fiók és egyéb nyíló részekre. Ezeknek a felosztásoknak rajza ismét a legkülönbözőbb arányhatások szerint történhet, ami azt eredményezi, hogy a bútor külső formája számtalan változatban jöhet létre. Figyeljük meg a 2. ábrát, amelyen *ugyanaz* az *alapforma* a legkülönbözőbb módon nyert *felosztást* részben a *rendeltetés*, másrészt a legkellemebb *formahatás* megtalálása érdekében.

Az eredmény a legellentétebb *kifejezése* és hatású bútorsorozat, amelyet ha gondolkodva jól megfigyelünk, azt a tanulságot szűrhetjük le magunknak, hogy a bútorforma lelke a jó arány,

2. ábra

amelyet a tervező *komoly tanulmányok árán talál meg*: a főforma aránya és a részletek aránya a főformához és egymás között. Abból, hogy milyen különböző *arculata* van ábránkon ugyanannak a bútornak, ha az másképpen nyer beosztást, megtanulható, hogy nem a kis részletek és az ilyen vagy olyan

díszítéstől függ az, milyen szép bútortal állunk szemben, hanem kizárólag attól, melyik arányú felépítési forma ad harmonikusabb alapokat a formahatásnak. A jó arányú és helyes „tömegű” (tömeg = szaknyelven a legnagyobb befoglaló forma, az osztatlan test)- bútór minden további dekoratív eszköz *nélkül* is szép tud lenni; a rossz arányú bútór minden szertelen díszítés *ellenére* sem fog harmonikusan hatni. Erre a szempontra vigyázni kell, ha tervet vagy akár kész bútort kell megítélnünk a szép kinézés értékei felől.

Az eddigiekben érintett elméleti és esztétikai elemekkel megokosodva lépünk be tehát a műhely vagy üzlet ajtaján és nézzük meg szemtől-szembe a bútort a maga teljes *testi* valójában is. A szépség *nem önmagában álló* érték a bútornál és általában semmiféle használati tárgynál, a rendes, *hozzá méltó anyag és tisztességes kivitel* nélkül. Ezért kell a bútór technikai részét talán még sokkal szigorúbban elbírálni, mint az előbbi szempontokat.

A ma általában vásárolható, jobb bútorok észrevehető jellegzetessége: a *simafelületű, nyugodtvonalú, elegáns egyszerűség*. Ennek a, divatszerűségeken felül álló, formaadásnak megértéséhez és indokolásához szolgáltak a megelőző fejtegetések. A modern bútornak mindenki számára még nem mindig szívhez szóló, idegenszerű vagy túlpuritánnak tetsző formája nem véletlen műve, hanem *igen sok közreműködő tényező* befolyása alatt keletkezik. A már érintett *gazdasági, technikai és izlésbeli* adottságok bonyolult összefüggéseiből kialakuló forma csak úgy érthető meg, ha ezeket az összefüggéseket is ismerjük. A mai bútort tehát *nemcsak a szemmel* szabad elbírálni! A használati tárgyak szépségét semmiesetre sem szabad nagyképu esztétikai szabályokkal mérni, mert a „*legszebb*” használati tárgynak sincsen legtöbbször azon felül, hogy helyét és szerepét *jól és nívósán* betölti, különösebb, magasabb jelentősége vagy pláne a művészethez olyan mértékű köze, mint azt érzélgős kedélyek annyira szívesen elképzelik. *A művész keze benne van* a játékban legtöbbször, de szerepe egészen más és itt ép úgy a háttérben marad, mint a kor legnívósabb, legkorszerűbb alkotásainál, pl. a *közlekedési eszközöknél*, amelyek a szépség-érzéknek is a legteljesebb kielégülést nyújtják.

— Igen, de vajjon hol van akkor a művészet? — kérdi a

„Kunstspieß”, — akinek erre a szellemes kérdésre csak a régi találós képek feleletével lehet válaszolni: „*hol van? — Tessék megkeresni!..*”

A mai építkezés helyzetéből következő tények egyike, hogy a lakás térszükséglete erősen leredukálódott és ebből kifolyólag a főbb lakóhelyiségek felhasználásmódja is átfurmálódott. A speciális rendeltetésű vagy csak a luxust szolgáló szobák megszűnése és a kényszerű, erős összevonások következtében a mai berendezkedő sokkal súlyosabb feladat előtt áll, mint azelőtt. Saját magának kell a berendezkedés programját okosan megállapítani és ebben ma aligha támogathatják az avult, jótékony sablonok és a gondolkodást feleslegessé tevő kész szobagar ni tûrák. Ma csak az indulhat el vásárolni vagy valamit csináltatni, aki már előre tudja, mit és mennyi tárgyat akar beszerezni. Az üzletben nem szabad már semmiesetre sem töprengeni vagy elveszítve a kitézőt irányt, tétovázni, mert ezt azonnal észreveszi az eladó és varázsbehatásával egészen biztosan olyasmit varr a vevő nyakába, amit éppen nem óhajtott beszerezni. *A befolyást nem szabad megengedni*; mindenkinek *magának* kell legjobban tudni, mire van szüksége. A boltos nem jó tanácsadó; a boltos eladni akar, nem nevelni és amellet nem ismerheti vevője szükségleteit. Gondolkodása még a jobb esetekben is sablonokon mozog, horizontját a szekrénymagasságnál lezárták.

A kislakásban berendezkedő mai polgárnak minden észszerű szempont szerint is, de különös tekintettel a kisméretű lakástérre, *kisméretű és könnyen változtatható összeállítású* bútorokra van szüksége. A leggyakoribb esetekben tehát az észszerű program: *a többszörösen kombinálható kisbútor*. A szerjnyevőnek nem illik mindenáron *egyéni* és *csak egy példányban* létező dolgokra vagy pláne „*művészies unikumokra*” gondolnia. A végérvényes és már jobban meg nem formálható úgynevezett *típus- és szériabútor* feltétlenül értékesebb felszerelés lesz a polgári lakásnak, mint az *álművészi allüörökkel* fellépő, de tökéletlen megcsinálású „*mű-*” és „*diszbútor*”.

A jó modern bútor jellegzetességei: a sima, jóarányú forma éppen nem egyszerű technikájú asztalosmunkával jár együtt. A megcsinálás kvalitásai ma egyáltalán nem maradnak

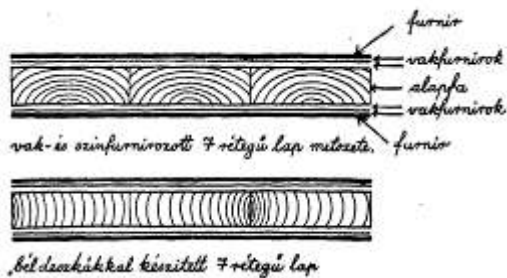
mögötte a régebbi, szertelen alakítású darabokénál. A nagy síkok, az egyenesség és szabályosság készsleges árulói a technikai silányságnak; mondhatni valósággal sírnak ezek a bútorok, ha rosszul készítették el azokat. Ez a körülmény segít a vevőnek a megcsinálás bizonyos mértékű elbírálásában, ha az asztalosmunka iránt egy kevés érzéke van.

A jó bútor kialakításában mellőzi a *porfogó* profilokat és sarkokat; *magas lábakra* vagy ellenkezőleg, a padlóig *zárt lábzatokra van felépítve*, por lerakódásának elkerülésére. *Ajtói* és más *nyiló részei, lapjai* rétegezett sima felületekből állnak, minden tagozás mellőzésével. Számos bútoron sok nyitott, alig hasznosítható polcüreget lehet találni, ezek a *divatszzerű* formahatás kedvéért nyernek alkalmazást; helyettük inkább több pormentes, *zárt rész* legyen a bútorban. A *tisztaság* és *egyszerűség* a jó bútor leglényegesebb jellegzetességei.

A jól elkészített bútor belső anyaga majdnem kivétel nélkül mindig száraz, egészséges *lucfenyő*. A kívül látható nemes faanyag csak vékony, alig milliméternyi rétegben tapad a belső rétegen. Miután a faanyag *struktúrája* olyan természetű, hogy a legnagyobb mértékben reagál a *légköri nedveségre* és *hőmérsékletváltozásokra* — ami egyes felületek *megduzzadásával* vagy fordítva *összeszáradásával* jár; más esetekben viszont ezek egyenlőtlenebb fellépése esetén *görbülésekkel* és *repedésekkel* — ennél fogva a jó bútorkészítés legfontosabb művelete a *lapok szakszerű előállítása*. Ez úgy történik, hogy az *alap fa* említett káros tulajdonságait ellensúlyozandó — fel-tételezve persze a legjobb minőségű alapfát (*lucfenyő, topoly* vagy *hársfa*), a keskeny szeletekből összeragasztott alapfát kétoldalt keresztben egy-egy vagy jobb esetben két-két rétegben 2—5 mm vastag úgynevezett *vakfurnírral* (*Blindfurnier*) jó enyvel prés alatt leragasztják, kötik, vagy ahogy műhelyekben hallani: „*leblindelik*”. Ez a kötőmód olyan feszültségben tartja a fa változó belső erőit, hogy a legtöbb esetben nem következhet be az előbb említett *káros elváltozások* egyike sem. Erre a blindelésre ragasztják azután a *fumirt*, amelyről nyeri egyébként a bútor azt a meghatározását, hogy *milyen fából van*. (PL: *diófabútor, mahagónibútor* stb.) Persze a bútor belsejében is egy ugyanilyen réteg adja a belést, amely rendszerint más fa, mint a külső réteg és más színű is, de a

jó bútór ismertető jele, hogy belül sincsen silányabb furnír és kidolgozás, mint kívül.

A két külső furnírréteggel együtt a kész lap (ajtó, stb.) így *öt* vagy *hét* rétegből áll és ez a megbízható asztalosmunka első ismertető jele. Vásárlásnál legtöbbször nem lehet valami könnyen ellenőrizni a lapok készítési módját — különösen ha van mit takargatni — mert a lapok (szintén csak jó munka esetén!) körül, az éleiken *keményfacsíkokkal* vagy erős furnírral vannak szegélyezve, ami eltakarja természetesen a belső összetételt. Azonban az ajtók *alsó éle* rendszeren fedetlen marad, különösen, ha a munka kivitele nem a legelsőrendűbb és a vevő

3. ábra

jól teszi, ha egy kisebb ajtószárnyat *kiakasztat* az eladóval és annak alsó élén konstatálja a *rendes rétegezést* úgy, ahogy az előbb volt leírva és azt is egyúttal, hogy nincs-e túlsók elspórolva a vakfurnírozás vastagságából. Mert mondani sem kell, hogy a túlvékony vakfurnír kötő hatása nem elég. Ezzel a vizsgálattal rendszerint az is meglátható, hogy a felhasznált belső alapanyag nem silány, rossz minőségű-e? A belső faanyag jobb minőségű, ha a mutatkozó évgűrűk *sűrűek* az ajtó végén és még jobb, ha nem íves vonalakat mutatnak, hanem teljesen *keresztirányúak*. (Radiális vágású, béldeszkaanyag, *l. 3. ábrát!*)

A jóminőségű bútór felületei teljesen simák ill. *síkok*. Miután pedig a legtöbb esetben *politúrozással* fényezve vannak,

könnyen ellenőrizhető a felületek kifogástalan *egyenessége*. Ha kissé oldalt, közel hajolunk a bútorhoz és a fényben kissé tükröző felületen végigtekintünk, megláthatjuk azonnal, mennyire rendes a felület állapota. A fény elárul mindent. A sílány készítésű bútor felületei „*hullámosak, egyenetlenek*, ami attól van, hogy az alapfa egyes deszkaszemeletei kissé görbülnek, rossz minőségűek, esetleg elégtelen szárazságuk vagy a kellő erősségű kötés hiányának következtében; ezek a görbülések a vakfurníron átnyomódnak és az egész felület lassan elveszti eredeti sík formáját.

Durvább hibákat a bútoron persze még a hozzánemértő is könnyen megláthat, ha egy kissé figyelmesen megnézi. Erősebben feltűnő, gyakoribb ilyen bajok, amelyekre elsősorban figyelemmel kell lenni vásárlásnál, vagy bútorok hazaszállításakor a műhelyből: pl. egyes ajtók egyik-másik *sarkának* vagy *oldalélének elgörbülése*, ami elég feltűnően látszik, mert ezen a helyen az ajtó kiáll a síkból. Az ilyen bútort, ha ez a hiba több ajtónál előfordul, nem szabad megvenni vagy legfeljebb az esetben, ha teljesen új ajtót adnak a görbe helyett. A görbült felületeket a legbonyolultabb mesterkedésekkel sem igen lehet egyenessé tenni. Inkább ne vállaljuk tehát ennek a veszélyét. Más feltehető hiba: ha az egyes szerkezeti alkatrészek *között* az illeszkedés nem pontos és *hézagok, repedések* mutatkoznak, vagy az ajtók körül *rések* vannak, ami mind a jó minőség rovására irandó fogyatkozás.

A bútor külsejének megnézése után igen ajánlatos a nyíló részek átvizsgálása. *Nyissunk ki* minden *ajtót* és *fiókot* és figyeljük meg, hogy a zárok mind könnyen, erőltetés nélkül forduljanak; kizáráskor ne durrogjon az ajtó, mert ez esetben már meggörbült; zárt állapotban viszont ne lötyögjön az ajtó. Az ajtók forgópántjai rendesen legyenek a fa felületébe süllyesztve és mellettük ne tátongjanak az ordenáré és agyonspórolt munka következtében *rések* és *roncsolások*. Ha a bútoron kihúzható ú. n. tablettek fordulnak elő, azok ne szoruljanak nyílásukban vagy ellenkezően a szükségesnél nagyobb mértékben ne fussanak lazán és ne kotyogjanak se vízszintes, se függőleges irányban.

Az asztalosmunka legárulóbb pontja, azonban mindig a *fiók* marad. Lehetne mondani közmondásbölcsessel: mu-

tasd meg a fiókok és megmondom, milyen bútor vagy. Hozzáértő szemnek *a fiók mindent megmond*, mert a jó fiók körülbelül ötven szakszerű finomságnak felel meg, ha tökéletesen jó. A vásárló elég, ha csak néhány szempontot figyel meg, máris véleményt tud mondani, mennyire rendes munkával áll szemben. Lássuk a legfontosabb követelményeket: rossz minőségű asztalosmunka fiókja üregében szorul vagy túlságosan lötyög; belül nincsen rendesen kidolgozva (jogcím: úgyse látszik!), sarokfogazása rendetlen, hézagos vagy igen ritka; feneke alul alig gyalult; hátsó fogazása az elülsónél is rendtelenebb; feneke papírvékony lemez, amely gyenge nyomásra horpadozik és illesztékeiben mozog, stb.

A jó bútor hátsó oldala sem silány munkájú; hátfala nem vékony lemezből van; nincsenek az oldalfalakkal való illeszkedésénél tátongó hézagok; nincs nagy távolságokban közőnséges szegezéssel beerősítve, hanem csavarozással; nem is szólva arról, hogy nem lehet görbe vagy repedt a hátfal.

Még egy pár szót a *politúrozásról*. Sokan abban a téves hitben élnek, hogy mennél fényesebb a bútor, valószínűleg annál finomabb. Kétségtelen, hogy az igazán jó politúrozás, amely hosszabb időközökben egymásra dolgozott több rétegből tevődik össze, a készítés hosszú ideje és a tetemes munkadíj következtében költséges eljárás. Olcsóbb bútornál a *telj es fényű* politúrozás nem helyénvaló és nem is tartós. Egyáltalán a mai bútoron sokkal jobban hat a *fénytelen, matt* vagy *letompított fényezés*, amit szolidan lehet elkészíteni olcsóbb eszközökkel. Aki raktári bútort vesz és ú. n.: „*magasfényt*” (*hochglampolitur*) akar mégis, az önmagát csapja be, mert a fényt a drága alapozási műveletek nélkül csak szinte felfűjják a bútorra és az rövid hetek alatt teljesen „*megvakul*”, azaz csúnya, ragacos, olajos foltokat kap. A teljesen fényes, jó politúrozás kemény réteg, amely a gondosan csiszolt fa felületére *alkohol* segítségével felhordott *sellakból* áll. Közelebről megnézve, a fát üvegszerű, teljes egyöntetűséggel vonja be. Ha a fa felületén a *pórusok* mint parányi kis mélyedések látszanak, azaz nincsenek eltüntetve a politúr erősebb rétegével, akkor nem teljes a politúrozás és fénye nem lesz tartós. Ha pedig a pórusok még nyitottabbak és a fa gyengébben fényes, akkor az ú. n. „*bedörzsöléssel*” állunk szemben, ami a leg-

olcsóbb politúrbevonás. A politúrozás minőségének megítélése nagyon nehéz, különösen azért, mert az, hogy nincs elég jól készítve, már csak a lakásban állapítható meg bizonyos idő után, foltokból, vakulásokból és az egész fény fokozatos gyengüléséből. Ezért lehetőleg bele kell venni a megállapodásba, hogy az eladó tartozik bizonyos idő után újra fényezni a szállított bútorokat.

A megvásárolt bútorok hazaszállítása után még nem fejlődött be a beszerzés keserves művelete. A kereskedő sem hiszi ezt, mert rövid idő múlva megindul a jogos és jogtalan *reklamációk* áradata. Ha kellő kritikával vásároltunk és ezenkívül tudunk bánni is a beszerzett új holmikkal, nem fogunk abba a kellemetlen helyzetbe kerülni, hogy reklamálnunk kell lényegtelenségeken kívül valamit. A vásárláson kívül tehát fontosnak tartom, hogy a háziasszony néhány gyakorlati tanácsot megszívleljen, ami által elkerülheti berendezésének időelőtti megrokkadását.

A bútor eladójához érkező számos reklamációnak, sajnos, igen gyakran a vásárolt holmik *szakszerűtlen kezelése* az oka. Minden fából való készítmény helyes kezelést igényel és különösen áll ez akkor, ha azok újonnan épített házba kerülnek, ahol nedvességre gyanúsak lehetnek a helyiségek. Új épületben, még ha kellőképpen kiszáradt is, a bútorok leszállítása előtt néhány napi *előfűtés* szükséges, közben állandó *szellőztetéssel*, ha az idő nem esős. Közben ajánlható a bútorok ajtóit időnként hosszabb ideig *nyitva tartani*, hogy kiegyenlítődhessék a bútort környező és a bútor belsejébe szorult levegő nedvesség-különbsége, mert különben az ajtósíkok elhajlanak és rozszul záródnak. Fiatal háziasszonyok gyakran semmit nem értenek a bútor *ápolásához*. Nekik figyelmükbe ajánlható, hogy a napi portörlesnél a fafelületeket alaposan le kell *dörzsölni*, amit azonban csakis *száraz, puha ruhával* szabad tenni. Annál puhábbnak kell ennek a ruhának lenni, mennél fényesebb a tisztítandó bútor politúrozása. Ezeket nem kell kímélni, mint ahogyan sokan tévesen hiszik, sőt annál erőteljesebben kell ledörzsölni, mert állandóan olajat izzadnak ki magukból, ami a rárakódó portól csúnya foltokat képez. Ha ezeket nem távolítják el, ameddig könnyen lehet, akkor megkeményednek és az ismert csúnya, tompa réteget képezik a politúros bútoron,

amelyet eltávolítani még az asztalos is csak radikális eszközök igénybevételével képes.

A bútor *kíméletes bánásmódot* követel. Kényelmességéből, lustaságból, pl. lábbal belökni egyes nyíló részeket nem ajánlatos, mert az ilyesmi hamar tönkreteszi a bútort. Alátétrőlküli forró táányérok és egyéb edények nem valók a fényezett felületekre, mert nemcsak a fény megy tönkre azonnal, de a meleg által újra megömlő enyv elengedi a furnírt, amely fel-púposodik és soha vissza nem simítható. Tálalás céljára ilyen módon igénybevett lapokra inkább *linoleum* való, ami nem ennyire érzékeny és nem enyvel ragasztják.

Különös gondot igényel a *párnázott* bútorok kíméletes használata. Elsősorban is rendesen kell leülni. Rátaposás, lábak felhúzása, gyerekugrálás nemcsak a felső bevonást teszi hamar tönkre, de elpusztítja az ülések *rugózását*, elszakítja a rugók *kötözését*, amitől a párna lelapad és máris elhanyagoltan néz ki a bútor — az újracsinálás pedig tetemes költséggel jár. A kárpitosbútorok feregveszélyére való tekintettel fokozott szellőztetés és fűtés szükséges a lakásban. így kerülhető csak el, hogy a piszkos töltőanyaggal bedolgozott molypetéék jelentkezzenek. Szellőzetlen szobákban a falak nedvessége pára formájában kiút; a túlközel álló bútorokon *penészgombák* keletkeznek; a penész viszont újabb nedvességet vonz a határos falfelületekre és így hozza az egyik baj a másikat. A párától a nyíló részek szorulni kezdenek; ha ilyenkor az asztalos utána-gyalul, megeshet, hogy nyáron, kiszáradás után, viszont minden lötyög. Gyakran okolják ilyen esetekben az asztalost azzal, hogy friss vágású és kellőképpen ki nem száradt fát használt a bútorokhoz.

Foncsorozott *tükörlapok* nem valók nedvességgyanús fal-felületekre, mert a vékony fahátlapon áthatoló nedvesség meg-vakítja azokat.

Mázolt, lakkozott és *dukkózott* bútorok tisztítása *nedves ruhával* vagy *bőrrel* történhet, azonnali száraz utánatörléssel. Forró *szódás, lúgos* vagy *szalmiákos* oldat használata feltétlen kerülendő. Csak a nyersen hagyott konyhaasztal-lapot szabad súrolni, azt is kellő óvatossággal, nehogy a festett részekhez érjenek a tisztítóeszközök. A szekrények belsejét a konyhában sem szabad nedvesen kezelni vagy kimosni.

Nagyon fontos tudnivaló, hogy senki maga ne javítgassa

a politúrozás és pácolás esetleg keletkezett hibáit, bárki ajánljon is ehhez jobb és legjobb szereket, mert ilyenek használata után rendszeren teljesen elromlik a felület és csak bőséges javítással lehet ismét rendbehozni a kárt, ami persze pénzbe kerül. Ha ilyenféle javításokat kell végeztetni, ajánlatos az árat *előre* tisztázni, nehogy később a megállapodás hiánya félreértések okozója legyen.

Az eddig szerzett tapasztalataink és részletismeretek összefoglalására nézzük meg teljes egészében egy szerény lakásterv kialakítását, néhány hozzávaló ábrával illusztrálva. A téma pontosan: *Miből álljon egy kis kétszobás lakással rendelkező tisztviselő-család berendezése és mennyibe kerül annak beszerzése?*

Az ismertetendő példa egy régebbi, normális, jobb *bérláskálás* alaprajzába van tervezve. Méretei elég jók. Az alaprajz-példa tipikus és elfogadhatóan berendezhető eset, minden hibájával azonban az ilyen típusú lakásépítményeknek. A lakást a *nő*, a *férfi* és egy kis, csecsemőkorú *gyermek* lakják. Kiindulni tehát az *adott alaprajzi helyzetből* mint a változhatatlanságból kell egyrészt; másrészt a kis család *összetételéből* és speciális *életformáiból* és ezekből a tényezőkből a lehetséges legkulturáltabb otthont kihozni úgy elrendezésben, mint az egyes berendezési darabok formájában. A férfi *irodai alkalmazott*, az asszony otthon végzi a *háztartás* munkáit. Ez a lakás is, mint minden valóban emberre szabott lakásberendezés, ezekre a *családi és személyi körülményekre* van szabva.

A két lakószoba közötti nyílás tetszés szerint egyesíti vagy elválasztja a két helyiséget, ahogy éppen szükség van rá. Az egyik szoba *ebédlő-lakószobának* van megoldva, a másik *hálószoba-lakószoba kombinációja*, azzal a megoldási móddal, hogy a két *fekvőhely* egymás végébe van állítva; a *fehénemű-szekrények* viszont egy sorba, ami a szobának az alacsonyra méretezett bútorok révén, igen nyugodt és kellemes térhatást ad. Otthoni *író*-, vagy más munka elvégzésére a lakó-ebédlő *szekrényje* szolgál. A *kisgyermek* számára egyelőre csak egy kis *gördíthető rácsos ágyacska* szükséges, amelyet bárhová lehet szükség szerint állítani. A gyermek fejlődésével először csak néhány bútordarab beszerzése válik majd szükségessé, később azonban egy kisebb külön szoba fontos szerepet játszik.

Németországban ma már nemcsak ilyen, de kifogástalan alaprajzú bérházak épülnek. Ezek között sok olyan is van, amely háztartást nem vezető párok szükségleteire van szabva, az életigények legkényelmesebb kiszolgálásához való racionális- alkalmazkodással: sok beépített szekrénnel, csak kevés mobil bútorral; lehetővé téve ezzel vagy legalábbis megkönnyítve a *kisméretű lakásnak* alkalmazott nélkül való tisztántartását, de úgy, hogy ne ítélje ezzel az asszonyt mint eddig, egész életére improduktív munkára.

A bemutatott példán a szobák falai fehér- vagy enyhészinű festéssel vannak megoldva, a padló a szokásos parketta. Az előszobában egy beépített, akasztó berendezésű *gardrób-szekrény* van, egyéb falfelületei esetleg jutával vagy más olcsó textilanyaggal vannak részben vagy egészben bevonva és színes lécekkel szegélyezve.

A berendezés szükséges darabjai a következők (tessék figyelemmel kísérni az ábránkon szereplő *alaprajzon* jelölt bútorok *száma*it!):

Előszoba: kis asztalka, piros lakkfestéssel	(1)	
2 ülőke, gyékény ülésfonással	(2)	
kétajtós gardrób-szekrény, festett	(3)	
2 ruhafogas, piros lakkozott lécen	(4)	
menyezetlámpa, csontüveg gömmbel	(5)	

Összesen kb. 400.— P

Konyha: kétajtós, fehérre mázolt szekrény	(6)	
ablak alatti, mázolt asztal	(7)	
ülőke vagy szék, falappal	(8)	
tejuveg-gömb-lámpa, 20 cm átmérőjű	(9)	

Összesen kb. 200.— P

Nappalszoba, égerfából, politúrozva:		
edényszekrény, 60/180/90 méretű	(9)	200.— P
rá külön kis üvegvitrin, 25/60/80		
(erre nincs feltétlen szükség!)	(10)	70.— „
nagyobbítható asztal, 90/110/78	(11)	140.— „
4 szék, ripszpárnával, à 30.— P	(12)	120.— „
pad, 4 ripszpárnával, 160 hosszú	(13)	120.— „
1 karosszék, ripszpárnával	(14)	40.— „
írószekrény, könyvespolecal, 50/150	(15)	200.— „

Összesen kb. 890.— P

Hálószoba, rétegezett lemezfelületekkel készítve, lakkesiszolva; a kárpitosmunka bevonása: nyomott vászon (Leinendruck):

2 ágypamlag, 90/200 „Epeda“-párnákkal, belül ágyneműtartó fenékkal, à 150.— P	(15)	300.— P
ágynemű-láda, 60/100/90	(16)	80.— „
2 fehéreneműszekrény, 50/120/90	(17)	280.— „
kis asztal, 70 cm átmérővel	(18)	50.— „
2 szék, nádüléssel, nádtámlával	(19)	60.— „
tükör, 40/120, alatta kis asztallal	(20)	100.— „
Összesen kb. 870.— P		

Ehhez a berendezéshez lehet nivós és megbízható minőségű *kiegészítéseket* a következő, körülbelüli árakon készíttetni vagy vásárolni:

Rajz szerint szövött *modem szőnyeg* (torontáli technikával) m²-ként kb. 20—25 P. Szükséglet a két szobához 2—3 db, kb. 20 m². Összesen 640.— pengő.

Függönyök: Indanthren *voileból* Vagy *grenadinból* vagy nyomott *kretonból*, normál-ablakonként kb. 6 m, ami varrással együtt 50—100 pengőt jelent. Modern fém-függönysinekekkel felszerelve méterenként 5—15 P-vel drágább.

Ez az ismertetés csak egy példa a végtelen változatok közül. Lehet ennél *olcsóbban* és *sokkal drágábban*, igényesebben berendezni ugyanekkora lakást. Készen vett jó bútorok, amennyiben egyáltalában kaphatók, valamivel kevesebbe kerülnek, mint a felsoroltak. Az árak egyébként mindig az egyéni igényektől és nemkevesebbé a hozzávaló erszény bőségétől függenek.

Kaesz Gyula

Az anyaggyondozásról

A mai materiális világban rendszerint „értéketlennek” minősítik azt, amit számokkal kifejezni nem bírunk, illetve, amit a „nyereség és veszteség” listájára, vagy a tartozik és követel rovatára elkönyvelni nem lehet.

Ilyen értéketlennek minősítik sokan, a háziasszonynak a családban végzett munkáját is, mert nem néznek ennek mélyére s nem tekintik azt, hogy az ő jó munkája kihatással van nemcsak a család egészségére és jólétére, hanem azon keresztül az egész nemzetére is.

A háziasszony munkája „életgyondozást”, egészséggyondozást, embergyondozást jelent és ebbe a munkájába teljes énjét, egész lelkületét viszi bele, tehát ezt a munkát számokkal mérni, értékben kifejezni, pénzzel megfizetni nem is lehet!

Már az 1929-i párizsi Nemzetközi Munkaügyi Kongresszus „Háztartási szakosztályán” megkísérelték azt, hogy a háziasszony munkáját pénzürtékben fejezzék kd. Voltak is úgy Franciaországban, mint Olaszországban, azután Németországban is háztartástudományi kutatások, megfigyelések és megállapítások, amelyek azt eredményezték, hogy egy jó háziasszony havi munkateljesítményét körülbelül 100 M-tól 150 már» káig lehet értékelni. A lelkiismeretesebb kutatók azonban arra a konklúzióra jutottak, hogy mivel a háziasszony munkája nemcsak mechanikai munka, ezért, — azt a lelkületet, azt az önfeláldozást — amit egy jó feleség, egy jó anya, egy jó háziasszony kifejt, pénzzel értékelni mégsem lehet, mert ez a munkateljesítmény felette áll minden pénzürtéknek!

A jó háziasszony u. i. nemcsak családjá minden egyea tagját gyondozza megfelelően s ezenfelül takarít, főz, süt, mos, hanem mindezek mellett a család vagyónát képező ingóságokat is gyondozza, vagyis ú. n. anyaggyondozást is végez. Ez az anyaggyondozás nagyrészen abból áll, hogy a meglévő javakat, mint pl. a bútorokat és szőnyegféléket, valamint a háztartás egyéb

felszereléseit is pormentesíti, tisztítja, gondozza és ezáltal lakásunkat nemcsak higiénikussá, hanem széppé is teszi. Másrészt a család testi fehérműit, ruházatát is a megfelelő gondozás által időelőtti romlásuktól és kopásuktól óvja, egyszóval használati tartamukat meghosszabbítja.

A megfelelő anyagkezeléssel a jó háziasszony azt is eléri, hogy az állandó használat által megkopott és megrongált holmiktól nem várja meg azt, hogy azok teljesen használhatatlanná váljanak, hanem azokat a maga idejében jó előre megjavíttatja, rendbehozatja, vagy pedig önmaga javítja, tisztítja, felfrissíti stb.

Mindezekből láthatjuk, hogy a jó háziasszony anyagkezelési tevékenysége is mennyi anyagi megtakarítást jelent a családnak!

Stumpf Károlyné.

A bútorgondozásról

A jó háziasszony nem hanyagolja el a család jelentékeny vagyonát kitevő bútorait sem, hanem azoknak házilag való tisztításáról, gondozásáról és felfrissítéséről is idejében gondoskodik.

A bútórféléknél általában fabútorokat, bőrbútorokat és kárpitozott bútorokat, azután nádfonatú bútorokat és újabban pedig ú. n. csőbútorokat különböztetünk meg.

A fabútoroknál ismerünk 1. fényezett, vagyis politúrozott, azután 2. viaszolt, vagyis ú. n. matt bútorokat, ezenkívül 3. festett bútorokat és 4. mai modern ú. n. csiszolt bútorokat is.

Hogyan tisztítsuk és gondozzuk tehát házilag a fényezett, vagyis politúrozott bútorainkat?

1. *A politúros bútorok tisztítása előtt* jegyezzük meg azt, hogy a bútort előzőleg tisztán töröljük le és ahová ronggyal nem férhetünk hozzá, ott ecsettel szedjük belőle jól ki a port.

A politúrozott bútoroknak házilag való tisztításánál és felfrissítésénél néhány csepp tiszta petróleumot öntünk vattára és a bútort ezzel jól átdörzsöljük, melynek megtörténte után tiszta flanelruhával dörzsöljük jól ki a bútort.

Egy másik eljárás az, amikor a vattára 2 rész lenolajból és 1 rész ecetből álló keveréket öntünk és ezt a vattát azután puha vászonrongy ócskába tesszük bele és a bútort ezzel egyenletesen dörzsöljük jól be. A dörzsölésnél „körbe” haladunk és egészen kicsiny területet kezelünk, utána pedig puha, száraz ruhával dörzsöljük át a bekent felületet. A bútorok kifényesítéséhez régi bársonydarabkákat használhatunk.

Ha a *politúra foltos*, vagy ha pl. a nedves edény karikanyomokat hagyott volna a bútoron, akkor keverjünk össze sót és olajat és kenjük ezt a foltra. Ha ezt néhány óráig rajta állni hagytuk, puha ronggyal töröljük le a sót, azután kenjük be a folt helyét olajjal, vagy petróleummal és dörzsöljük ki

fényesre. Meg fogjuk látni, hogy a folt is eltávolodott és a folt helyén a bútor felfrissült.

A Kath. Háziasszonyok Országos Szövetsége fényezett, vagyis *politúros bútorokon* több ízben kipróbálta az ú. n. „S. U. B.” nevű bútorfény eső és tisztítót és ezt a bútor felfrissítésére igen alkalmasnak találta. (Kapható: Straub U. cégnél, Budapest, IV., Eskü-tér 3. sz.)

2. A *viaszkolt*, vagyis az ú. n. matt bútorokat legjobb elsőrendű padlópasztával, vagy pedig az ú. n. „B. B.”-vel vagy „Wix-wax” nevű tisztítószerrel egész vékonyan bekenni. Ezután negyedóra múlva tiszta finomszűrű lószőrkefével átkéfélni és pedig puha ronggyal átdörzsölni, szóval úgy kezelni, mint a parkettet szoktuk. (A B. B. és a Wix-wax is kapható Straub U. cégnél, IV., Eskü-tér 3. sz.)

3. A *festett konyha- és egyéb bútorok* házilag való felfrissítésénél, illetve átfestésénél a bútort először is erős szappanos, szódás oldattal kell kívülről lemosni, esetleg súrolni, utána pedig tiszta vízzel leöblíteni és a bútort szárazra letörölni s legalább is 1 napig így állni és száradni hagyni.

Az természetes, hogy mielőtt a konyhabútor festéséhez fog-nánk, annak nemcsak külső felületét, hanem belsejét is alaposan kisuroljuk, kitisztítjuk.

Ennek megtörténte után a bútort a színének megfelelő alapfestékekkel festjük át igen vékony rétegben, ügyelve arra, hogy a nagyon kopott részeket kétszer fessük át. Az első *alapfestés* után a bútornak teljesen meg kell száradnia, mielőtt a második festéshez hozzáfognánk. Az alapozáshoz rendszerint egy kg vagy másfél kg olaj festék szükséges egy normális konyhabútorhoz. A második festéshez valamivel több festék szükségesnek és pedig átlag kb. 2 kg festék. A festésnél arra ügyeljünk, hogy a nagyobb felületet felülről lefelé haladó irányban fessük át, a kisebb felületeknél jobbról balra haladjunk, ügyelve arra, hogy mindig egyirányban dolgozzunk, hogy a festési felület sima és szép legyen. Ha mégis csíkok mutatkoznak a festésnél, akkor azt azonnal fessük utána. A második festés után ismét ajánlatos a bútorfelület legalább 2 napig száradni hagyni. A második festés után következik a lakkozás, amely nemcsak széppé teszi a bútort, hanem használatkor a szennyezést is jobban távol tartja a bútortól, sima

felületénél fogva. Lakkozásnál csakis a legjobb minőségű lakkot vásároljuk. A helytelenül alkalmazott takarékoság itt u. i. nagyon megbosszulhatja magát. A lakkozás épügy történik, mint a festés.

Ajánlatos az utolsó átfestés után a konyhabútor lábait fekete spirituszlakkal átfesteni, mert ez nemcsak tetszetős kinézésű, hanem célszerű is a használatban, mert ezáltal a konyha felmosás nem hagy oly csúnya piszokfoltokat a bútor lábain, mint a fehér lakkal bekent konyhalábakon tapasztalhatjuk.

4. A kényesebb ú. n. „csiszolt lakkbútort” általában csak portörllővel kezeljük a mindennapi takarításnál, ha azonban nagyon piszkos, akkor azt az e célra készen kapható kenőccsel dörzsöljük be és tisztítjuk ki a legmegfelelőbbben.

A kárpitozott bútorok közül általában 1. a bőrbútorokat, 2. a plüssel fedett, azután 3. a gyajúanyaggal, 4. brokát- és egyéb selyemmel és 5. a kartonnal kárpitozott bútorokat ismerjük. Ezeknek házilag való tisztítása érdeklí tehát legjobban a háziasszonyokat. Mielőtt e bútorokat tisztítanék, azokat előbb *portalanítanunk kell.*

Az *összes kárpitozott bútorok portalanításánál* jegyezzük meg azt, hogy azokat csakis ruhába csavart porolóval portalanítsuk, nehogy a finom szövédéket megsértsük. Portalanításkor sohase mulasszuk el a párnázott részt alulról is kiporolni s azután kiecszetelni, hogy ott se maradjanak porrészecskék. Ha módunkban áll a portalanításnál porszívót alkalmazni, ez mindenetre a legmegbízhatóbb portalanítási mód. („Non plus ultra” magyar gyártmányú porszívó kapható Elektroműveknél, Szentirmay Béla, VIII., Baross-utca 86.) Azonban akár porolával, akár pedig porszívóval is történik a portalanítás, csakis annak lelkiismeretes elvégzése után foghatunk hozzá a kárpitozott bútorok színének felfrissítéséhez, illetve azok tisztításához.

1. *A használt bőrbútort* felfrissítéskor portalanítás után minél zsirtalanabb, lefölozött nyers tejjel mossuk le, melynek megtörténte után szárazra dörzsöljük át. Ezután jóminőségű borbútorpasztával kenjük be egyenletesen a bőrbútort, majd tiszta kefével átkéféelve, puha, tiszta ronggyal addig dörzsöljük, amíg egyenletesen fényes nem lesz. A bőrhuzatú székeket benzinnel is megtisztíthatjuk, de előbb a bútort szárazon jól le

kell dörzsölni. A *kopottas bőrszékeket* és egyéb *kopott bőrbútorokat* benzinnel és spiritusszal kezeljük, azután — a bőrkereskedésben kapható hígított cserzőanyaggal, melybe megfelelő színű bőrfestéket kevertünk — áttöröljük. Végül pedig jó bőrszírral mérsékletesen bekenjük.

Az elkerülhetetlen, hogy *bőrbútoraink foltokat* ne kapjanak, azért egynéhány gyakrabban előforduló foltoknak házilag való eltávolítására térek ki.

a) *Zsírfortot a bőrbútorból* kristályvízzel és benzinnel lehet legegyszerűbben eltávolítani. Utána száraz ronggyal dörögöljük le a folt helyét.

b) *Izzadság foltot bőrbútorból* benzin és magnézia pépszerű keverékével távolítunk el olykép, hogy ezt a pépszerű keveréket a foltra kenjük és rajta megszáradni hagyjuk. Azután óvató* san leszedjük róla s ha a bőr színe megfakult volna, akkor megfelelő színű vízfestékkel festjük át a foltot. Ha pedig ez a festék is megszáradt, akkor sellak és borax keverékével vonjuk be és puha, száraz ruhával dörzsöljük fényesre a folt helyét.

2. A *plüssel* kárpitozott bútorokat vagy nyers savanyúkáposztával való átdörzsöléssel tisztítjuk, vagy pedig melegített búzakorpával dörzsöljük át. A plüssbútorokon a gyakran előforduló ülésfoltokat pedig úgy távolítjuk el, hogy ezeket kissé megnedvesítjük és 5—10 percig forró vasat tartunk felettük, vagyis átgőzöljük addig, amíg a folt el nem tűnik.

3. A kárpitozott *gyapjúsövetbútort* egyenlő részben elkevert spiritusz-ether és terpentinszesz keverékével dörzsöljük be és ezután kikeféljük.

4. A *brokát-* és egyéb selyemhuzatú bútorokat felfrissítésüknél benzin- és magnéziapor keverékével készült péppel kenjük be ruhával. Tizenkétórai száradás után ezt a pépet keféljük le s azt fogjuk tapasztalni, hogy a bútorunk színe nemcsak felfrissült, hanem a foltok is eltávolodtak.

5. A *kartonnal* bevont bútorok színét úgy frissítjük fel, hogy 1 liter langyos vízhez 1 evőkanálnyi szalmiákszeszt öntünk és ezzel az oldattal „szálméntén” keféljük le és langyos tiszta vízbe mártott ruhával gyorsan töröljük át a bútorszövetet, amelynek megtörténte után azt léghuzatban hirtelen szárítsuk meg.

A nádfonatú bútorok tisztítására az a legalkalmasabb eljárás, ha azokat „Lux” szappanpehelyoldattal lekeféljük, utána leöblítjük. Szódát és egyéb erős szert erre a célra nem ajánlatos használni. Ha a nádbútorok megbarnulnának, akkor az első vízbe tegyünk néhány csepp hidrogénhiperoxidot, amelyet drogériákban vagy gyógyszerárban lehet kapni.

A bambusz fonatú bútorokat legkönnyebben úgy tisztítjuk meg, hogyha meleg „Lux”-os habos vízbe egy maroknyi sót teszünk és ezzel a folyadékkal erős kefe segítségével a bambuszbutort átkeféljük, utána pedig szellős, árnyékos helyen szárítjuk. Ha azonban nagyon piszkos lenne a bútor, akkor meleg szalmiákszeszes szappanoldattal (1 liter vízre 1 evőkanál szalmiákszeszt számítva) a butort lekeféljük, vizes kefével átöblítjük és azután szellős, árnyas helyen szárítjuk.

Az előirtakból kitűnik, hogy mennyi gondot és fáradtságot okoz a jó háziasszonynak a család vagyonát képező bútoroknak megfelelő gondozása. De ha e munkát nem kíméli, akkor hosszú ideig, — azt lehet mondani — egy életen át kitart a jól gondozott bútorfele!

Stumpf Károlyné.

A szőnyeggondozásról

Lakásunkban minden használati tárgyaink, így szőnyegféléink is — még a leggondosabb kezelés mellett is — idővel kopnak, színüket veszítik, sőt foltosak is lesznek. A jó háziasszony feladata tehát ezen is segíteni, ezeket a hiányokat is pótolni, ami részben 1. a szőnyegféléknek a mindennapi gondozásából és időközönkénti portalanításából áll, 2. a házilag való tisztításából és színüknek felfrissítéséből, 3. a folttisztításból és 4. a moly elleni védekezésből áll.

Ha a mindennapi gondozásnál, illetve portalanításnál egy jó porszívó áll rendelkezésünkre, — mint aminő ma már magyar gyártmányban is kapható — akkor a napi használat által elkerülhetetlen port könnyű szerrel kiszívhatjuk a szőnyegből, a nélkül, hogy ez a szőnyegnek ártalmára válna. A kellő hozzátartás azonban természetesen itt is fontos!

Nem mindenkinek áll azonban módjában porszívót vásárolni, azért itt a mindennapi gondos leseprés — amely egy középkevény cirokseprővel óvatosan történjék meg — a fontos. Ezenkívül itt az időközönkénti porolás is elkerülhetetlen.

Hogy szőnyegféléinket milyen időközben poroljuk, az természetesen egyrészt a szőnyegféle porfelvevőképességétől függ, másrészt pedig attól, hogy a használat alatt álló szőnyeg milyen napi strapának van kitéve? Általában nem kívánatos a szőnyegféléket túlgyakran porolni és ezért legfeljebb a 2—3 hónapoként való porolást ajánljuk rendes körülmények között. A gyakori porolás által u. i. a szőnyegfélének nemcsak sok gyapjúanyaga vesz kárba, hanem az elkerülhetetlen rácson vagy a porolón való ide-oda huzigálás is nagyon koptatja és rongálja a szőnyeget.

A szőnyegporolásnál jegyezzük meg magunknak azt, hogy a porolást először mindig a szőnyeg *balfelén* kezdjük meg, ezt a felét a porolás után jól söpörjük le és csak ezután fogjunk

hozzá a szőnyegfelék *színének* (jobb felének) kíméletes porolásához, mely után a szőnyeg *színén való lesöprése* következik. A szőnyegfeléknek akár a mindennapi kezelésénél, akár pedig az időközönkénti porolásánál jegyezzük meg azt is, hogy csupán az egész vékonyfonalú», puha szőnyegfeléket szabad élére felhajtogatnunk, a többi szőnyegfelét mindenkor *göngyölgessük*, vagyis *sodorjuk fel*. Ha u. i. a kissé keményebb szőnyegfelét naponta élére felhajtánók, ami a legtöbb háztartási alkalmazottnak szokása, akkor — sajnos — rendszerint csak megkésve vesszük észre, hogy a szőnyegféle a mindennapi felhajtás helyén, idő előtt megtörik.

1. A mindennapi gondozásnál jegyezzük meg azt, hogy a magasabb szálú, sűrűszövésű szőnyegfelét a szál fekvése irányában seperjük le és hogy kerüljük a mindennapi takarításnál a nedves seprűvel való lesöprést, mert az ártalmára van a szőnyegfelének. Pedig sajnos, ez is a legtöbb háztartási alkalmazottnak szokása! Ha u. i. *így* járunk el, akkor idővel a mindennapos vizes seprű kezelése által a szőnyeg fonalai és a porrészeszekék összeállanak és elfilcesedést okoznak, amely a szőnyeg használati tartamának rovására megy.

2. A szőnyegfelék házilag való tisztításánál, illetve felfrisítésénél igen fontos: *a)* a szőnyeget teljesen portalanítani, *b)* azt megállapítani, hogy az illető szőnyegféle „színálló-e”, vagyis az esetleges házilag való nedves tisztító eljárást kibírja-e?

A vegytan mai haladása mellett, az újfajta jó szőnyegfelék az ú. n. „Indanthren” festékkel vannak festve, amely azt jelenti, hogy ezek sem az erős napfény, sem pedig a víz hatása által sem veszítik el színüket. Azonban nem mindenki van abban a helyzetben, hogy „Indanthren” festésű szőnyeget vásárolhasson, másrészt pedig régi szőnyegeinket is óvni akarjuk s ezért ezeket időközönként magunk tisztítjuk és felfrissítjük. Hogyan tudjuk meg tehát, hogy vájjon szőnyegeink „színtartóak”-e?

A szőnyegfelék „színállóságának” megítélésére ajánlatos a szőnyeg egyik sarkát nedves ruhával megdörzsölni és ha ezt a ruhát a szőnyeg színe nem fogja meg, akkor nyugodtan végeztethetjük akár a szőnyeg házilag való mosását, akár pedig házilag

való felfrissítését, vagy akár a foltok eltávolítását is a megfelelő enyhe vegyi szerekekkel.

Ami a szőnyegfélék színének való megőrzését, illetve felfrissítését illeti, erre nézve különféle „házi” eljárásokat ismerünk, melyek a gyakorlatban jól beváltak. Leginkább használják erre a célra *a) a savanyú nyerskáposztát*, amelyet úgy alkalmazunk, hogy a káposztát jól kicsavarjuk és a kifacsart káposztát a szőnyegre rétegenként reászórva, ezzel megdörzsöljük a szőnyeget. Itt arra ügyelünk, hogy amikor a káposzta szennyes, azt új káposztával pótoljuk. A káposztánál u. i. a káposzta savtartalma van a szőnyegre tisztító hatással.

A szőnyegfélék tisztítására, illetve színük felfrissítésére jól bevált eljárás az, amikor is *b) a leforrázott, használt tealeveleket* megszáritva eltesszük és ezt használjuk fel tisztításra. Amikor u. i. már nagy mennyiséget félretettünk, akkor újból megnedvesítjük a tealeveleket és ezekkel dörzsöljük le a szőnyegeket.

e) Jó házilag végezhető eljárás a szőnyegfélék színének felfrissítésére, illetve tisztítására az is, amikor a szőnyeget gyenge ecetes vízbe mártott ruhával átdörzsöljük és ezáltal szép, üde színüket visszanyerik.

d) A gyakorlatban jól bevált másik eljárás az, amikor a szőnyegeket a házilag való tisztítás céljából szappanforgáccsal mossuk le. E célra $\frac{1}{4}$ kg szappanforgácsot 3 liter forró vízzel leforrázunk és amikor az oldat langyos, akkor a szőnyeget az abba mártott ruhával lemoszuk.

e) Jól bevált rendszer az is a szőnyegfélék tisztításánál, amikor a szőnyeget gyenge langyos szalmiákszesz és vízzel mossuk le és pedig 1 liter langyos vízre 2 evőkanál szalmiákszeszt számítunk. Ennek u. i. különösen kitűnő szennyoldóhatása van.

f) A szőnyegfélék tisztítására és színüknek felfrissítésére igen alkalmas télen a frissen hullott hó. Ennél az eljárásnál színével fektetjük a szőnyeget a frissen hullott hóra és balfelén poroljuk. Ügyeljünk természetesen itt is arra, hogy a szőnyeg ne nedvesedjék át túlságosan. A szőnyeget porolás közben mindig más és más hófelületre kell tenni. Ha a porolást ilyenformán elvégeztük, akkor a szőnyeget tiszta seprűvel lesöpörjük és egy rúdra felfüggesztve, úgy hagyjuk száradni, hogy a felesleges nedvesség róla lecsöpögjön.

De bármikor és bármivel mosnók le, vagy kezeljük nedvesen a szőnyeget, *a)* arra ügyeljünk, hogy minél kevesebb nedvesség érje azt, mert ez ártalmára lenne a szövetének, *b)* Arra legyünk tekintettel a szőnyeg tisztításánál, hogy mindig a „szál irányában” dolgozzunk és *c)* hogy maróbb anyag használatát után mindig nedves ruhával dörzsöljük át (öblítsük) a szőnyeget!

3. Ha pedig a szőnyegen speciális foltok mutatkoznának, mindig tudnunk kell a tisztítás előtt a *foltoknak eredetét*, hogy annak megfelelően kezelhessük a szőnyeget. A leggyakrabban előforduló folt kétségtelenül a tintafolt, melynek tisztítása a következő:

a) Friss tintafoltot elsősorban jól fel kell itatnunk itatóspapírral vagy vattapamaccsal, mely után citrommal, vagy gyenge citromsavas vizes ruhával nedvesítsük meg óvatosan a foltot és ennek megtörténte után pedig tiszta vizes ruhával öblítsük le a szőnyeget.

b) Szőnyegféléből gyümölcsfoltokat először gyenge szappanos vízbe mártott ruhával próbálunk eltávolítani, ha ez nem jár eredménnyel, akkor gyenge langyos szalmiákszeszes vizes ruhával távolítjuk el a foltot (1 evőkanál szalmiákszesz fél liter vízre).

c) Kávé-, kakaó-, teafoltokat úgy távolítjuk el a szőnyegből, hogy a foltokat glicerinnel itatott rongydarabkával bedörzsöljük és azután langyos vízbe mártott ronggyal átdörzsöljük.

d) Olaj festék- és lakkfoltot szőnyegeinkből úgy távolítunk el, hogy tiszta rongyra teszünk *terpentint* és ezzel a folt felületét óvatosan többször megérintjük.

e) Váladékfoltokat legbiztosabban ecetbe mártott ronggyal dörzsöljük ki a szőnyegből.

f) A vérfoltokat a szőnyegfélékből meleg konyhasós vízbe mártott ronggyal kezeljük.

g) Zsír- és zsírszerű anyagok foltjait úgy távolítjuk el a szőnyegből, hogy magnéziával szórjuk be a foltot, és ha ez felvette a zsíradékot, akkor kikéféljük vagy pedig kiszívjuk vagy kiporoljuk a szőnyeget.

h) Olaj- vagy firniszfoltokat úgy távolítunk el, hogy először disznósírral dörzsöljük be a szőnyeget, majd terpentinnel jól kimossuk s utána pedig langyosvizes ruhával öblítjük.

i) Ha a szőnyegen gyertyafolt van, tegyük reá itatóspapírt és meleg vassal vasaljuk mindaddig, amíg a folt teljesen el nem tűnt. Az itatóspapírt azonban folytonosan változtatnunk kell.

4. A *molyok* is nagy kártevői szőnyegeknek, ha meg nem akadályozzuk azoknak a szövedékekbe való behatolását! Különösen kora tavasszal ajánlatos a molyok ellen küzdeni, ezenkívül a nyár beálltával, vagy amikor nyaralóba indulunk és a molyok ellen kívánjuk megőrizni szőnyegeinket.

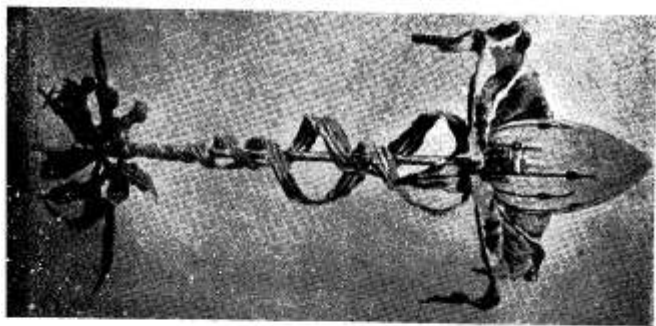
Itt is a főfeltétel az, hogy a szőnyegfélék elsősorban teljesen *pormentesek* legyenek. Ennek megtörténte után ajánlatos a szőnyegetek tiszta friss újságpapírral teljesen betakarni és az újságpapírt pedig tiszta terpentinnel bepermetezni. Ezután a szőnyegetek rúdra csavarjuk fel úgy, hogy alul is, felül is, az újságpapír álljon ki. Ennek megtörténte után ajánlatos a szőnyeget összekötözni és tiszta lenvászon lepedőbe becsavarva, hűvös száraz helyen tartani.

Ha ezt az egyszerű, olcsó eljárást idejében követjük, szőnyegeinket a molytól nyáron át könnyen megóvhatjuk. Nagyon jó eljárás azonban a „Globe”-lal való molytalanítás is. A „Globe” minden nagyobb drogériában kapható.

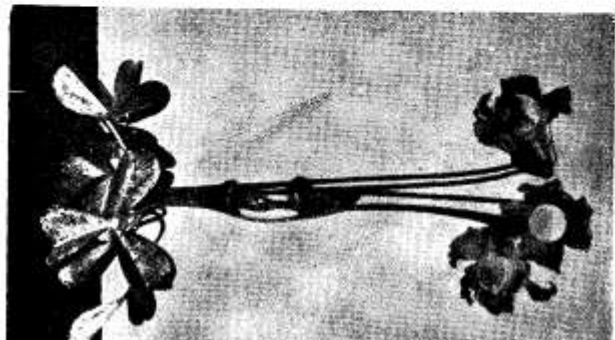
Ma már az ú. n. eulanirozó eljárással impregnált szőnyegféléket és bútorszöveteket lehet vásárolni, amely abban áll, hogy az új szövetféléket és új szőnyegetek már a gyárban eulanirozzák, vagyis a *moly ellen megfelelően védik*. Az ily szőnyegbe vagy kárpitozott bútorba tehát nem eszi magát bele a moly. Az ilyen újfajta „moly ellen” védett eljárással készült anyag vásárlása természetesen költségtöbbletet jelent.

Ma már a célszerű linóleumot is gyakran használjuk padlóink befedésére. A linóleum kezelése a következő:

A *linóleumon* keletkező foltok rendes körülmények között por és zsíros anyag összetételéből állanak. Ha a port seprével vagy porszívóval eltávolítottuk és foltok mutatkoznak, legjobb azokat terpentinalajjal ledörzsölni. Ezután langyos, gyenge szappanos vízzel lemoszuk, tiszta vizesruhával letöröljük s utána száraz, puha ruhával átdörzsöljük. Ha ez megtörtént, padlóasztával egész vékonyan bedörzsöljük és felkeféljük. Ha a linóleumot hetenként egyszer így kezeljük, elég ha naponta csak lesöpörjük és tisztán áttöröljük.

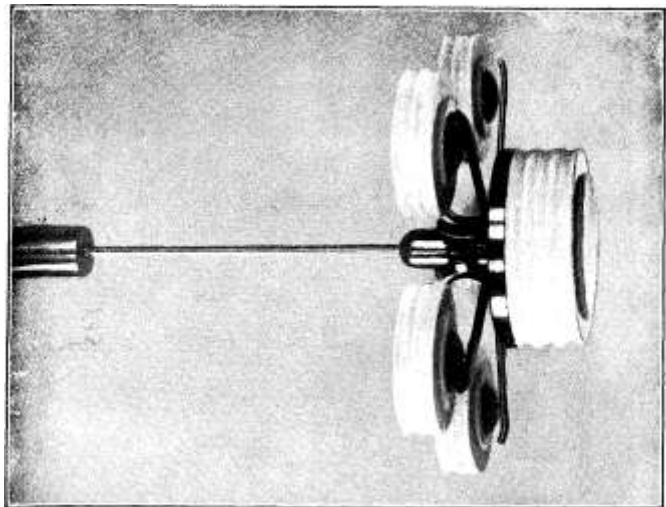

2. ábra.

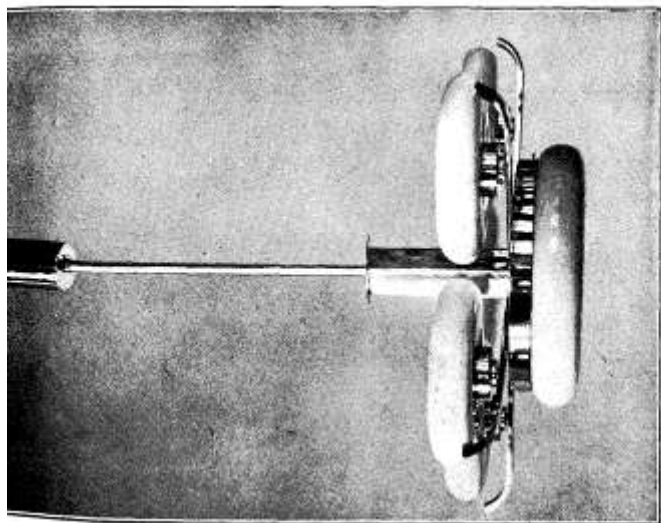

1. ábra.

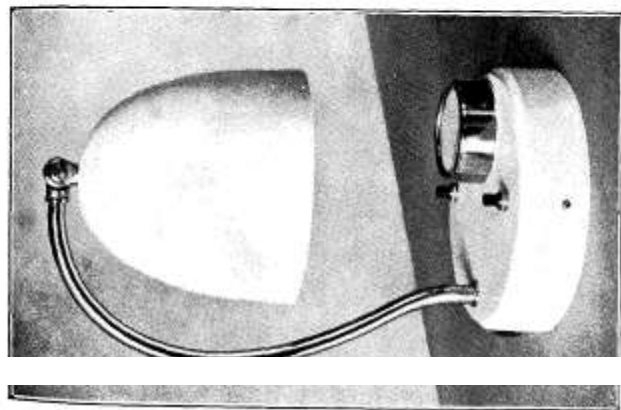
ROSSZ SZERELVÉNYEK.

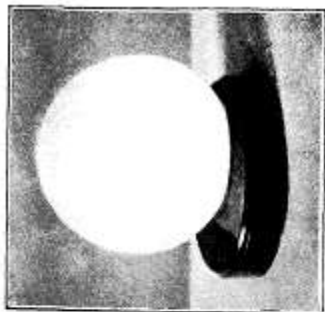
4. Abbn.

5. Abbn.

5. ábra.
ampertávkapó.

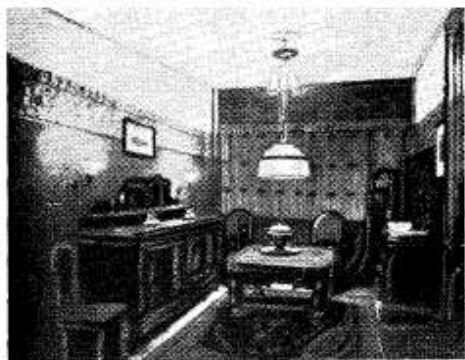

6. ábra.

JÓ SZERELVÉNYEK.

ROSSZUL VILÁGÍTOTT EBÉDLŐ.

M.E.O.S.Z.

JÓL VILÁGÍTOTT EBÉDLŐ.

184

9. ábra.

10. ábra.

M.E.O.SZ.

Rosszul megvilágitott konyha.

681.

11. ábra.

M.E.O.SZ.

Jól megvilágitott konyha.

683.

12. ábra.

A linoleum gondozásnál kitűnő eljárás tapasztalataink szerint a linoleumnak bepermetezése a megfelelő „Benza” permetező használata által (kapható: Benza vállalat, V., Sziget-u. 24. sz. a.). A „Benza” segítségével u. i. vékonyan bepermetezzük a linoleumot a megfelelő folyékony viasszal, melyet bepermetezés után 4—5 percig száradni hagyunk. Ezután a viaszt puha ruhával fényesre dörzsöljük. Ilyen eljárás mellett nemcsak szép a linoleum, hanem tartós is, mert ez a folyékony viasz *konzerválja* a linoleum-anyagot.

Ha a linoleumunk hosszabb használat után helyenként bereped vagy kilyukad, alája egy darab hasonló színű bőrt. vagy posztót ragasztunk az ú. n. „Csetekittel”, kapható: Csete Gyulánál, Rákospatak-u. 96. sz. a.

Az elmondottakból azt láthatjuk, hogy a szőnyegfélék gondozása, portalanítása, folttisztítása, valamint a moly elleni megóvása, sok fáradságot és gondot igényel, de ha ezt meg tesszük, akkor az a fáradság, amelyet a háziasszony reájuk fordít, bőségesen megtérül szépségük és *hosszú használati tartamuk* által.

Stumpf Károlyné.

Hogyan világítsuk észszerűen lakásunkat?

Sokak véleménye szerint a világítás, fűtés, valamint a háztartás egyéb műszaki vonatkozású ügyeinek intézése férfiak dolga. Ez a felfogás nem helytálló. Szeretnék a háziasszonyokat jobb belátásra bírni, mert a háztartás műszaki dolgai épúgy megérdemlik az asszonyok gondviselését, mint a szorosan vett háztartás, amely alatt a konyhát, a lakás rendbentartását és a családtagok ellátását kell értenünk.

Elsősorban a lakás világítását szeretnék a magyar nők gondjaiba és szeretetébe terelni és köztük híveket szerezni a modern világítástechnikának. Nemcsak a melegre szított kandalló, hanem a barátságos, jó világítás is nagyban hozzájárul a lakásnak meleg otthonná varázsolásához, mely az észszerű elektromos világításban nyilvánul meg.

Napról-napra több háziasszony vesz tudomást arról, hogy az elektromos világításnak előnye a petróleum- és a gázvilágítással szemben nem csupán a könnyű kezelés és tűzbiztonság, hanem főleg az, hogy egyedül az elektromosság segítségével lehet olyan világítást előállítani, amely pótolja a nappali világítást és olyan lehetőségeket teremt, amelyek a szem és vele együtt az ember munkakészségét megnövelik. A jó világítás kellékei közé azonban nemcsak a technikai szempontokat, hanem fiziológiai, sőt pszichológiai szempontokat is besoroztak. Megállapítást nyert, hogy a jó világításnak egyedüli mértéke látószervünk teljesítőképessége.

A modern világítóeszközök tökéletesedése állandóan abban az irányban halad, hogy azoknak gazdaságosságát növeljük. Ezzel együtt jár a fényforrások felületi fényességének növekedése, amely viszont azon elkerülhetetlen tényt hozza magával, hogy modern fényforrásaink majdnem kivétel nélkül erős káprázást idéznek elő. A káprázó fényforrások pedig a szem tel-

jesítőképeségét lerontják. Ez az oka annak, hogy minden körülmények között a káprázás kiküszöbölésére kell törekednünk, vagyis a fényforrások felületi fényességének csökkentésére különböző szerelvényeket alkalmazunk. A szerelvények vagy a fényt visszaverő vagy áteresztő anyagból állnak. A fényt teljesen visszaverő anyagok pl. a tükrök (ezüsttükör 75, krómtükör 65, nikkeltükör 60%-át veri vissza a ráeső fénynek), irányított visszaverődést előidéző anyag a zománczott bádoggal vagy vas (60—70%), teljesen szórt visszaverődést előidéző anyag a fehér papír (70—75%), fehér selyem (55—65%) stb. A fényt teljesen átbocsátja a táblaüveg, irányított szórású a homályos üveg, teljesen szórja a fényt az opálüveg.

A szerelvények anyaga a fény egy részét elnyeli és így azok alkalmazása eiső látszatra a gazdaságosság rovására megy. Ettől a körülménytől azonban el kell tekintenünk, mert minden tökéletesebb termék előállítása pénzbe kerül. A világitásra használt szerelvények a fénysugarak egy részét elnyelik, de az így előállított világitás sokkal értékesebb, mint az, amelyet a káprázó fényforrások segítségével állítunk elő.

A szerelvényeket fényterelési módjuk szerint különböző típusokra osztják. Az olyan szerelvényt, amely az izzólámpák-ból kijövő fényt ernyő segítségével közvetlenül a munkahelyre tereli, *közvetlen világitást* szolgáltató szerelvénynek hívjuk.

A közvetlen világitású szerelvényeket főleg olyan helyeken alkalmazzák, ahol a mennyezet a világitótestekből ráeső fényt nem tudja visszaverni, pl. a faburkolatú mennyezetnél vagy üvegtetővel ellátott szobáknál stb.

A világitási armatúrák másik fő csoportja az, amelyeknél a fény nemcsak a világitóttest alatt lévő munkaterületet világitja meg, hanem egy része a mennyezetre is jut, onnan visszaverődve pedig szintén a munkaterületre jut. Tekintve, hogy ezen világitóttesteknél a fény egy része a mennyezet közvetítésével jut a munkahelyre, ezért ezeket félíg közvetett világitású szerelvényeknek hívjuk. A félíg közvetett szerelvényeknél opales homályos üvegeket alkalmazunk és ezeknek az üvegeknek kombinációjával érjük el, hogy a világitóttestekből kijövő fény nagyobb vagy kisebb része közvetlenül jut a munkahelyre. Ez szükséges az árnyékhatások befolyásolásához. T. i. a legélesebb árnyékolt akkor keletkeznek? ha közvetlen világitás mellett dol-

gozunk. Minél nagyobb a fény visszaverődése a falakról és mennyezetről, annál elmosódottabb az árnyék. A visszavert fényből pedig annál több marad meg, minél világosabb színű falburkolatokat alkalmazunk (1. az I. sz. táblázatot).

I. TÁBLÁZAT

Különféle színű falkárpitok fényvisszaverési tényezői.

Ólomfehér	színűre festett falak	70%
Krómsárga	„ „ „	55%
Zöld	„ „ „	48%
Világoskék	„ „ „	45%
Agyagsárga	„ „ „	41—45%
(Világos) szürkére	„ „ „	48%
Okkersárga színűre	„ „ „	25%
Narancssárga	„ „ „	23%
Sötétkék	„ „ „	10—12%
Sötétszürke	„ „ „	15%
Sötétzöld	„ „ „	16%
Berlini vörös	„ „ „	13%
Fekete	„ „ „	4%-nál kisebb.

A homályos üvegek a fénynek sokkal nagyobb részét bocsátják keresztül, mint az opálüvegek, így a szerint, hogy homályos üvegeket szerelünk a mennyezet felé eső oldalra és ezzel szemben opálüvegeket alkalmazunk, vagy pedig a két üveget felcserélve helyezük el, módunkban van a szerelvények által szolgáltatott világítás közvetlen részének a mennyiségét a közvetett részhez viszonyítva tetszés szerint befolyásolni. Egy adott szerelvénnyel különböző árnyékokat érhetünk el, ha a szerelvényt alacsonyra vagy magasra szereljük. Ha a szerelvény magasra van felfüggesztve, akkor a világítótestekből kijövő fénynek kisebb része jut a mennyezetre és a falakra, mint akkor, ha ezek a szerelvények megfelelő láncokon vagy felfüggesztő szerkezetekén vannak elhelyezve. Az első esetben sötét, éles árnyékok keletkeznek, a másik esetben puha, elomló árnyékokhoz jutunk.

Már az eddig elmondottakból is kitűnik, hogy a félig közvetett szerelvények alkalmazásának módja igen sokféle és álta-

lában a lakószobák világítására ezen szerelvények alkalmazása melegen ajánlható.

A félig közvetett világítást szolgáltató szerelvények a legkülönbözőbb kivitelben készülnek, amelyek azonban mind csak külső alakban különböznek egymástól, világítástechnikai szempontból az összes nagyobb cégek egyforma szerelvényeket gyártanak. (L. 3., 4., 5., 6. sz. ábrákat.)

A szerelvény típusok egy további csoportja az, amelynél a fényforrások alatt elhelyezett, fényt át nem eresztő ernyők a munkahely felé közvetlenül jutó sugarakat felfogják és azokat felvetítik a mennyezetre. Ez esetben az egész lakószobának egyenletesen megvilágított mennyezete van és az innen visszaverődő közvetett fény teljesen árnyékmentes világítást ad.

Ha a különböző, itt felsorolt világítási berendezéseket gazdaságosság szempontjából tesszük vizsgálat tárgyává, akkor azt látjuk, hogy a leggazdaságosabb a közvetlen világítás, a ledrágább az egész közvetett világítás, mert ennél a rendszer-nél az összes fény csak többszöri visszaverődés útján jut a munkahelyre.

A világítási berendezések gazdaságossá tétele szempontjából még sok teendő van, mert hány olyan lakás van, ahol a világítás megfelelő? Ha ezt a kérdést közelebbről megvizsgáljuk, azt fogjuk tapasztalni, hogy nemcsak a szerelvények elavultak (L. 1., 2. sz. ábrákat), de a világítás tulajdonképpeni nyersanyaga, az izzólámpák is legtöbbször nem megfelelők. Az izzólámpák minőségi megítéléséhez ugyanis egy bizonyos fokú szakértelem szükséges.

Minden háziasszony, ha villanyszámláját megnézi, találkozik a Volt, Ampere és Kilowatt kifejezéssel, sőt saját maga is használja őket, a nélkül, hogy közelebbi magyarázatot tudna adni arról, hogy mit is értünk ezen egységek alatt? A legtöbb háziasszony fogalmat alkot magának arról, hogy mi a liter, mi a köbméter, amivel az elfogyasztott vizet és gázt mérik. Feltétlenül szükséges tehát, hogy a modern háziasszony a Volt, Ampere és Kilowatt fogalmával is megismerkedjék. Minden izzólámpán a gyári jelen kívül két számot találunk, az egyik a feszültséget, a másik a wattfogyasztást jelzi. A wattfogyasztás szoros összefüggésben van azzal a fényerősséggel, amit az izzólámpák

használat közben kibocsátanak s így a wattszám előre jelzi a lámpák üzemeltetéséhez szükséges költségeket. A konyhákban kinyitva a vízcsapot — a szerint, hogy ezt a csapot mennyire nyitjuk ki — különböző vastagságú vízszög fog kifolyni. A kifolyó víz mennyisége függ a vízvezetékcsap nyílásától, vagyis a csapon kifolyó vízszög vastagságától, továbbá a kifolyó víz sebességétől. A víz folyási sebességét az a magasság szabályozza, amely a víztartány és a csap magassága között van. Minél magasabban van a víztartány elhelyezve, annál nagyobb nyomással folyik ki a vízcsapból a víz. Hasonló a helyzet az elektromos áram esetében is, hogyha a kapcsolónak elfordítása következtében megnyitjuk az elektromos áram előtt az utat az izzólámpákhoz. Az izzólámpák által elfogyasztott elektromos áram mennyisége függ egyrészt az elektromos áramszög vastagságától (áramerősség), másrészt a vezetékben fellépő nyomás-különbségtől (feszültség). Az áramerősség egysége az amepere, Ampere nevű francia fizikusról elnevezve. Az áram nyomását, illetve feszültségét pedig Volt-ban mérik, az olasz Volta nevű tudós után. Voltnak és ampere-nek szorzata jelzi az elhasznált elektromos áram mennyiségét, amit Wattnak hívunk, Jean Watt, a gőzgép feltalálója után. 1000 Watt = 1 Kw (Kilowatt) éppenúgy, mint 1000 méter 1 kilométer vagy 1000 gramm 1 kilogramm. A hálózati feszültség Voltban azon gépektől függ, amelyek az elektromos áramfejlesztő telepeken működnek.

II. TÁBLÁZAT

15—200 W típusú lámpák 20—120 filléres kilowattórás áramalapár esetében fillérekben adják meg az óránkénti világítási költséget.

Izzólámpa	20	30	40	50	60	70	80	90	100	110	120
Typusa	f i l l é r e k b e n										
15 W	0.30	0.45	0.60	0.75	0.90	1.05	1.20	1.35	1.50	1.65	1.80
25 W	0.50	0.75	1.—	1.25	1.50	1.75	2.—	2.25	2.50	2.75	3.—
40 W	0.80	1.20	1.60	2.—	2.40	2.80	3.20	3.60	4.—	4.40	4.80
60 W	1.20	1.80	2.40	3.—	3.60	4.20	4.80	5.40	6.—	6.60	7.20
75 W	1.50	2.25	3.—	3.75	4.50	5.25	6.—	6.75	7.50	8.25	9.—
100 W	2.—	3.—	4.—	5.—	6.—	7.—	8.—	9.—	10.—	11.—	12.—
150 W	3.—	4.50	6.—	7.50	9.—	10.50	12.—	13.50	15.—	16.50	18.—
200 W	4.—	6.—	8.—	10.—	12.—	14.—	16.—	18.—	20.—	22.—	24.—

Az áramerősség, vagyis az amper pedig változik a vezetékre kapcsolt izzólámpa típusa szerint (lásd. a II. sz. táblázat). A feszültség jelzésre, ha gazdaságosan akarunk világítani, az izzólámpák üzemeltetésénél nagy figyelmet fordítsunk, mert nagyon sokszor nem a megfelelő feszültségű hálózatra kapcsolják a háziasszonyok az izzólámpákat. Ha egy 110 Voltra gyártott izzólámpát 115 Voltos hálózaton használunk, úgy annak élettartama 45%-kal csökken, vagyis ha eredetileg 1000 óra volt az élettartama egy lámpának, úgy 5% túlfeszültség esetén csak 510 óra lesz. Maguk a szerelők és kereskedők sem ismerik az izzólámpák minőségének fontosságát és így igen sokszor adnak el a háziasszonyoknak nem megfelelő feszültségre gyártott izzólámpákat, miáltal a háziasszonyokat megkárosítják. Gyakran előfordul az is, az ismeretlen márkájú izzólámpáknál, hogy áramfogyasztásuk nagyobb, mint az izzólámpákon feltüntetett wattérték és így a hozzá nem értés miatt az alacsony beszerzési ár következtében becsapódik a fogyasztó. Az izzólámpa *minősége* az egyetlen mérték, amelyre a lámpa beszerzésénél ügyelni kell. Ha szövetet vásárolunk, akkor meg tudjuk különböztetni a házi szövetest az angol posztótól, mert évek óta foglalkozunk ezekkel a dolgokkal. Mielőtt egy izzólámpáról meg tudnánk ítélni, hogy az jó minőségű-e, azelőtt meg kell tanulnunk a jó minőségű izzólámpák ismertető jeleit.

Az izzólámpa minőségét nem az élettartam szabja meg. A háziasszonyok ezt azonban nem tudják. A szövetek minőségét nem ítélik meg a szövet hosszával, szélességével és egyéb méreteivel. Az izzólámpákat azonban minőségi szempontból még mindig azok élettartamából ítélik meg — hamisan. A hosszabb élettartam elérése csak más, sokkal fontosabb tulajdonságok rovására történhetik.

Ez az oka annak, hogy azok az izzólámpagyárak, amelyek a minőségre is ügyelnek, nagy gondot és fáradságot fordítanak arra, hogy a normál élettartamot betartsák.

Az izzólámpák *gazdaságossága* alatt azt értjük, hogy kevés áramfogyasztás mellett sok fényt adjanak. Egy 1 P árú izzólámpa 1000 óra alatt a jelenlegi áramárak mellett 75 fillér elektromos áramot fogyaszt. Az elektromos árammal való takarékoskodás egyik módja: lehetőleg kisebb számú nagy lámpát,

nem pedig sok kisebb izzólámpát alkalmazni. Ha pl. egy lakást meg lehet világítani 14 darab 60 wattos lámpával, úgy ennek a lakásnak óránkénti világítása (6 filléres KW egységár esetében) 50.5 fillérbe kerül. A 14 darab 60 wattos lámpa helyettesíthető azonban 1 darab 500 wattos lámpával, ez esetben az óránkénti világítás költsége csak 30 fillér. A megtakarítás tehát óránként 20.5 fillér. Mindig megfelelő feszültségű lámpákat alkalmazunk! Egy 3X3 m alapterületű polgári igényeknek megfelelően világított szoba szükséges *áramfogyasztását* olvashatjuk le a III. szu táblázatból, különböző színű kárpitok és különböző típusú világítási berendezések esetében. A *világítás óránkénti költségei* pedig különböző áramárak esetében a II. sz. táblázatból olvashatók le.

III. TÁBLÁZAT

Egy 3X3 m alapterületű szoba világításához szükséges wattmennyiséget adja meg.

Közepes igények esetében.

	Közvetlen	Félg közvetett világításnál	Égően közvetett
Világos színű falak esetén ...	100 W	150 W	200 W
Közepes „ „ „ ...	150 „	200 „	300 „
Sötét „ „ „ ...	200 „	300 „	500 „

A lakások világítására vonatkozólag igen nehéz általános irányelveket adni és így csak egyes kiragadott példákat szeretnénk felhozni, szembeállítva a jó és rossz megoldásokat:

Amikor egy lakásba belépünk, az előszobából nyerjük az első benyomást. A háziasszonyok nagy többsége gondot fordít az előszoba rendbentartására, azonban csak ritkán szokott súlyt helyezni annak világítására, holott az első benyomást ez adja meg. Az előszoba világítása úgy világítástechnikai, mint más egyéb dekoratív szempontból igen sokoldalú lehet, ezért inkább az egyéni ízlés és az igények szabják meg a világítás módját. A legolcsóbb megoldás, ha *szórt fényt* szolgáltató opál-lámpát helyezünk közel a mennyezethez. Így a helyiségben kellemes általános világítást kapunk.

Az általános világításon kívül külön kell az előszoba-tükröt megvilágítani, amit a tükör két oldalán elhelyezett *káprázásmentes falikarokkal* oldhatunk meg legjobban.

Azon belső helyiségekben, melyekben sok időt töltünk mesterséges világítás mellett, legjobban az asztalt kell megvilágítani, de úgy, hogy egyúttal az egész szoba is, bár gyenge, de azért egyenletes megvilágítást kapjon. Feltétlenül rossz az a módja a világításnak, ha egy nagy csillárral csak az asztalapot világítjuk meg, a szoba egyéb részeit azonban árnyékban hagyjuk.

A jól világított szobában ne legyenek zavaró árnyékok és ne legyen a lakásnak egyetlen pontja sem, ahol fejmagasságban ne tudjuk kényelmesen elvégezni a szükséges munkát. Szinte gyötrelmes, ha olvasás vagy kézimunka közben fejünket, nyakunkat, sőt egész testünket — akár a napraforgó — a fényforrás felé kell irányítanunk, de ez nemcsak kényelmetlen, hanem fárasztó is. Legjobb azok a csillárok, amelyeken a fényforrások egyrésze ernyővel az asztallapra irányítja a fényt, másrésze pedig a helyiség egyéb részeit látja el egyenletes világítással. (L. 7. és 8. ábrát.)

A lámpaárnyékok a tökéletes reflexió céljából belül fehérek legyenek, mert különben a fény jelentékeny részét elnyelik.

A lakószobák általános világítása mellett a varrógép fölé általában nem szoktak a háziasszonyok külön helyi világítást alkalmazni, ami sok fáradtságos és hiábavaló munkát okoz. A nehéz varrógépet ide-oda kell tologatni, keresni a megfelelő elhelyezkedést a lámpa közelében, ami ritkán sikerül. Mennyivel kellemesebbé tehetjük a munkát megfelelő varrógép-lámpa alkalmazásával. Vannak külön erre a célra készült és így a varrógépre könnyen felszerelhető csekély áron beszerezhető lámpácskák.

A hálósobáknál megfelelő általános világításra törekedjünk, azonban a fényt ne koncentráljuk a szoba közepére, mint az ebédlőknél. A hálósobákban félig közvetett világítással érjük el a legkellemesebb hatást, mint a 9. ábrán látható.

A hálósobák közepére akasztott, sokszor egész sötét ernyővel ellátott lámpák lehetnek ugyan hangulatosak, de alig érdemlik meg a világítóeszköz elnevezést. Itt is helyesebb a több, esetleg gyengébb fényforrásokra elosztott világítás, amit

főleg megfelelő éjjeliszekrény-lámpák alkalmazásával érhetünk el.

A háztartásnak éltető része a konyha, minek következtében világítására a legnagyobb súlyt kell helyezni és mégis a legtöbb esetben a konyhavilágítást teljesen elhanyagolják. Általában a konyhalámpát a legtöbb helyen a mennyezet közepére függesztik fel. (L. 11. ábrát.)

Így a lámpa mindent megvilágít, csak azokat a helyeket nem, ahol a legtöbb munkát végzik. A jó konyhavilágítás gyorsítja a munka elvégzését. Leghelyesebb, ha a konyha Közepére, közel a mennyezethez egy opálharang mögé vízmentesen elzárt izzólámpát szerelünk. (L. 12. ábrát.)

A takaréktűzhely, mosogatóasztal fölött és mindazokon a helyeken, ahol még különleges munkát végzünk, külön helyi világítást is alkalmazunk. E nélkül zavaró árnyékhathatások lépnek fel. (L. 10. ábrát.)

A mosókonyha világításánál ugyanolyan vízmentes szerelvényeket alkalmazunk, mint a konyhában. Tekintve, hogy a mosókonyha közepére elhelyezett opálbúra mögé helyezett izzólámpa csak a legkritkább esetben ad kielégítő világítást, ezért a mosóteknő fölé még külön helyi világítást szerelünk.

A padlás világításánál bádorgernyőket alkalmazunk, amelyek belül fehérre vannak zománcozva. Az ernyőnek olyan mélynek kell lenni, hogy az izzólámpát teljesen beburkolja. A padláson a falak és mennyezetek porosodása következtéim fényvisszaverődésre nem lehet számítani, éppen ezért a körülményeknek megfelelő szerelvényeket kell alkalmazni. Úgy a padlás főfolyosója, mint az egyes kamrák megfelelő világítással látandók el, annál is inkább, mert a padláson többnyire nappal sem lehet jól látni, mert kevés ablak van. Általános elv legyen, hogy a zománcernyőket lehetőleg magasan helyezzük el.

A pincékben felhalmozott tüzelőanyag miatt a falak és mennyezetek a legközelebbi idő alatt teljesen bepiszkolódnak. Ezért minél kevesebb fény jusson a falakra és mennyezetre, az összes fény inkább a padlót világítsa meg, amit főleg közvetlen világítást adó szerelvények alkalmazásával érünk el.

Nehéz egy olyan problémával kimerítően foglalkozni, mint amilyen a lakások világításának bonyolult és sokféle elágazó kérdése. A fentiekben rövid áttekintést igyekeztünk adni ezen

irányelvekről, amelyek betartása lehetővé teszi, hogy a háziasz-
azonyok a legkevesebb fáradtság mellett a legjobb és legtöbb
munkát produkálják.

Az elmondottak szem előtt tartásával mielőbb vizsgáljuk
felül háztartásunk elavult világítási berendezését. Bizonyára
észre fogjuk venni a világítási berendezés hibáit, mint a csu-
pasz lámpa, helytelen bádogernyő, rosszul elhelyezett világító-
test, stb. Ha pedig megállapítottuk a világítási berendezés
elavult, céljának nem megfelelő voltát, úgy forduljunk sürgő-
sen képzett szakemberhez, akinek segítségével aránylag cse-
kély költséggel modernizálhatjuk háztartásunk világítási be-
rendezését.

Pillitz Dezső
okl. vegyészmérnök

Hogyan fűtsük észszerűen lakásunkat?

A háztartásnak nem épen kis tétele a fűtés költsége. A jó háziasszonynak ezirányban is tájékozottnak kell lenni. Ismernie kell a hazai szeneink főbb tulajdonságait, valamint a tüzelés azon lényeges szabályait, amelynek betartásával gazdaságosabbá, végeredményben olcsóbbá teheti lakásának fűtését. Minthogy egy kis hozzáértéssel pénzt lehet megtakarítani, érdemes ezzel a kérdéssel is törődni.

A tüzelés szabályainak megismerése előtt előbb hazai szeneink főtulajdonságait kell megismerni.

I. Kályhaszeneinek jellegzetes tulajdonságai.

Kályhák fűtésére hazai szézen és briketten kívül belföldön termelt kokszot és nagyobbbrészt külföldről importált fát használunk.

a) Hazai szén.

Jobb minőségű kályhaszeneinket a háború előtt használt külföldi, főleg porosz kályhaszenekkel szemben nagyobb illó gáztartalom, nagyobb hamu és nedvességtartalom, végül átlagban kisebb fűtőérték jellemzi.

Az *illó gáz* a szénből a tüzeléskor melegség hatására szabadul fel és ha kellő hőmérsékletre hevülhet, lángolva elég. Amennyiben elégni nem tudna, elégetlenül megy ki a kűrtön, ezzel tekintélyes melegvesztést okoz. A tűzben az illó gázok fejlődése már $300\text{ }^{\circ}\text{C}$ felett megindul, míg a porosz szén csak $500\text{ }^{\circ}\text{C}$ felett kezd gázosodni. Ez a körülmény is megnehezíti a gázok elégetését, mert tudni kell, hogy a gázok elégetéséhez $800\text{ }^{\circ}\text{C}$ hőmérséklet kell. Minthogy az illó gáz melegtartalma egyes szeneinknél a szén összes melegtartalmának — fűtőértékének — felét is kiteszi, belátható, hogy az illó gázok elége-

tése elsőrendű fontosságú. A tüzelésnek a továbbiakban tárgyalt bizonyos fogásait is mind ezen éghető, tehát meleget fejlesztő gázok jobb, tökéletesebb elégetése érdekében alkalmazzuk. A gázok elégetését legkönnyebben úgy érjük el, ha a heves és sok gáz fejlődésének azzal vetünk gátat, hogy egyszerre sok szenet nem teszünk a tűzre. Ezt a keveset is úgy tesszük a még ott levő parázsra, hogy ezt nem borítjuk el teljesen, azért hogy amint a szénből a gáz fejlődni kezd, a parázs felett — minthogy ott a kellő melegség megvan — lángra lobbanhasson, eléghessen, meleget adhasson. Vagy más esetben a tüzelést úgy végezzük, hogy a szénből fejlődő éghető gáz levegővel keveredve parázsreteken vonuljon keresztül, eléghessen.

A szeneket a gyakorlatban geológiai korukon (kőszén, barnaszén, lignitek stb.) kívül *fűtőérték és tűzben való viselkedésük* szerint szokták osztályozni.

A *fűtőérték* számszerűleg kalóriában azt fejezi ki, hogy valamely szén 1 kg-jában mennyi melegtartalom van. A melegmérték egysége a *kalória*, az a melegmennyiség, amely 1 kg víznek a hőmérsékletét 1 C° hőmérséklettel képes felemelni. Ha pl. valamely szén fűtőértéke 5000 kalória, ez azt jelenti, hogy ezen szén 1 kg-jában 5000 kalória melegmennyiség van felhalmozva, mellyel 5000 kg víznek a hőmérsékletét lehetne 1 C°-kal emelni.

Hazai szeneink fűtőértékei 1900—6500 kalória per/kg között változnak, míg a nálunk használt porosz szenekké 6300—7000 kalória között van.

Tűzben való viselkedés tekintetében megkülönböztetünk *tapadó* (összesülő) és *nem tapadó* (sovány) szeneket. Tapadó szén a tűzben összesül, eggyéforr, ilyen a pécsi szén és brikett, melyet éppen ezen tulajdonsága miatt sokan nem tudják megfelelően eltüzelni, míg a többi szeneink (tatai, salgótarjáni, budapestvidéki, borsodi, ajkai stb. medence szenei) nem tapadók, ezek a tűzben nem tapadnak össze.

A szén hamujának mennyisége és a hamunak tűzben való viselkedése fontos a tüzelésnél. Hamumennyisége tekintetében vannak nagy — 25—30% —, közepes — 15—25% — és kis — 7—15% — hamutartalmú szeneink. Ezzel szemben az importált poroszszének hamutartalma 5—10% között volt.

A hamunak a *tűzben való viselkedése* szerint szeneink salakosodó és nem, vagy csak igen kis mértékben salakosodók. Salakosodók a salgótarjáni medence szenei és a mátrai lignitek, a többiek a tűzben csak kismértékben salakosodnak.

Minél kevesebb valamely szén hamutartalma és hamuja minél kevésbbé salakosodik, annál kényelmesebb vele tüzelni.

b) Brikettek.

Hazai bányáink a szén fejtésénél sok port termelnek, hogy azt értékesítsék, a szénport szurok kötőanyaggal keverve nagy nyomással briketté sajtolják.

A különféle hazai brikettek fűtőértékei 5000—6900 kal/kg között változnak. Legnagyobb fűtőértékű brikettünk a pécsi tojásbrikett, amely sütő tulajdonsága dacára ír kályha, időszakos tüzelésű és felső égésű cserépkályhák fűtésére kiválóan használható. A jó brikettnek a tűzben együtt kell maradni, nem szabad szétesni, mert különben sok szén elégetlenül áthull a rostélyon.

c) Gázgyári koks.

Nagyobb városok gázgyárainak mellékterméke a külföldi szénből készült *gázkoks*. A koks a legideálisabb tüzelőszerek egyike. Minthogy belőle a gázt kihajtották, gáztartalma alig van (1—2%), így a koksszal bátran el lehet a tüzet borítani, gázfejlődéstől tartani nem kell. Vastag rétegben azonban a koksot nem jó tüzelni, mert akkor viszont az égés végtermékéből a széndioxidgázból az izzó koksszal való érintkezése folytán éghető gáz (szénmonoxid, széngáz) keletkezik, amely sok esetben már elégni nem tud, elégetlenül távozik, így melegvesztéseget okozhat. A gázkoks fűtőértéke nedvességtartalma szerint 6300—7000 kalória/kg között van. Kályhák fűtésére a dió I. koks a legmegfelelőbb. A koks szobakályhákban való általános elterjedésének nagy ára vet gátat, pedig napjainkban hangoztatott „füstkérdés” a koksznak általános használatával volna lezárható.

d) Brikett-koks.

Hazai szénből lepárlással készült koksához hasonló brikettféle a *kokszbrikett* és a *brikettkoks*. A kokszbrikett a tűz-

ben a koksszal azonos módon viselkedik. Ilyen a *tatai koksz-brikett*, amely a tatai szén részbeni kigázosítása útján nyert kokszporból szurok kötőanyaggal készül. Ezt a brikettet, mint-hogy még úgy gázt (15%), mint szurkot (6%) tartalmaz, célszerű úgy tüzelni, mint alább elmondottak szerint a közönséges brikettet. A dorogi szén kokszosított porából készül, az ú. n. *dorogi brikett-koksz*, mely igen kevés gázt tartalmaz és a kötőanyagul használt szurok is le van desztillálva, ennek folytán úgy lehet tüzelni, mint a kokszot.

e) Tűzifa.

A legkényelmesebben eltüzelhető tüzelőszer, egyben a legrégibb is. Ott, ahol erdőség van, ma is erős versenytársa a szénnek. Bár az *igazságtalan békeszerződések* kapcsán erdőségeinknek 9/10-ed részét elvesztettük, tehát csak a legszükségesebb mennyiségű fával rendelkezünk, mégis az utóbbi időben a fatüzelés nagy teret hódított. Pedig az; alább közölt táblázatból láthatjuk, hogy a fával való fűtés kb. 50%-kai drágább, mint a hazai szénnel. Az elterjedés oka kétségtelenül az, hogy a fát egyszerűbb eltüzelni, jól lehet tározni, kezelése tisztább, kényelmesebb, ezért, ha drágább is, közismert előnyeiert szívesen többet fizetnek.

Ott, ahol a fa fűtőértékére vonatkoztatott ára versenyképes a szénnel szemben, érdemes vele tüzelni, mert használata tagadhatatlanul sok kényelmet jelent, mégis, minthogy nemzetgazdasági érdekeink így kívánják, fát lehetőleg csak begyűjtásra és lehetőleg csak ott használjunk, ahol erre mulhatatlanul szükség van.

A tüzelőszer árának helyes megítélése.

Azt, hogy a tüzelőszerek közül melyiknek ára olcsóbb, csak a fűtőértékre vonatkoztatott szénár alapján lehet eldönteni. Ehhez ismerni kell a szén fűtőértékét és q-kénti árát. Ezen adatok segítségével kiszámítható a szén 1000 kalóriájának ára. Pl. valamely szén ára 3.50 P q-ként, ebből 1 kg szén ára 3.5 fillér. 1 kg szén fűtőértéke 5300 kalória, akkor 1000 kalória ára $\frac{3.5 \times 1000}{5300} = 0.66$ fillér. A szenek közül tehát az az olcsóbb,

5300

amelyiknek 1000 kalóriája kevesebbe kerül a másikénál,

Ezen az alapon számszerűen összehasonlítva a belföldi szeneket a porosz szénnel, különösen a tűzifával, a belföldi szenek gyakorlati értéke kétségtelenül kitűnik. A kérdés főbb megvilágítására példaképpen közlöm néhány fontosabb kályhaszénre vonatkozóan a következő összeállítást.

Tűzelőszér	Fűtő- értéke	Hamu- tart.	Nedves- ségtar- talom	Ára Buda- pesten	1000 kalória
	kal./kg	%	%	P q	ára
Ajkai szén	4210	13·0	23·0	4·00	0·95
Dorogi szén	5220	13·0	11·0	4·50	0·86
„ brikett	5380	13·0	11·0	4·50	0·84
„ brikett koks	6450	17·0	2·0	5·60	0·87
Mizserfai szén	4210	16·0	22·0	3·55	0·85
Nagybátányi szén	4190	32·0	7·0	2·80	0·68
„ brikett	4650	29·0	6·0	3·50	0·75
Pécsi mosott diószén	6300	22·0	1·0	4·40	0·70
„ tojás brikett	6900	17·0	1·0	5·60	0·81
Pilisvörösvári szén	4410	15·0	19·0	3·90	0·88
„ brikett	5450	12·0	11·0	4·30	0·79
Salgótarjáni brikett	4850	19·0	12·0	3·90	0·80
Tatai szén	5310	10·0	13·0	4·40	0·83
„ tojás brikett	5660	9·0	11·0	4·70	0·83
„ koks brikett	6210	14·0	8·0	6·00	0·97
Várpalotai nemesített lignit	4100	11·0	21·0	3·30	0·80
Tűzifa	3500	1·0	20·0	4·00	1·14
Gázgyári dió I.-rendű	6500	10·0	7·0	6·95	1·07
Külföldi (porosz) szén	6700	5·0	3·0	(6·70)	1·00

Az itt megadott szénárakat természetesen nem lehet állandón és minden egyes esetben érvényesnek tekinteni, mert az árak időben és helyenként is erősen különböznek. Az összeállításból kitűnik, hogy a fával való fűtés átlagban 50%-kal drágább, mint a belföldi szenekkel való fűtés. De az is kitűnik, hogy a jobb fajta, tüzelőszerek nagyobbrészt még a fűtőértékre vonatkoztatva is olcsóbbak, mint a gyengébb szánfajták.

A jobb fajta, a nagyobb fűtőértékű és kisebb hamutartalma tüzelőszerekhez általában azért ragaszkodunk, mert ugyanolyan futóteljesítményt kevesebb szén eltüzelésével, tehát keve-

vesebb munkával lehet elérni, mint a gyengébb szenekkel. Ennek gyakorlati jelentősége a többemeletes városi bérházakban mutatkozik a legfeltűnőbben, ahol a szén felhordása és a hamu elszállítása nagyobb munkát és költséget jelent.

Szobakályhák fűtésére a fentiek meggondolásával, tehát mindig jó minőségű, nagy fűtőértékű, kis hamutartalmú szén, vagy brikettet vásároljunk, még akkor is, ha a szén 1000 kalóriájának ára drágább, mert a kis fűtőértékű szénből több kell és a több hamuval való bajlódás több munkát és kellemtelenséget okoz a lakásban.

Mint a fentiekből láthattuk, a közkedvelt poroszszénnek a hazai szénnel szemben a tüzelés szempontjából sok jó tulajdonsága van, mégis állítom, hogy a hazai szenekkel is éppen olyan gazdaságosan, alig valamivel több munkával, teljesen kifogástalanul lehet tüzelni, ha az alábbiakban ismertetett szabályokat betartjuk.

A fűtés gazdaságossága.

A tüzelés alkalmával a szénben rejlő összes meleg teljes egészében nem hasznosul. Jó kályhában a szén melegének 70—80%-a közepes kivitelű kályhában csak 60%-a, míg a rossz, karban nem tartott kályhában csak 40—50%-a hasznosul fűtésre. A jó kályha tehát, mint mondani szoktuk 80% határfokkal fűthető. A nagy határfok elérésére részben a kályha szerkezetén, különösen karbantartásán, részben pedig a tüzelés módján fordul meg.

II. A különféle rendszerű szobakályhák.

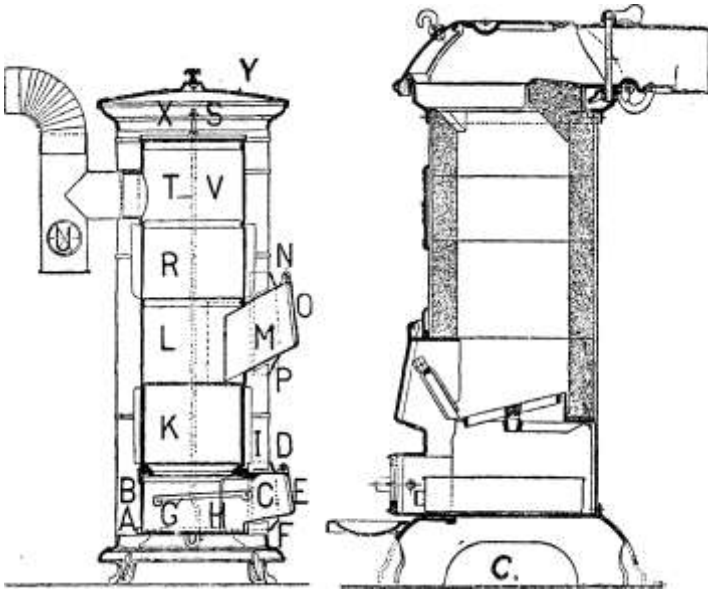
Hazai szénrel vagy brikettel bármilyen rendszerű jó karban lévő széntüzelésű kályhában jól és gazdaságosan lehet tüzelni. Nem igaz tehát az az elterjedt nézet, hogy a hazai szén tüzelésére különleges kályha kell. A fűtési szabályokat kell csak betartani és akkor a hazai szén és brikett használata ellen sokszor hangoztatott panaszok — füst, bűz, vagy koromképződés — elmaradnak. Ahol a fenti panaszokra ok van, ott a kályhákat helytelenül kezelik.

A szobák fűtésére vas- és cserépkályhák használatosak. *Vaskályhák* közül a leghasználhatóbbak a közönséges karikás főzőkályha, a töltőkályha — ír, Meidinger-kályha — végül

a kétaknás kályhák. *Cserépkályhák* közül pedig az időszakos ráakással fűthető ú. n. közönséges cserépkályha és a töltő rendszerűek.

Vaskályhák.

a) *Karikás kályha*, öntöttvasból készült kályha, testében sík rostély van elhelyezve. Füstforgatása a legtöbb

1. ábra

2. ábra

kályhának nincs, az égéstermék közvetlenül a kéménybe megy. A kályhának kis fűtőfelülete van, hogy gazdaságosan fűthessünk benne, hosszú füstcsövet kell alkalmazni. A kályha teteje főzés céljára karikákkal van ellátva, innen kapta nevét, b) A *töltőkályhának* fő jellemzője a függélyes akna. Az akna készül samottozás nélkül öntöttvas gyűrűkből (Meidhiger kályha 1. sz. ábra) samottozással (ír kályha 2.

sz. ábra). Ezen kályhánál a tüzelőszert ugyanabba az aknába töltjük, amelyben az égés is végbemegy. A kályhának sík rostélya van, melyet az ír kályhánál kívülről lehet salakeltávolítás céljából mozgatni. A Meidinger kályha rostélya csak az alsó ajtó kinyitása után fogantyújánál fogva mozgatható. A Meidinger-kályhánál arra kell figyelemmel lenni, hogy a kályhát alkotó öntöttvas gyűrűk egymásba illeszkedésüknél jól záródjanak és a heves tüzeléstől az öntvény át ne égjen, ki ne lyukadjon. Amennyiben kilyukadt volna, a lyukas fűtőgyűrűt ujjal kell kicserélni, különben sok tüzelőszert pazarolhatunk el. Az ír kályhánál arra kell ügyelni, hogy a samott a salak odatapadt részének leverése folytán annyira ne vékonyodjon meg, hogy a tűz a vaslemez köpenyt érje, mert ilyenkor a vékony vaslemez hamar átég, a kályha hamar kilyukad. Az ilyen kályha sok szemet pazarol, de tűzi veszedelmet is rejt magában, ezért, ha a samott nagyon levékonyodott volna, az aknát újra kell samottozni, különben átég és a kályha teljesen tönkremegy. A kályhát mindig jól ki kell tisztítani, a samotthoz tapadt salakot is el kell mindennap távolítani, különben a salak belül bekérgezi a samottot, ami a melegítadást lerontja, de az akna keresztmetszetét is csökkenti.

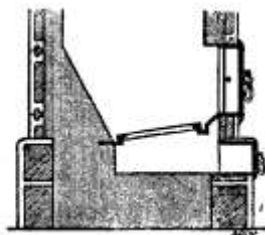
c) Kétaknás kályhák.

Ennek a rendszernek kettős célja van: 1. A gázdús szerek tökéletes elégetése, 2. a folytonos tüzelés lehetővé tétele gázdús szénfajtákkal. Jellemzője a nagy és rohamos gázfejlődés elkerülése céljából a tüztérnek a töltőaknától való elkülönítése; a desztillációs gázok minél tökéletesebb elégetése céljából előmelegített szekunder levegőnek a lánghoz való vezetése. Ezen kályhánál a szén töltése és elégetése két külön aknában megy végbe. Egyik akna a töltőakna, mely a szén befogadására, a másik akna (lehet több is), a láng kifejlődéséért szolgál. Újabban sokféle rendszerű kétaknás kályha van forgalomban. A kályhának salakozása céljára mozgatható sík rostélya van. A sokféle rendszer közül azokat a kétaknás kályhákat tartom célszerűbbnek, ahol az, ajtó kinyitására a tüzet látni lehet, ezeknél a *tűz* állapotát jól *meg* lehet figyelni és a salak és hamu eltávolítása is könnyebb, mert látható, hogy hol kell beavatkozni.

d) *Kokszkályha* kétféle van forgalomban, egyik a Meidinger-kályha (1. sz. ábra), amely kimondottan koksztüzelésre szerkesztetett, a másik az amerikai rendszerű kályha, melynek metszetrajzát a 3. sz. ábrán mutatom be.

3. ábra

4. ábra

e) *Fatüzelésű vaskályha* is van újabban forgalomban, öntöttvasból készült és a fa befogására megfelelő bő tűztere, jól zárható ajtaja van.

Cserépkályhák.

f) *Időszakos adagolásé közönséges cserépkályha.* Tűztere, melynek rajzát a 4. sz. ábra mutatja, különösebb magyarázatra nem szorul.

g) *Töltőrendszerű cserépkályha.* Ebből kétféle van és pedig alsóégésű (alsó tűzjárású) és felsőégésű (felső tűzjárású). A kétféle rendszernek pontos megállapítása a helyes tüzelési szempontjából igen fontos, ezért mindkettőnek metszetrajzát is közlöm (5. sz. ábra).

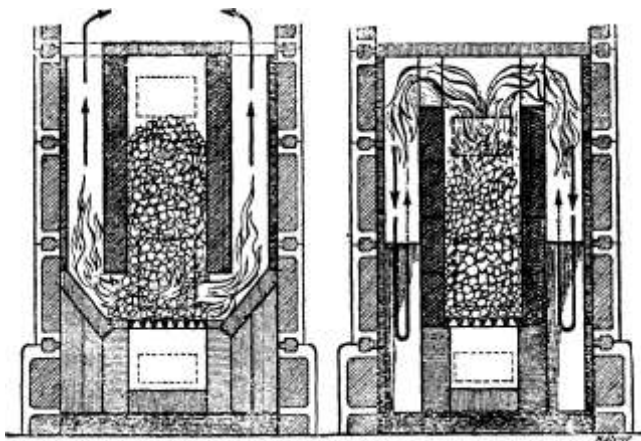
Az *alsóégésű kályhának* füstelvezető nyílásai a tűztér jobb- és baloldalán a rostély magasságában vannak elrendezve.

A *felsőégésű kályha* füstelvezető nyílásai pedig a töltő-

akna jobb- és baloldalán felül a töltő (felső) ajtó magasságában vannak elrendezve.

A kétféle rendszert egymástól könnyen meg lehet különböztetni. Legcélszerűbb bevilágítani az aknába és a füstelvezető nyílásokat megkeresni.

h) Fatüzelésű cserépkályha. Jellemzője az egyetlen ajtóval zárható rostély nélküli nagy tüztér. A kályha füst járata serpentin vonalban (Hardtmuth-féle) vagy padok (berlini rendszer) között halad a kémény felé.

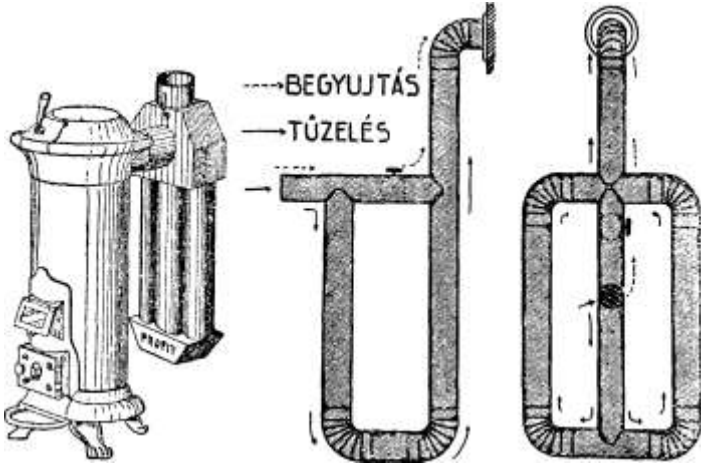

5. ábra

Úgy a vas-, mint a cserépkályha csak akkor fűthet kifogástalanul, ha a kályha tömören zár. A kályha oldalfalai, feje, jól illeszkedjenek, a csempék közei hézagmentesek legyenek és ajtói jól záródjanak.

i) Pótfűtőtestek. A használatban elterjedt kályháknak fűtőfelülete legtöbb esetben kicsi, ennek folytán a füst túl melegen távozik a kéménybe, ezáltal melegvesztéséget okoz és a légmozgást is túlzottan fokozza. Ennek elkerülésére a fűtőfelületet fűtőlírával, fűtődobbal meg lehet növelni, ezzel a kályha gazdaságosabban dolgozik. Ilyen pótfűtőtestet mutat be a 6. sz. ábra. Pótfűtőtestet füstcsövekből is össze lehet állítani (6a. sz. ábra).

k) *Tűzhelyek.* A takarékos tűzhelyeket építési rendszerük szerint asztal és melles tűzhelyekre osztjuk. Előbbinél a sütők a főzőlap alatt a tűzhely testébe vannak beépítve, az utóbbinál a főzőlap felett foglalnak helyet. Városokban főleg a vaslemezről készült asztaltűzhelyek vannak elterjedve. A melles-tűzhelyek pedig rendszeresen téglából vannak építve és vidéken gyakoriak.

6. ábra

6/a. ábra

A tűzhelyekben régebben csaknem kizárólag fával fűtöttek, tűzterük ennek megfelelően tágas volt. A széntüzeléshez ilyen tágas tűztérre a szén nagyobb fűtőértéke folytán szükség nincsen.

Az ilyen nagy tűzterű tűzhely, ha szénrel fűtjük, mint mondani szokás „eszi a szenet”. Ez természetes is, mert a nagy rostélyfelületen sok szén ég el, jóval több, mint kellene. Első dolog tehát a széntüzelésre való áttérésnél a hosszú — sokszor a tűzhely átellenes oldaláig érő tűzteret befalazással megkisebbiteni.

Amennyiben a tűztér falazás nélkül marad, a gyakorlatban a rostélyt sohasem tudjuk teljesen elborítani szénrel. A nem fedett rostélyrészen sok fölös hideg levegő áramlik be, a

léghuzam leromlik, ennek folytán a tűz rosszul ég és a tűzhely gazdaságossága is nagymértékben lecsökken.

Régi, karban nem tartott tűzhelyek rosszul működésüknek az átégett, átlyukadt oldalfal, lyukas sütődob, rosszul záródó ajtó, kitörött főzőlap (platni), hiányzó karika, átlyukadt vízüst stb. a rendes okai. Ez esetben a nyílásokon sok fölös levegő áramlik a tűztérbe és azt lehűti. Mindezek károsak, mert tüzelőszerpazarlásra vezetnek. Tüzelőszerfogyasztás érdekében ezeket a hibákat rendbe kell hozni.

III. A kályhák helyes fütése.

A hazai szénkkel való helyes fütés szabályait a M. kir. Technológia és Anyagvizsgáló Intézet, kályharendszer szerint a következőkben állította össze:

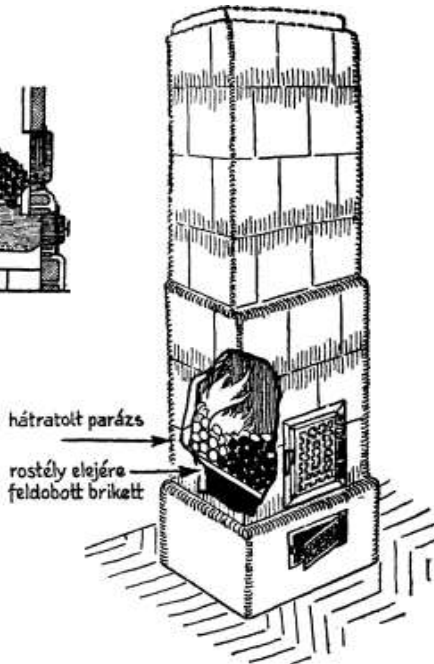
7. ábra

1. *Közönséges kályhában* (mint a 7. sz. ábra szerinti karikás főzőkályha, a 8. és 9. ábra szerinti közönséges *időszakos szénadagolással fűthető cserépkályha*, a 10. és 11. sz. ábra szerinti *takaréktűzhely*) a kitisztítás után a szokott módon a rostélyon papírossal és kb. $\frac{1}{2}$ kg. fával, majd kevés brikettel vagy szénrel tüzet gyújtunk. A rárakást időnként a tűz gyengüléséhez képest végezzük, de semmiesetre sem úgy, hogy a

rostélyon izzó szenet vastagon elborítjuk a friss brikettel, vagy szénnel, hanem úgy, hogy a rárakás előtt az izzó szenet lapáttal hátratuljuk és a brikettet, vagy szenet a rostély üresen maradó elejére rakjuk úgy, hogy az az izzó szénnel érintkezzék. Így a

8. ábra

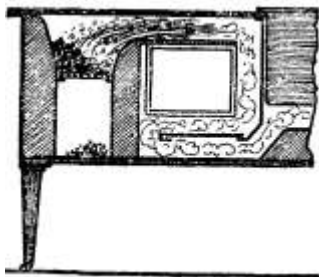
9.

ábra

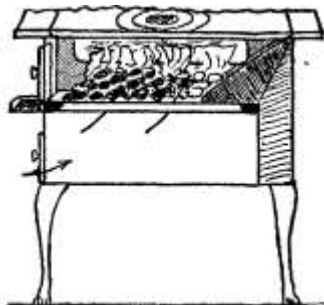
friss brikettől, vagy széntől a gáz lassan fejlődik és meggyuladva szabadon lángolhat, úgyiszlóván füst- és koromképződés nélkül éghet el. A rostélyon izzó szénnek nagyobb tömegű brikettel, vagy szénnel való elbontása füstképződést és melegvesztéséget, füstkicsapásokat és ezáltal bűzt is okoz.

2. *Töltőkályhában* (mint a 12. ábra szerinti felső tűz-

járású töltő cserépkályha, a 13. ábra szerinti nagyobb Meidinger-kályha, a 14. ábra szerinti nagyobb ir kályha) úgy tüzelünk, hogy a kitisztított kályha aknaját az előrelátható napi melegsükséglet szerint félig, háromnegyedrészig, vagy a felső ajtó aljáig brikettel, vagy diószemmagyságú szénnel megtöltjük. A brikett vagy szénoszlop tetején papirossal és aprófával tüzet rakunk, mialatt a kályha alsó ajtaját nyitva tartjuk. A fatüze még néhány darab brikettet vagy szenet teszünk, a

10. ábra

11. ábra

kályha felső ajtaját lezárjuk, a felső ajtó légbeeresztő nyílását, ha van kissé kinyitjuk, (Meidinger-kályhánál felső ajtót $\frac{1}{2}$ cm-nyire eltoljuk). Amint a brikett vagy szén már jól meggyulladt, az alsó ajtót is lezárjuk és légbevezető nyílásán csak annyi levegőt eresztünk a rostély alá, hogy a tűz a melegsükségletnek megfelelő erősséggel égjen, de semmiesetre sem annyit, hogy a kályha vörösizzó legyen.

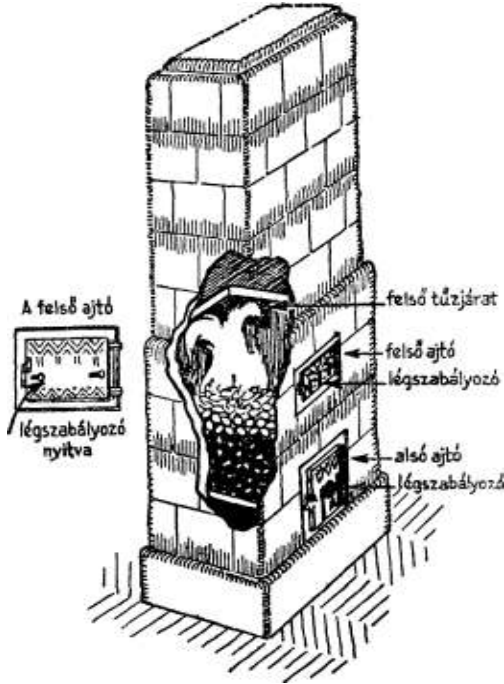
Mindaddig, amíg a brikett vagy szén lobogó lánggal ég, a felső ajtó légbeeresztő nyílását megfelelően beállítva nyitva tartjuk, de mihelyt a lobogó láng megszűnt, az ajtó nyílását szűkítjük vagy teljesen le is zárjuk. Ezután a kályha égését az alsó ajtó légbeeresztő részének állításával a szükséghez képest szabályozzuk. Amint a szoba kívánt hőmérsékletét elértük, az alsó ajtón csak 1—2 mm-nyi nyílást hagyjunk, sőt, ha a kályhában már *kevés parázs* van, teljesen le is zárhatjuk.

A kályhának fent meggyújtott szénoszloppal, az ú. n. felülről lefelé való tüzeléssel a brikett vagy szén teljes kiégéséig órákon át minden beavatkozás, rostélyrázás, tűzkotrás,

rarakás szüksége nélkül, egyenletes melegsolgáltatással, füstölés és bűzölésmentesen kell fűtenie.

Ilyen módon azonban csak nagyobb, legalább 18 cm belső átmérőjűnél nagyobb kályhákban lehet kifogástalanul fűteni.

A kályhának a fűtendő helyiség méreteihez képest rend-

12. ábra

szerint olyan nagyok kell lenni, hogy aknájában az egy napra szükséges brikett vagy szén — még a lehidegebb időben is — elférjen, azonban mindenkor csupán az időjárásnak megfelelően annyit kell beletölteni, amennyi egyszeri begyűjtással egy napra elegendő. Amennyiben a kályha kelleténél kisebb volna, erősebb hidegben a brikett vagy szén idő előtt leégne

és a kályha egyetlen töltéssel a kellő meleget nem tudná szolgáltatni, a tüzelést ilyen esetben időszakos rárakással is folytathatjuk, ügyelve arra, hogy a tüzet sohase borítsuk el egészen szénnel, hanem inkább gyakrabban, de olyan kis adagokban rakjunk rá, hogy a szabad lángolást soha el nem fojtsuk. *Szűk aknájú* (60—80 cm³ fűtőképességű), *kisméretű aknás kályhában* (ír, Meidinger-kályha) (15. sz. ábra) fent

13. ábra

meggyújtott szénoszloppal, felülről lefelé tüzelni, különösen nagyobb szemcsézetű szénnel, vagy brikettel bajos, ezért nem érdemes vele bajlódni. Az ilyen kisméretű kályhában időszakos rárakással, a fent elmondottak szerint úgy tüzelünk, hogy a brikettet vagy szenet mindig csak kis adagokban rakjuk a parázsra, nehogy a szabad lángolást elfojtsuk.

3. *Kétaknás folytonéő kályhában* (16. ábra) és alsó tűzjárású cserépkályhában (17. ábra) a rostélyon papirossal és fával tüzet rakunk és a brikettet vagy szenet eleinte kisebb adagokban rakjuk a töltőaknába mindaddig, amíg az izzó szén

az aknák közlekedő nyílását el nem fedi (a rostély felett kb. 15 cm. magasságig). Akkor a töltőaknát hosszúlángú szennel (tatai, dorogi) legfeljebb félig, rövidlángú szennel (pécsi, salgótarjáni) pedig teljesen megtöltjük és a levegőnyílásokat, a minden kályhához adott utasítás szerint beszabályozzuk. Az ilyen kályhába rendszerint csak egyszer kell begyújtani, begyújtás után a fent említett módon való naponta egyszeri, vagy több-

14. ábra

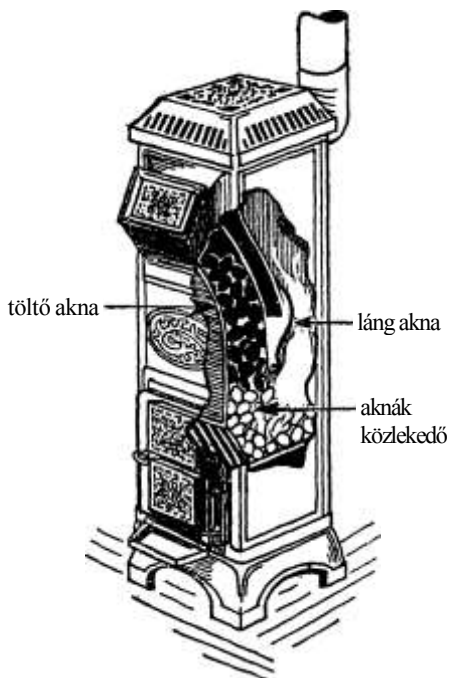
15. ábra

szöri töltéssel, amennyiben a hamut időnként rostélyrázogatósokkal el tudtuk távolítani hetekig, sőt hónapokig is állandóan éghet.

A kétaknás folytongő kályhákban a hosszúlángú szennelből a kisebb szemmagyságú diószén vagy rostált akna-, illetve rostált daraszén a legelőnyösebben és a leggazdaságosabban használható, egyes ilyen kályhákban sülő természetű brikettekkel és szennel (pécsi) a folytonos tüzelést fenntartani nehéz.

Fával úgy a karikás, mint az ír vagy Meidinger-kályhában csak igen rosszul lehet fűteni, jól csak fatüzelésre szer-

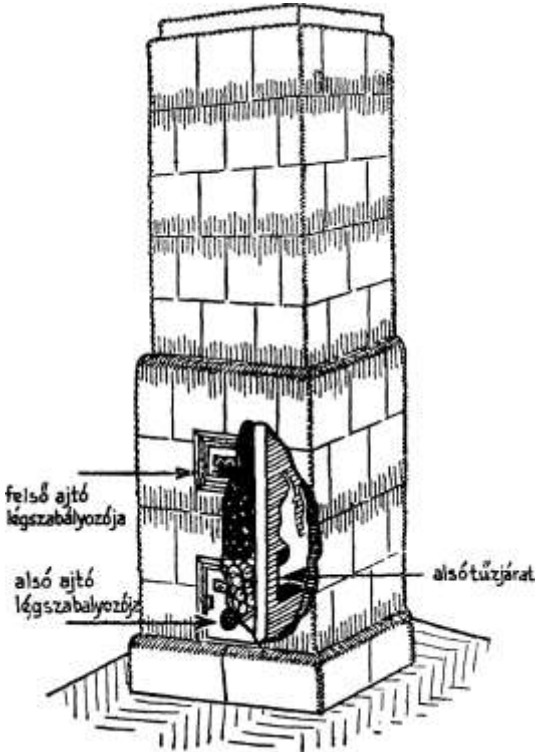
kesztett kályhában lehet. Az aprított fából a kályha nagysága és a melegsükséglet szerint 5—15 kg-ot a kályha nagy tüztérébe felállítva berakunk, melyet apró fával a szokott módon meggyújtunk. A fa heves lángolással elég, egész melegét a kályha anyagának adja át. Amíg a lángolás tart, a kályha

16. ábra

ajtáját vagy levegőszabályozóját nyitva kell tartani, amint a jól szabályozható és takarékos tüzelésnek előfeltétele a étesen felépített, gondosan karbantartott, jól záró, fel-tökél csiszolt ajtókkal felszerelt, repedésektől és hezagoktól mentes kályha, amely levegőt van. Amennyiben kályhánk nem ilyenek, hogy eredményt lehessen felmutatni, szakemberrel rendbe kell hozatni. A tüzeléssel kapcsolatban sok minden volna még elmon-

dandó, a szűkre szabott keret azonban nem engedi, akiket a kérdés bővebben érdekel, azoknak irodalmi adatokkal szolgálhatok: Ordódy—dr. Gyulay: „Korszerű szobakályhák kezelése stb. Ára: 1.50 P. Házi Tüzelőberendezések Kiállításának

17. ábra

Katalogusa, ára 50 fillér. Kaphatók a m. kir. Technológiai és Anyagvizsgáló Intézetben, VIII., József-körút 6. sz. Bővebb cikk jelent meg a fűtés kérdéséről a Természettudományi Társulat kiadásában megjelenő Kincseskönyvben is.

Dr. Gyulay József

kir. mérnök, a m. kir. Technológiai Intézet
tüzeléstechnikai osztályának vezetője.

II. RÉSZ

A LAKÁS MINT OTTHON

Hogyan lesz a lakásból otthon?

Ritkák az otthonok! Lakás van mindenfajtajú, a lakosztálytól a nyomortanyáig, az egyik mereven pompás, a másik polgárian sivár, a harmadik riasztóan szegényes; nem otthonok. És mi kielégítetlenül morzsoljuk le köztük életünket. Pedig talán minden képességünk meg lenne az otthonalkotásra, csak a körülmények nem adtak alkalmat kibontásukra, nem fogtunk hozzá, hogy gyakorlattá váltsuk. És ezáltal nem egy luxusigé&vünk maradt kielégítetlen, hanem szegényebben, fásultabban megyünk az életen át; magunkat és hozzánk tartozóinkat megfosztva egy nagy erőforrástól, sőt talán egy biztos erkölcsi bázistól is.

Mi az otthon?

Több mint fedél, több mint háztartás, testi szükségleteinkről gondoskodás az emberföldrajz: élelem, védelem és kényelem alapfogalmainak egyénekre való kiadagolása.

Otthon az, ahol az ember jól érzi magát, ahová visszavágyik, hazatér. Dolgozunk ismerős és ismeretlen emberek sokasága közt, de van egy biztos pont az életünkben, mely a miénk, mely érdemessé teszi a küzdelmet és ez az *otthonunk!*

Az otthon nem pótolja semmi.

Szükséglete annak a kis emberpalántának, a *Gyermeknek*, aki olyan védtelenül kerül a világba, testi, lelki kifejlődése függ a tiszta, gondos környezettől, ahol jól érzi magát. Melynek emlékét magával viszi útravalónak, mikorra kinő ruhácskáiból, játékaiból és esetlenke mivoltában belenéz, a szeme elé zűrzavarossá tágult életbe. Mikor *serdülő* és ezernyi új igénye rakoncátlan kézzel támad a régi keretnek, kibújik a kerítésen túlra, ó akkor mennyire kell, hogy gyökere bennmaradjon az otthon talajában. Mindaddig, amíg embrenyi-mivolta neki nem indul az új célkitűzésnek, a maga számára otthonalapításnak. És ez az otthon lesz a legfontosabb. A *felnötteknek* jobban kell az otthon, mint a gyerekeknek. A férfinak erősebb

szüksége, mint a nőnek. Ezek a megállapítások szinte kihívni látszanak az ellentmondást, pedig igazak. Az ifjú még előtte van az ételalakításnak, ami most hiányzik neki, azt még ki-harcolhatja magának. A beérkezett felnőttet hiányai már haláláig elkísérik. A nőben annyira ösztön, tevékenység az otthonalkotás, hogy ez akármilyen primitíven sikerül is neki, már egyúttal élvezi is magában, mint munkája eredményét. A férfinak kell az otthon, mert feléje egyedül csak igen kevésbé tud lépéseket tenni. És nem könnyű az otthont számára megadni, mert gátlásként magával hozta fiú-kora emlékeit régi otthonáról, mely mint gyereket korlátozza csak. Szinte komikus, hogy az eltörhető vázák, kímélni való diványpárnák emléke mennyire belejátszik riasztó akadályként a család- és otthonalapításba. Aztán amikor a fiatalasszony ezer megálmódott szépséggel ékesíti fészkét, a férj rémülten ébred ezekben, megint csak mozgását akadályozó korlátokra. Félő, hogy ilyenkor veszít először csatát az otthon. A hivatalok, munkahelyek csúf sivársága előnybe kerül, mert mozgásszabadságot és a rendtelenség minden fajtájának kéjes bűnalkalmát jelenti. És jaj, ha az asszonyi gondosság, rendszeretet nem tud megmaradni eszközhelyén, hanem céllá lesz. Mikor a férfi úgy érzi, hogy már csak arra jó, hogy a Rend-bálvány körül szolgálatot teljesítsen, akkor már nemcsak munkája, de szórakozása és pihe-nése is kívül kerül az otthonon. És akkor az; otthon elveszti második csatáját is szembe a kávéházzal, mulatóval, kocsmával, a társadalmi rend fokozatai szerint.

Mi asszonyok pedig nem akarunk csatát veszteni, hanem megőrizni, megtartani és boldogítani!

Mi teszi tehát az otthont?

Fal, bútorok, képek, lámpák, vízvezeték és gáz; ezek csak anyaga az otthonnak, éppen úgy lehet belőlük bútorraktár is. Ami a különbséget teszi, az a lélek, mely az anyagot alakítja. Az otthon lelke a gondoskodó szeretet. Azért az *otthonalkotás első feltétele* arra, azokra gondolás, akiknek az otthont adni akarom. Tehát akármilyen elsőrangú ízlésem, művészi képességeim, ötleteim vannak, az otthon tervezésébe és a tervek valóra-váltásába *bele kell vonnom őket*. A készen felnyitott lakás idegen marad, ha a férjjel együtt méregetjük, tologatjuk ki — ket-
tőnk alkotása: a mi otthonunk.

Ha a felnőtt lány akarja a sivár lakást szülei számára otthonná visszavarázsolni, meg ne sebezze a családi emlékek megszenteltségét, még akkor sem, ha más, sőt haladottabb ízlésért kell ezáltal hátrább állítania; ha értük, akkor velük is kell az otthont megalkotni.

Az otthonalkotás második feltétele, hogy valóban célját szolgálja. A *célszerűség* nem egy a még riasztó hangzású „Sachlichkeit”-tel, hanem azt jelenti, hogy beosztását és berendezését az előre jól átgondolt szükségletek vezessék és nem ötletszerűség, megtetszés vagy a meglévő darabokhoz alkalmazkodás. Mindenek előtt tehát felállítom a sémát: milyen jövedelmű, milyen elfoglaltsága, milyen társadalmi állású emberek otthona lesz? Ezek *szerint hány* szoba jöhet tekintetbe, *mi* lesz ezeknek elosztása, mi a legszükségesebben megkívánt bútorzat: fekvőhelyek, asztal, étkezőhely, pihenőhely, a holmi (ruha, könyv, edény, dísz tárgyak stb.) elhelyezésére.

Gondoljunk csak rá, hogy egy otthoni munkahelyet igénylő családfenntartó (orvos pl.) egészen más lakást kíván, mint egy kétfelé elfoglalt hivatalnokházaspár. Ma az intelligens középosztály átlagos kiindulása a két szoba. Mennyire fontos ezeknek *beosztása*, hogy ne csupán lakás, hanem otthon legyenek! A mai embernek már nehezen elviselhető a komplett hálóebédlő fogalma, nemcsak gyakorlati, hanem lélektani tényezők miatt. A hálóhely kérdését tulajdonképpen az angol rendszer oldja meg ideálisan, az emeletre helyezett, tehát a napi forgalomból kivont külön, külön hálókkal. Sajnos, ez nálunk nem kultivált építészetileg sem. Újabban erősen terjed a férfi és női szobára beosztottság. Ennek sok előnye mellett hátrányai is vannak; főleg az előbb említett kétszobás kiindulás mellett. A családi-otthon megoldására alkalmasabb kiindulásnak látszik az a meggondolás, hogy a házastársak magánemberek is és társasegyenek is. A belsőbb ember az, akit nem akarunk és tudunk mindig mutatni, ennek van szüksége fekhelyre, alvásra, de esetleg napközbeni pihenésre is, úgyszintén betegségekor. Ez éli családi életét. Ez nem áll az idegenek rendelkezésére. Tehát szüksége van egy belsőbb szobára, mely az ő pihenő otthona. Viszont a napi foglalkozás, az emberekkel való találkozás, sőt mindennél inkább a mai ember maga és egymás megbecsüléséhez elengedhetetlen távolságtartás kívánja, hogy legyen egy

külsőbb szobája, ahol dolgozik, ahová ismerőseit hívja, ahol ő maga is tölti napjának nem pongyolába kívánczó óráit; ez lesz a nappalija. Ez természetesen nem lesz visszatérés a háló és szalon régi fogalmához. Például a pihenőszoba feltétele, hogy ne egy kétágyas meredt sablon legyen, hanem nappal is használható, igazi „gondúzó”. Három vagy több szoba esetén aztán megfelelő megoldás lehet a férfi és női szoba rendszer. A beosztás célszerűségének elengedhetetlen feltétele a mellék-helyiségekre való különös gond, hiszen az otthon a család egészségének kerete és minden, amivel ebből a szempontból többet tud nyújtani magához a családi élet szilárdságához is hozzájárul.

A berendezésnél nem lehet eléggé hangsúlyozni, hogy az otthon alapfeltételeihez tartozik, hogy meg legyen a legszükségesebb, de lehetőség szerint aztán csak avval is kezdjük, ami a legszükségesebb. Ha az ember egy régi háztartás kimozdulását látja költözéskor, szinte megrémül a bútordarabok sokaságától, valahogy az az érzése lesz, hogy ezek már szinte rab-ságban tartják a családot. A mai körülmények közt csak kevés bútordarabot lehet jó minőségűben beszerezni és főleg igazán jókarban tartani aztán. A célszerűség itt fokozottan ajánlja a modern bútorterméket, melyeknek kiindulása a sima kényelem, könnyen kezelhetőség. Természetesen azonban egy-egy hazulról hozott régi bútordarab is szép harmóniában illeszthető hozzájuk. Sőt lehet új lakást teljesen régi bútorral is berendezni, ha a körülmények úgy hozzák magukkal, csak kevés bútort, levegősen elhelyezve.

A célszerűség ellen legtöbbször vétünk a díszítésnél. Még mindig azt hisszük, hogy csak dísz tárgyakkal lehet díszíteni és sok-sok kényelmetlenséget, fölös munkát szerzünk magunknak. A mai egy cseléd, vagy az se mellett milyen hamar megfélemedik az ezüst, török-pusztul egyéb minden. Bosszúság, cselédváltás, költség vagy a háziasszony munkatöbblete pedig mind nem Otthonalkotó tényezők. Cél szerint a díszítés kedélypihentető, szemvidámító többlet a szükségesség felett, amennyiben fárasztóvá lesz, elveszti célját. Semmikép se jelent ez azonban sivárságot. Csak gondoljuk meg a helyes alkalmazást. Azt lehetne mondani, hogy a lakás helyes fekvése ebben is alap-tényező, a bemosolygó napsugár a legszebb dísz és mennyi

külön díszítési effektust lehet elérni általa egészen könnyű kis függőnymegoldásokkal, melyek a beeső fényt elosztják vagy színezik. És itt mindjárt ajánlhatjuk a modern lakásberendezés egyik szerencsés ötletét, a színekkel való díszítést. A mai tarka csikos anyagú függönyök, egy-egy párna, kerevetterítő, díszessé teszi a szobát, e mellett könnyen tisztítható és színtartó. A színek hangulatot adnak a legegyszerűbb bútorzatnak is.

A célszerűség azonban nemcsak a berendezésnek alapfeltétele, hanem az otthon belső életének is, a *háztartásvivésnek*. A legnehezebb és talán a legnagyobb áldozatot kívánja az asszonytól, hogy az élete nagyobb részét kitöltő munkatér lehetőség szerint zajtalanul mozgó, észrevétlen maradjon. Mert csak akkor tölti be célját. Ha az otthont arra tartjuk, hogy zseniálisan nagyszabású nagytakarításokban tündököljön tisztaságszeretetünk benne, hontalanná téve hosszú időkre a családtagokat, akkor célt tévesztettünk, célszerűtlenek vagyunk. Ha a háztartás aprólékos rendjét csak úgy tudnánk fenntartani, hogy hajszolt idegzettel, lomposan cselédkedünk, akkor érdemesebb engedni rendszeretünkéből, átváltani egyszerűbbé az étkezést, vagy bármi más engedményt tenni, mert minden leegyszerűsítést megér az, hogy úrnő és ne cseléd legyen az otthon, a család, a iférj asszonya.

Célszerűtlenek vagyunk akkor is, ha hagyjuk, hogy a gyerekek garázda urai legyenek az otthonnak, mert előbb vagy utóbb kihívja a férfiből, sőt az asszonyból is a vétkes tehernek érzését.

De viszont az sem cél, hogy a berendezést védőtokok borítsák előlük és nyeljük maradjon a napi használatra, hogy tragédia legyen a kiömlött kávéscsésze vagy esetleg letört fül; hiszen mind a tárgyak vannak értünk és nem mi szolgáljuk azokat. A kerevet pihenésre való, még akkor is, ha rugói előbb vagy utóbb meg is ereszkednek. A párna támaszték, nem szabadíztató tájkép, szerelmespár fotográfia vagy újdívatú tuskéskaktusz dísz.

És ezekben már ki is fejeződik az, hogy a harmadik fontos feltétele az otthonnak, hogy *kényelmet* biztosítson. Az otthon értünk van azért, hogy mi jól érezzük magunkat benne. Céljának akkor felel meg, ha öröm számunkra, hogy a család-

tagok pihenni járnak haza. Ha meleg szívvel és mosolygó arccal tudjuk fogadni őket. Ha lehetőségeket engedünk, legalább olyan fokban a kényelemre, mint egy klubhelyiségben vagy kávéházban. Ha csendre vágnak, nem kell hogy szóval tartzuk, még kevésbé panasszal; Márta-irigységgel ne hajtsuk ki kezünkéből a pihentető könyvet, vagy az elmélyedés más perceit. Hogy ez nehéz? „Véred kení a kereket”, mondja Mécs László az asszonyról; és mégis ez az egyetlen útja asszonyi boldogságának.

A lakás otthonná tételéhez még egy fejezetet fűzhetünk és ez a lakás *stílszerűsége*. Az előbbiekből remélhetőleg világos, hogy ez nem jelent ó-német vagy rokokó stílszerűséget, hanem a saját stílusunkat. Az otthon a mi ízlésünk lenyomata legyen, így érezzük magunkénak. Lehet és kell nevelődni rá, tanácsot kérni, még a divat, mint haladás útmutatását is meghallgathatjuk, de aztán a magunk képére alakítsuk. Ha sportsman vagyok, rosszul érzem magam filigrán bútorok közt, ha légyságra hajló, meleget kedvelő egyéniség, nem préselem magam a legmodernebb üveg- és csőbútorok közé. Ha műízlésem van és módom hozzá, értékes képekkel ékesítem a falat, ha levegőt kívánok, csupaszon hagyom inkább.

Talán ide tartozik még legjobban az otthonná felmagasztosult lakásnak egy fontos követelménye, a lakás *tágulékony-sága*, fejlődésképesége. Jelenti ez mindjárt az előbb annyiszor hangsúlyozott kevés berendezéssel kezdést, hogy maradjanak elérendő, betöltendő vágyaink; maradjon egy-egy tárgy, amit névnapok, évfordulók megemlékezései szerezzenek meg. Legyenek magunk elé tűzött kiegészítések. Szinte lelket kap az a tárgy, amit akár apró áldozatok árán is és csak lassankint tudunk megszerezni. Összehasonlíthatatlanul jobban szolgálja az otthon levegőjének kifejlődését, mint az egyszerre kezünkbe esett kész berendezés.

És mindenesetre a tágulékony-ságot feltételezi a család isteni elgondolása, az eljövendő új életek bekapcsolódása, akiknek helyet kell, hogy nyisson az otthon. Az anyagi lehetőségek sok korlátot állítanak az otthon kitágítása elé, de amennyire csak lehetséges, az ideális elgondolás a külön gyermekszoba, nem hogy a szülők kényelme teljen, hanem hogy a gyermek világa megőriztessék a felnőttek világának túlkorai beha-

tásától. Egészséges, napfényes helyiség, ahol szabadon mozog, nem tesz kárt magában és nem vetik szemére a berendezés gyerekes megrongálását, ahol nem lépten-nyomon beleakadó gáncs a „nem szabad” parancsszava, hanem csak bölcs és tágvonalú biztonsági korlát. Az igazi otthonoknak mind ki kellene bimbóznia ilyen kitágulásra.

Hogyan lesz a lakásból otthon?

Valahogy ez is a szellem kihatása az anyagra. A szellemet, a lelket nem foghatjuk meg, nem szoríthatjuk szabályokba. Az otthonalkotó nőiességet nem rajzolhatjuk meg körzővel és vonalzóval. De a kinyomatát az engedelmes anyagon megláthatjuk és talán összefoglalhatjuk a fenti pontokban a lakás együttes kigondolása, a célszerűsége, kényelme, egyéniségünk szerinti stilszerűsége, fejlődésképeségének megőrzése, ezek adják az otthon körvonalait benne.

A puszta lakásból kifutnak az emberek, az otthon verhetetlenül hazahívja az élet minden útjáról a hozzátartozókat. A lakásból kivágynak, az otthonban elnyugosznak férfi és nő.

Nem érdemes-e hát ebben a békétlen, nyugtalan világban elsajátítani művészetét, kitanulni, magunk számára kielmélnedni, hogy mi, itt és most, hogyan tehetjük lakásunkat otthonná?

Dr. Sztrilichné Csapody Hedvig.

Azízléses otthon

A lakásberendezésnek minden időkben két fő rendeltetése volt, az első praktikus, a második az esztétikai rendeltetése. Ezzel nem kisebb embert idézünk, mint gróf Széchenyi Istvánt, aki ezt mondta: „Az emberi fészek bölcselete mindenkor két szempontnak hódolt, a gyakorlatinak és az esztétikainak.” A praktikus célhoz való alkalmasság a vezérlő elv, a művészi szempont csak másodlagos és mégis ettől függ az a kellemes vagy nyomasztó hangulat, amit a közvetlen környező otthonunk bennünk állandóan felidéz. A lakás célja is már magában foglalja a praktikusság fogalmát, mert ott, ahol életünk felét eltöltjük, kell hogy minden a lehetőség határain belül a legkényelmesebb legyen. Az esztétikai szempont e mellett a mai világban talán háttérbe szorul, de meg kell hogy legyen, mert a környezetnek az ember lényére, hangulatára, munkakedvére óriás hatása van s kedvező befolyás akkor érezhető, amikor az esztétikai érzésünket kielégítő formák vagy színek vesznek minket körül. Ha az emberi lakás fejlődéstörténetének hosszú útjain végigtekintünk, meggyőződünk arról, hogy a kényelem, mint vezető szempont minden időben megvolt. Sokszor hallhatjuk említeni, hogy a középkori vagy renaissance lakberendezés a maga keményfakészítményeivel, faragásos támláival és nehezen mozdítható bútoraival kényelmetlen volt. Igen, de csak a mai ember számára. Az akkori ember egész mentalitása, lelki beállítása, ruházata s a szolgaszemélyzet nagy száma olyanok voltak, hogy csak ilyen természetű bútorzat felelt meg nekik és nem más. Mert minden idők belső berendezésének megkonstruálása és alakja az illető kor szokásaihoz alkalmazkodott. Ezért az otthon megteremtésében mi is tartuk szemeink előtt elsősorban azt, hogy mai szempontból mi a praktikus s azután, hogy mi az ízléses.

A mai lakás berendezése történhet egyrészt régi bútorokkal, másrészt modern bútorokkal. A régi bútoroknál antik

bútorok lebegnek szemünk előtt, köztük mint legfiatalabb, a biedermeysterílusú. Mert tény az, hogy a régi bútorral is lehet modern elvek szerint berendezkedni, csak ügyesen kell a darabokat összeválogatni.

A bútor érvényesülésének legfontosabb előfeltétele a fal színének megválasztása. Az első hiba rendszerint itt történik. Nem akarom e helyütt megvitatni, hogy mi előnyösebb? Fesztetni vagy tapétáztatni falainkat. Csak azt szeretnénk megjegyezni, hogy a tapéta mintája papírból bársonyt vagy selymet akar utánozni. Az anyagszerűtlenség rossz hatásának veszélye mellett ezt pedig csak igen finom és drága anyagból lehet tökéletesen elérni. Azonkívül az ember a bútorhoz, a szoba levegőjéhez kell, hogy hangolja a falat is és miután a tapéták raktáron állnak, velük ez csak megközelítőleg sikerülhet. Akár a tapéta, akár a festés mellett döntöttünk, feltétlenül világos színeket válasszunk, mert ez növeli a szoba térfogatát, világosabbá teszi a helyiséget és derűsebb kedvre hangol. Elsősorban a tejfehér vagy a melegebb csontszín jön itt számításba, mert ezek semlegességükben minden színű bútorhoz illenek. Őrizkedjünk a mintás falaktól, lehetőleg egyszínű, ú. n. üni falat csináltassunk minden felső befejező szegély nélkül. A sima, világos fal a bútor körvonalait jobban érvényre juttatja.

Az első és legfontosabb szempont, amit a lakás berendezésénél szem előtt kell tartanunk — természetesen itt csak 2—3 szobás kislakásról és nem luxuslakásról van szó — az ú. n. komplett szobabútoroktól való őrizkedés. Komplett ebédlő, komplett háló vagy szalon, ez az, ami a modern kislakás praktikus és. ízléses berendezésének már eleve útját állja. Az ilyen komplett szobákat t. i. kizárólag ebédlőnek vagy kizárólag hálósobának lehet használni s a mindennapi kényelmes tartózkodásra vagy vendég fogadására egy szobánk sem marad. Praktikusabb, ha egy szobának sincs kimondott karaktere, nem csak háló, csak ebédlő vagy csak szalon, ebbeli karaktere nincsen tipikus bútorokkal aláhúzva, hanem a szobának határozatlan jellege és rendeltetése sokféle használatra alkalmassá teszi azt. A második vezérlő elv, hogy ne vegyünk mindig legmodernebb bútort. A ma stílusa még nem kiforrott, ami nem érdekes és ultramodern, pár év

múlva talán már divatját múlta. Mert minden iránynak, divatnak vannak kinövései, amik az idők folyamán levállanak és csak az általános alapelvbe beleillő, túlhajtásoktól mentes produktum marad meg. A kvalitásos bútor nagyrésze olyan, hogy meg tud küzdeni a stílusváltozásokkal. A harmadik elv az legyen, hogy ne zsúfoljuk tele szobáinkat emeletes kredencekkel, ónémet stílusú tálalókkal, hatalmas bőrgarnitúrákkal, hanem kevés és a célnak teljesen megfelelő bútorokkal rendezkedjünk be. Túlzsúfolt, festői összevisszaságú, nehéz drapériákkal és felesleges nipekkel telt lakásban nem lehet pihenni. S éppen ez a pihenés, ez a visszavonulás az élet fárasztó forgatagától, ez a mai lakás főrendeltetése. A feltétlen szimmetria sem kötelező többé. A bútorok egyenes, nyugodt vonalúak a megnyugtató vízszintes hangsúlyozásával; éles sarok, kiszögellés ne legyen, sem felesleges faragás vagy dísz, mert ez sem praktikus, sem kényelmes. Keressük a nagyvonalú sima felületeket, meri ez teszi nyugodttá, harmonikussá környezetünket.

A világitást illetőleg ma senkinek nincs gondja a sokágú, hatalmas csillár beszerzésével. A régi nagy, bronz-, réz- vagy facsillárok már alakjuknál fogva sem illenek be a kislakásba s azonkívül olyan boldog korszakba valók, amelyben a villanyáramla magas volta nem játszott szerepet. Minden lakásba beillik a mennyezetéző, amely gömbös, vagy félkörű homályos üveggel bevonva, egyenletesen szórja a fényt és nem nyúlik le a szoba magasságának feléig, hogy a szabad mozgást gátolja. Természetesen nincs szebb dísz a lakásnak, mint a megfelelő helyre állított állólámpa, egyszerű pergamenternyővel, mely meleg és intim világitást ad anélkül, hogy a régen szokásos állólámpák hatalmas fatesté helyet foglalna el. A függöny sem olyan nagy probléma ma, mint régen volt. A modern lakás stílusa nem tűri meg a nehéz, porfogó és világosságot elvevő szövetdrapériákat, hanem az egyszerű, halványszínű grenadin- vagy muszlinfüggönnyet kívánja, egyenes, kissé bő ráncokkal, amely néha csak az ablakpárkányig ér le.

Kevés bútor legyen a lakásban, de még kevesebb felesleges nipp. Ne rakjuk tele lakásunkat olcsó, századvegi tucatporcellánnal, bronzfigurákkal, izléstelen keretű fényképekkel.

A könyvespolcra vagy egy kis, asztalra elhelyezett egy-egy modern fajánszszobor vagy váza a maga élénk színfoltjával egészen elegendő. Sima fajánszcserepbe ültetett kaktusz igen kedvelt dísz az otthonnak. Nem véletlen, hogy ez a tüskés, bizarrvonalú, fantasztikus formákat variáló növény éppen a mai kor interiőrjébe illik be, rendszertelen aszimmetrikus formáival az egyenesvonalat hangsúlyozó sima bútorok mellé! De minden idők lakásának legszebb díszé marad egy jóformájú vázában kellő helyre elhelyezett néhány szál élővirág.

Nincs izléstelenebb, mint a képekkel telezsúfolt fal. Nem kell okvetlenül olajfestmény a falra. Ha festmény, úgy legyen nagyon jó festmény, mert falakra halmozott olcsó akvarellek, olajfestésű giccsek vagy nehéz aranykeretbe elhelyezett fényképek, a mai lakás kultúrájában teljesen talajtvesztettek. Ha nincsen jó képünk és ragaszkodunk a fal díszítéséhez, úgy alkalmazzunk réz- vagy fametszetet, egyszerű sima keretben, mert az sohasem ronthat annyit a lakáson, mint egy rossz kép. A kép megválasztása nagyon nehéz, különösen a modern kép kiválasztása. Egy régi festménynél sohasem tévedhetünk annyit, mint egy modernnél. Itt még nincs meg a történeti távlat, hosszú évtizedek vagy századok kikristályosodott véleménye, ezért abszolút biztos ösztön és tudás kell ahhoz, hogy a maradandó alkotást megkülönböztessük az értéktelen giccstől. Kereső, kutató korban élünk, irány, világnézet még nem alakultak ki, keresnek, kutatnak a művészek is, munkájuk bármilyen hasznos és szükséges, több mint a fele áldozatául esik a haladásnak.

A modern lakberendezéshez adott irányelvek mellett maradjon számtalan olyan árnyalat, amely az egyéniségnek tág teret enged. A sok kis eltérés, változatosság az, ami rányomja a ház úrnőjének egyéni bélyegét a lakásra és a sémalakás veszedelmét kizárja.

Dr. Bárány Istvánné.

A korszerű függönyökről

Szinte csodálkozva járunk egy-egy régi város utcáin és figyeljük a magánépületek kicsi ablakait; hogy tudtak a mögött ép testű s lelkű emberek kifejlődni? Mostanában, ha egy falun végigmegyünk, egész tömegével találunk olyan házat, amelyekben már hármas nagy ablakot vágtak. Így változik a felfogás; kutat, próbálkozik a technika s alkot mindig újat, hogy a társadalom változó igényeit kielégítse.

Levegő, fény, célszerűség és szépség szem előtt tartásával építik, illetve rendezik ma be a modern otthont. A nagy ablakok, sőt üvegfalak bocsátják be a drága napsugarat és a jó levegőt, de korántsem azért, hogy egy lépéssel beljebb jó vastag függöny felfogja őket! A függönynek is alkalmazkodnia, változnia kell az emberek felfogásával s így az ablakformákkal együtt.

A nehéz, vastag, leggyakrabban sötétszínű szövetfüggönyök ideje lejárt és azt felváltotta a vékony, világos, jó mosható anyagokból készült.

Melyek azok a szempontok, elvek, amiket követni kell, ha ma függönnyt veszünk vagy készítünk? A legelső és a legfontosabb az, hogy ne sötétítsen és ne fogja el a levegőt. Természetes, hogy ez elsősorban az anyag megválasztására és annak alkalmazására vonatkozik. Ma nemcsak közvetlenül ablak elé lógó stor, „bonne femme”, félfüggöny (vitrage) az, ami lazább szövésű anyagból készül, de a szárnyak és drapéria-rész is. Ha ma ragaszkodik valaki a nehezebb anyagú szárnyakhoz, akkor selymet vagy modern durvaszövésű színes vásznat vesz. Az, hogy a régi függöny sötétítette a szobákat, nemcsak az okozta, hogy a szárnyakkal elfogtak az ablakból jó darabot, hanem hozzájárult az is, hogy előszeretettel mély színű szöveteket alkalmaztak, mint pl. vörös, bíbor, sötétkék, olívdzöld stb. A mai vászonfüggönyszárny az, ablak tükréből

nem fed el semmit; színe, ha nem is minden esetben fehér vagy ekrü, de világos hatást adó.

Fontos szempont a könnyen kezelhetőség és színtartóság is. A régi brokát- és gyapjúfüggönyök szinte szítták magukba a port; rendbentartásuk nagy körültekintést, vigyázatot és sok időt igényelt. A mai háziasszonynak szem előtt kell tartania, hogy lehetőleg maga moshassa vagy egyszerű módon tisztíthassa függönyét és ezért kedvelték meg a mosható anyagokat. A fejlett gyáripár nagyon szép színösszeállítású függönyanyagokat hoz forgalomba, amelyek „Inrathren”-íestésűek s így úgy a napfény, mint a mosással szemben is biztosan színtartóak.

A harmadik szempont a függönyösszeállításnál az, hogy helyes érzéssel válasszuk ki az anyagok közül a kellő sűrűségűt. Ha szárnyak, drapéria és az ablak tükrét is takaró hármás összeállításról van szó, úgy a szárny és drapéria nehezebb, sűrűbb anyagból készüljön vagy legalább is a sztóréval egyezőbből. Ha a sztort valami kézimunkával díszítjük, vigyázzunk, hogy az alapanyag megfeleljen. Pl. ha embermagasságban sűrűmintás vagdalásos minta kerül rá, úgy nagylyukú túllt vagy vékony grenadint vehetünk, hiszen, ahol beláthatnak, ott úgyis batiszttal fedett. Igen divatos a nagyméretű receminták beállítása; ehhez sűrűbb grenadint vehetünk, mert különben a minta nem érvényesül s a szélek bedolgozása nem lehet kifogástalan és tartós. Igen kedvelt a csipkeszővet alkalmazása, mely bár drága, de eléggé tartós. 2 m-től 4 m-ig (szélességig) kapható, ára igen változó: 8—10 P-től 30—40 P-ig. Amennyiben áttörést, pl. angol madeirát vagy lyukhímzést óhajtunk rá, úgy alkalmas pl. a tuszor, melynek egyenletes és erős szálai a gádorokat jól tartják. A fehér és tompán színes műselyem és moulinéval hímzett függöny sem ritka. Leggyakrabban csíkban helyezik el ezt a díszet és csipkebetétekkel szegik. Ehhez a technikához a grenadin vagy vékony nyersselyem felel meg leginkább.

Ebből a néhány gyakorlati példából is láthatjuk, mennyire fontos, hogy vásárlásra induláskor már elhatározzuk a díszítés mékintjét. Az anyagvásárlás előtt az ablakunk méretét vagy a régi és megfelelő nagyságú függöny méretét tudnunk kell. Ha az összeállítás sokrészes, vagy sok a fodor,

úgy az üzletekben szívesen segítenek a szükséges anyagmennyiség kiszámításában. Tekintve, hogy egyminőségű anyagból többfajta szélesség is van, abból kell vennünk, amelyikből a leggazdaságosabban jövünk ki. (A fodroknál, a kész fodorszélesség méretéhez 2 cm-t szoktunk számítani és 1 m húzott fodor nyeréséhez 1.75 m—2 m anyagot számítunk.) Tüll (razil), grenadin, tuszor vásárláskor, húzzunk ki mind a két irányba futó szálból; próbáljuk szakítani. Ha az elemi szál erős, jóminőségű az anyag is. Igen fontos annak számításbavétele, hogy ezek az anyagok mosásnál erősen összeugranak; kb. méterenként 10 cm-t, tehát vásárláskor tartsuk ezt szem előtt. Mielőtt munkába kezdünk, avassuk, azaz forrázzuk le az anyagot. Ezek azok az elvek, melyeket bármely függöny vásárlásakor figyelembe kell vennünk.

Ha már most arról akarunk beszélni, hogy melyik szoba milyen függöny való, ehhez csak általánosságban szólhatunk hozzá. Egy régi bútorzathoz semmiképpen sem illik valami hypermodern, durvaszövésű, erősen geometrikus, erősen színes függöny; ilyenkor vegyünk csak ekrű grenadint vagy tüllt, úgy az ebédlő, mint a háló vagy nappaliba. A gyermekszoba- és verandaablakra csak szárnyfüggöny kerüljön. Ennek díszítése legyen eleven, színes; jól mosható pl. vörösírásos, szálánvarrott vagy kartonból rátét stb.

Pár szót még a minta kiválasztásáról, a választott terv elhelyezéséről; kb. párkánytól fejmagasságig jelölhető meg az a hely, amit díszíteni szoktunk. A minta ne legyen aprólékos, mert a függönynek messziről is jól kell mutatnia. A minta síkdíszítmény, tehát ne hímezzük rá a Buddha-templom oszlopcarnokát, mint azt egy előkelő utcában két ablakon is láttam.

Olyan gazdag a magyarság helyesen stilizált formakincse s olyan szellemes a technikai megoldásokban! Ha nagy vonalban és alapelvben el is fogadjuk a kor diktálta elveket, kivitelben mindig találhatunk megoldást, ami jellegetesen magyar.

Kerékvártó Adrienne tanárnő.

A korszerű szőnyegekről

Abban a kedves munkában, hogy miként varázsoljuk lakásunkat otthonná, igen nagy szerepet játszik a szőnyeg, melynek használata az ókorba nyúlik vissza.

A szőnyegek készülhetnek kézzel és gépen. A kézzel készített szőnyeget két nagy csoportra oszthatjuk; a szövött- és a csomózott szőnyegekre. A szövött szőnyegeknek legismertebb fajai a flandriai szőnyeg és a franciaországi Gobelin nevű kelmefestő és szőnyegszövő család után elnevezett gobelinszőnyeg.

Mindkét fajta szőnyegek mintázatai többnyire figurálisak s a XVI—XVII. századtól kezdve híres festők kartonjai után készültek. E szövött szőnyegek anyaga gyapjú és selyem, sőt sokszor arany és ezüst fonállal is át vannak szőve. Főként falikárpitokul használatosak. Nálunk Gödöllőn van gobelinszővő műhely.

A Keleten készült szövött szőnyegek neve kilim vagy kelim. Többnyire élénk színűek s szövési technikájuknak megfelelően geometrikus mintázatúak. Készítési módjuk hasonló a gobelinhez. A színes vetülékszál külön kis csévéken van s ezeket úgy szövik be a lánc (hosszirányú) fonalak közé, hogy a vetülék csak a minta szélességében halad oda-vissza. Tehát a szőnyegen ott, ahol két különféle színű vetülék találkozik egymással, láncirányban kis rés van. E szőnyegek gyapjúból készülnek. Bulgária-, Románia- és Szerbiában is szőnek ilyen szőnyegetek. Különösen szépek az erős-piros alapszínű piróti szőnyegek.

Nálunk a székelyek és a bánátiak már régóta készítenek ilyen szőnyegetek. Ugyanilyen technikával készülnek a torontáli szőnyegek is, ezeknél azonban nem találjuk meg a láncfonalak közötti réseket. A torontáli szőnyegeknek a láncfonala rendszerint kenderből van.

A keleti szőnyegeknek másik fajtája a csomózott szőnyeg, melyet Európában általában szmirna- és perzsaszőnyegeknek

neveznek. Holott ezek csak egy csoportját alkotják a keleti szőnyegeknek, mert ide tartoznak a kisázsiai, kaukázusi, indiai és kínai szőnyegek is. A csomózott szőnyegek csak a XVI—XVII. században kerültek nagyobb mennyiségben Európába; de már a XV—XVI. századbeli olasz és flandriai festők képein is látunk csomózott szőnyeget.

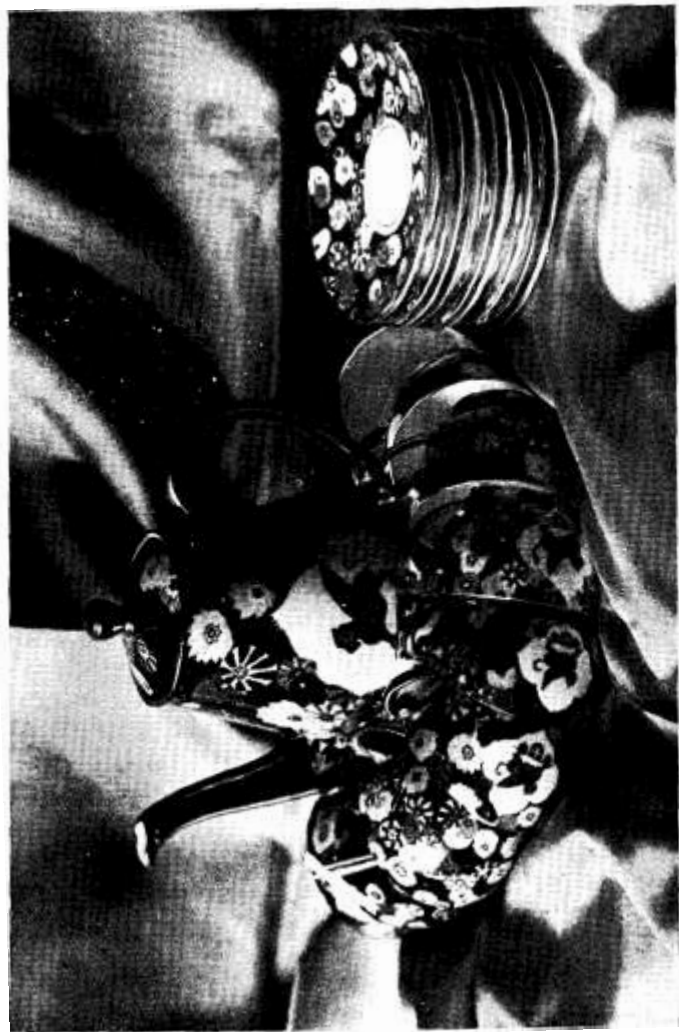
Ezen szőnyegek anyaga gyapjú és selyem. Álló szövőszekeken készülnek olymódon, hogy két-két láncfonalon át rövid gyapjúfonalból csomót kötnek. Minden csomózott sor után egy vetülékfonalat szőnek be s ezt egy villával jól leverik. A finom szőnyegek fonalai vékonyak, tehát több csomóval készülnek. A csomózott szőnyeg bársonyszerű felületét képező szálakat azután hosszabbra, vagy rövidebbre lenyírják. A perzsaszőnyeg sűrű csomózási szálai rövidre nyírottak. A szmirnaszőnyeg hosszabb szálú és ritkább esomózású. A keleti szőnyegek közül azok az értékesebbek, melyek a múlt század közepéig készültek. A háború után készült keleti szőnyegek között sok silány darab van. Ma már Európában sok csomózott szőnyeg készül, de ezek között kevés van olyan, mely szépségben hasonló a régi keleti szőnyegekhez.

A textilipar fejlődése folytán ma rengeteg gépszőnyeg van forgalomban. Anyaguk kókusz, juta, pamut és gyapjú. Készítési módjuk különböző. Készülhetnek egyszerű szövással többszínű fonalból, vagy pedig úgy mint a bársonyok, vagyis az alapot képező hossz- és keresztirányú fonálon kívül még egy harmadik szálát is iktatnak a szövetbe, mely a szőnyeg felszínén felálló bolyhokat képez. Ezeket gyakran felvágják. A mintát rányomják a szőnyegre, vagy a beiktatott szálra. Ismertebb gépszőnyegek: az axminster- v. zseniliaszőnyeg; alapja juta, felülete gyapjú; brüsszeli szőnyeg bolyhai felvágatlanok, ha a bolyhokat felvágják, a szőnyeg neve Tournay-Velour. A Tapestry-szőnyegnél a minta rá van nyomva a bársonyt képező szálra, a bársony felvágatlan; ha a bársony felvágott, Tapestry-Velour a szőnyeg neve. A bársonyfelületű gépszőnyegeknek az a legnagyobb hibájuk, hogy mintázatuk az eredeti csomózott szőnyegek mintáját akarja utánozni, s így jönnek létre azok a szörnyű színezésű és zagyva mintájú szőnyegek, melyekkel tele vannak a szőnyegüzletek. Újabban kezdenek már rájönni arra, hogy ma már az emberek ízlése

KILINSZÖNYEG, KIS-ÁZSIA, XIX. SZ.

Közölte az Áll. Nőipariskola szerkesztésében megjelenő „Muskátli”
kézimunkatűjság- 1934 jan. száma. Közlés a szerkesztőség engedélyével.

MODERN MOKKAKÉSZLET.
Tervezte és készítette Radnainé Skopal Ilona.

CSISZOLT ÜVEGEK.

fejlettebb s nem hajlandók ezeket a korcsmintájú szőnyegetek megvenni s készítenek modern mintájú szőnyegetek, melyeknek színezése is finomabb.

A mai gazdasági és lakásviszonyok között nagy gondot jelent a szőnyegek beszerzése, de nem nélkülözhetjük őket. Szükséges, hogy a szemünk megpihenhessen, szeretettel simogathasson végig egy-egy derűs színfoltot, mely vonzóvá teszi otthonunkat. Minden idők és korok legszebb szőnyege a keleti szőnyeg, ma azonban csak igen kevés ember engedheti meg magának azt az örömet, hogy valódi darabot vásároljon, utánzatot pedig sohasem vegyünk. A keleti szőnyegek finom színezésüknél fogva beleillenek bármelyik szobánkba s jól hatnak a mai leegyszerűsített és simaságában is szép bútoraink és falaink között. Mintázatuk geometrikus, vagy stilizált növényi és állati motívumok. Sokkal drágábbak a gépszőnyegeknél, de viszont tartósabbak.

Igen alkalmasak a modern lakásokba geometrikus mintázatuknál fogva a torontáli szőnyegek, melyek között igazán szép darabokkal találkozunk. Vásárlásnál ügyelnünk kell természetesen arra, hogy színük harmonizáljon a lakásunkban elhelyezett egyéb textiliák színével. A torontáli szőnyegek akkor jóminőségűek, ha sűrűek, vagyis a szálak jól össze vannak verve. Ma már minden jobb szőnyegüzletben kaphatók, sőt egyes szőnyegszövő műhelyekben szövetni is lehet; ily módon szép, eredeti mintájú darabokat szerezhetünk s ezek sem kerülnek többre, mint egy jó gépszőnyeg. A torontáli szőnyegekre az a panasz szokott lenni, hogy nem elég tartósak. Ezen azonban könnyen segíthetünk, ha a beszerzéskor a szőnyeget alábéleljük pl. egy liszteszsák darabjával vagy más ilyen anyaggal. Az alábélelt szőnyeg sokáig fog tartani, ezt tapasztalatból tudom.

A gépszőnyegetek főként olcsóságuk miatt használjuk szívesen. Ma már vannak jóminőségű és modern mintájú, gyapjúból készült gépszőnyegek, melyek kellemes színűek s ezek igen jól beleillenek bármelyik modern lakásba. Ha gépszőnyeget veszünk, *csak olyanokat vásároljunk*, melyek nem akarják letagadni eredetüket, s *egyszerű mintájuk és színezésük sokkal szebb és izlésesebb*, mint azoké az elferdített mintázatú és színezésű daraboké, amelyek a keleti szőnyegetek utánozzák. Sok

silány gépszőnyeget „német”, „olasz”, meg nem tudom még milyen perzsa néven árulnak. Nevük hangzatos, de úgy külsőleg, mint szerkezetileg értéktelen, silány áruk s használatban egy-kettőre széjjelmállanak. Ilyet sohase vegyünk.

Előszobában, hallban kellemesen hatnak és igen célszerűek az egyszínű gyapjú- és kekuszszőnyegek, mert tartósak, könnyen tisztíthatók.

Amikor szőnyeget vásárolunk, tartsuk mindig szem előtt azt, hogy inkább egyet, de szépet és jót vegyünk, mint több, de < silány darabot. Túlságosan nagy darab szőnyeget ne vegyünk, mert azok aránytalanul többbe kerülnek, mintha 2—3 kisebb darabot veszünk. A kisebb darabok ügyesebben rendezhetők el a lakásban, de természetesen ügyelni kell arra, hogy az egy szobában elhelyezett darabok színei harmonikusak legyenek. A kisebb szőnyegek célszerűek, mert könnyebben tisztíthatók s ha egyik-másik elszakad, könnyebb pótolni, mint egy nagy darabot.

A modern lakásberendezéseknél találkozunk olyan törekvésekkel is, amelyek a célszerűség és tisztaság nevében teljesen száműzik a lakásból a szőnyeget s megelégednek egy mintázott gumipadlóval. Igaz, hogy az ilyen lakás könnyen tisztítható, de az ilyen célszerűen berendezett lakás láttára önkénytelenül kórházi szoba jut az ember eszébe; s bár célszerűnek látszik az ilyen lakás, visszarettenünk tőle, mert rideg.

A modern háziasszony már nem zsúfol lakásában össze mindenféle tarkábbnál-tarkább szőnyeget és szőnyegterítőt, meg falvédőt; nem huzatja át a szoba egész padlóját porfogó filccel. Kevés, de izléses, színében és mintázatában finom szőnyeget helyez el benne. Erről a kevésről azonban nem mond le, mert ez teszi otthonát meleggé, barátságossá.

Hegedűs Margit okl. tanárnő.

Képekről és szobrokról

A kép és szobor a lakásban a kultúra fokmérője. Első pillantásra tisztában lehetünk a lakók műveltségi fokával, mihelyt a falra agatott képeket s a sarokban álló szobrokat szemügyre vesszük. Éppen ezért nem kevésbé fontos, hogy minő képeket akasszunk a falra s milyen szobrokat állítsunk be a lakásba.

Ha ma egy átlaglakásba belépünk, szinte mellbevágja az embert a sok rettentő kenemény, mely a falakon éktelenkedik. Legtöbbször műkereskedők — többnyire házalók — sózzák potom pénzekért, részletfizetésre és egyéb ú. n. kedvező fizetési feltételekkel ezeket a remekműveket gyanútlan polgárok nyakára, kik a szédítő frázisok hallatára, melyekkel a műkereskedő agyondicséri a képeket alkotott festőművész *márkákat*, sietnek megvásárolni az alkalmi áron felkínált szemetet. Így lesz aztán tele a lakás oly *műalkotásokkal*, melyek szomorú világot vetnek a lakók kultúrájára s a belépő szakemberre a lehető legleverőbb hatást gyakorolják.

A modern lakásban kevés a fal, annál fontosabb, hogy a kevés falon mit helyezünk el. E kérdésben nem csupán a hozzáértésnek, hanem a zsebnek is van beleszólása, éppen ezért nem könnyű a két szempont kiegyeztetése.

Elsősorban ne vegyünk képet műkereskedőtől. Elegáns ember nem vesz ruhát a Kazár-utcában, hanem csináltatja azt egy jó szabómesterrel, művelt ember ne vegyen képet a kereskedőtől, hanem ismerje meg a művészeket a kiállításokon s a neki megfelelő művészt felkeresve, szerezze meg magának azt a műtárgyat, mely neki legjobban tetszik és a lakásába is legjobban beleillő lesz. Feltéve, hogy van rá pénze. Hozzáértő ember számára ez nem kérdés, mert az nagyon jól tudja, hogy elsőrendű remekeket is meg lehet szerezni olcsó pénzért, ha ért hozzá az ember. Aki pedig nem ért hozzá, vigyen magával szakértőt, mint ahogy tenné, ha autót vagy lovat akarna venni.

A lakás képszükségele terén elsősorban az arcképek jönnek számításba. E téren első szabály, hogy inkább ne legyen arcképe valakinek, minthogy az valami fércmunka legyen. Le kell szokni arról a rossz szokásról, hogy sógor, koma ajánlására festetjük le magunkat valami névtelen senkivel, aki ugyan olcsón dolgozik, de legalább rossz képet fest. Arra való a kiállítások, hogy ott ismerjük meg az arckép festő mestereket s azok közül válasszuk ki azt, kinek művei legjobban tetszenek s kinek árai zsebünknek leginkább megfelelnek. Mert ezen a téren igen nagyok az árkülönbségek. Igen jó mestertől lehet már jó arcképet kapni 150—200 pengőért, viszont néha gyengébb művészek sokkal többet is elkérnek. Itt is jó szolgálatot tesz egy szakember. Férj és feleség még rábeszélésre se festesse le magát ú. n. pendantképeken, mert azok a múlt század elején voltak divatosak, de akkor sem voltak szerencsések.

Ugyancsak így áll a dolog a szentképekkel is. Nincs retentőbb valami, mint azok a tarka olaj nyomatok, melyekkel — sajnos — csaknem minden második katolikus család lakásában találkozunk. Ezek a képek keretéstől 50 pengőtől fölfelé kaphatók, de egyáltalában semmit sem érnek. Ne feledkezzék meg egy katolikus ember sem arról, hogy amit Istennek nyújtanak, abban még a legjobb és legdrágább is szegényes az ő felségéhez képest, ne legyen tehát a vallásos kép az, amire a legkevesebb pénzt szánjuk, hanem ha már akarunk a lakásunkba egy Madonnát, vagy más szentképet elhelyezni, akkor ne sajnáljuk a pénzt, hanem tegyünk falunkra elsőrendű alkotást.

Ügy a szentképekre, mint — az arcképet kivéve — minden más képre nézve áll az, hogy ha nincs pénzünk eredetire, akkor inkább tegyünk a falra egy jó reprodukciót. Itt azonban már elengedhetetlen követelmény, hogy a reprodukció csakis a legnagyobb mesterek legelsőrendűbb alkotásairól készült legyen. A reneszánsz nagymesterek alkotásai mellett itt már előtérbe kell helyoznünk hazai nagymestereink ismert remekműveit. Reprodukciókat azonban sohasem szabad cifra aranyrámákba tenni, mert akkor saját ízléstelenségünkről teszünk tanúbizonyságot. Legjobbak ezekhez a keskeny ú. n. grafikai keretek.

A képek elhelyezésénél figyelemmel kell lenni a képek

anyagára. Ablakkal szemben olajképeket akasztani nem szabad, vagy ha mégis muszáj, akkor azokat kissé előre kell buktatni, hogy ne ragyogjanak. Ugyanez áll az üveges képekre nézve is. Kályha mellé, fűtőtest fölé olaj képet akasztani nem szabad, mert az ott tönkremegy.

Sötét tónusú falra csak világos kép akasztható és viszont. A keretek inkább egyszerűek legyenek, mint cifrák, mert a többnyire barokkos díszű aranyrámák nem illenek a modern bútorok stílusához. Általában szabály az, hogy csak egy méternél nagyobb képnek csináltassunk széles keretet, a kisebb képeket legfeljebb 5—6 cm-es keretekbe helyezzük.

Ha olyan lakásba lépünk be, amelynek képdíszre megfelelő ízlésről tanúskodik, azonnal érezniük kell a kellemes hatást, amely az ily lakás falairól ránk sugárzik. Így lesz a lakás nekünk kellemes otthonunk és a belépő idegen számára felejthetetlen élmény, amelynek hatását évek hosszú sorára viszi magával.

A szobrok a lakásnak igen előkelő és változatos hatást biztosítanak. Szép képek mellett egy-egy szép szobor nagyon élénkíti a lakást és egyúttal szintén fokmérője a lakó műveltségének is. Magától értődik, hogy szobrok alatt nem azokat a festett gipszöntvényeket értjük, melyeket minden hetipiacon árulnak, sem nem a tiroli herrgottsnitzlerék festett faszobrait, melyek borzalmas festésükkel szintén nem a vallást, hanem a minden áron keresnivágyást szimbolizálják.

A szobrok ára nagyon függ azok anyagától. Elsőrendű szobrászmester kisméretű, kiváló alkotását lehet már pár pengőért megkapni gipszöntvényben, ugyanaz terrakottában már 80—100 pengő, mázas kerámiában 120—150 pengő, bronzban 200—250 pengő, márványban pedig 250—300 pengő. A szobroknál természetesen fontos a tartósság. Ezek a szoba légtérben állanak, ki vannak téve tehát mindenféle ütésnek, feldőlésnek stb., így minél szilárdabb anyagból vannak, annál biztosabb a megmaradásuk is. Gipszek és kerámiák igen hamar törnek s így nem maradandóak. Amennyiben mégis anyagi okokból a gipszeket kultiválnók, azokat láttassuk el megfelelő ú. n. patinákkal, vagy legalább is sellakoztassuk be, hogy a por, piszok bele ne egye magát a szobor anyagába. Szobrokat se vegyünk üzletben, hanem forduljunk közvetlenül a szob-

rázművészekhez, kiktől sokkal olcsóbban szerezhető meg ugyanaz, mint a kereskedőtől.

A szobrok — amennyiben nagyobb méretűek (60—80 cm), külön szabadon álló állványokon helyezendők el, amelyek a szoba sarkába, vagy ablakok közeibe állíthatók. Kisebb méretű szobrok helyet foglalhatnak bútorokon, íróasztalon, pohárszéken, salonsztalon, könyvtáron, vagy szekrényeken is.

E néhány sorban természetesen csak vázlatát adhatjuk e kérdésnek, aki pedig mélyebbre óhajt hatolni a lakásberendezés művészetébe, az kérje szakértők tanácsát.

Kampis János festőművész.

Kerámia, porcellán, üveg

Kerámiáknak általában a sárgás alapanyaga, szintelen zománcsal bevont fajánszokat, a fehér mázzal borított majolikákat, a náluk keményebb „kőedényeket”, továbbá a színes edényeket, szobrocskákat nevezik, eltérően a hófehér alapanyagú, kemény és szintelen mázú porcellántól.

Anyagra és megmunkálásra nézve ezek mind közeli rokonságban állnak. Mindegyik földes anyagból készül, ami nyersen könnyen formázható. A modellált tárgyat égetés után védőománcsal vonják be s evvel együtt újra égetik.

I. Kerámia.

A *fajansz és majolikafélék* alapanyaga az agyag. Az agyag feldolgozása az emberrel egyidős. Szép színes mázzal borított művészi kivitelű agyagedények, díszcserepek már a babiloniaktól, asszíroktól, perzsáktól maradtak ránk, akik királyi palotákat burkoltak színeszománcú terrakotta művekkel.

Európában az ókorban híresek a görög, etruszk, római, majd később a mór, spanyol fajanszok. A reneszánsz korában Olaszország e téren is sokat és nagyot alkotott. Különböző városaikban készült, művészi festett majolikáival és fajanszaival. (A fajansz Faenza városáról, a majolika Majorka szigetéről nyerte nevét.)

A kiváló művészcsalád, a *Bobbiák* is majolika domborműveket készítettek, kék alapon fehér Madonnákat, kis Jézusokat, angyalokat, színes virággirland szegéllyel, melyek a festményektől eltérően, nem változtatják ragyogó színeiket. Elismert fajanszok a XVII—XVIII. században a nürnbergi, delf-i, roueni készítmények. Nálunk a legkorábbi emlékek díszes eserépkályhák a reneszánsz korából. Majd a német eredetű *habánok* hozták be a Felvidékre, aztán Erdélybe a kifinomult ízléssel készült cserépedények készítésének ismeretét, de az ő stílusuk is megmagyarosodott nálunk.

Az agyag egyik formázási módja az ősi korongozás. Élvezet látni, hogy kezd élni a tehetetlen agyagmassza az ember keze nyomán. Korsóvá nyúlik, vagy tányérrá lapul. A kész tárgyat ujj nyomással fodrozhatják vagy kivágással áttörik.

Így készülnek a nálunk most annyira kedvelt s a jó magyar közönségtői szívesen vásárolt népies, régi és új agyagedények, egyszerű emberek ösztönösen művészi díszítésével.

Külföldi és hazai múzeumokban sok felvidéki és erdélyi korsót, tányért, őriznek, kockásnyakú, figurás, mélykék-zománcú, sárgaalapú korsókat. Nevezetes agyagipar virágzott az Alföldön, Dunántúlon. Nevet szerzett a túri korsó, a szentesi, mohácsi, gyüdi edények. Népszerűek a hódmezővásárhelyi népi munkák, művészi vezetés alatt.

Sajnos, az olcsó gyáripár patronmintás produktumai kiszorítják a kézzel festett, maguknak készített edényeket.

A nálunk is virágzó „modern” kerámia szintén primitív nyomokon indult, a kor igényeinek megfelelően sommás, egyszerűsített kivitelben. Afrikai, kongói, egyiptomi ősrégi agyagkultúrák elemeit szívja magába az újabb kerámia, egyesítve az európai parasztmunkák primitívségével. Nálunk is tele vannak a kirakatok vastaglábú zsiráfokkal, elefántokkal, elefántlábú emberekkel, akiknek rendkívül hosszú a derekuk, ferde a szemük, kígyózók a fűrtjeik, a kirakatok falán maszkok lógnak, már európai formában. E néger exotikus formák a dzseszszel együtt honosodtak meg nálunk s uniformizálják, sablonossá teszik a magyar kerámiát. Pedig nálunk is ősi gazdag primitív agyagkultúra van, nem szorultunk rá az ilyennel nem rendelkező külföld másolására, akiknek exotikus országokból kell hozni friss levegőt s naivságot.

Eredetibbek a szobrocskáknál az agyagedények, ezek is egyszerűek, stilizáltak az agyag anyagának és a kor ízlésének megfelelően.

A modern épületek kapubejárata mellett jól hat egy-egy stilizált dombormű, sokszor a kínai eredetű rácsminta közt mozognak az alakok.

Ha így körülnézünk, látjuk mennyi idegen forrásból táplálkozik a „primitív”, „őszinte” kerámia. Elég kiváló iparművésznők s iparművészünk van, hogy a gazdag magyar népi

talajból kifejlesszenek egy egyedülálló, őszinte, magyar kerámiát.

II. Porcellán.

Pár száz év előtt csak királyok asztalán szerepelt, ma a legszegényebb ember konyhájában is használják.

A kínaiak, japánok vázái ismertették meg Európát a porcellánnal. A porcellán elnevezés olasz eredetű „porcella” dísznócska névvel porcellán-fehérségű kagylót jelöltek eredetileg.

Európában csak 1709-ben sikerült Meissenben Böttgernek hófehér porcellánedényeket előállítani a *kaolinból*, amit a környék jámbor népe addig haj púder ezésre használt. Böttger a szenvedélyes porcellángyűjtő Erős Ágost szász király szolgálatában dolgozott. Az ő példájára rohamosan terjedt a XVIII. században a művészi kiviteli porcellán kultusza fejedelmi és főúri körökben.

Királyok egymással versenyezve arra törekedtek, hogy *saját* porcellángyáraikban állítsanak elő minél remekebb szoborcsoportokat, szervizeket, asztaldíszeket, csillárokat, tükörrámákat, karosgyertyatartókat jeles művészek közreműködésével.

Így a XVIII. században kialakult a porcellán anyagának megfelelő kispasztikái és festési stílus.

A meissenai, bécsi, berlini, frankenthali, nymphenburgi, höchsti, ludwigsburgi, sèvres-i, kopenhágai, chelseai, nápolyi és még sok gyár alkot remekműveket. E nagyhírű s nagymultú gyárak közül sok ma is fennáll és újabbak is keletkeztek. Egy részük a hagyományok által kijelölt úton dolgozik tovább, mások egyszerű, sima formákat s díszeket hoznak forgalomba, hogy olcsóbban adhassanak izléses árut.

Berlin, Bécs, Meissen, nálunk Zsolnay is alkalmazkodik az új stílushoz, aki eddig eozintárgyaival a külföldön is hírt szerzett, a világhírű herendi gyár pedig a finom kézimunkával ellátott darabokat adja olcsóbb áron.

A porcellán alapanyaga a kaolinföld, amit a fajánszénái keményebb máz fed. A puha rothasztott kaolint formákba sajtolják, néha csipkézlik, égetés után zománcozzák, ismét égetik. A kész finom porcellánt kézzel festik, aranyozzák. A színek és minta minőségétől függ, hogy még hányszor égetik a tárgyat.

Zománc alatt is festik a porcellánt, ilyenkor csak kevés színt használhatnak, mert nem sok festékanyag bírja a zománc olvadásának hőmérsékletét. Végtelenül finomak a kopenhágai elmosódott ködös dekorációk, amit permetezővel állítanak elő. A meisseniek híres kobaltkékje is, zománc alatti színezés. A sèvresiek halványzöld, rózsaszínű, sárga alapszíneiket lágyabb zománcuknak köszönhatték.

Néha domborművek díszítik a tárgy felületét (Capo di Monte), vagy ecsettel felrakott fehér pöttyök, relief munkák nemes aranyozással.

A „valódi arany” dísz sárgás, tompább fényű, a könnyen lekopó fényarany erősen, vörösesen csillog.

Bées

Herend

Meissen

Berlin

Sèvres

Kopenhága

Rosenthal

A matricával díszített porcellánárak sokkal olcsóbbak, ~~kézfestést (Rosenthal) mint azonos méretű, ugyanazok az elűlték~~ különbség köztük, mint a csiszolt és préselt üveg közt.

A kézzelfestett po ~~ellátva az egész márkájel~~ kívül megismerjük az ~~szerepben~~ finoman előnyomják a rajzot, a kontúrt s ~~ki, ez a technika összevethető az utána csiszoltan préselt üvegtől~~ szítésével. Képünk kézfesté ~~ha a készítés~~ nemcsak használati tárgy, hanem a ~~szerepbe, amely~~

A porcellán vásárlásánál, nézzük meg ~~az utána~~ márkát, ha a zománc alatt van, ez meggyőző ~~valóságokról~~ nyomott

A herendieknél előfordul a máz fölé festett jegy, de a Herend szó megvan az anyagban zománc alatt.

A nálunk forgalomban levő leggyakoribb nemes porcellánok jegyeit a 154-ik oldalon látjuk.

Az értékes porcellánok mással nem utánozható bájt és hangulatot visznek a szoba levegőjébe, amiért inkább kevés finom darabot vásároljunk, mint értéktelen utánzatot.

III. Üveg.

Alig van anyag, aminek feldolgozásánál annyira érvényesült volna az ember játékos fantáziája, mint mikor kitalálta a legkülönbözőbb technikákat, hogy érvényre juttassa az üveg anyagának szépségeit.

Ragyogóan átlátszó vagy opálosan átlátszatlan, meleg állapotban puha, fújható, önthető, nyújtható, színezhető, hideg állapotban kristálykemény, csiszolható, véshető, faragható, maratható — nem csoda, hogy olyan gazdag változatosságban jelenik meg előttünk az ókortól napjainkig.

Egy érdekes módja az üveg feldolgozásának a *mozaik-üveg-készítés*. Már az egyiptomiak is ismerték e technikát. Balzsamtartóikat, vázáikat olyan mozaikszerű színes üveganyagokból készítették, mint amilyen millefiori (mille-fleure) üvegből készült hamutartókat, gyöngyöket, lámpákat hoznak magukkal a Velencét, Lauránát, Abbáziát járt utasok. A régi rómaiaktól is kultivált mozaiküveg készítésének lényege: különböző színű üvegmasszákat helyeznek egymás mellé bizonyos minta szerint meleg állapotban — s elkezdik nyújtani, míg kötélvékonyságúvá lesz — a minta megmarad kicsinyítve.

Az üvegfonalat felszeletelik s e darabokra színtelen üveghölyagot hengeritenek, amibe ezek beletapadnak.

Velence felhasználta és olaszos zsenialitással továbbfejlesztette a múlt vívmányait.

Az egyiptomi, főniciai kezdés, az alexandriaiak, rómaiak fejlett üvepipara, a középkori kísérletek (nem szólva a tökéletes üveglakművészetről), a bizánciak, arabok gazdagon zománcozott edényei után a *velenceiek* a modern üvepipar megalapítói a XV. században. Kiaknázzák a meleg üveg *nyújthatóságát* és *fújhatóságát*. (Az első fujt üveget valószínűleg a főniciaiak készítették.) Világhírűek lettek a velenceiek víz-

tiszta, lehelletvékonyságú, öblös és karcsú vázáikkal, kecses serlegeikkel, nem maradnak hátrább csillár-, tükör s gyöngykészítésben sem. Ilyen „*cristallo*”-kat, aminek tisztaságát méltán csodálták a kortársak, a festők is megörökítették, mint egy részletet a képen, Crivelli, Ghirlandaio, Holbein, Grünewald és még többen. Bámulatraméltóak *háló- és csipkeüvegeik*, érdekesek *márvány- és fésült*, színes tárgyaik, amik mind a puha, folyékony üveganyagnak szellemes feldolgozásai. Művészi zománcfestéssel is díszítették a készítményeket, amit beégettek.

A puha nátronüveg, nátrium és kvarc összetétele, alkalmas a fűjési technikára. Régen pipával fűjtak, ma géperővel is fűjnek.

A velenceiek után a vezetést az északi országok veszik át, mikor a fahamuból és kvarcból készült káliüveget átlátszóvá tudják tenni. E keményebb üveg adta az ötletet a németeknek, hogy a drágaköcsiszolást átvigyék az üvegre. Az addig zománcfestéssel díszített tárgyakat *csiszolással, véséssel* teszik nemezebbé. E téren kitűnnek a nürnbergi, sziléziai, thüringiai, potsdami, cseh, holland műhelyek kiváló csiszolóművészeikkel. A csehek a kristályüveg ragyogását mézszanyaggal, majd az angolok ólom hozzáadásával fokozzák.

Az üveg köszörülése és csiszolása forgó korongokkal történik. A köszörülést egyszerűbb tárgyaknál használják — a csiszolás drágább üvegtárgyakon finomabb korongokkal s acélszerszámokkal történik.

A csiszolás lehet bemélyedő és ez a gyakoribb, vagy kidomborodóak a figurák, ilyenkor az alapot köszörüléssel lemélyítik. A csiszolás történhet egy rétegen, vagy színes (átlátszatlan) réteggel bevont üvegen. A metszés, csiszolás homályos a fénylő alapon, ami nagyon finoman hat, de fényesíthetik, polírozhatják is az éles bevágásokat, csillagokat stb., ilyenkor ragyog és sziporkázik az üvegtárgy, különösen ha színessel bevont kristályt csiszolnak.

Az üveg megmunkálása napjainkig fejlődik, tökéletesedik. A svéd Orrefors-üvegek művészi figurális és stilizált csiszolt díszekkel a mai nemes üveg legszebb készítményei, ők gyártanak mélytónusú, füstszínű szervizeket és használati tárgyakat is. Ezek fűjt üvegek, épúgy mint sok modern angol, olasz ízléses készítmény s az amerikai szintjászó „Tiffany”-üvegek.

Elismertek a francia Lalique-üvegek kivésett ornamentikával, sok kiváló német, cseh, ausztriai gyár és iparművészeti telep készít szebbnél-szebb formákat és díszítéseket nemcsak csiszolással, hanem festéssel, aranyozással is. A bécsiék minél kevesebb stilizált dísz alkalmaznak, raffináltnak, finom elosztásban. Nálunk is készítenek elsőrangú kidolgozással csiszolt üvegeket és minden reményünk megvan a sikeres továbbfejlődésre.

A ragyogó üvegtárgyak a porcellánok mellett terített asztalunk legszebb díszei. Mellékelt képünk is különlegesen szép csiszolt üveget mutat be, amely minden asztal díszé lehet. Az üveg megvételénél azonban többféle szempontra kell figyelemmel lennünk. Ne fizessünk csiszolt üvegárat az Amerikából is nagy mennyiségben behozott olcsó préselt üvegért. A préselt üveg ismertető jele, hogy nincs kristályos fénytörése, az élek tompák; amerikai módszerrel ezen úgy segítenek, hogy kézzel utána csiszolják. Azonban az anyag zsirosas fényéről, kis lég-hólyagocskákról felismerhető, ha átnézünk rajta gyűrődéses, színtelen hullámokat látunk. Maratással is szokták a homályos csiszolást utánozni, azonban ez nem olyan mély, mint a csiszolás.

Mindennapi használatra nem alkalmasak a fémbe foglalt, fémnyakú üvegtárgyak, mert ha leválik a gipsszel stb. ráerősített fémfoglat, azt nem lehet tartósan visszaállítani, ha pedig letörik, pl. egy tintatartó ezüstfedele, nem lehet megforrasztani, mert az üveg nem bírja a forrasztás hőfokát. Vigyázzunk, hogy az üveg belsejét ne borítsa ködszerű homály, „vakság”.

Kis ajándéktárgyaknak most nagyon divatosak a gázlámpa tüzénél idomított üvegtárgyak, amiket üvegcsőből fűjnek, vagy rudacskákból formáznak. Sok ötletet, mozgást lehet vinni a filigrán táncosnőkbe, állat-, virágalakokba. Ilyen eljárással karácsonyfa-díszeket is készítenek.

Ma egyre nagyobb tért hódít az üveg könnyen alakítható és higiénikus mivolta révén. Ellenállóképességét is növelik, az amerikaiak már bevezették a tűzálló főzőedényt is. Az üveg-edények, mint poharak, tányérok, újabban fűjt-üveg szervizek, japán mintára készült függő virágtartók, gömbök teszik derűssé és csillogóvá otthonunkat.

Badnainé Skopál Ilona.

Kézimunka otthonunkban

A lakás otthonossá, kedvessé tétele elsősorban a nő feladata. Ezzel korántsem akarom azt állítani, mintha nem volna férfi, aki megbízható ízlésével ne járulna hozzá a lakás otthonná tételéhez! No, de legyünk őszinték: az ilyen férfi kivétel s a legtöbb esetben még a figyelmüket is fel kell hívni valami újításra. Hiába, csak a nő kézimunkája az, amit semmi sem pótolhat egy lakásban!

Minden lakásnak megvan a karaktere. Mihelyt belép az idegen, látja, kik a ház lakói; az egyik lakás fennhéjázó, különöségeket tükröző; egy-egy darab egészen kiesik a környezetéből; a másik primitív, egységes ízlést nem árul el, igénytelen. Az egyik családnak csak a legszükségesebb holmija van meg, de az, ha egyszerű is, ízléses, finom jó anyagból való; a másik családnál már a szükséges berendezésen kívül kevés, de jól megválasztott díszholmit is találunk. A két utóbbi lakás gazdáinak szeretnék néhány gondolatot adni, amelynek segítségével a középosztály bármely egyszerű lakását kedvessé tehetjük.

A díszítést minden nő a használati tárgyak ízlésessé tételén kezdi. Miért lássunk otthonunkban nap-nap után tömegben készült gyári árut, mikor kis munkával az egyéni ízlésünket is visszatükrözheti s így sokkal közvetlenebbé válik. A használati tárgyak díszítésekor több szempontot kell tekintetbe vennünk; így elsősorban a célszerűséget. Ha a konyhaasztalra és a székényre kerülő terítőt díszítjük, legyen annak alapanyaga jó mosó, a díszítésre használt fonal színtartó (Mez Camezza DMC); mintája egyszerű s könnyű technikával megoldott. Egy kevés, de jól alkalmazott láncöltés- vagy száröltésmegoldás éppen megfelel a célnak. Inkább legyen két egyszerűbb garnitúránk, tehát váltás, mintsem egy nagyon díszes, amit sajnálunk feltenni.

Az előszobában rendszerint van egy kis asztal, erre is csak olyan terítőt tehetünk, ami jól mosódik; az erre alkalmazott

dísz már valami finomabb munka lehet: mondjuk keresztzsemes, fonottas. Ezeknek tömör, elevenszínű foltja kellemes hatást tesz a belépőre.

A szobákban sok helye van a női kézimunkának. Asztalterítő, függöny, párna, szekrénycsík, falvédő, mind-mind visszautkrözheti a háziasszony ügyességét, ízlését. Mellékelt képeink csak kis ízelítőt adnak elgondolásomról. A szép magyar mintájú párna *mindenhol* stílusos és elhelyezhető, akár a jó festmény. A másik kép terítője nemes vonalú munka, amely kivitele szerint szintén nincs szobastilushoz kötve. A kérdés csak az, hogy pl. melyik szobába szükséges az a bizonyos asztalterítő¹? Egészen természetes, hogy az ebédlőasztalra másfajta kell, mint pl. egy gyermekszoba asztalára. Tekintve, hogy az előbbi egy finom asztallapra kerül, így kell, hogy a terítő átetsző kis méretű legyen; tehát legalkalmasabb a réce vagy túll munka. Hogy pedig a környezettel mindenképpen jó összhangban legyen, fehér vagy ekrü szín a legajánlatosabb.

A receminta kiválasztásakor olyant nézzünk, ahol nem csak a két közismert beszövő öltés szerepel. Olyan gazdag a régi magyar réce művészet, hogy ismer vagy 10—15 féle mintás öltést is, melyek a terítőt mind finomabbá, változatosabbá teszik. Mindig figyeljünk arra, hogy a réce hálóját len fonalból készítsük; egy nemes anyag mindig finoman hat. Az asztalra tett terítő négyzeteinek mérete ne haladja meg az 1 cm-t, hanem lehetőleg még finomabb legyen. (Ma Szeged, Hódmezővásárhely környékén dolgoznak ilyesmit szépen.)

A gyermekszoba asztalra jó erős, valódi vászonból való, élénk színnel kidolgozott terítő illik legjobban; ebben a szobában még az ablakfüggöny is lehetőleg vászon legyen s díszítésben harmonizáljon az asztalterítővel.

Bármily lényegtelennek látszik is, nem mindegy, hogy a ruhásszekrény polcaira teszek-e csipkés csíkot vagy a pohárszekrény finom edényei alá. A vászon csak maradjon meg a fehérneműs szekrénynél, mert bármily áttört lyukacshímzés vagy riselő díszíti is, mindig nehézkes marad a lenge csipkével szemben.

Vegyük most a párnákat sorra. Manapság úgy szokás, hogy egy-egy dívánon, rekamién egész garmadával fekszenek a párnák. Meg kell itt jegyeznem, hogy a kedves háziasszony

jó előre rakja fel a féltett párnáját a sarokba, hadd trónoljon az jó messze a vendégtől. Nincs kellemetlenebb, mint mikor a mitsem sejtő jövevény alól harsány feljajdulással húzzák ki a ház kincseit! — Csináljunk tényleges használatra való párnákat, ami mosható, nyúzható s mégis szép; pl. írásost, matyót (de nem műselyemmel, hanem pamut vagy gyapjú szállal), torockóit. Ezeknek az alapanyaga vastag vászon, a fonál színe rendszeren vörös, kék; mintája összefüggő és szép foltot ad. Tűfestés, perzsaáttörés nem való párnára; a mai rossz gobelinről meg inkább nem is emlékezem meg, mert az erre való pusztá emlékezés is újra s újra kétségbe ejt.

Még pár szót az ágyterítőről. Szépnek célszerűnek, könnyen kezelhetőnek kell lennie. Ne legyen azon mintában a putóktól kezdve az ősz gyümölcséig minden összehordva és technikában a réctől kezdve, madeirán át, a vert csipkéig ne szerepeljen minden. (Míntha csak a háziasszony kézimunka mintakendője volna!) Egy kevés hímzés vagy betét, nem sok fodor és kész a terítő. Az ágy nem kirakati tárgy, térítőjének komoly rendeltetése van.

Oly ügyesek, találékonyak a nők, hogy sokszor eláll az ember szeme-szája, mi mindent tudnak majdnem semmiből elővarázsolni; itt egy kis vászon és horgolás, ott egy kis lapos hímzés, amott színes filc darabkák és már is készen a jégkendőcske, kenyérkosár-terítő, falvédő. S mennyi-mennyi megta- karított pénz!

Most még pár szót azokhoz, akik többet áldozhatnak a lakásuk kézimunkával való ékítésére s inkább van idejük is finomabb, aprólékosabb munkába belemélyedni. — Oly kedves, finom és szép a túllre dolgozott rátétes munka s milyen szépen mutat egy-egy vitrintárgy alatt! Anyaga aránylag nem kerül sokba (1 m. túll kb. 3 P és egyméter 110 cm sz. opálbatiszt kb. 2.60—3 P), csak a kivitele kíván finom kézimunkázó kezet. A tálca megteszi a szolgálatot, ha pléhből van is, de mennyivel kedvesebb, ha két üveglap között vékony, sötét fa vagy fémkeretben áttörésses vagy sárközi hímzés feszül. Megteríthetjük az asztalt egyszerű tiszta terítővel s jól fog esni az étel, de milyen kedves és finom, mikor a terítőbe már beledolgozták a miliőt s azon szórakozik el, ha futólag is, a szem! Milyen szép, ha valahol a külföldről importált vérszegény min-

tájú zsúrterítő helyett subrikolt v. kalotaszegi vagdalásossal hímzettet terít fel a háziasszony!

Szép a finom kézimunka, de csak módjával; minden a helyén alkalmazva; ne legyen az nyűg a ház lakóira, ami minden lépésükben, munkájuk közben gátolja őket!

Tudatosan hivatkoztam mindig magyar kézimunka fajtákra, hiszen az a leggyakrabban emlegetett vád ellene, hogy legfeljebb az előszobában, verandán állja meg helyét. Ez téves — és csak olyan valaki hangoztathatja, aki a népi kézimunkát csak a Nemzeti Színház előtt ismerte meg! Mihelyt keresünk, találunk a nép munkája közt is olyat, ami a legfényesebb szalonban is megállja a helyét! Még az eredeti színes paraszt ingujjakat, kötényeket, párnacsupokat is lehet olyan ügyesen montírozni, hogy a legszebb modern szobának is csak díszére válik.

Becsüljük meg mi elsősorban azt, ami magyar, különben nincs jogunk ezt az idegenektől sem megkívánni!

Kérégyártó Adrienne

a M. Kir. Áll. Nőiipariskola tanárnője

A vendéglátásról

A vendéglátás olyan régi, mint maga az emberiség. Csak a formája változott. S bár a vendéglátásnak minden korban megvoltak a túlzásai, a kilengései, mégis a vendéglátás az iskolája a jó modornak, az ízlésnek, a szellemes társalgásnak.

Már a görögök és a rómaiak is nagyban vendégeskedtek. S hogy milyen nagy fontosságú volt náluk a lakoma, mutatja az, hogy Homeros műveiben az istenek is jóízűen lakmároznak. Persze ezek a lakomák egészen mások voltak, mint a mai kor vendéglátó étkezései. A régi korban, a középkorban, sőt még néhány év előtt minden vidéki ház vendéglátó ebédje vagy vacsorája valóságos evési torna volt, melyen a sok evésnek rekordját megdöntötték egymással szemben.

A mai kornak ízlése és talán sok gondja is finomabbá és emberibbé tették a lakomákat. A mai kor vendéglátása nem csupán a gyomor kielégítése, de a szellemességnek, a humornak, vidámságnak jóleső együttese.

De, hogy a vendéglátás csakugyan megfeleljen céljának: mindenki érezze magát jól és fesztelenül, mindenki megtalálja a neki megfelelő társat, kivel kellemesen szórakozzék, ez már a háziasszony és a ház urának a feladata.

Ha vendégeket hívnak meg, gondolkodjanak, kik érezhetik magukat jól együtt? Van-e a meghívottaknak közös tárgyuk a beszélgetésre? Egyforma-e az ízlésük? Egy műveltségi fokon vannak-e? Ez mind olyan kérdés, melyet jól meg kell fontolni. Nem lehet azt mondani erre, hogy intelligens emberek majd elbeszélgetnek egymással. Igaz, valahogy elbeszélgetnek, eltöltik az estét, de hogy olyan nagyon kellemesen fognak-e erre az estére visszaemlékezni, azt nem hiszem.

Már pedig a háziaknak arra kell törekedniök, hogy a vendégeik nagyon kedves este emlékével távozzanak. Azért, hogy: még van egy helyünk, hívjuk meg őket is, egyszer úgyis meg kell majd őket hívnunk — ez a megjegyzés és az azután be-

következett meghívás, már előre biztosítja az ebédnek vagy vacsorának nyomott hangulatát. S az a szegény emberpár, „akit ilyen módon hívtak meg, az ugyancsak meglepetti ezt a vendégséget.

A vendéglátásnak ma nem csak az a célja, hogy a házaspár kedves embereit magánál lássa és kellemesen töltsön el néhány órát. A háziaknak szeretniök is kell a vendégeiket és nekik a legjobbat kell adniok, nemcsak az ételekből, de a szellemiekből is.

Semmi más célja nem lehet a vendéglátásának, mert ha már más a célja, akkor az már nem nevezhető vendéglátásnak. Az csak ledolgozandó robot, amely nem okoz majd örömet sem a háziaknak, sem a vendégeknek.

De nemcsak a vendégek szellemi nivójának kell összhangban lennie, de legyen harmóniában minden. A terítés, az ételek minősége és mennyisége, a borok, a kiszolgálás, a társalgás. A vendég érezze, hogy szeretik, hogy azért hívták meg, mert rokonszenveznek vele és itt jól fogja magát érezni. Ha ezt látja és érzi, úgy kellemesen érzi majd magát a vendéglátó házban, ő is kedves, vidám, megelégedett lesz.

A harmónia megteremtésének legtöbb tényezője a háziasszony kezében és személyében van. Első és legszükségesebb tulajdonsága a háziasszonynak a természetesség. Igazi magyar vendégszeretetei lássa vendégeit, legyen hozzájuk kedves, mindenkihez legyen néhány előzékeny szava. Ismertesse meg egymással őket és ültesse egymás mellé azokat a vendégeket, akiket egymásnak hívtak meg, akiknél úgy gondolja, hogy legjobban megértik egymást. Ne idegeskedjék, ne gondoljon mindig arra, hogy ez vagy az az étel sikerül-e majd, hogy annál a vendégnél szebb volt az üveg-szervisz, mikor nála volt, hogy vájjon ez a vendég mit fog szólni, ha meglátja a nem márkás porcellánt stb. Ezek ne izgassák a háziasszonyt. Gondoljon arra, mennyi örömet okozott neki az a porcellán, mikor menyasszonykorában megkapta, mennyi kedves ünnepélynél volt használatban ez a porcellán, mennyi kedves emlék fűződik hozzá s akkor szeretni fogja a porcellán ját és boldogan, nyugodtan, természetesen fog leülni mellé.

Az ételek közül is csak azt csinálja vagy csinálhassa, amelyről tudja, hogy sikerülni fog és jó, ízletes lesz. Hány-

szór ízlik egy egyszerű étel talán éppen a legelőkelőbb és leggazdagabb vendégének legjobban éppen azért, mert azt ott-hon, a nagy előkelőség miatt, sohasem eheti!

Ezért mondtam, hogy az egyforma vágású embereket hívja össze, nehogy egyik-másik vendég előkelősége vagy gazdagsága elrontsa az egész társaság kedvét.

Eppen ilyen figyelemmel kell lennie azokra a vendégeire is, akik esetleg nehezebb viszonyok között élnek. Aki-eknek egy ilyen ebédre való meghívás kiadásokat okozhatna, vagy esetleg éppen a kiadások miatt le kellene mondaniok az ebéd-ről, pedig egy más társaságban az számukra kellemes szórakozás volna.

A terítés is harmonikus legyen. A háziasszony terítsen mindig szeretettel, ha vendégeit várja. Talán egy szebb asztalnemű, szebb porcellán és üveg kerül az asztalra, szebbek az asztalterítő csipkéi mint hétköznap, de máskülönben a terítés kerete maradjon a régi. Ne hozzon be a háziasszony valami új, divatos formát, melyet valahol látott, s melyet most vendégei ámulatára akar bemutatni. Megtörténhetik, hogy éppen családja tagjai közül fog valaki rémülten ránézni és ebből észreveszik, hogy ez házuknál nem megszokott dolog és így a vendégek ámulata helyett gúnyos mosolyokat fog észrevenni.

Ilyen meglepő újdonságok helyett inkább gondolkozzék valami új, eredeti díszítésem. Itt a képzeletének tág tere van. De ne abban nyilvánuljon az ügyessége, hogy valami nagyon különös és drága virágot fedez fel valamelyik virágkereskedésben! Az ügyesség az, amikor valami nagyon egyszerű, mindennapi és olcsó virágból néhány méter keskeny szalag segítségével izléses és hangulatos asztalt tud teríteni. Virágdísz megrendelni nem ügyesség és nem is egyéni az asztal, ha valamelyik virágkereskedés díszíti föl.

Egy pár szellemesen megírt, a vendég lielyét mutató kártya, mellyel jellemzi az illető hely tulajdonosát, tréfás jellemző vonások, az egész estének megadják vidám gondtalanságát. S ha a mai nehéz időkben a háziasszony néhány vidám, derűs órát szerez vendégeinek, igazán hálásak lesznek érte. Sokkal hálásabbak, mintha agyondíszített libamájakkal és halmajonézokkal rontja el a gyomrukat.

Az ételek sorrendje és minősége is a ház stílusát mutatja. Olyat főzessen és úgy főzesse, amint rendszeren szoktak főzni. Ezért is hálásak lesznek a vendégei, mert így legalább változatosat esznek. Nincs rettenetesebb, mint valamely divatos, felkapott ételt nap-nap után mindig s talán ugyanazon helyről szállítva vagy ugyanazon recept szerint elkészítve enni.

Jegyezze meg a háziasszony: nincs finomabb dolog, mint egy nagyon egyszerűen, de jól elkészített étel. Az olyan finom, hogy nem is kell kendőzni mindenféle díszítéssel. Nem mondom, hogy a legolcsóbb ebéd az ilyen, de mindenesetre a legjobb és a legegészségesebb.

És ne legyen hosszú az ebéd. Ezt nem kívánja sem az emberek gyomra, sem a mai kornak nagy nyomora és gondja. A felállított ételsornak egy számát törölje minden háziasszony, hogy azért néhány szegénynek adhasson ebédet. Ez az Istennek is tetsző.

A társalgás vezetése is a háziak feladata. Nem könnyű tisztség. Mindig figyelniök kell mindenfelé, hogy nem tért-e a társalgás olyan mederbe, mely esetleg valamelyik tagját a társaságnak kellemetlenül érinti. Ha pedig heveskedésre ragadtatná magát valamelyik vendég, ott a háziaknak kell közbelépni és a harmóniát visszaállítani.

Arról beszéltem, milyen legyen a háziasszony, ha vendég van a háznál. Azt kellett volna mondanom, hogy milyen legyen a háziasszony mindennap. Hiszen a háziasszonynak minden nap van vendége, még pedig igen kedves, legkedvesebb vendége: a férje és a gyermekei. Ezeknek legyen a háziasszony minden nap kedves, vidám, mosolygós vendéglátójuk, a férj és a gyermekek pedig legyenek mindig kedves, figyelmes vendégei a vendéglátó édes Anyának.

Így majd sohasem lesz nehéz vendéglátónak és vendégnek lenni. A ház asztala legyen mindenkor úgy megterítve, hogy bárki benézhesen oda. A család üljön mindig úgy az asztalnál, mintha nagy úr asztalánál ülne, hiszen a legnagyobb földi méltóságnak, az édes Anyának a vendége. Beszéljenek úgy étkezés közben, hogy az mindenkinek épülésére szolgáljon. Akkor majd nem fog az édes Anya aggódni, ha vendég van, hogy jól fogják-e magukat viselni a gyermekek?

Az ételt tálalják úgy, mint vendégjáraskor szokás, ez az egyszerű ételt ízletesebb,! teszi, jobban ízlik és így jobban táplál is.

Az anya szoktassa meg a leánygyermekeket, hogy ők terítsék meg az asztalt, néha lepjék meg az édes Anyát Valami csinosan kigondolt dísszel, az lehet akár virág, akár szalag. így játszva begyakorolják az asztal terítését és ha vendég jön, akkor az édes Anyának nem kell aggódva kinézni az asztal felé, vajjon minden rendben lesz-e?

S az egyedülálló és egyedül étkezőnek nincs vendége? Hogyne volna. Ott ülnek asztalánál, akik már elmentek és ott ülnek az asztalánál a nemrég nála ebédelt vagy vacsorált kedves élő ismerősök is. Nem is képzelik, milyen derűs, milyen élénk egy ilyen egyedül étkező asztala. Az egész terítés már egy kis múzeum. A leveseskanalát a nagyanyjától kapta, a kés és villa keresztelői ajándék, a porcellán meg az édes Anya kelengyéből való. A poharat édes Apja hozta fűrdőből. A kis kék csuprocskát, melyből a feketét issza, négyéves korában kapta Anyjának jókedvű, kedves nénjétől. Az abroszt még a dédanyja szövette, az abroszon lévő kalotaszegi terítőt egy kedves barátja hozta Erdélyből, szegény már meghalt, pedig még élhetne, milyen kedves, jókedvű fiú volt. A leánya már férjhez ment. Legközelebb elmegyek hozzá.

Folytassam? Ennek a nagy társaságnak csak az ebéd vége vet véget, ez a társaság soha ki nem fogyna. S az ilyen egyedül étkező s mégis olyan nagy vendéglátó nem jön zavarba, ha társaságba kerül. Hiszen van gyakorlata úgy a vendéglátó, mint a vendég szerepében.

Amint látjuk, a vendéglátáskor a háziasszonynak van a legnagyobb és legnehezebb szerepe. S mégis könnyű a szerep, ha jókedvűen, derűs lélekkel és jószívvel csinálja. Hogy pedig így láthassa vendégeit, azért akkor hívjon csak vendégeket, mikor szívesen teszi. Mert nem szívesen hívott, nem szívesen látott vendégek olyanok is lesznek.

Még néhány szót a háziasszony öltözködéséről, mikor vendégei vannak. Az öltözködés minden asszonynak nehéz kérdés. Azoknak is, akik szeretnek öltözködni és azoknak is, akik nem szeretnek öltözködni. Mindkettőnek tudnia kell, hogy a vendéget tisztelettel kell fogadni és a tiszteletnek a

ruhában is kifejezést kell adni. Ez a ruha legyen ízléses, de soha ne legyen feltűnő. A háziasszonynak gondolnia kell arra, hogy vendégei között lehet olyan, akinek nem telik drága ruhákra. Milyen kellemetlenül érintené azt, ha a háziasszony díszes, drága ruhában fogadná őt. Legjobb, ha a háziasszony fehér vagy fekete ruhában fogadja vendégeit. Ilyenkor biztos lehet abban, hogy egyetlen vendégének a ruháját sem fogja az ő ruhájának színe háttérbe szorítani. Minden asszony haragszik, ha egy másik asszony ruhájának színe az ő ruhájának színhatását gyengíti vagy teljesen tönkre teszi. Miért haragudjék a vendég éppen a háziasszonyra? Ékszert lehetőleg ne viseljen a háziasszony, kivéve azokat a gyűrűket, vagy más ékszereket, melyeket mindennap hord. A háziasszony egyszerűségével a legjobban fogja a neki járó tiszteletet megszerezni. Ha a többi vendég hölgy sok ékszert visel, akkor a háziasszony egyszerűségével tűnik ki. Ha pedig a többi hölgy nem vett fel ékszert, akkor a háziasszony nem tűnik föl közöttük ékszerivel.

Ne akarja a háziasszony a vendégeit mindenáron mulatgatni. Hagyja, hogy saját maguk találják meg a szórakozást, csak éppen a nagyon csendes vendéget igyekezzék a társalgásba belevonni.

Nagyon kellemes a társaságban valami könnyű zene, ének, de ez ne legyen sok és föltétlenül jó legyen. Nem tudhatja a háziasszony, nincs-e a társaságban egy igazán zeneértő, akinek kín lenne a rossz zenét hallgatni. Vagy nincs-e a társaságban valaki, aki nem zeneértő, vagy esetleg nem is szereti a zenét. Ezt nem lehet nehéz és sok zenével tönkretenni.

Mindebből látjuk, a vendéglátás nem könnyű mesterség, nagyon sok jó ízlés, sok derű, sok humor és végtelen sok természetesség kell hozzá.

Mindez azonban megvan a magyar nőben, aki már őseitől is örökölhette a vendégszeretet erényét és a vendéglátás ügyességét. Csak ne akarjon a magyar asszony mindig francia konyhával és a francia modorral kedveskedni vendégeinek. Éppen az intelligens középosztály asszonyainak kell megőrizni a magyar ételeket, magyar szokásokat. Persze mindent egy kissé hangfogóval. Mai nap nem lehetne már a

régi idők húsfogásos ételeit végigenni. Annyi borsot és fűszert sem bír el a modem ember ideges gyomra, de az egészség is tiltakoznék ez ellen. De vannak igazi magyar ételek, melyek pompásak, ha kevés fűszerrel csináljuk meg őket. És bogy a magyar konyha erőt és kitartást ad, azt mutatja a magyar faj munkabírása és egészsége.

Sok örömet kívánok a magyar asszonyoknak a vendéglátáshoz, adjon az Isten nekik sok kedves vendéget és sok-sok alkalmat a vidám, boldog, minden kívánságunkat teljesítő jövőnek ünnepléséhez!

Spillenbergek Mária,

a Kat. Háziasszonyok Orsz. Sz.-nek alelnöke

Hogyan ünnepeljük a családi, az egyházi és nemzeti ünnepeket és hogyan terítsünk ezeken az ünnepeken?

A mai kor a sportnak és az otthoniatlanságnak a kora. Ez a kettő együtt jár. A sporttól, vagy a sportesemények izgalmaitól kifáradt ember, mikor hazajön, csak éppen eszik valamit s azután siet lefeküdni és pihenni vagy rohan egy más meccsre vagy fogadásra, vagy díjkiosztásra. S miután ezek az emberek nagyjából szegény emberek, akiknek még a mindennapi kenyérért is kell küzdeniök, kell dolgozniök, éppen azért azt mondják: Ugyan ne törődjete azzal a terítéssel, adjátok hamar az enniavót, nincs időm soká várni. Erre a felszólításra az anya, vagy nővér odaadja neki tálcán az ételt és még örül, hogy megtakarította a munkát, ami a terítéssel járt volna. Így a nők is lassan megszokják, hogy az étkezés nem kellemes összejövetele a családnak, ahol elbeszélgetnek. Az étkezés büffészerűen megy, aki mikor jön, bekapja az ebédet vagy a vacsorát és nem törődik a másikkal.

Az otthon megszűnik otthon lenni. Az apa a kávéházba megy ebéd után, a fiúk elmennek sétálni, sportolni, lassanként a mama, a lányok is kávéházba, moziba mennek, vagy kirakatot néznek és szívük eltelik keserűséggel, miért nem vehetnek meg mindent, ami a kirakatban van.

A család minden tagja jól érezte magát az otthonon kívül és amint átlépi az otthon küszöbét, mindegyik ideges, mindegyik elégedetlen lesz, mindegyik meglátja, milyen kopott a bútor, milyen kietlenek a szobák, unott, rossz kedvvel tesznek-vesznek a lakásban, senki sem találja helyét s ha szólnak egymáshoz, annak szemrehányás, veszekedés lesz a vége. Mindegyik elgondolja, milyen kellemes volt a délután a kávéházban, hol csinos tálcán, izlésesen szolgálták fel a haboskávét, csinos terítőcskével ellátott kosárában hozták a süteményt, meleg volt, talán még zene is volt, kellemesen el-

beszélgetett szomszédaival s nehezen hagyta ott a kellemes környezetet. A fiú, aki sétálni vagy sportolni volt, észreveszi, milyen kellemes volt a szép, rendezett utakon sétálni, milyen kedvesek, előzékenyek voltak a lányok. A mozilátogatók azokról a szép kastélyokról, azokról a kellemes kis falusi házakról, szépen berendezett szobákról és kedvesen megterített asztalokról álmodoznak, amit a moziban láttak. Elgondolják, milyen kellemes életet éltek azok az emberek, még ha szegények voltak is, milyen önfeláldozóak voltak egymás iránt, hogy szerettek egymásnak örömet szerezni. Hogy szerették otthonukat, nem mentek mindig kávéházba, moziba, sporttérre.

Ezt külön-külön mindegyik elgondolja elkeseredettségében s nem veszi észre, hogy ezek az elkeseredett gondolatok megmagyarázzák az otthon nem szeretésének a titkát. Ha összeülnének esténként vacsoránál annál a családi asztalnál, melyet olyan régen elkerültek s melyet tudat alatt annyira nélkülöztek s mindenki elmondaná a panaszát az otthon ellen s elmondaná mindazt, amiért jól érzi magát a házon kívül, akkor kész is volna az orvosság a bajra.

Az apa azt a szépen megterített asztalt megtalálhatja otthon is, a kávé otthon jobb volna és kevesebbe kerülne, majdnem az egész család megozsonnálnának az árából. A ház leánya kivarrhatná azt a kis terítőt, mely az apának olyan kedvessé tette a kávéházi kiflit. A leány kevesebb divatos ruhát vegyen magának, de egynek az árából vegyen két petytyes mosóruhát, abban fehér köténnyel éppen olyan kedves lesz otthon, mint az a szép filmdíva volt a moziban. A fiúk is szívesen maradnak otthon, sőt még barátaikat is elhívják, akiknek sokkal jobban fog tetszeni a leány ilyen háziasán, mint kirúszozva, kifestve. És hamarabb veszik is el, mert az ilyen ruha inkább kitelik a kis fizetésből, mint a selyem.

S ha megszerették a családtagok a családi asztalt, ha szívesen ülnek mellette, akkor kedvessé, kellemessé lehet tenni az ünnepeket is. Térjünk vissza a tradíciókhoz! Amikor még örömmel várták a karácsonyt, a húsvétot, a pünkösdot nagyok és kicsinyek egyaránt. S mennyi öröm fért el ezekben az ünnepekben. Nem az ajándékok nagysága és fénye, de az

emberi léleknek legszebb díszé: a szeretet tette gazdaggá az ünnepet.

A karácsony hetében jelezzük az ünnep közeledtét egy pár fenyőággal, melyet a szobában vázában, képek mellett helyezünk el. Kap egy gallyat a szentkép, egy kis ág jut a nagyszülők, a szülők képe mellé. Mennyi fájó és mégis olyan édes emlék kél ezek nyomán. A lámpára is jut egy kis fenyőág, egy kis piros szalaggal. Karácsonyestére tehetünk ezekre az ágakra egy-egy szál angyalhajat. A karácsonyi asztalt pedig díszítjük fel fenyőágakkal, aranyozott fenyőtobozokkal, piros szalaggal, esetleg piros gyertyákat tegyünk a gyertyatartókba, melyeket szintén piros szalaggal díszítünk. Egy kis fenyőág juthat a kenyérkosárra is, piros szalaggal kössük rá. Legyen az asztalon minden piros és fehér, ez a két szín annyira jellegzetes karácsonyi szín s annyira emeli a hangulatot. Hímezzünk terítőt egy pár fenyőággal és azt tegyük az asztal közepére. Egy ilyen terítő elkészítésére olyan jó minitát ad egy szép levelezőlap, melyről a ház leánya olyan szépen lehímezheti a karácsonyi térítőre való fenyőágakat. Nem jár ez nagy költséggel, pár fillérből futja és nagyon sok örömet, derűt hoz vele a házba és szerettei szívébe. Mikor a kirakatokat nézi, ne azt gondolja: és mindezt nem vehetem meg! De tanuljon a kirakatokból s próbálja meg a szerény eszközökkel bájosá tenni az asztalt.

A húsvéti asztal közepére teszünk egy kosárban barkákat és közepére a barkák közé vagy egy kis nyulat, vagy ha nem akarunk költeni, egy pár festett, vagy festetlen tojást, amelyet aztán elhasználhatunk. A fehér tojásokat átköthetjük színes szalagokkal. A kenyérkosárra barka kerül szalaggal átkötve, a terítőcskére barkát vagy nyulat, tojást hímezünk. A tálcára piros perkálból tojásalakú terítőt teszünk, melyre fehér és barnás pamuttal barkákat hímeztünk. Ezeket a térítőket csak egyszer kell meghímezni, aztán eltehetjük a jövő évre. S a családtagok milyen örömmel fogják viszontlátni ezeket a jól ismert térítőket, ha a fiúk hazajönnek idegenből, vagy saját külön családjukkal, mennyit tudnak mesélni arról a kis térítőről, melyet nővérük hímeztet, aki most már boldog feleség és anya. Az ilyen kis szálak csodálatosan hozzákötik az embereket az otthonhoz, a családhoz.

A pünkösdi ünnepét a piros pünkösdi rózsák hirdetik. Ebből is jusson a szoba minden kedves helyére és képéhez, jusson az asztalra is. Piros szalaggal díszíthetjük az asztalt, piros szalagcsokorral a kenyérkosarat.

A család ünnepei is kedvesek a családban, a születésnapok, a névnapok, a szülők esküvőjének a napja. Mind legyen ünnep, a szeretet ünnepe. Tanuljuk meg, hogy addig szeressük kedveseinket, míg itt vannak köztünk, adjunk nekik virágot, lelkünknek virágait, ne csak sírjukra tegyük le virágainkat. Az ünnepeltnek kedvenc virága díszítse az asztalt, a kedvenc színével hímezzük a térítőket. Főzzük kedvenc ételeit. Lehetetlen, hogy meg ne hassa őt a figyelem és még a legfásultabb lélek is fölenged, fölmelegszik a szeretet és figyelem láttára.

S ne feledjük nemzeti ünnepeinket sem. Csak az a nemzet élhet és maradhat fenn, ki nagyjait becsülni tudja és emléküket megőrzi.

Nemzeti ünnepünk közül az első Szent István király ünnep. Jusson ez kifejezésre a családban is. Helyezzük el az első szent király képét lakásunkban s tegyük Szent István napján a magyar föld virágaiból a képe mellé néhány szálát. Az ő keze még most is őröködik felettünk. S asztalunkról ne hiányozzék a nemzeti szín, akár szalagban, akár virágban helyezzük azt oda.

Március 15-én a nemzeti színű szalag díszítse asztalunkat. Azoknak a dicső magyaroknak az ünnepe ez, akik megtudtak halni a magyar szabadságért, ezért a piros-fehér-zöld zászlóért. Örüljünk, hogy a mieink voltak, hogy ilyenek voltak!

Nemzeti ünnep augusztus 15-ike. Magyarország patrónájának, Magyarország Nagyasszonyának ünnepe. Ez is a nemzeti szín jegyében folyjon le. Ne gondoljuk, ez a három szín csak arra való hogy a házakra kitett zászlókon hirdesse a magyarok nemzeti színét. Ennek a színnek ott kell lennie a nemzet ünnepein a család asztalán is.

Hogy ezeken az ünnepeken hogyan terítsünk, ez gazdag teret nyújt a háziasszony, vagy házikisasszony képzeletének. Akármilyen egyszerű a porcellán, amivel terítünk, akármilyen egyszerű az asztalnemű, mégis nagyon szép lehet az asztalunk.

A legegyszerűbb asztalnemű is lehet hófehér, a porcellán és üveg lehet ragyogóan tiszta s azzal a pár szál virággal, azokkal a kis térítőkkal, melyeket elkészíthetünk pár fillérből, olyan széppé és főleg olyan meghitté, ünnepélyessé tehetjük a család asztalát, hogy mindenki szívesen ül mellé és szívesen marad melette.

S az a szeretettel megterített asztal nevelő hatással lesz mindenkire, a szeretet szeretetet arat, a szeretettel együtt jár a gyöngédség, az odaadás, az önzetlenség. S ez a három tulajdonság a lélekben minden jó tulajdonságot kifejleszt és elpusztítja a durvaságot, a kíméletlenséget, az önzést.

A családi asztal kedvessége, bája odaköti a családtagokat az otthonhoz, kedvessé, meghitté teszi nekik az otthont. S amit szeretünk, azt dédelgetjük is. Mindenki igyekszik majd valami kedveset, valami szépet hozni abba az otthonba.

Azt mondják, a férfiak szívéhez az út a gyomrukon át vezet, akkor pedig igaz, hogy az otthon szeretetét a terített asztalon át ültethetjük a férfiak és családagok szívébe.

Ennek a feladatnak apostolai a nők. Az ő szeretetük, az ő leleményességük még a semmiből is tud szépet és kedveset alkotni s egy pár szál virággal, néhány szál fonállal széppé, jellemzővé teheti az asztalt az ünnepeken. S az asztal csínja, tisztasága, kedvessége a hétköznapi családi asztalát is széppé teszi majd.

S mikor ezeknél a csinos asztaloknál együtt ül a család meghitt beszélgetésben, mikor élvezi majd az otthon csínját, melegét, akkor majd kevésbé fog kívánczni ki az utcára, a kávéházba, a moziba. S ha el is megy ezekre a helyekre, ott is csak tanulni fog, hogy lehet szebbé tenni az otthont, vagy párhuzamot fog vonni a kettő közül s a párhuzam az otthon javára fog dönteni. Mert az otthon az a hely: Künn borong, bár a magasban, itt örökké csillagos van.

Spillenbergek Mária

A szép asztalterítésről általában

A szép tálalásról és a helyes felszolgálásról

A legtöbben, akik ezt a címet elolvassák, azt mondják: mit lehet írni ma a telítésről, a felszolgálásról, tálalásról! Ma, amikor a társadalomnak nagyrésze örül, ha van mit ennie. És, a kevesebb számú cselédség miatt, annyi dolga van mindenkinek, hogy terítéssel törődni, felszolgálással foglalkozni, szép tálalásról gondolkozni, igazán felesleges dolog. Akiknek pénzük van, azoknak pedig felterít a szobalány és tálal a szakácsné.

Nincs igazuk. A szép terítés, a csinos tálalás és felszolgálás sokkal jobba, ízletesebbé teszi az egyszerű ebédet is. Az étkezés nagyon fontos az ember életében. Nem mint ingyenkedés, de mint életfenntartó működés. Az emberek életüknek munkáját legnagyobb részét és elsősorban azért végzik, hogy megszervezzék maguknak és hozzátartozóiknak az élet fenntartásához szükséges táplálékot. Aki dolgozik, annak ennie kell. Már most ezt a fontos és nehezen megszerzett táplálékot úgy kell az emberek elé adni, hogy az legjobban megfeleljen feladatának.

A jó táplálék, a szépen tálalt táplálék és a csinosan felterített asztalon felszolgált táplálék sokkal jobban fog ízleni annak, aki eszi, mintha egy nagyon finom ebédet piszkos, rendetlen asztalon, ízléstelenül tálalva tesznek eléje. A mai ideges kornak embere igen sokat bajlódik a gyomrával, az emésztő szerveivel. A gondok, a megpróbáltatások, a kor bizonytalansága igen sok embernek elveszi az étvágyát, pedig a fokozottabb munka, a lelki gyötrelmek annyira megviselik az embereket, hogy testüknek fenntartására éppen nagyon is szükség volna a jó táplálkozásra.

Ezért olyan szükséges, hogy a háziasszony és a házleánya igenis foglalkozzék az asztalterítéssel, a szép tálalással és a kedves felszolgálással. Még azok is, akiknek most is

módjuk van megfelelő személyzetet tartani, még azok is tö-
tődjenek a háztartásnak ezekkel az ágaival. Minden asztalon
meglátszik, hogy fizetett kezek díszítették-e, vagy a házi-
asszony az egyéniségéből adott-e hozzá valamit.

A szép terítésnek egyik fontos kelléke: a legtökéletesebb
tisztaság. Tisztaság nélkül nem is lehet szépen teríteni. Első
dolog tehát, hogy a porcellán, az üvegnek ragyogjon a tiszta-
ságtól. Az asztalneműek legyenek hófehérek, ügyeljünk az
összehajtásuknál, hogy mindig egyformán hajtsuk össze őket
s úgy tegyük el pohárszékbe. Így nem lesznek gyűröttek. Mert
a gyűrött asztalneműnél enni nagyon keserves és nem ízletes
dolog.

Az abroszt már a vasalásnál is úgy hajtsuk össze, hogy
megkíméljük a szekrényekbe is behatóló portól, mely igen
gyakran nyomot hagy az abrosz külső hajtásainál. Ezért az
abroszt ne a jobb oldalára hajtsuk össze vasalás után, de
úgy tegyük össze, hogy a baloldala legyen kívül. Ez azért is
jó, mert így könnyebben tudjuk az abroszt az asztalra is úgy
felteríteni, hogy nem gyűrődik össze. Az abroszra, az asztal
közepére tegyünk valami kis himzett vagy keresztöltéssel ki-
varrt terítőt. Ez kedvessé és vidámmá teszi az asztalt. A tá-
nyérokat helyezzük el úgy, hogy az egyes terítékek egyforma
távolságban legyenek egymástól. A terítéktől balra helyezzük
a szalvétát egyszerűen összehajtva. A szalvétának cífrán, dí-
szesen való összehajtása nem izléses és nem is egészséges do-
log. Az ember arra gondol, mennyire összefogdosta az illető
ezt a szalvétát, míg ezt a remeket előállította. Ha pedig
vendéglőben vagy olyan helyen látjuk ezt, ahol az alkalma-
zottak teszik ezt, ott még azt sem tudjuk, tiszta kézzel csi-
nálták-e vagy nem beteg embernek a keze hajtogatta-e össze
azt a szalvétát?

Az evőeszközöket a jobb oldalra helyezzük egyforma
sorrendben; először a kés, aztán a villa, s végül a leveses-
kanál. A kis kanalat, esetleg a kis kést a tányér elébe tehet-
jük. Nincs csúnyább, mint a tányér mellé csomóba elhelyezett
evőeszköz. Az ember látja, hogy az illető kéz, valószínűleg a
házikisasszony keze sietve és valószínűleg durcásan egy kéz-
zel kiszedte az evőeszköztartóból az egy-egy terítékbe tar-

tozó evőeszközöket s aztán odacsapta a tányér mellé. Hadd feküdjenek ott, amint nekik tetszik.

A poharakat is rendszeren tegyük az asztalra; legjobb mindenkinek a jobb oldalára tenni a poharat, vagy a poharakat. Edényen, poháron ne lehessen látni a tértőnek az ujjlenyomatait, mert ez nem fokozza az illetőnek, aki mellé ül, az étvágyát.

Minden, ami az asztalra kerül, alapos törülgetésnek legyen kitéve. Igen kellemetlen érzés, ha az ember az evőeszközt, a sótartót megfogja és az ragad, nem tökéletesen sima.

A kenyérkosárban csinos és mindig tiszta terítőcske legyen. Ne vágjunk nagy darab kenyereket, mert az nem ízléses és ha valaki kevesebb kenyeret eszik, nem tud mit csinálni a megmaradt kenyérrel, az már kárba vész, senki sem eszi meg. Pedig a mai világban arra kell gondolnia mindenkinek, hogy semmi se menjen kárba, mert van sok ember, akinek ennyi kenyere sincs egy napra.

Mindig gondoskodjék a ház leánya, hogy legyen egy pár szál virág az asztalon, mely mutassa, hogy azokat, akiket ehhez az asztalhoz vártak, azokat mind szeretettel és gondos figyelemmel várták.

A sok kirándulásból mindig lehet hozni egy pár szál virágot, mely csinos asztaldíszül szolgálhat, ősszel a szépen sárguló lombok is szépen hatnak, télen egy fenyőág, néhány piros bogyóval, vagy néhány szalmavirág hetekig eltartó virágdísz ad. Kis vázára köthetünk színes szalagot, mely olyan színű lehet, mint a terítő az asztalközépen, vagy amilyen színű az étkezőkészlet. A színhatások kiváltása kedves foglalkozása lehet a háziasszonynak, vagy a ház leányának. Ez sohasem lesz munka, de mindig kellemes szórakozás. S a mai világban sohasem lehet tudni, hogy mikor válik hasznára valakinek ennek a munkának tudása.

Ott, ahol pedig minden megvan, ami egy szép asztalterítéshez szükséges, ott nem jön számításba a pénz, ott valószínű művészetté válhatik ez a munka. S ezt a munkát sohasem adja át a háziasszony a személyzetnek. A vendégei szívesebben ülnek az asztalhoz, ha a terítésben is ráismernek a háziasszony egyéniségére és művészi ízlésére.

A tálalás is fontos az egészségre, azt az orvosok is mondják, mentől szebben van feltálalva valami, annál jobban esik az embernek. De legyen akár egyszerű, akár gazdag az asztal, a tálalás legyen mindig ízléses, de sohase túlzott. Az úgy feltálalt étel, melyről nem tudja az illető, aki vesz belőle, hogy mit fog enni. Ha pedig tudja, akkor nem tud rátalálni a díszről, a cifraságoktól. Itt megint az jut az ember eszébe, mennyi kéz nyúl ehhez az ételhez, míg ez idekerül. S ez a gondolat igazán nem fokozza az étvágyat.

Ott, ahol az anyagiak nincsenek olyan bőségben, ott is fontos az ízletes és ízléses tálalás, sőt talán még fontosabb. Mert az ízléses tálalás fokozza az étvágyát még a kimerült és ideges férjnek, atyának is s így több erőt kap majd a további küzdelemre a családjáért.

Gondolja meg a háziasszony, hogy nem olyan nagy dolog még egy körítést csinálni a hús mellé, melytől az ízletesebb lesz, csinosabban fogja feltálalhatni s ha nagyon kell számolnia a garasokkal, akkor kevesebb húst számít egy adagra s a két-féle körítés nem kerül többbe, sőt talán kevesebbe, de a család jobb ízűen fog enni, a kevesebb hús még jót is fog tenni mindenkinek.

Egy kis paprikasaláta a hús mellé, amit a férj szeret, szintén az asztalra kerülhet. Egy pár fillér kiadás, de szeretet nyilvánul meg benne.

A felszolgálat szintén csak ott lehet kérdés, melyet szóvá kell tenni, hol nincsenek bővében a pénznek. Ott, ahol van szobaleány, inas, ott a legújabb divat szerint szolgálják fel az étkeket. De ott, ahol a háziasszony esetleg maga főz vagy csak egy kis mindeneslánya van, ott hogyan történjék a felszolgálat?

Itt is igyekezzünk ízlésre, tisztaságra. Ha a háziasszony maga főz, akkor kössön maga elé egy nagy kötényt, melyet levesz, mikor beviszi a férjnek az ételt és ő is mellé ül. Mert bizony zsíros, pecsétetes köténnyel asztalhoz ülni nem étvágygerjesztő dolog. S minden gondja mellett ügyeljen a háziasszony arra, hogy valamivel hamarabb egye meg az ételt, mint az ura, hogy kimehessen és időre behozhassa a másik ételt. A férfiak nem szeretnek várni, aztán éhesek is a délelőtti munka után, nekik egymásután kell az ételhez jutniok.

Ha leány van a háznál, az álljon fel, szedje el szépen a tányérokat, adjon tisztákat s mikor az édesanyja bejön, vegye át tőle a tálat, helyezze bele a villát, a kanalat és tegye az édesanyja elé.

Szép terítéshez, izléses tálaláshoz és ügyes felszolgáláshoz is legfőképpen szeretet kell, szeretet azok iránt, akiket az asztalunkhoz várunk. És ez a szeretet csodákat tud művelni. A legegyszerűbb eszközökkel felterített asztalt is bájossá teszi, a legegyszerűbb ételeknek is finom ízt tud adni. A felszolgálat pedig kedvessé, mulatságossá lesz a szeretet által.

Ha szeretettel csináljuk mindezt, úgy nagy nevelő hatása van. A szépen terített asztal mellett nem mernek még a vásott fiúk sem rendetlenkedni. Jobban vigyáznak, hogyan esznek és lassanként rászoknak a helyes viselkedésre. Az ízletes ételek megkedveltetik az otthont, hálát váltanak ki mindenkiből, az anya iránt.

Így aztán a több munka, több jót is eredményez. S lassanként a munka megszűnik munka lenni, de kedves élvezet lesz, mely több derűt jobb megértést hoz a házba. Egy ilyen családi asztaltól nem/nem fagyodnak kávéházba, szórakozások után.

A szépen tériFett asztal, az ízletesen elkészített és szépen feltálat ételek a legerősebb összetartói a családnak és ennek egyedüli kormányzója a gondos, soha nem lankadó háziaszszony és anya.

Spillenberg Mária.

III. RÉSZ

AZ OTTHON SZELLEME

A feleség, mint férjének igazi élettársa

A legutóbbi évek lánynevelése számos lehetőséget teremtett a nő családonkívüli érvényesülésére, de egyet ügyeimen kívül hagytak az anyák, a nevelők, hogy a nőt legtermészetesebb hivatására: a házasság életre, a férjjel való lelki együttélésre is kell nevelni és előkészíteni.

Mert feleségnek lenni életcél jelent, melynek elérésére készülnie kell, melynek kötelességei és feladatai vannak és ezeket teljesíteni és betölteni kell.

A nő a házasság szentsége által lesz feleség és a házasság első feltétele a férj és feleség közti lelki egység.

Minden férjhezmenő leányt a házasság előtt fel kell világosítani, hogy a házasság áldozatos, önmegtadó, mások boldogságát elősegítő életet jelent. Nem jelentheti csak az egyház és állam által törvényesített férfi és nő közti együttélést, hanem követeli a szeretet *erkölcsi* kötelességeinek teljesítését, melynek mindenek előtt áldozatkészséget, megértést, türelmet, elnézést, önzetlenséget és főleg *tudatos* felelősségérzetet jelentenek.

Feleségnek lenni nem könnyű feladat, mert két egymástól teljesen különböző egyéniségnek a házasságban egynek kell lenniök lélekben, gondolkozásban, felfogásban, ízlésben és szokásban.

Rendszerint túlszigázott reményekkel készülnek a házasságra, álmképeket alkotnak maguknak róla, kiszínezik a jövőt és ha az, amit elképzelték, be nem teljesül, kész a boldogtalanság.

Pedig a házasság nem az ünnepnapok sorozatát jelenti, ahol a férj és feleség, mint egymást felületesen ismerő idegenek ünnepi díszben, külső szépségek csillogtatásával kápráztatják el egymást, hanem a hétköznapi sorozatát jelenti, amikor a mindennapi élettel járó ezerféle baj és teher közös viselése

és vállalása által egymást kölcsönösen megismerve, megértve és megsegítve lelkük is összekapcsolódik és eggyé lesz.

A feleség férjének társát, igazi élettársát jelenti, melyet a magyar nyelv oly szépen és találóan fejez ki. Az igazi feleség életének a férjéhez, a családhoz kell simulnia, mert a házasság terheivel és követelményeivel, a feleség saját egyéniségének feláldozását jelenti. Életét töltsse be a férj és a gyermekek és adja át magát teljesen kötelességeinek, hogy nemcsak élettársa, hanem igazi segítőtársa legyen férjének. Élje bele magát munkakörébe, kísérje érdeklődéssel férjének hivatását, munkáját, törekvéseit.

Ne keresse a házasságban az önállóságot és függetlenséget, legyen olyan, amilyennek a férje akarja, alkalmazkodjék hozzá, legyen férje visszfénye. Mert a jó házasság alapja a lelkek harmóniája és a nevelés feladata, hogy a nő tudatában legyen annak, hogy lelki adottságánál fogva ezt a harmóniát neki kell megteremtenie. Ha a házasságban a lelkek nem találják egymásra, annak kárát mindig a nő vállalja. Azért legyen tisztában a feleség, hogy boldogságát önmagának kell kialakítania, de ehhez tudatos akaraterő kell. Hála Istennek, az ideális lelkű házaspár az élet nehézségei és a természetek különbözősége dacára is rendszerint egymásra talál. Az ilyen egymást kiegészítő lelki egységben élő házaspárok voltak mindenkor a család erőssége, akik egyúttal az otthon melegét és derűjét is biztosították.

Mivel pedig a házasság a lelkek egysége által az erények tüzhelyévé is lesz, a házaspárnak feladata az erre alkalmas módok és eszközök helyes megválasztása által szeretettel és tapintattal kölcsönösen egymás gyengéit, esetleges rossz szokásait letompítani és egymásnak lelki tökéletesbülését megértéssel előmozdítani. Szeretettel, kölcsönös megértéssel kell egymást helyes önuralomra, a szenvedélyek tompítására nevelni, hogy ezáltal igazi hivatásuknak a családban jobban és tökéletesebben meg tudjanak felelni. Egymást szeretve és megbecsülve kell állandóan lelkük csiszolását elősegíteni, mert a szeretet és megértés kölcsönös elvén elmélyül a házassági kötelék.

A feleség kötelességéhez tartozik az is, hogy a család életrendjét a férj és családfő hivatásáig alkalmazva beállítsa és a mindennapi élet apró-cseprő bajait férjétől távol tartsa.

Találja módját, hogy ezerféle leleményességgel segítsen férje bajain és gondjait megosztva a bánatát enyhítse, csüggedésében vigasztalja meg. Viselje türelemmel és könnyű szívvel sorsát a szenvedések nehéz napjaiban is és legyen „férj ének mindig hű élettársa örömben, fájdalomban.

Ösi régi igazságok ezek, elemi feladatai és kötelességei legtermészetesebb hivatásának, amelyek erényekké lesznek, ha azok gyakorlásába és teljesítésébe a feleség beleviszi egész lelkét és a házasságban életcélul tűzi ki magának azt, hogy férjének az élet minden körülményei között szívet, lelket megosztó és megértő igazi élettársa legyen.

Szegedy-Maszák Aladámé,

a Katolikus Háziasszonyok Orsz. Szövetsége
elnöke.

A feleség, mint kultúrtényező a családban

Platon szerint: lelkem idomítja saját képére arcomat és külső megjelenésemet és reányomja bélyegét, úgy hogy minden másétől különbözik, dacára annak, hogy ugyanazon részekből áll.

Így tovább menve: lelkem idomítja ruházatomat is, mely kiegészítése megjelenésemmnek és lényemnek, úgy hogy ha még annyira alkalmazkodik is a divathoz, mégis minden emberen másképpen érvényesül ugyanaz a ruhadarab.

Még tágabb körben; szobám, házam, kertem, szóval egész otthonom is viseli lelkem sajátos bélyegét.

Mivel rendszeren a legtöbb családban a férjet foglalkozása kifelé szólítja, az otthon berendezése és karbantartása a feleség, a háziasszony feladata. Legelsősorban tehát az ő lelkét tükrözi vissza az a környezet, amelyet ő teremt és amely fölött ő uralkodik.

A legkevesebb ember kerül abba a helyzetbe, hogy saját-maga építheti és rendezheti be otthonát. Leggyakrabban öröklött bútorokat kell adott keretben elhelyezni. Furcsa, hogy sokszor jelentéktelen, egyszerű, sőt csúnya holmival lehet harmonikus, szép, kedélyes lakást teremteni, viszont hányszor lép be az ember gazdagon bútorozott, műkincsekkel telt lakásba és mégis diszharmónia, kedélytelenség, barátságtalan hangulat fogja el. Mi ennek az oka? A háziasszony egyénisége nélkülözi a harmóniát. És az az otthon, amelyben hiányzik az egyensúly, a helyes mérték érzése — abból nem indulhat ki kultúra.

Ha valakivel idegen helyen először találkozunk, nem ismerkedünk meg vele olyan alaposan, mintha a szobájába lépünk, melyben esetleg nincs is jelen. Lakása szerint következtethetünk a lakó egyéniségének lényegére. A falak színe, a bútorok elhelyezése, a képek, a könyvek elrendezése, a színek összeállítása, virágok és növények szerepe, mind megannyi, a

lakók jellemzésére szolgáló adat. Ugyanez áll a főzésre, a tállalásra, az étrend összeállítására, az asztalterítésre is. Mindezek a dolgok a kultúrának azt a színvonalát tükrözik vissza, amelyen az illető család áll. Ez nem függ össze a vagyoni helyzettel, sem a társadalmi állással, mert még a nyomortanyákon is találkoztam kedélyre és ízlésre valló részletekkel. Az otthon kultúrája a benne lakók kultúrájától függ. Meglátszik rajta, vájjon a rend, a tisztaság, a lakók életszükséglete-e, vagy csak ünnepi nagytakarítás alkalmából vonul be az otthonba. Érdekes megfigyelni, hogy még a szállodai szoba is megváltozik lakója szerint és néhány óra múlva már viseli annak bélyegét, aki éppen ott szállt meg. Ugyanaz a szoba, ugyanazokkal a bútorokkal, teljesen más benyomást vált ki a szerint, hogy ki lakik benne. Mert az, akinek jó ízlése és érzéke van a harmónia iránt, szinte öntudatlanul félretolja ezt a bútordarabot, letakarja azt a másikat — saját megszokott képeit és könyveit rakja ki — és megvan a változott légkör, a jellemző környezet. Ha ez áll a szállodai szobáról, mennyivel inkább arról a házról és szobáról, ahol életemet töltöm és ahol évek hosszú során át felgyülemlik körülöttem minden, amit szereztem és amit a múltból megtartottam. Mert az is jellemző az emberre, mit tart meg a meglévő, reá szállott családi holmiból, hogy bánik vele, milyen helyet ad neki, vagy minduntalan kicseréli-e berendezését, pillanatnyi kedélyállapotához és kedvéhez mérten.

Ezeket a gondolatokat azért sorolom itt fel, hogy reávilágítsunk a belső lelkiegyensúly fontosságára, amely nélkül lehetetlen oly otthont teremtenünk, amely lakóinak békés, nyugodt tartózkodást, a vendégeknek kedélyes, barátságos légkört biztosít. Ha a háziasszonynak sikerül ilyenné varázsolni lakását, nemcsak családtagjait bilincseli otthonunkhoz, de szinte lelkiüdülést nyújt minden látogatójának, aki felfrissülve, kellemes benyomásokkal telve fog onnét távozni és keresni fogja az alkalmat újabb látogatásra.

Gróf Zichy Ráfáélné.

A nő, mint nevelő a családban

Az embernek a kultúra magasabb fokára kellett jutnia, míg a rendezett családi élet szükségességét felismerte. De a családi élet csak akkor fejlődik igazán szentté és széppé, mikor az többé nem az életosztönököt kielégítő együttélés, hanem a keresztény eszme szerint megtisztult szent házasság.

A Krisztus rendeltetése szerint való házasságban az örök isteni törvényeknek megfelelő munkamegosztás van. A család feje a férj, az apa. Az ő tekintélyéhez igazodik a család élete. A családfőnek a családdal szemben súlyos kötelességei vannak. Az ő feladata a család eltartása és védelmezése minden külső veszély ellen. A családnak a lelke a nő, a családanya. A nő a család belső életének egyensúlyozója, rendezője. Ő adja meg az otthonnak a hangulatát, lelkületét. Körülötte vannak a családtagok, ő a gondozójuk. A nő, mint családanya az emberi nem továbbéltetője. Az Úr Isten a teremtés folytatásában a legszentebb részt a nőre bizza. A nő által ad életet az embernek. Éppen azért a nő legszentebb feladata az anyai hivatás teljesítése. Az édesanya az új emberi életet meleg szeretettel ápolja, féltő gonddal gondozza, fejleszti, irányítja. Mikor a nő ezt a szent hivatást betölti, akkor neveli az embert.

A nevelés annyi, mint másokra hatni, még pedig olyan irányban, hogy másban a jót felébresszük, fejlesszük, érvényre juttassuk. Mikor a? Úr Isten a nőre bizza az anyai hivatást, akkor a nőre bizza az ember nevelését is. A nő tehát rendeltetésénél fogva az emberiség első nevelője. A nő bárhol van, nevel, de leginkább ott fejt ki ezt a missziót, ahova az Isten természet szerint állította: a családban.

A nőnek a családban legelső nevelői feladata a gyermeknevelés. A csecsemő táplálása, ápolása szent kötelessége minden anyának. Az eszmélni kezdő gyermeknek az anya adja meg az első tanítást, tőle származnak az első fogalmak, ő irá-

nyítja az első érzelmi megmozdulásokat, ő tanítja a gyermeket imádkozni, hazát szeretni.

Tehát az anya fekteti le a nevelés alapjait. A gyermek nevelése hat éves korig teljesen a szülő kezében van. Ekkor a nevelés középpontjában íoieg az anya áll. Rendkívül fontos, hogy az édesanya megnyerje a gyermek teljes bizalmát s megtartsa azt akkor is, mikor már nem ő, hanem az iskola, a társadalom, a világ kerül a nevelés középpontjába. Ez a bizalom maradjon meg mindvégig, mert ha ez elveszett, akkor megszűnt az anya hatása. Az anya és gyermek közötti bizalmas viszonynak később barátsággá kell fejlődni, mert csak így maradhat az anya felnőtt gyermekének is tanácsadója.

A nő e nehéz feladatnak csak úgy felelhet meg, ha tudatában van a nevelés fontosságának. Ösztönszerűleg gyermeket nevelni nem lehet. E nagy munkára minden nőnek készülnie kell, mert a gyermeknevelésnek tudatosnak, céltudatosnak és tervszerűnek kell lennie. Minden anyának tudnia kell, hogy a gyermek nevelése nagy felelősséget jelent. A szülő felelős azért, hogy gyermekéből ember lesz-e vagy sem. Súlyos kötelesség ez, melyet elmulasztani nem szabad, mert ezt a mulasztást soha többé nem lehet jóvá tenni. A felelősségérzet bizonyos célkitűzésre kényszerít bennünket. A célkitűzés adja meg a nevelésnek a biztonságát, határozottságát, irányát. Csakis ilyen tudatos, biztos cél felé haladó neveléssel fogunk egész embert nevelni gyermekeinkből.

A nő a családban nemcsak gyermekeit neveli, hanem a felnőtteket is. Ezek között természetesen első a férj, az élettárs. Az igazi meglelelkü nő igyekszik férjére jó hatással lenni, őt jobbbá, nemesebbé tenni. Az okos feleség elintézi maga a házi bajokat, nem ingerli vele a férjét, sőt inkább ő hallgatja meg a férj gondjait, bajait, hogy ezáltal könnyítsen rajta. Igyekszik a férj haragját, indulatait lecsendesíteni, hogy türelmes, békés egyénisége által a férjet is hasonlóvá tegye. A nemeslelkü nő nemes cselekedetekre indítja férjét is. A jó feleség őrzőangyala férjének, a rossz pedig megrontója.

A nő nevelő hatása alá tartozik a többi esetleges családtag is: rokonok, testvérek és más családtagok. A jó házasviszony művészetétől függ, hogy ezek mellett is mindig meglegyen az egysúlyi helyzet a családban. Igyekszék szeretet-

tel hatni mindenkire, hogy ellentétek, összeütközések ne támadhassanak a családtagok között.

Rendkívül fontos nevelő hatást gyakorol a háziasszony a cselédjeire. A család szolgálatában álló személyzetet úgy kell tekintenie, mint a család kötelékébe tartozó egyéneket, akiknek nemcsak fizetés jár, hanem jó szó, figyelem, megértés, szeretet. Törődjék velük lelkileg, testileg, foglalkozzék bajaikkal, gondjaikkal. Vigyázzon erkölcsükre, megánéletükre, vallási kötelességeik teljesítésére. Mindig emlegetjük a régi jó cselédek, de a régi jó családokra nem gondolunk s a régi jó családok lelkére, a régi nemeslelkű, hivatásos családanyákra.

A nő nevelő hatása kiterjed azokra az ismerősökre, barátokra, barátnőkre, akik a családdal érintkeznek. Emlékezzünk a római családanyára, Kornéliára, aki az ő hiú barátnőinek olyan okos leckét adott, hogy ezzel még most is neveli a világ összes hiú asszonyát. És neveli a családanya mindazokat a személyeket, akik a házzal bármilyen összeköttetésben vannak, így a házmestert, levélhordót, újságkihordót, ajtónkon alkalmatlankodó árusokat, koldusokat. Soha-soha ne legyünk ridegek, kíméletlenek, lenézők hozzájuk, hanem tekintsük őket embertársainknak. Egy-egy jó szó, türelmes mosoly jó hatást vált ki még a legridegebb emberből is. Sokszor az ilyen jó szóval az élet szerencsétlenjeit vigasztaljuk meg.

E sokoldalú nevelői feladatnak nem könnyű megfelelni, azért a nő nem léphet be a család kötelékébe készületlenül. Elsősorban képzettnek, tanultnak kell lennie, hogy e nehéz munkakörben boldoguljon. De nem elég a szellemi képzettség, éppen olyan fontos a lelki képzettség, a magas erkölcsi nivå is. A jó pedagógusnak először önmagát kell megnevelnie, mert csakis fegyelmezett, jellemes, hivatásának tudatában lévő nő tud igazán nevelni.

A családanyától nagy önmegtágadást, sok áldozatot kíván a család nevelése. Mindig másokkal kell törődnie 8 önmagáról meg kell feledkeznie. Önmagát mintának kell odaállítania, ez pedig csak úgy lehetséges, hogy következetes élete által állandóan jó példát ad környezetének. A pedagógiában a példaadást tartják az első és legfőbb pedagógiai eszköznek. A családanya nevelési eszközei ezenkívül: a türelem, megértés, szeretet. Mindenekfölött a szeretet. A szeretet pedagógiája a leg-

jobb pedagógia, mert semmi sem teszi olyan türelmessé, áldozatkésszé, leleményessé, kitartóvá a pedagógust, mint éppen a szeretet. Az a nő, aki így nevel, meglelelkü, vonzó egyéniség lesz. A meglelelkü édesanya meleggé, harmonikussá varázsolja egész otthonát. A harmonikus otthon pedig a legjobb biztosítéka a család nevelő hatásának.

Mosson Izabella.

Az anya, mint gyermeke első nevelője

Az anya és gyermeke az élet első hónapjaiban szoros élet-tani egységet képeznek egymással, ebből a tényből következik, hogy normális körülmények között az anya gyermekének első nevelője. Nevelő hatással nemcsak a kimondottan nevelési cézzattal alkalmazott eljárások vannak a gyermekekre, hanem minden benyomás, amely fogékony kis lelkét éri. Ennek alapján a nevelés már az újszülöttkorban kezdődik. Az anyát ál kell, hogy hassa az a tudat, hogy az első hónapokban és években szerzett benyomások a legmélyebbek és legmaradandóbbak. Steckel mondja: „Az első életévekben dől el az ember sorsa. Minden későbbi csak ráépítés az első benyomásokra és tapasztalatokra”. Sőt tovább mehetünk: az ember testi és lelki adottságainak a kialakulására befolyással vannak azon hatások, amelyek az anya testén és lelkén keresztül még magzat korában érik. Tehát a leendő anya már a terhesség alatt kedvezően befolyásolhatja gyermeke egyéniségét azáltal, hogy egészségesen él, hogy idegrendszerétől távol tart minden káros behatást, hogy életvidámán az Istenben bizakodó lélekkel készül az anyai hivatására.

Az a nagy testi változás, amely az anyai szervezetben az új élettel kapcsolatban végbemegy, lelki átalakulással is jár. A normális nőt, de legtöbb esetben az eltompultat, közönyösét is, sajátos gyöngédség fogja el kicsinyével szemben, ez az anyai érzés a legboldogítóbb érzések egyike és habár valamilyen formában az anya tulajdonsága marad egész életen keresztül, mégis addig legintenzívebb, ameddig a gyermek arra gyámolatlanságában legjobban rászorul.

Néhai Heim professzor — korán elhunyt nagy gyermekgyógyászunk — egyetemi előadásain azt mondotta: „A természet két nagy adománnyal bocsátja útnak az újszülöttet, melyekre egyformán szüksége van, ezek az anyatej és az anyai szeretet”. Tényleg: míg az anyatej a megfelelő testi fejlődés

alapja, addig az anya gyöngéd bánásmódja, gyermeke szükségleteit ösztönszerűen megérező ébersége biztosítja a helyes lelki és szellemi fejlődést; egyúttal ez teszi képessé az anyát annak a sok fáradságnak az elviselésére, ami a gyermek táplálásával és gondozásával jár. Csecsemő intézetekben tapasztalták, hogy mintaszerű gondozás és táplálás mellett a csecsemők nem fejlődnek úgy, mint az otthon neveltek. A gondozónők legkitűnőbb képzettsége és gyakorlata sem pótolja a legősibb ösztönünkből fakadó anyai szeretetet. Tehát egyedül természetes és helyes, ha társadalmi különbség nélkül minden anya maga táplálja és legalább az első hónapokban maga gondozza gyermekét. A társaséletet élő asszony arra az időre mondjon le szórakozásairól, a pályán lévő nőnek megfelelő törvények kellenének, hogy biztosítsák az anyai kötelességek teljesítésének lehetőségét.

Az embert az ösztön, értelmi és lelki élet harmóniája teszi igazán emberré; az anya szeretete is úgy lesz tökéletes, úgy szolgálja gyermeke érdekeit legjobban, ha okossággal párosul, ha óvakodik a túlzásoktól. Amint említettem, a nevelés az élet első napjaiban veszi kezdetét. Ennek a fontos alapfeltételnek kevés anya tulajdonít kellő jelentőséget. Éppen a leggyöngédebb anyák hajlamosak arra, hogy különösen az elsőszülött gyermeket csecsemőkorában elkényeztessék abban a tévhitben, hogy ráérnek a nevelést megkezdeni, amikor a gyermek már beszélni tud és megérti a nevelőket. Pedig ilyenkor már nagyon nehéz jóvátenni a kezdetben elkövetett hibákat, amelyekért a gyermek és a szülő egyaránt keservesen megszenvednek. A kisbabának szüksége van megfelelő táplálásra, kellő ápolásra és egyéb higiénikus feltételekre, ezeknek céltudatos megvalósítása nevelő hatással van. A táplálás, tisztábatevéé, fűrésztés, lefektetés történjék rendszeresen és meghatározott időben. A kezdeti nehézségek után a csecsemő szervezete megszokja a rendet. Tudnunk kell, hogy a sírás a kisbaba normális életjelenségeihez tartozik és ha nem ölt túlzott méreteket, nem kell mindjárt bajra gondolnunk. Sírásnál mélyebb a lélekzetvével, ami a mellkas és a tüdő fejlődését előmozdítja, „tágul a tüdeje”, ahogy népiesen találóan mondják, előmozdítja a belek működését, izommunkát is jelent, amitől a csecsemő elfárad és csakhamar álomba merül. A felnőttek el kell,

hogy túrjenek egy kis sírást! Főlöszleges rögtön odarohanni és ringatással s egyéb ténykedésekkel a kisbabát hallgatásra bírni. Ha a baba a megszokottnál tovább, vagy izgatottabban sír, utána kell nézni, hogy nincs-e valami baj, nem piszkos-e, nem bántják-e legyek, nincs-e melege, stb.

Normális csecsemőnek nincs szüksége cuclira, ringatásra, altatódalokra és arra, hogy órák hosszat hurcolják. A gyermek gondozása közben elég alkalom nyílik arra, hogy az anya gyöngéd szóval, anyai szeretetének melegével kedélyét fejlessze és a környezet iránti érdeklődését felkeltse. Azon túl a gyermeket magára kell hagyni, tanuljon meg saját magával foglalkozni. Egyenesen ártalmára van, ha állandóan körülveszik, folyton gügyögnek, énekelnek, csörögnek és mesélnek neki. A kisbabát nem szabad játékszernek tekinteni, ezt a jóindulatú rokonokkal is meg kell értetni. Ha az anya a gyermek minden pillanatát betölti, az nem tanulja meg az önmagával való foglalkozás művészetét, állandóan másokra támaszkodó zsarnokoskodásra hajlamos ember lesz belőle. Annak a kis emberpalántának, melynek érzékei és értelme napról-napra fejlődnek, számtalan szórakozás kínálkozik. A saját kis keze, lába, egy fényfolt a mennyezetén, rúgdolkozás a kibontakozott pólyában, stb. mindmegannyi szórakozás és boldogító felfedezés számára.

Más a helyzet a beteg gyermekeknél. Az, sokszor már a betegség természeténél fogva rászorul arra, hogy többet foglalkozzanak vele. Pl. a légzőszervek hurutos megbetegedéseinél egyenesen szabály a gyermek helyzetének gyakori változtatása, karon való hordozása, hogy ezekkel komplikációk, nevezetesen tüdőgyulladás kifejlődését megakadályozzuk. Mindemellett ne feledjük el, a túlzott engedékenység betegség esetén is megbosszulja magát. A nagy *Czerny* mondja: „Csak haldokló gyermeket nem lehet nevelni.”

Ugyancsak más a helyzet érzékenyebb idegrendszerű csecsemőnél. Van veleszületett idegesség, az ilyen gyermek idegrendszere különböző behatásokra a rendesnél erősebben reagál. Sajnos, a mai nyugtalan világban az ideges csecsemő nem tartozik a ritkaságok közé. Az ilyen baba többet sír, mint más, mert egészen csekély ingerek, nedvesség, meleg, nehezebb székelés stb. jobban izgatják, mint a normális idegrendszerű cse-

csemőt. Táplálkozásánál, bélműködésénél is jelentkezhetnek különböző zavarok. Az ideges gyermeket fokozott pontossággal és nyugodtsággal kell kezelni. Ez gyakran nagy nehézségekbe ütközik, mert természetesen a szülők is rendszerint idegesek. A csecsemőgyógyászat atyamestere, *Czerny*, az ideges gyermeknél megengedettnek tart olyan ártatlan megnyugtató eszközöket, amelyekre nyugodtabb idegrendszerű baba nem szorul, pl. a cuclit, az álombaringatást. Véleménye szerint ezek nincsenek olyan káros hatással, mint ahogyan azt egy időben orvosok és nevelők gondolták. Szerinte többet árt annak a kis lénynak, ha órák hosszat elkeseredetten sír, — képesek erre és folyton éberebbek lesznek, a helyett, hogy elálmosodnának — mint hogyha az említett évekredek óta használatos megnyugtató eszközökhöz fordulunk.

Az anyai érzés végtelen boldogító volta mellett sok gyötrelmek is a kútforrása. Különösen az első gyermeknél, mikor még a kellő tapasztalat hiányzik, számtalan aggodalom gyötri az anyát. Remegve figyeli kicsinyét, minden kis változásnál felfigyel és aggodalmaskodása a kétségbeesésig fokozódhat, ha a gyermek tényleg komolyan beteg, ha épségét, életét kell féltenie. Ilyenkor érezzük, hogy mi magunk tehetetlenek vagyunk minden szeretetünkkel, minden önfeláldozásunkkal, ilyenkor odafordulunk Ahhoz, akinek kezében vannak az emberi sorsok, az élet és halál Urához. Aki elfelejtett imádkozni, mikor anyává válik újból megtanulja.

dr. vitéz Csabayné dr. Beyer Margit.

A modern csecsemőápolásról

A csecsemő fejlődését a táplálás szabályainak pontos betartása mellett a gondos ápolás biztosíthatja legjobban, ezért minden lelkiismeretes anya kötelességének tartja, hogy a tiszta, gondos és az általános higiéné szabályaihoz alkalmazkodó ápolás terén minden lehetőet elkövessen. A csecsemő ápolására szánt néhány sor nem adhat kimerítő tájékoztatást mindarra, amit csupán gyakorlattal lehet elsajátítani már csak azért sem, mert a fiatal anya, különösen első gyermekénél, a sok ismeretterjesztő kézikönyv és jótanács ellenére is számtalan kérdés-szel szemben gyakran tanácstalanul áll. Bár igen sok anya csecsemőjének ápolásában egyénien jár el, mégis vannak elvek, amelyekhez minden esetben alkalmazkodnia kell és vannak adatok, amelyeket ezen elveken belül meg kell tanulnia. Legfontosabb követelményünk a gondos és körültekintő tisztaság, amelynek nemcsak a csecsemő környezetében, lakásában, táplálásában, ruházatában és bőrének ápolásában, hanem szűk keretek közé illesztett életének minden apró mozzanatában érvényesülnie kell.

A csecsemő ruházata általában a levegő hőmérsékéhez, az évszakokhoz alkalmazkodik. Az otthoni ruházat egy belső finomszövésű pelenkából, középső flannel-, végül egy külső vízhatlan gumipelenkából áll, amelyet idősebb csecsemőnél kigombolható guminadrággal helyettesíthetünk, ezeken kívül ingecskét és ujjas kabátkát kap a csecsemő. Fej kötőt szobában felesleges alkalmazni, de hidegebb időben végzett napi sétájánál fejkötővel, meleg kabátkával és külön takaróval kell őt védnünk. A fejlődő csecsemőt egészségének fenntartása érdekében lehetőleg mindennap szabad levegőhöz kell juttatnunk, természetesen évszakok szerint megfelelően öltöztetve. Egészséges csecsemőt nyáron már egyhetes korában, tavasszal és ősszel 2—3 hetes korában, télen szél- és ködmentes időben már 2 hónapos korától kezdve vihetjük szabadlevegőre. Az utóbbi évek-

ben különösen sokat vitatott kérdés, hogy kell-e a csecsemőt pólyában tartani: az eltérő vélemények ellenére is általában nálunk még ma is divatos a pólyapárna alkalmazása. A fiatal csecsemő kellő védelme legcélszerűbben pólyázás által érhető el, helyesen fogunk tehát cselekedni, ha a csecsemőt minden esetben pólyában tartjuk, amelynek azonban nem szabad sem túlságosan melegnek, sem szorosnak lennie. A modern csecsemőt azonban már nem pólyázzuk olyan hosszú ideig, mint régebben, ma már megelégszünk azzal, hogy télen 6—7 hónapos koráig, nyáron a 3—4 hónapig fektetjük pólyában, a két meleg nyári hónap (július—augusztus) kivételével, amidőn a pólyázás az újszülött kor után teljesen el is maradhat. Meleg július hónapban született gyermeket elegendő tehát 1—2 hétig pólyában tartani.

A csecsemő öltöztetésében bizonyos egyéni színezet mellett mindenki adott körülményeihez alkalmazkodjék, fiatal csecsemő ruházatában fokozottabb mértékben érvényesül a szoba hőmérsékletének befolyása. A csecsemő szobájában 18° C legyen a hőmérsékletminimum, 23° C a maximum, fürdőszobájában 23° — 26° C között ingadozzék a hőmérsék, melynek megítélésénél ne adjunk szubjektív érzéseinkre, hanem minden csecsemő szobájában éppen úgy legyen fali hőmérő, mint ahogy a fürdővíz hőmérsékletét fürdőhőmérővel kell ellenőriznünk. Egészséges csecsemőt minden nap meg kell fürösztetni: ápolása és tisztántartása e nélkül el sem képzelhető. Általában reggeli és esti fürösztés szokásos, elegendő azonban, ha a csecsemő naponta egy fürdőt kap, de ennek gondosnak és alaposnak kell lennie. A fürösztés időpontja az első két táplálás közötti középidő (d. e. $\frac{1}{2}$ 8 óra), a fürdővíz hőmérséke 35° C, a fürösztés időtartama 6—8 perc, ne felejtjük el, hogy a fürdő jellege kifejezetten tisztasági fürdő: közömbös vegyhatású baby-szappannal különösen az alsó testrészeket és a hajlatokat kell lemosnunk. A csecsemő fürösztéséhez szükséges kéztartás könnyen elsajátítható és kis gyakorlattal pontosan be is tartható. Helyes kéztartással a csecsemő feje az anya bal könyökhajlatára, törzse a bal alkarra, a keresztcsonti tájék pedig az anya bal tenyerére támaszkodik. A csecsemő testének ferde tartásával elkerülhetjük, hogy feje a fürdővízbe merülhessen. Az alsó testrészek és a törzs lemosása után a fej és az arc tisztaságára

külön mosdóvizet kell használnunk, hogy a csecsemő testéről lemosott és szennyezett víz arcával és fejével ne jusson érintkezésbe. A csecsemő száját nem mossuk, ahhoz nem is szabad hozzányúlunk, ezáltal elkerüljük az érzékeny és finom szájnyalkahártya megsértését és megóvjuk a csecsemőt a fertőzések keletkezésétől. Rossz szokás a külső hallójárat és az orrnyílások erőltetett tisztogatása, mert ezek is könnyen felsebezhetők, elegendő, ha utóbbiakat vékony fapálcikára erősített vattadarabkával szükség esetén óvatosan és felületesen megtisztítjuk, a fülkagylókat azonban a csecsemő arcának letörlésére használt külön flanellruhával kell megszáritani. A fűrésztés után külön törülközőbe burkoljuk a csecsemőt, a ruhát télen enyhén meg is melegíthetjük. A csecsemő alsótestét nem csupán a szokásos napi fürdetés alkalmával, hanem minden székelés után is langyos vízzel kell lemosni, minden egyes lemosás vagy tisztábatétel után bőrvaselinnel vagy baby-krémmel vékonyan bekenjük a végbélnyílás környékét, farredőket és az összes hajlatokat. A kenőcs alkalmazása után jó minőségű neutrális gyermekhintőport kell alkalmazni, ha azonban a csecsemő bőre ekcémára vagy kipállásra nem hajlamos, úgy a hintőporos behintés egymagában is elegendő lesz és ilyenkor kenőcsöt csupán 2—3 naponként kell alkalmazni. A bőrápolás annyira fontos követelmény, hogy ennek érdekében a csecsemőt még álmából is fel kell kelteni, hogy tisztába tehesük. A jól gondozott és ápolt bőr a helyesen végzett táplálás mellett a legjobb fokmérője az anya lelkiismeretességének.

A csecsemőápolás kérdésére vonatkozólag ezen a helyen csupán néhány fontos körülményre hívhattam fel az olvasó figyelmét, e körülmények mindegyike azonban a csecsemőápolás alapját képezik, melyeknek jelentőségét a csecsemő egészségének védelmében befejezésül is hangsúlyoznom kell.

Csöke László dr. gyermekorvos.

A kisgyermek szellemi és lelki neveléséről

Azt szokták mondani: A gyermek nevelése már a bölcsőben kezdődik. Sőt vannak, akik azt állítják, hogy már a születését megelőző hónapok is hatással vannak a gyermek későbbi fejlődésére.

Ebből természetesen azt következik, hogy az anya gyermekeinek legelső nevelője. Nem hiába mondja a közmondás, ezt vagy azt már az anyatejjel szívtuk magunkba.

Amihez Anyánk életünk legelső szakában szoktatott, & végigkísér bennünket, mint második természetünk egészen a sírig és a legöregebb ember sem tud teljesen kibontakozni anyjának gyermekkori befolyása alól. Ismerjük azt a német szólásmódot a „Gute Kinderstube”-ről (jó gyermekszoba), amelyet annak az embernek tulajdonítanak, kinek kultúrája szinte a gyermekszobából ered; viszont azzal bélyegzik meg a modortalan, neveletlen embert „Er hat keine Kinderstube gehabt”, mint olyant, aki az utcán, a csöcselék közt nevelkedett.

A gyermeket kezdettől fogva pontosságra szoktatja az észszerű és higiénikus gyermekápolás, mivel ennek legelső követelménye a szabályos időközökben való étkezés, ehhez a pontos rendhez idomul a csecsemő napi beosztása is és a fegyelmet legelőször is a gyomrán keresztül tanulja meg.

Együttal meg kell tanulnia a türelmet is. Később, amikor az öntudat már ébred ez benne, a gondos anya lehetőleg megmagyarázza, miért tiltja el valamitől, miért kívánja tőle ezt, vagy amazt és hogy nem szeszélyből követel tőle engedelmességet, hanem azért, mert a gyermek saját kárára válik, ha édesanyjának nem fogad szót.

Az anya sokszor túlzott gyengédségből kényezteti el gyermekét és ezzel alapját veti annak, hogy ez később nem bizonyul edzettnek és életrevalónak a bajokkal és kellemetlenségekkel szemben, melyek minden életben előfordulnak. Egyszer például fiatal parasztnyecskevel találkoztam, síró gyermek-

kel a karján. A gyermek kezében zöld alma és főtt kukorica. — Miért sír a kicsi? — kérdeztem: — görcsei vannak, azért sír a szentem — volt a válasz. — Dehát akkor mindenképp vegye el tőle azt a zöld almát és a kukoricát, hisz ez ilyenkor mérég! — szoltam én. — De mikor úgy megkívánja — felelt a szerető anya.

Egy másíknak gyermeke erős lázban feküdt. Síró szülei orvost hívatnak, ki azonnal ricinust rendel. Erre mindkét szülő jajveszékélésben tör ki: — Inkább haljon meg az anygalkánk, de ricinussal nem fogjuk kínozni, azt sehogy sem szívleli. — Az így szoktatott gyermektől mit várjon az ember az életben? Nem-e ilyenekből kerülnek ki azok, akik ma olyan gyakran — a legkisebb kellemetlenség előtt meghátrálva — odadobják ifjú életüket.

Az anya tanítja gyermekét az imádságra, ő emlegeti először a jó Istent, aki mindig mindent tud, mindent lát és aki mindig és mindenütt jelen van, úgy, hogy a szerint kell viselkednünk, hogy őt soha meg ne bántsuk rosszaságunkkal, mert ő bennünket nagyon szeret és örül, ha jók vagyunk.

Sok dolgot kellene itt még felsorolni, amire a kis gyermek első éveiben különös gondot kell fordítanunk. Mivel a kis gyermek rendkívül fogékony minden benyomás iránt és sokkal mélyebb nyomokat hagy minden fejlődő kis lélekben, mint a későbbi években, nagyon kell ügyelnünk arra, mit lát, mit hall a kicsi gyermek. Sohase gondoljuk, most még mindegy, úgysem érti meg. Nem tudhatjuk milyen hatást váltanak ki benne egész életére azok a dolgok, melyeket első éveiben láttott és hallott. Csak szépet és jót mutassunk neki. Néhány szempontot érinthetek csak: sohase ijesszük meg a gyermeket, ne félemlítsük! Ki tudná megmondani, a Mumus és a Krampusz hány későbbi idegbajnak vetették meg a csiráját. Ne kényszerítsük őt a sötétbe menni, ha attól fél, lehetőleg magyarázzunk meg mindent, amitől indokolatlanul retteg. A kis gyermek óriási szellemi munkát végez amidőn első éveiben megismerkedik a külvilággal, természetes, hogy sok mindentől fél, elősegíteni kell ezen ismeretszerzésben.

Gyermekek — még fokozottabban, mint felnőtteknek — mindig csak igazat mondjunk. Ne is sejtse, hogy hazudni is lehet. A felnőttek saját tekintélyüket rombolják le, ha gyer-

mekeknek hazudnak. A gyermek, aki a nagy emberekben bízik, szörnyű csalódáson esik át, ha rájön, hogy ezek becsapták. Ilyen látszólagos apróságoktól függhet egész későbbi erkölcsi beállítása.

Rendet, tisztaságot csakis otthonában szokhat meg a gyermek úgy, hogy ezek életszükségletévé váljanak. Ki tanítja őt tiszta evésre, rendes magatartásra az asztalnál? Ki mutatja meg neki, miképpen mosdjék, fésülködjék, öltözködjék rendszeren, ha nem otthon sajátítja el ezeket a nélkülözhetetlen jó szokásokat, amelyek hiányában egész életén keresztül ellen-szenvet kelt embertársai közt. A gyermek, aki otthon türelmes, nyájas bánásmódban részesül, ilyen lesz később másokkal szemben is és mindnyájan tudjuk, hogy az udvarias, nyájas fellépés milyen óriási előnyt jelent a társadalmi érintkezésben.

Az a gyermek, aki otthon mindezt megtanulta, jobban mondva majdnem öntudatlanul megszokta, később az iskolában is könnyebben boldogul, viszont a tanítónak is mennyivel könnyebb a feladata, ha már jól nevelt gyermekek kerülnek keze alá, kiket csakis a tudás egyes ágaiba kell bevezetnie, de sem magaviseletre, sem modorra nem kell tanítania, ami sokkal nehezebb feladat az iskolában, ahol sok gyermek van együtt, mint otthon. Hiszen az iskola a szükséges tudnivalók elsajátítására, az értelem felépítésére szolgál, úgy, mint a sport a test fejlesztésére és az izmok gyakorlására. Ezeket a dolgokat viszont a gyermek jobban sajátítja el, ha társaival közösen végezi és így egészséges verseny fejlődik köztük.

Azonban a magaviselet, modor, őszinte, egyenes jellem olyan dolgok, amelyeket hazulról kell magával hoznia, ezeket továbbfejleszthetjük ugyan a tömegben, de ott, ahol nincsenek meg csirájukban, ott nem lehet azokat később előteremtenünk. Ezért oly fontos az otthon, a gyermek lelki világa szempontjából.

Ott, ahol rendtelenség, izgalmak, békétlenség, durvaság uralkodnak, onnan nem kerülhet ki harmonikus egyéniség és az ilyen otthonban felnőtt ember egész életén át viseli annak szomorú bélyegét.

A felnőtt ember lelki egyensúlyából következtetni lehet gyermekkori viszonyaira; magánéletének fegyelmezett, vagy

szertelen volta sokszor visszavezethető legelső gyermekkori élményeire. Iskola és intézeti nevelés sokat javíthatnak, de teljesen soha sem pótolják az első évek, az otthon mulasztásait. Nagy felelősség a családi otthon vezetése. Mulasztásai miatt nemzedékek lehetnek boldogtalanok, viszont onnét ered minden áldás, ha az anya a helyzet magaslatán áll.

Gróf Zichy Ráfáelné.

Az iskolás gyermek nevelése otthon

A nevelés terén már régen megállapított irányelv, hogy az iskolának és családnak együtt kell működni. Külön-külön egyik sem tudhat tökéletes eredményt felmutatni, míg együttműködésben egymást mintegy kiegészítik és az eredményt tökéletesítik.

Az iskolára való nevelésnek otthon már jóval az iskola megkezdése előtt kell megkezdődnie. Ez a feladat az édesanyák dolga és minden édesanya tekintse legkedvesebb kötelességének, hogy gyermekét előkészítheti az élet első komoly lépésére, az iskolára. Sokan elkövetik azt a nagy hibát, hogy a gyermeket apró csíny tevései alkalmával az iskolával ijesztik. Sohasem szabad ezt tenni, sőt inkább, amikor az ő százféle, sokszor megfoghatatlan kérdéseit felteszi, türelemmel feleljünk neki, az ő eszmeköréhez mérten, de mindjárt felhívni a figyelmét arra, hogy milyen jó is lesz majd, ha iskolába fog járni, mindazt megfogja tanulni, amire kíváncsi és még sok egyebet is.

Már ekkor kell a gyermeket lassan-lassan ránevelni a kötelességteljesítésre is. Természetes, ezt nem elég szóval tenni, hanem rájuk reá valami apró megbízást, pl. egy virág gondozását vagy valami állatka, esetleg egy kanári etetését. Hihetetlenül növeli az ilyen megbízás az ambícióját, aminek az iskolában majd nagy hasznát veszi, azonkívül pontosságra és lelkiismeretességre szoktatjuk őt. Pontosság, lelkiismeretesség! mindkettő olyan erény, amelyek nemcsak az iskolát teszik könnyűvé, hanem a gyermek olyan értéket kap vele, ami az élet nehéz útjain mint világító fáklya fogja mutatni a helyes utat. Lelkileg így felkészülve nyugodtan várhatjuk az iskola kezdetét, mert biztosak lehetünk, hogy gyermekünk jól fogja ott helyét megállani.

Ennek a kötelességtudásnak nagy hasznát veszi majd annakidején az otthoni tanulásnál is. Itt nagyon óvatosak legyünk, nehogy a gyermekkel együtt tanuljunk, mert ha ezt

megszokja, sohasem fog önállóan tanulni tudni. Arra is ügyeljünk, hogy önmagától fogjon a tanuláshoz, hogy felismerje a kötelességteljesítésnek, a munka befejezésének azt a diadalmas érzését, amely az újrakezdéshez az erőt megadja. Érezze meg azt a tudatot, hogy megtett annyit, amennyit szíve szerint meg kellett és esze szerint meg lehetett tennie.

Az iskolába járó gyermek otthoni nevelésénél kétféle szempontra kell figyelemmel lennünk, mégpedig a szellemi és fizikai szempontokra. Az ép testben ép lélek közismert nevelési elv nyomán kezdem a fizikai szempontokat. Gondoskodni kell, hogy a gyermek jól kialudtan, tisztára mosdva, teljesen jó közérzéssel mehessen az iskolába. Hogy ehhez a jó közérzéshez a tiszta, rendes ruha hozzátartozik, az természetes dolog.

A fellépése önérzetes, ha biztos benne, hogy külseje kifogástalan, ellenben félszeggé, bizonytalanná válik, ha tudja, ha érzi, hogy valami nincs rendben a külsején. Nem szabad a gyermeket osztálytársai gúnyolódásának kitenni, valami szokatlan, a többi gyermekétől eltérő ruhával, mert a gúnyolódás félénkségét vált ki belőle, osztálytársai iránt bizalmatlan lesz, sőt valósággal meggyűlöli őket. Arra is gondoljunk, hogyha az iskolában lát olyan gyermeket, aki tízórakor félrevonul és magában álldogál, mert nincs mit ennie, ossza meg ennilóját vele. Fejlődő lelkében ezáltal felébresztjük a felebaráti szeretetet, a bajtársi érzést és a könyörületet mások szenvedései iránt. Ezzel lassan át is térünk a lelki motívumokra, amelyek még sokkal fontosabbak, mint a testi vonatkozásúak.

A szülők bizonyos fokig mindig vetélytársat kapnak a tanító vagy tanítónő képében. A gyermek szíve, lelke megnyílik előttük s olyan piedesztálra állítja tanítóját, melyre mindig tisztelettel néz fel. Tartsák a szülők is tiszteletben ezt az eszményképet! Még ha esetleg nem is helyeslik azt, amit a tanító mond vagy tesz, sohasem szabad a gyermek előtt megkritizálni tanítóját. Képzeljük csak el azt a lelki rombolást, amit ilyen kritika visz véghez a gyermek lelkében! Bizalmát veszti nemcsak tanítója iránt, de a szülők iránt is, tétovázik, hogy kihez is húzzon és esetleg idegen, rossz befolyás alá kerül. Inkább minden erőnkkel azon legyünk, hogy tanítóját szeresse, sőt esti imájában is megemlékezzék róla. Egyáltalában az Isten

szeretetére és vallásos érzésére nagyon ügyeljünk, vezessük rá, hogy apró sikereiben ne csak munkájának diadalát lássa, hanem gondoljon hálával a jó Istenre, aki a tehetséget és erőt adta a sikerhez és minden munkájához a Magasságos segítségét kérje. Sokan nem tudják milyen erős, mindennél erősebb támasz a vallás.

Az iskolás gyermek szívesen meséli el otthon az apró kis epizódokat, amelyek az osztályban történtek. Mutassunk mindig érdeklődést az iránt, amit elmond, ha pedig az ő személyét érte valami kitüntetés, valami öröm, azt osszuk meg vele és örüljünk vele együtt. Éreztesük vele örömünket, amikor ő jó és engedelmességét viszonzzuk szeretettel, parányi lelkében így elvetjük a hála nemes virágának magvát. Ha pedig bánata van, akkor legyünk hozzá igaz részvétellel, mert a gyermek bánata kétségbeesés. Sohase nevéssük ki őt, még ha bánatának oka kissé komikus vagy érthetetlen is lenne. Viszont, ha nekünk van szomorúságunk vagy gondunk, azt el kell rejtteni a gyermek előtt. Mert a gyermek első fájdalma nem az a sebhely vagy kék folt, amit a térdére vagy karjára szerez, sem az a dorgálásba bujtatott áldás, amely apró kópéságáért a szülő ajkáról elhangzik, hanem az első nagy fájdalom az a szomorúság, amely a szülők arcáról feléje száll és amit boldog gondtalanságában nem ért meg, mert lelke napsugárra termett. Mégis ha az a bánatos arc emléke kíséri az iskolába, nyugtalanítja őt is, nem tud figyelni, nem tud tanulni. Éppen azért rejtjük el előtte gondjainkat és bánatunkat. Az édesanya mosolygó szeme fényt fog vetni nemcsak iskoláséletére, de későbbi útjára is, amiből annyi derűt szívhat magába, hogy még akkor is meríthet belőle, amikor az élet már nem teremt neki csupa mosolyt.

Egy közismert magasállású pedagógusunk mondta, hogy az ő több évi tapasztalata szerint az igazi barátságok csak 15—18 év körül a felső osztályokban kezdődnek. Mégis ha látjuk, hogy a gyermek már az első években vonzódik egy arra méltó pajtásához, akkor ápoljuk mi is ezt a vonzalmat. Mindenesetre hassunk oda, hogy a baráti érzésével ne legyen túl adakozó, de akinek odaadta, ahhoz hű maradjon. Biztosak lehetünk benne, hogy az ilyen módon nevelt tanuló gyermekévéinek

benyomását a szívébe vési és hogyha egykor majd kereszt-
utakra vezet az élet, bátran kérhet önszívétől tanácsot — as
mindig jó irányba fogja őt vezérelni.

Istvánffy Elemém,
a Kath. Háziasszonyok Orsz. Szövetsége
főtitkára.

Az ideges gyermek nevelése

A gyermeknevelés minden idők egyik legfontosabb és legnehezebb problémája volt. Legfontosabb azért, mert a gyermeknevelés mindig a jelen gyermekeinek, tehát a jövő nemzedéknek helyes testi-lelki kialakítását van hivatva szolgálni és mint ilyen, igen fontos nemzeti érdeket is képez; legnehezebb pedig azért, mert ebben a munkában mindig szemben áll egymással a szülő, mint a nevelés munkájának teljesítője és a gyermek, mint ennek a munkának az anyaga, a kettő között pedig egy *generáció távolság*. Ha nagy feladat volt a gyermeknevelés a háború előtti, többé-kevésbé kiegyensúlyozott időben, többé-kevésbé kiegyensúlyozott egyéneknél, elképzelhető, hogy mennyire súlyosbodott ez a feladat a háború után. A háború utáni gyermek, a mellett, hogy már megviselt idegzetű szülőtől születvén, súlyos tehertételként hozza magával természetesen gyengébb, kevésbé ellentálló, mindenre reagáló idegrendszerét, még ezekben a zaklatott, kilátástalan időkben nő fel és nevelését fáradt, ideges, agyonhajszolt emberek végzik. Az a generáció-távolság pedig, mely az előző korok szülői és gyermekei között is már megvolt, ma sokszorosan *megnövekedett*. A háború előtti ember még kevésbé tud beleilleszkedni a háború utáni gyermek lelkivilágába, mely pedig az egészséges nevelés első és legfontosabb feltétele és még kevésbé tudja neki azt a nyugodt, harmonikus családi miliót biztosítani, melyet normális fejlődése megkívánna.

Ez a magyarázata annak, hogy miért éppen napjainkban olyan nagy az *ideges gyermekek száma*, akiknek nevelése természetesen még sokkal nagyobb feladatot ró a szülőre, mint a normális gyermekeké.

Először is próbáljuk meghatározni, hogy általában mit értünk „*ideges gyermek*” kifejezés alatt. Azt mindenestre megállapíthatjuk, hogy a mindennapi életben nagyon szabadon és nagyon tág értelemben részben komoly, részben nem komolyan

beteges állapot megjelölésére használják ezt a kifejezést, mintegy gyűjtőfogalmat a gyermek normálistól eltérő viselkedésének meghatározására. Általában idegesnek mondják azt a gyermeket, aki nyugtalan, izgatott, ingerlékeny, elégedetlen, búskomor, étvágytalan, rosszul alvó stb. Az „ideges”-nek ez a tág értelemben való és nem mindig helyes értelemben vett alkalmazása mindenesetre veszedelmes, mert éppen ezen meghatározatlanságánál fogva idegesnek, tehát *kórosnak* mond esetleg jelentéktelen, alapnélküli, csak látszólag ideges, vagy néha éppen fejlődési szükségszerűsége alapján elváltozásokat és viszont előfordulhat olyan eset, amikor „csak ideges”-nek, tehát *nem komolyan betegnek* minősíthet olyan szimptomákat, melyek figyelemreméltó és tényleg kóros elváltozásoknak a tünetei, miáltal a komoly, idejében való beavatkozást már eleve meggátolja.

Annyit elsősorban tudnia kell a szülőnek, hogy a gyermekénél észlelt *ideges tünet* nem maga a betegség, azt sohasem szabad mint önmagában izolált jelenséget felfognunk, hanem azok csak szimptomái valamely, a gyermek testi-lelki alkataban rejlő rendellenességnek. Nagy hiba tehát annak a régi „jól bevált” módszernek az alkalmazása, mikor a szülő *szigorúsággal* igyekszik letörni a gyermek „rossz szokások”-nak minősített ideges tüneteit. Ezzel esetleg elérhető az, hogy a gyermeknél mutatkozó ideges tünetek, de *csakis azok*, tényleg eltűnnek, azonban éppen ez okozhatja a gyermek vesztét, mert ebben az esetben a tulajdonképpeni baj tünetmentesen lapangva és ami még veszedelmesebb, minden *ellenőrzés nélkül* fejlődik tovább.

Éppen olyan nagy hibának kell tartanom, ha a szülő a gyermek ideges tüneteit, ha észre is veszi, nem fordít rájuk kellő gondot, csak rossz szokásnak minősíti őket és azzal vigasztalja magát, hogy idővel majd „*kinövi*”. Így történik meg azután az a, sajnos, nagyon gyakori eset, hogy a gyermek növekedésével a „rossz szokások”-nak minősített kóros tünetek még jobban *elhatalmasodnak* és azokat a szülő csak akkor veszi komolyan, amikor már nagyon nehéz vagy lehetetlen a segítség.

A normális gyermek nevelésénél is — de különösen áll ez a gyengébb idegzetű gyermekekre — az első szempont, amit a

szülőnek figyelembe kell vennie az, hogy ha bármely feltűnő, aggodalmat keltő rendellenesség lép fel a gyermeknél, úgy mint ahogy az a testi rendellenességek tüneteinel már beidegzett szokás, természetes kötelességének tartsa, hogy elsősorban *szakorvoshoz* forduljon, ki alapos orvopszichológiai vizsgálatokkal megállapítja, hogy az ideges szimptomáknak van-e komoly alapjuk és ha igen, hol gyökeredzik az és hogyan kell a gyógyításhoz hozzáfogni. Ezt a célt szolgálja az igazoltan szegénysorsú szülők, illetőleg gyermekeik részére, a vezetésem alatt működő M. Kir. Gyógypedagógiai és Orvopszichológiai Intézet ingyenes nevelési és pályaválasztási tanácsadója (VIII., Mosonyi-utca 6. sz. Tel.: 381-88).

Az *orvosi pszichológia*, mely nem egyéb, mint a testi vizsgálatoknak a lelki élet területére is kiterjedő legpontosabb kiegészítése, ma már olyan magas színvonalon áll, módszerei és vizsgáló eszközei annyira kifinomultak, hogy azokkal az idegrendszer működési zavarait, a lelki élet legkülönbözőbb elváltozásait már a *legkezdetibb stádiumukban* ki lehet mutatni és az idejében való gyógyító beavatkozást lehetővé tenni. Gyakran megtörténik, hogy egy olyan gyermekkori viselkedési zavart vagy karakterelhajlást, mely egy egész család nyugalmat feldúlhatja és boldogtalanságát okozhatja, egy egyszerű műtéti beavatkozással, gyógyszeres kezeléssel, sőt néha egy szakszerű nevelési tanáccsal teljesen meg lehet szüntetni, vagy legalább is lényegesen javítani.

Mint már a címből is kitűnik, az ideges gyermek nevelése tehát egy szerves összefüggésben álló *orvosi és pedagógiai* feladat, melyet a szülő csak az orvos utasításai szerint, az orvos pedig csak a szülő megértő együttműködésével tud eredményesen megoldani.

Gyakran csak a *látszat* az, hogy a gyermek ideges, mert nehezen nevelhető, betegesen rossz magaviseletű, tanulásában nem halad előre. Ha közelebbről megvizsgáljuk azonban az okokat, kiderül, hogy tulajdonképpen nem a gyermekben magában, hanem más *külső körülményben* van a hiba. Ideges tüneteket, sőt komoly idegességet válthat ki a gyermekből a szülőnek vele szemben tanúsított *helytelen bánásmódja*, pl. túlszigora vagy túllengedékenysége, elhanyagolása, vagy elkényeztetése, következtelensége, túlzott pedantériája. Nem ritka eset,

hogy a gyermek *dadogása* egy betegesen pedáns nevelésre vezethető vissza, amikor a szülő a gyermeknek úgyszólván egyetlen megnyilatkozását sem képes megjegyzés nélkül hagyni és állandó rendreutasításai azt eredményezik, hogy a gyermeknek még a legösztönösebb megnyilatkozásai is csak bizonyos *félelem* közepette jutnak kifejezésre. A gyermek idegességének okát megtalálhatjuk néha egyéb *családi körülményekben*, pl. testvéreihez való viszonyában, nem is szólva az egyetlen gyermek, az árva, vagy félárva gyermek, valamint az elvált szülők gyermekének sokszor teljesen fonák és lelki fejlődését károsan befolyásoló családi helyzetéről.

Amint fentiekből láttuk tehát, az ideges gyermek nevelése egy nagyon nehéz és nagyon komplikált feladat, mely a szülőtől nemcsak nagy körültekintést, nagy önfegyelmezettséget, de alapvető *lelkihygiéniai ismereteket* is igényel.

Ha meggondoljuk azt, hogy a nevelés tulajdonképpen egy olyan *alkotómunka*, melynek feladata, hogy a Gondviseléstől a szülő kezébe adott anyagból, a fogékony és könnyen formálható gyermekből minél tökéletesebb embert alkosson, — és ha tudjuk azt, hogy ez a nevelés képes még a silányabb, kisebb értékű anyagból is értékes, egészséges embert faragni és viszont, a helytelen nevelés a legjobb anyagot is torz egyéniséggé formálhatja — érdemes a szülőnek minden eszközt és minden alkalmat megragadnia, hogy a szükséges nemcsak testi, de *lelkihygiéniai ismereteket* elsajátítva, ne csak ösztönös megérzései szerint, dilettáns módon, hanem alapos felkészültséggel végezze gyermeke nevelését.

Dr. Schnell János gyermek-ideggyógyász,
a M. Kir. Gyógypedagógiai és
Orvopszichológiai
Intézet igazgató-főorvosa,

A serdülő leány nevelése

Nagyanyáink idejében még egyáltalában nem okozott problémát a serdülő leányok nevelése. A család és otthon gondjait ellátó édesanyák figyelő szemét nem kerülhette el semmi esemény, amely a leánykáik lelkivilágára hatást gyakorolhatott volna. A serdülő leányok nagy része már befejezte iskolai tanulmányait és azok a kiváltságosak, akik tovább tanulhattak, olyan zárkörű társaságot találtak az iskolában is, hogy az édesanyáknak igazán nem lehetett okuk az aggodalomra.

Egészen más a helyzet ma úgy az anyák, mint a leányok szempontjából. A háború és az azt követő súlyos gazdasági lemorlás rákényszerítette a nőket, hogy kilépve a védett családi körből a férfúval együtt harcoljanak kint az életben is a mindennapi kenyérért. A háztartás aprólékos gondjai s az édesanya felelősségteljes hivatása mellé vállalniok kellett a főnökök rigolyáit, a mások gyermekeinek neveltlenségét, az üzletfelek okozta ezer bosszúságot is. Hivatal, iskola, üzlet, műhely és a kereseti lehetőségeknek számtalan formája az asszonyok gondjait nagymértékben megszorította és idegrendszerüket kikezdte. Hiába a legjobb szándék, a leányaikkal sokat, *eleget* törödni még időben is lehetetlenné vált.

A kisleányok helyzete is romlott. Nekik is készülniök kell a jövő megélhetésére. Iskola, üzlet, műhely az ő fogékony lelkükre is megteszi hatását. Még a legmagasabb fokú iskolákban sincsenek többé zárt körben, mert különböző társadalmi osztályokból, különböző világfelfogású szülők gyermekeivel kénytelenek a nap nagy részét együtt tölteni. A legrátermettebb osztályfőnök árgus szemei sem vehetnek észre mindent, mert hiszen a gyermekek legnagyobb része kitűnően ért az alakoskodáshoz.

A serdülő leány tehát a maga túlérzékeny lelkiületével, viaszként alakítható jellemével ott áll az élet küszöbén a kísértések millióival szemben egyedül, támasz nélkül. Kihez mene-

küljön az ezernyi kérdéssel, melyek az életre-eszmélés folyamata közben kételyekkel, aggodalmakkal töltik el lelkét? Hogyan értelmezze a benne ébredező új érzelmeket? A fiúk iránt érzett újfajta érdeklődést? Az élet titkait kitől kérdezze meg?

Ha soha kellőképp elő nem készítették életének e nevezetes fordulópontjára, ki fogja most kellő eréllyel és szeretettel megragadni tudni a kirobbanó hiúság, szenvedély, nagyravágyás gyepelőit? A mindennapi robotban agyonhajszolt édesanya? Aki az élet malomkerekei között elfelejtette már, hogy az ifjúságnak a problémái is fontosak, nemcsak a kenyér. Vagy talán a napjait kozmetikai intézetekben, divatszalonokban, korszón és zsúrokon elherdáló szép asszony? Aki csak a saját szexuális kérdéseivel és sikereivel van eltelve s legjobban szeretné jég-szekrényben tartani a kisleányát, hogy ne nőhessen olyan hamar a fejére és ne juttassa eszébe az idő sebes járását. A fizetett felelőtlen személyzet? Az önmaga is forrásban levő és nevelésre szoruló barátnő? Vagy a lélekrontó csábító?

Nehéz kérdés. De akármilyen nehéz is, meg kell oldani, mert ha a szülők nem veszik kézbe az irányítást, megoldódik magától is valahogy, de hogy aztán az milyen következményekkel jár — azt sajnos, híven tükrözik vissza a mai fiatal leányok tömegei...

Pillanatnyilag kényelmes lehet a dolog halasztása s a véletlenre bizása, hogy majd csak megtudja valahogy a szükségéseket. *Valahogy* egyszer csakugyan megtudja. Csak aztán, ha a leány tiszteletlen, követelődöz, érzéki, hiú és az erkölcsi törvényeket lábbal tipró „modern” hölgygé lesz, a szülők magukra vessenek. Ne a modern kort és ne a romlott ifjúságot szidják, hanem szálljanak magukba és vallják be, hogy egyedül ők maguk voltak a hibásak, mert ezt a fontos kötelességet nagyon kényelmesen intézték el.

Mindennapos panasz, hogy a mamák szégyelik magukat, hogy a leányaikkal ilyesmiről beszéljenek. Mennyire alaptalan ez a mentség. Szégyelni csak azt kell, ami szégyelni való! De a Teremtő által megszabott tiszta élettani törvények nem adnak okot a szégyenkezésre. Persze azok a mamák, akik önmaguk sem tartják szenteknek ezeket a törvényeket és maguk sem élnek példás és tiszta házassálettal, azoknak nehéz vizet

prédikálni. Azoknak azonban, akik a gyermeket kicsiny korától őszinte, egyenes beszédre szoktatják és a kicsinyek szellemi fejlettségéhez mérten az adandó kérdésekre mindig egyszerűen, kertelés nélkül megadják az igazságot magukba foglaló választ, azoknak nem okoznak nehézséget a serdülőkori kérdések sem. Nem kell attól megijedni, ha a gyermek kérdez valamit, hiszen nincs neki szüksége részletes élettani válaszra. A tapasztalat azt mutatja, hogy a gyermek igen kevéssel beéri, ha azt az ő nyelvén mondják el. Persze, ha a mama megijed és elpirul, amikor 3 éves kisleánya a sok többi kérdés között — amikre mindig barátságos választ kapott — egyszer a nélkül, hogy rosszra gondolna, megkérdezi pl. hogyan születnek a kisgyermek? Akkor a gyermek — aki először éppen olyan természetesen kérdezte ezt is, mint ahogy megkérdezi, hogy ki rakta fel a csillagokat az égre és miért van a csacsinak négy lába. — figyelmes lesz, hogy van valami, ami a nagyokat is zavarba hozza. Van valami, amiről nem szabad beszélni, mint ahogy a mesebeli 101-ik szobába nem szabad bemenni s akkor különösen érdeklődni kezd. És ha az illetékesektől nem kap választ, előbb-utóbb szerez magának az illetéktelenektől.

Régen még csak lehetett a leányokat tudatlanságban felnevelni, de ma, amikor a mindennapi élet mindenkitől megköveteli a tájékozottságot, mikor utca, színház, mozi, könyv, sport és kenyérkereset, minden veszélyt rejteget, a szülő és gyermek érdeke egyaránt megköveteli, hogy a leányokat is megtanítsuk annyira, amennyit feltétlenül tudniok kell. Nem gondolok itt persze arra, hogy az anyák meggondolatlanul és szemérmetlenül tárgyaljanak a leányaikkal nemi kérdéseket, de a szükségeseket *nem szabad* semmiképp agyonhallgatni.

Hogy milyen formában és mennyi legyen az, amennyit az anyák elmondjanak, az nagyon egyéni. Kétségtelenül tapasztalatot vagy legalább is nagy olvasottságot igényel. És itt érkezőnk újra a gondokbamerült, agyondolgozott édesanyákhoz. Hol volna arra idejük, hogy pedagógiai tanulmányokat folytassanak, drága könyvek légióit tanulmányozzák? Erre sem idejük, sem pénzük. Ezeknek segítségére sietnek azok az ifjúságnak szánt kis munkák, amik az utolsó két évben olyan csodálatosképp majdnem egyidőben jelentek meg ifjúságért aggódó

pap, orvos és író tollából,* éppen katolikus oldalról. Leányokon és anyákon egyaránt segíteni akarnak ezek a könyvek. Az anyákon a sor, hogy ezt a nemes törekvést megértsek és okosan felhasználják.

Dr. Csaba Margit.

* Bánhegyi Jób: Nem vagy már kisleány. — Dr. Csaba Margit: Amit a serdülő leánynak tudnia kell. Amit a nagy leánynak tudnia kell. — Gergely Jolán: A mai leányok útja.

A serdülő fiú nevelése

Az otthon sok feladata közt a legfontosabb a gyermek nevelése, aminek egyes korszakai közt is a legnehezebb és legfelelősségteljesebb a serdülő korban lévő gyermek nevelése. Itt az otthon kultúrájának minden értékét ezen »nagy mesterség¹³» szolgálatába kell állítanunk, illetve mindig szem előtt kell tartanunk azt, hogy az otthon egész berendezettsége, esztétikája, gyakorlatiassága, ideális menete, minden egyes megnyilatkozása, irányító, sokszor döntő befolyással van a serdülő gyermek egész jövő kialakulására.

A gyermeknek nemcsak otthonra, hanem apára és anyára is szüksége van. Lelkében nemesebb, finomabb összetétele csak ebben a teljesen egyéni klímában bontakozik ki. Élettani és gazdasági feladatai mellett tehát elhatározó szerepe van az otthonnak a gyermek érzés- és gondolatvilágának irányításában és ezáltal közvetve társadalmi és nemzeti életünk kialakításában is.

Sok szülő oly nyugodtan él abban a tudatban, hogy fiát jó iskolába irattá. Most már megtette gyermekével szemben kötelességét és elvárja, hogy a kis emberpalántán az iskola munkája útján láthatóvá legyen az életre való kialakulás fokozatos megnyilatkozása. Az iskola meg is teszi, amit tehet. De vajjon, hogyan támogatja az 5—6 órai iskolai munkát a fiúnak otthon töltött 18—19 órai élete?! A serdülő ifjú tehát nagyrészt a szülő keze alatt az otthonban formálódik.

Mik lehetnek azon kiinduló pontok, melyek a fiú nevelésénél a szülő számára irányadók lehessenek? Ismeri az arcot, annak minden vonását és ezeknek az értelem és érzelem hatása alatt szabályszerű elváltozását; hallja a fiú hangját, melynek rezgései a szülői szív érzékeny hártáján a legkisebb változást is jeleznek; gyermekkorától megfigyelte szokásait, örömeit, keserveit, szórakozásait, komoly munkája értékélni tudását és cselekvésmódját a legkülönbözőbb körülmények közt. Ezen

egyes megjelenésekből ki kell alakítani egy egész kis lelkivilágot. Ez nem könnyű dolog ugyan, de vannak szülők, akik kiváló tehetséggel és hozzáértéssel tekintenek az ifjú külső megjelenéséből, megnyilatkozásaiból abba a titokzatos kis világba, mely lázas mozgással, természetes kirobbanásaival halad a kialakulás felé és próbálgatja megtalálni a maga igaz, állandó útját.

Itt kell a szülő rátermettségének, határozottságának, segítségének az ifjú mellé állnia. Nem az a cél, — mint sokszor lehet hallani — hogy egyes külső vonásaiból már megalkossuk a fiú egész jövő kialakulását és arcvonásaiból, írásából, beszédmódorából, egyik-másik tantárgy iránt való rokon- vagy ellenszenvéből már kiolvassuk egész jövő életét. Az egész ifjút, megnyilatkozásának központját: a lelket kell figyelünk, azt kell mindenek előtt megismernünk és irányítanunk. Ezt pedig a szülő nemcsak „olvassa”, „hallja” vagy „látja”, hanem szerető szívének sugallásai útján, gondos megfigyeléseinek alkalmas értesítéseivel, a *feltétlen bizalom* állandó ébrentartásával az ifjú egész életére kiható kapcsolatot teremt a szülői és a gyermeki lélek között.

Könyvtárakat megtöltő lélektani és neveléstani munkákat találhatunk, melyekből általános érvényű tudományos utasításokat olvashatunk, de ahol nincs meg a föltétlen bizalom a szülő és gyermeke között, ott minden tudományos útbaigazítás és lélektani alapon végzett munka meddő marad. A *belső kapcsolatot* a serdülő ifjú nevelésének a kulcsa.

Az ifjú lelke az a nagyfinomságú szeizmográf (rezgészjelző), mely minden külső behatás, de különösen az állandó szülői ráhatás változásait a leghűségesebben megérzi. Nem az elhangzott sok szó, kritika, buzdító és feddő leekéztetés, nem is a büntetés az, ami a serdülő lélekben a legélénkebb és legmaradandóbb visszhangot kelti, hanem a *szülők példája*. Ez nagy dolog, ez döntő befolyás, ez feltétlen eredményes nevelőeszköz.

Első tehát a szülők példája és a szülő és gyermek közt lévő feltétlen bizalom. *A bizalom az alap, a szülők példája pedig az a hatalmas lendítőerő*, mely minden nevelési intézkedésünknek megadja a szükséges szankciót.

A serdülő ifjúnál azonban egy harmadik fontos tényező is van, amit figyelmen kívül hagynunk nem szabad. Az ifjúbán bizonyos fokú *önállóságra való törekvés* kezd mutatkozni. Ezt tapasztalhatja minden szülő legalább is bizonyos hallgatlanság, zárkózottság alakjában, ami nem ennek, vagy annak a fiúnak hibája, hanem általában a serdülő ifjú természetes lélektani fejlődésének egyik fokozata.

Ezen stádiumában két jó barátja, feltétlen tekintélyű bizalmasa van az ifjúnak: *az édesanya és a lelkiatya*. Itt a szülő már nem helyesen alkalmazná a csak dédelgető, maga mellett a „kis;” gyermeket látó becéző szeretetet. Teljesen hibás volna a fiú bizalomkierőszakolása vagy a büntetések változatos felsorakoztatása, a magárahagyás, szórakozás megvonása, nevétségessé tevés stb. Ebben a korban az ifjú már egy nagyobb értéket kíván: *megértést*. Baráti séták, komolyabb beszédtema, társadalmi és életkérdések megvitatása, mindmegannyi alkalmak arra, hogy önkénytelenül a serdülő ifjúnak nagy kérdéseire is rátérhessünk, mire először csak általánosságban, később azonban határozott formában is megnyilatkozik és a legilletékeesebb, újonnan felfedezett legjobb barátjától, atyjától hallhatja meg az őt nagyon segítő nevelő válaszokat, útbaigazításokat.

Megtörténhetik azonban gyakran, hogy az apa sem tud vagy nem adhatja meg a további mihez tartáshoz az útbaigazításokat, de utalhat a legjobb s legbizalmasabb vezetőre: a lelkiatya. Ezzel is fenséges hivatásába belekapcsolódik a nélkülözhetetlen, hatalmas, az egész jövőre kiható tiszta katolikus keresztény családi otthon kultúrájába.

Különben is egészen természetes, hogy a katolikus otthon berendezkedése a gyermeknevelés minden fázisában elsősorban azt tekintse zsinórmértékének, ami e téren a legilletékesebb helyről nyújtja feléje segítő kezét. 1929 december 31-én jelent meg Özsentségének, XI. Pius pápának *enciklikája az ifjúság keresztény neveléséről*, melyben mindkét nembeli ifjúságnál a következetes, megalkuvás nélküli vallásos nevelést sürgeti. Határozottan előírja, hogy óvjuk a gyermeket a veszedelmes olvasmányoktól, kétes értékű színdaraboktól, társaságtól és az otthonban neveljük őt eleven példánkkal az imára és a szentégek értékelni tudására és használatára.

Tehát megértő, őt hibáiban is segíteni akaró szeretettel kell az ifjúhoz közeledni, ki látva nevelési törekvéseinknek komolyságát és értékét, ezzel saját megbecsülését, föltétlen nyíltsággal fogja jutalmazni azt a megértő jóságot, mely őt nem elítéli, hanem nehézségeit szétoszlatja, azok legyőzésében segíti. Ekkor tér észre, hogy atyja nemcsak parancsolója, hanem legelső, legjobb és legmegértőbb barátja is. És ha a finomlelkű, anyjával együtt kényes életproblémaiival a lelkiatyához küldik és a hozzá való ragaszkodását, bizalmát erősítik, a leghelyesebben feleltek meg katolikus szülői kötelességüknek. Nagy fontossága miatt ismételtlen kell hangoztatnunk, hogy a szülő ne csodálkozással, örökké feddő, leckéztető vagy még kevésbé büntető akarással közeledjék a fíúhoz, hanem nagy megértéssel, szeretettel, igazán segíteni akaró, bizalmat sugárzó lélekkel. Ez jótékonyan hat a magában bizonyos önállóságra törekvő „bontakozó” ifjú lélekre, lassan-lassan ráismer önmagára, megérzi a felelősséget, mellyel minden tettéért önmagával, szüleivel, vezetőivel és minden előtt Istennel szemben tartozik és hatványozottan nagy értéként iparkodik megbecsülni a nélkülözhetetlennek megismert szülői szeretetet, a meleg otthont. Ily módon azután a szülő is nemcsak megismeri, hanem meg is érti, meg is becsüli és segíteni is tudja a „nagy” gyermeket.

Az ifjú lélek szerves kapcsolat nélkül határozott irányban nem tud kialakulni. A mai társadalmi, gazdasági és kulturális hullámvás közepette csak egy biztos kapcsolatot talál és ez a vallás örök és változatlan igazságain szilárdan fölépült családi élet, a keresztény család otthona. Ebben kell megtalálnia a serdülő gyermeki léleknek az ő erősségét, ide kell kapcsolódnia a legnagyobb bizalommal, mert nemcsak védelmet, megértést és szeretet várhat és kap, hanem irányítást, *életnormákat is*, melyek nyomában bátran haladva, forrongó lelkében fokról-fokra kialakul a helyes cselekvésmód és kötelességteljesítés biztos tudata.

Ily módon az *otthon, serdülő ifjúságunk* nevelésének úyszólván egyedüli *biztos bázisa*. Boldog az a család, mely a minden néven nevezendő válságok közt is szilárdan áll a maga hitében, erkölcsében, külső és belső életberendezésében és tudatában van mindig azon felelősségének, mely társadalmi, nemzeti

és valláserkölcsei létünk kialakításában reá vár. A mindennapi élet gyakorlatiasságától a művészi berendezésig, az egyszerű életstandardtól a nemes életélvezetig, a napi olvasmánytól (sajtó!) az imádságig — minden életmegnyilvánulás, mint nevelő tényező lép fel és hamisítatlan nyomot hagy a serdülő ifjú egész életén.

Szekeres Bónis,
O. S. B. tanár.

A család és iskola

A gyermek nevelése a családban indul meg s annak hatása alatt marad mindaddig, míg a gyermek ki nem repül a családi fészekből, hogy a maga lábán járva a nevelés folyamán kapott és átélt, készséggé fokozódott elvek szerint élje életét. Azonban a gyermeknek hat éves korában bekapcsolódik a nevelő munkába, ennek hivatásos szerve: az iskola, amely egyrészt ismereteket nyújt, másrészt azonban nevel. Még az ismereteknek közlése is végeredményben nevelőmunka, mert olyan ismereteket nyújt, melyek igazságukkal, szépségükkel, nemesiségükkel irányító hatással vannak a gyermek lelkére.

A családban folyó nevelőmunka és az iskola nevelői tevékenysége közt többrendbeli különbség van. A családban a gyermek vagy egyedül van szüleivel, vagy pedig több testvérnek közösségében él, akiket a vérnek erős köteléke fűz össze. Az iskolában ellenben olyan közösségnek tagjává válik a gyermek, amelynek tagjait pusztán a közös cél köti össze s ennek következtében olyan hatások alá kerül a fejlődő emberpalánta, aminőket az otthonban nem látott s nem hallott, tehát fejlődő lelke a környezet hatása következtében új tartalommal telik meg. Különbség a család és az iskola közt folyó nevelőmunka között az is, hogy a családban a nevelőmunkát az a szülő végzi, akinek a nevelésre vonatkozó ismeretei jórészt az arra való visszaemlékezésből fakadnak, ahogyan őt nevelték gyermekkorában. Ehhez jár még némi tapasztalat, amelyet más gyermekek, családok nevelőmunkájában megfigyelt. Ezzel szemben az iskolában a nevelőmunkát hivatásos nevelők végzik, akik az elmélet mellett bőséges gyakorlattal rendelkeznek s munkájuknak az egyéniségek különbözősége miatt minden eshetőséggel kell számolniuk. A szülőt gyermeke iránt való szeretete s azon vágya, hogy minél több jót adjon gyermekének, elfogulttá teszi gyermekével szemben, ami ítéleteinek, megállapításainak tárgyilagosságát veszélyezteti, sőt megesisik az

is, hogy befolyásolt ítéleteinek következtében azt tartja jónak, gyermeke érdekében valónak, ami a későbbi fejlődése folyamán annak nem hasznára válik, hanem kárára lesz. Az iskolában minden gyermek egyforma s a nevelő tanító vagy tanár tárgyilagos tud lenni megállapításaiban még akkor is, ha ezek a megállapítások a szülő számára kellemetlenek, de mindenképpen a gyermek javát szolgálják.

Mindezekből azt a következtetést kell levonnunk, hogy a szülői háznak, a családnak szoros összeköttetésben kell lennie az iskolával, mert ezt kívánja meg a gyermeknek jól felfogott érdeke. Ennek a kapcsolatoknak nem szabad addig szétpattannia, amíg a gyermek iskolába jár, legyen az népiskola avagy középiskola. Azt is ki merem mondani, hogy még fontosabb e kapcsolatok megszilárdítása a középiskolában, mert mindkét nemű ifjúság abban az időben éli legválságosabb korszakát, mikor a középiskolákat látogatja.

Arra a kérdésre kell tehát feleletet adnunk, hogy mint induljon meg a család és iskola közt való összeköttetés és mire terjedjen ki.

Az első kérdésre azzal kell felelnünk, hogy abban a percben, mikor a gyermek átlépi az iskola küszöbét. A beiratások alkalmával azonban erősen összetorlódik az iskola munkája s nem alkalmas az idő arra, hogy akkor indítsa meg a szülő az egymást összekapcsoló munkát, hanem várjon néhány hétig az iskolai év megnyitása után, mikorra már remélhető, hogy a nevelő megismerte a gyermeket s akkor őt felkeresve fesse a tanító, nevelő elé azt a képet, melyet ő alkotott magának gyermekéről. Ennek az eljárásnak elengedhetetlen követelménye, mégpedig a gyermek javáról szóló követelménye, hogy őszintén mondja el a szülő gyermekének jó tulajdonságait s ne szépitgesse, hanem leplezetlenül mondja el rossz tulajdonságait is. Mondja el testi fogyatkozásait is. Igyekezétek tárgyilagos lenni, ha nem is tud teljesen azzá lenni; a nevelő ugyanis megismeri így a gyermeket, megismeri gyengéit is, de ez idővesztéséget jelent. A kapcsolat ápolására legalább minden hónapban keresse fel gyermeke nevelőjét s közölje tapasztalatait, melyeket az iskola eredményezett gyermeke életében, de hallgassa meg türelemmel a nevelő közléseit is, ha azok nem hangzanak is kellemesen. De még azon túl menve, kövesse azokat

a tanácsokat, útbaigazításokat, melyeket a tanító-nevelő mond. Újabb látogatáskor pedig számoljon be arról, hogy mit és hogyan végzett.

A gyermek iránt való érdeklődésnek két dologra kell kiterjednie: 1. a gyermek tanulmányaira, 2. jellemének alakulására. A tanulással a gyermeknek lelke tartalmasodik, látóköre szélesbül. Meg kell bízunk az iskolában, hogy csak értékeset nyújt a gyermeknek, hogy számol annak befogadó- és teherviselő képességével, mert ez az iskolai oktatásnak elsőrendű kötelessége. Azonban bármennyire igyekszik is az iskola úgy irányítani a maga oktató munkáját, mindent mégsem végezhet el s marad egy kis munka az otthonra is. Ez a munka egyre több lesz az éveknek pergésével. A szülőnek ezt a munkát ellenőrizni, támogatni kell s a maga érdeklődésével súlyt is kell adnia a munkának. Mivel azonban nem szakértője a dolgoknak, könnyen túlzásba esik akár az ismereteknek tömegével — és ezzel túlterhelést okoz — akár azoknak nem olyan sorrendben való átadásával, amely a fejlődő léleknek megfelel. A szülőnek tehát irányítást kell kérnie az iskolától s a hallottakhoz alkalmazkodnia is kell.

Sokkal súlyosabb feladat s kötelesség a gyermek lelki fejlődésének, jelleme alakulásának figyelemmel kísérése. Küzd-e w?WK hogyan a gyermek s vele karöltve az iskola és szülői ház azoknak a fattyúhajtásoknak letörésével, amelyek az összhangzatos, harmonikus fejlődést megakadályozzák, de viszont ad-e olyan indító okokat, melyek ezt az egészséges fejlődést lehetővé teszik s előmozdítják. Gyakorolja-e a szépet, a jót, az erkölcsösét a gyermek, meggyőződésévé vált-e ennek helyes volta s ennek alapján annyira magáévá tette-e, hogy szinte második természetévé vált, úgyszólván minden körülmények közt tud s akar jó s nemes lenni? A szülő elfogultságát éppen e téren kell az iskola tárgyilagosságának leküzdenie, mert a szülő meg ott is jót lát gyermekében, ahol a jónak még nyoma sincsen. De megfordítva is vannak kötelességek mégpedig az iskola részéről. Az iskolának is figyelembe kell vennie azokat az adatokat, melyeket a szülő közöl gyermekéről, hiszen a nevelő nem láthatja s figyelheti meg a gyermeket ott, ahol a legfesztelenebbül nyilvánul meg, a családi otthonban s családi együttesben, ahol azok az őt feszélyező korlátok lemlanak, melyek

az iskolában a gyermeket kötik: amit az iskolában szégyenből, társaitól való restelkedés miatt nem tesz meg, azt az otthonban megteszi, legyen az akár jó, akár rossz.

A családot szentélynek, az iskolát a tudományok templomának szokás nevezni. Mindkettő tiszteletet követelő és parancsoló fogalom. Ezért a családban az iskoláról mindig csak úgy essék szó, hogy a gyermeknek se hite, se bizalma, se tisztelete az iskola iránt ne szenvedjen kárt; az iskola pedig nevelje a gyermekbe az otthonnak s szülői háznak, a szülőknek kegyeletet, meleg szeretetét s állandóan állítsa a gyermek elé azt, hogy mivel tartozik a szülői háznak. Ez az eljárás fogja a család és az iskola közt meglévő szükségszerű kapcsolatot értékké és eredményessé tenni.

*Dr. Kemenes Illés O. S. B. főigazgató,
a Közoktatási Tanács alelnöke.*

A család testnevelése

A nemzet, az ország létkérdése a boldog, tiszta, szép, erkölcsös és megelégedett családi élet. *A nemzet ereje a családban gyökerezik.* Boldog és tiszta családi élet nélkül az egyének elvesztik munkakedvüket, életerejükét, elégedetlenek lesznek és alapján rendítik meg a nemzetet. Ahol nincsen tiszta és boldog családi tűzhely, ahol hiányzik a családi élet meghittsége és bensősége, ott elszorvad a nemzet is. A történelem egyik régi igazsága, hogy a család romlása mindig maga után vonja a nemzet, az állam elpusztulását. Nagy és hatalmas, az egész világon uralkodó népek tűntek így el a történelem színpadáról s adták át helyüket mindig egy olyan feltörő népnek, ahol a tiszta és erkölcsös családi életből nagy életerők és energiák fakadtak. Ez a történelem tanulsága.

Nemzetünk mai életét vizsgálva nálunk is sok és megdöbbentő jelét láthatjuk a hanyatlásnak, az erkölcsi bomlásnak. A nagy nemzeti hagyományok elhomályosuló félben vannak, léhaság, könnyelműség ütötte fel fejét az élet minden megnyilvánulásában. A családi tűzhely is veszített szentségéből, tisztaságából és erkölcsi erejéből. Megindult a bomlási folyamat. A hitves-, gyermek- és szülőgyilkosságok napirenden vannak, szinte egymást követik. Nem ok nélkül tolakodik tehát felénk mind sürgetőbben az a kérdés: mit tegyünk, hogy a hanyatlást útjában megállítsuk és a helyzetein segítsünk, hogy legalább a gyermekeinket megmentsük a nemzet számára?

A történelemben vetett egyetlen pillantás meggyőző mindnyájunkat arról, hogy a nemzetnek mindig erős és biztos erkölcsi alapot, nagy életerőt kölcsönöztek a rajtuk uralkodó és egész életét betöltő eszmék és gondolatok. Az olimpiai eszme biztos erkölcsi bázist, nagy nemzeti erőt adott hosszú évszázadokon keresztül a görög népnek. Az olimpiai kürtök felharsnása megszüntetett minden haragot, viszálykodást és háborút az egész hellén-világban. Békesség, szeretet, becsület és ön-

zetlen küzdeni tudás, erős hazafiasság, testi és lelki emelkedettség jellemzik az olimpiai játékok kultuszát. Amíg a görög népen uralkodó olimpiai eszme teljes fényében tündökölt a görög égen, addig Hellasz is szikla-szilárdan állt, az eszme hanyatlásával azonban Hellasz is elmerült a népek tengerében.

Önmagától kínálkozik most is az az elgondolás, hogyha az olimpiai eszméből és a test és lélek harmonikus neveléséből évszázadokon át a hellének legerősebb és legértékesebb életforrásai fakadtak, miért ne lehetne most is a testnevelés révén megakadályozni az egyén, a család és ezeken keresztül a nemzet erkölcsi színvonalának, testi és lelki erejének hanyatlását.

A test és a lélek harmóniája, a nemes, mérsékeltén gyakorolt, túlzásba nem vitt testnevelés, a munka és pihenés helyes váltakozása, a szabad-időnek egészséges környezetben, egészséges testmozgásokkal való okos felhasználása biztosíthatják az egyén és ezen keresztül a család javát, erejét, testi és lelki edzettségét és ellenálló képességét, sőt erkölcsi megalapozottságát is. Az egyén és család testi és lelki megerősítése által megalapozzuk a nemzet erejét, erkölcsi szilárdságát és létjogosultságát.

A test és lélek harmonikus nevelése révén nemzetünk gyógyítási és felfrissítő munkáját a családban kell megkezdenünk. Új, erősebb, egészségesebb, testben és lélekben tisztább és derekabb gyermekeket kell nevelnünk, hogy meggyógyítsuk ezer sebből vérző hazánkat.

Nevelési eljárásunkban egyformán figyelemmel kell lenni az erkölcsi, az értelmi és a testnevelésre. *A legmagasztosabb feladatok megoldására az erkölcsi, értelmi és a testnevelés csak karöltve képesek.* Egyik ne zárja ki a másikat. Korunk sokszor hibás nevelési rendszere igen gyakran az élet küzdelmeibe korán belefáradó, ideges, gyenge gyermekeket és felnőtteket ad az országnak, akik idegeskedésükkel, nyugtalanlásukkal és legtöbbször tehetetlenségükkel is, a legtöbb baj okozói és semmiesetre sem képezhetnek egy olyan munkás generációt, amelyre a mai igen súlyos időben az országnak szüksége van.

A modern orvostudomány a már meglévő betegségek gyógykezelésénél sokkal fontosabbnak és előbbre valónak tartja a betegségek megelőzését. Edzeni és erősíteni kell a testet és lelket, hogy a gyermek a betegségeknek minél jobban tudjon

ellenállni és erős lélekkel tudja elviselni az élet megpróbáltatásait. Nagy szükségünk van egy céltudatos és a lelki neveléssel harmóniában lévő testnevelésre.

Az élet: mozgás, mozgás nélkül nincs élet. Mint a folyó a mellette haladó vándort, úgy kíséren bennünket is egész életünkben a testnevelés. Gyermekkorban a kis patak vidáman csörgedező vizében gondtalanul és örömmel lubickoljunk, ifjúkorban a patakokból nőtt folyóban nagy élet-erővel, kedvvel és akarással, hatalmas tempókkal úszkáljunk, de vigyázzunk, nehogy elragadjon bennünket az ár és nehogy örvénybe kerüljünk. Felnőttkorban a hatalmasan kiszélesedett és lassan hömpölygő folyóban simogassák a hullámok testünket és a késő öregkorban pedig a lenyugvó nap sugarainál ülünk le a nagy tó partján, amelybe életfolyamunk torkolott és nézzük örömmel és szeretettel a tó vizében ugrándozó kis gyermekeket.

A rendszeres testnevelést már a legkisebb gyermekkorban meg kell a családban kezdeni és folytatni kell a késő öregségig. A testnevelés azonban csak akkor lesz előnyös az emberi szervezetre, ha mindig alkalmazkodik a nemhez, korhoz és a szervezet erejéhez. Másfajta testmozgásokat végezzen a gyermek, másfajta az ifjú és másmit a leány. Másképpen üzze a testmozgásokat az anya és másképpen az apa és megint csak más gyakorlatokat kíván az idősebb ember teste. Ebből a szempontból legnagyobb szerepe van a játéknak és a gimnasztikának, mert ezek végig kísérik az embert kora gyermekségétől kezdve a legelőrehaladottabb korig. Alkalmazkodni tudnak mindig a nemhez, életkorhoz és képességekhez és mindig meg tudják adni a kellő és szükséges testmozgásokat.

A testnevelés tehát a gyermekkorban kezdődik. Hatéves korig, az iskolai évek előtt, amíg a kisgyermek majdnem kizárólagosan otthon, a szülői körben tartózkodik, a szülőknek kell gondoskodni a gyermek testneveléséről. A kis fiúk és a kis leánykák testnevelése között e korban nincsen lényeges különbség.

E korban alapelv legyen, hogy megadjunk minden lehetőséget és alkalmat mindazon! mozgásokra, amelyet a kis gyermek szervezete a fejlődés érdekében megkíván, E moz-

amelyek egyoldalúan, például csak a karokat vagy csak a lábakat foglalkoztatják. Azok a legjobb testgyakorlatok, amelyeknél sok izom, lehetőleg az egész test egyszerre dolgozik. Nem szabad csak egy sportággal foglalkozni, minden sportot egyformán kell gyakorolni. Játsszon, tornázzon, atlétizáljon, ússzon, vívjon, sieljen és korcsolyázzon a fiúgyermek. A sportszerű-játékok közül hasznos és előnyös a tennisz, kézilabda, kosárlabda, futball, hockey stb. A középiskola legfelső osztályában s különösen 18 éven felül, az egyetemi évek alatt megengedhető már valamely sportágban való specializálódás s az abban való szorosabb értelemben vett versenyzés, de ekkor is ajánlatos egyidejűleg más sportágakat gyakorolni, nehogy egyoldalúságba essék az ifjú.

Ügyeljen a szülő a bölcs mérséklésre. Leginkább ilyenkor fordulnak elő túlzások. A testnevelésnek helytelen túlfelüdése lenne, ha az teljesen lekötné a tanuló-ifjúság szabad idejét s teljesen elvonná a tanulmányoktól. A túlzásba vitt és korán elkezdett sportszerű versenyzés megbosszulja magát és károsan hat a szervezetre. A versenyszerűen üzött sport csak 18 éven felüli korban, a nagy erőkifejtésre már alkalmas szervezetnek való.

A leányoknál valamely sportágra való kizárólagos specializálódást sohase engedjünk meg. Ha ki is válik valamely sportágban a leány, azért a többi testgyakorlatokat se hanyagolja el, végezze azokat is éppen úgy, mint azt, amelyikben egészen kivételes képességekkel rendelkezik. A specializálódás a leányoknál igen hamar egyoldalúságra vezet, amely a női szervezetre, jövőre hivatására egyenesen ártalmas.

A leányok testgyakorlatai mindig alkalmazkodjanak a leányokhoz, nemükhöz, hivatásukhoz és vegyék figyelembe azokat a testi és lelki különbségeket, amelyek a leányok és a fiúk között vannak.

A leány általában gyengébb. Feltétlenül kerülni kell az olyan gyakorlatokat, amelyek nagy erőkifejtéssel járnak s nagyon igénybe veszik a test erejét és ügyességét. A fiús sportok gyakorlása aránytalanságokat okozhat a leány testének egészséges fejlesztése helyett. A szép, nőies vonalak helyett a leány fiús alakot nyer, amely sem anatómiailag, sem élettanilag nem előnyös későbbi hivatására.

A nőiesség azt kívánja, hogy a testgyakorlatok általában szelidebbek, lágyabbak, nőiesebbek, szépek és ritmusosabbak legyenek s távolról se sértsék a jó ízlést. Ne essék a leányok ruházata sem kifogás alá. Tornázzon a leánygyermek, futkározzon jó kedvvel, vidáman, labdázzon, ússzon, tenniszezzon, korcsolyázzon, de mindenben legyen nőies, ne utánozza a fiuk és a férfiak sportolását. Előnyben kell részesíteni a leányok testnevelésénél a táncot és a ritmikus tornát, amelyek zenével egybekapcsolva a leginkább alkalmasak és a legjobban megfelelnek a leány testi és lelki alkatának.

Amit a leányok versenyzését illeti, mind általánosabbá válik az a megállapítás, hogy lehetőleg a minimumra csökkentsük. Sportoljon a leány, de csak szórakozásból, kedvtelésből, jókedvvel és vidáman, ne törekedjen rekordokra és bajnokságra. Erősítse és ügyesítse a testét, hogy minél jobban meg tudjon felelni élethivatásának, az anyaságnak.

Ezek volnának azok a főbb szempontok, amelyeket minden szülőnek tudni és ismerni kell a fiúk és a leányok testi neveléséről. Mindig és mindenben a gyermek egészséges fejlődését kell szem előtt tartaniok és mindent ehhez kell szabniok. Az így nevelt leány sokkal életrevalóbb egyede lesz az emberi társadalomnak, mint a lovagkor féltve őrzött, minden széltől óvott virágszála s az a modern mai leány, akinek egész élete semmittevésben, zsúrokban és bálozásban merül ki. Az előbbi szempontok szerint nevelt fiúgyermekből fejlődik ki az igazán férfi típusa, aki nem fogja minden szabadidejét a kávéházi asztal mellett eltölteni s aki nem roppan össze az élet legelső megpróbáltatásának súlya alatt, hanem aki bizva önerejében törhetetlen hittel, erős lélekkel és vasakarattal száll szembe és birkózik meg az élet minden akadályával.

A családban folyó testnevelés a gyermek foglalkoztatásával nem merül ki, nem maradhatnak abból ki maguk a szülők sem, sőt a nagyszülők sem. A testnevelés áldásos hatását a szülők sem nélkülözhetik, mivel egyrészt gyenge szervezettel, gyenge fizikummal nem bírnak teljes mértékben életfeladataiknak megfelelni, másrészt, ha a szülők gyengék és nem életképesek, akkor gyengék és fejletlenek lesznek az utódaik is.

Az apák, akik a mai küzdelmes helyzetben sokszor keserve körülmények között, erősen és megfeszített munkával dol-

goznak a mindennapi kenyérért, szabad idő hiányában testmozgásokat alig-alig végezhetnek. Pedig feltétlenül és mindennap kell egy kis időt szentelniök a testmozgásokra, nehogy a szakadatlan és túlfeszített, reggeltől estig tartó kenyérkereső munkával a testmozgások felfrissítő hatása hiányában megromlódják és elgyengüljön szervezetük, amelyet gyermekeiknek örökül adnak. Már pedig egy, a születéstől fogva gyenge gyermek igen hajlamos minden betegségre.

Még fokozottabb mértékben vonatkoznak ezen megállapítások az anyára. Az anyának még nagyobb figyelmet kell fordítani teste gyakorlására, épségben és egészségben való tartására, mivel a születendő gyermek testi fejlettsége és életrevalósága főként az anyától függ. Az anya gyermekét a leginkább befolyásolható fejlődési időben, az embrionális korban testében hordozza és saját testének erejével táplálja. Hogyan tudna már most ezen hivatásának megfelelni egy gyenge, beteges anya? Gyenge testalkatú, beteges szülőktől gyenge gyermekek származnak. Életerős, egészséges gyermeke csak egészséges és erős szervezetű szülőknek lehet.

Fontos és szükséges tehát a szülők részére a testmozgás. Az egészséges utódokon kívül az apa frissebben és könnyebben tudja napi munkáját elvégezni, az anya pedig a férje munkájában derék segítő társává lesz.

Mindezekon kívül a testnevelés hatása még az is, hogy az egészséges mindennapos testmozgások révén nemcsak fiatalok leszünk, hanem azok is maradunk. A testnevelés kitolja az öregedés idejét. Ha egészségi állapotunk megengedi, ne hagyjuk abba sohasem a mindennapos testgyakorlatot, hanem meglelt idősebb korban is végezzük azokat. Ilyen korban még inkább ügyeljünk azonban a bölcs mérséklésre. Az idősebb nők és férfiak testgyakorlatait ereiknek állapota szabja meg. Idősebb korban az erek már nem elég rugalmasak és alkalmazkodni tudók. Kerülni kell tehát minden olyan testmozgást és sportot, amely erőlködéssel, hirtelen, hevesen történő mozdulatokkal jár. Gyaloglás, friss, tiszta levegőn való séta, a korhoz alkalmazkodó mindennapos és minden-oldalú gimnasztika igen jól megfelelnek. Idősebb ember ne kezdjen új sportokat. Legveszedelmesebb a 40-45 év körüli életkor, amikor az ember szer-

vezete még meglehetősen erős és rugalmas, de már mégsem olyan friss, mint ahogy azt az érzései diktálják.

Szülők, nagyszülők ne feledkezzünk meg soha a mindennapos testmozgásokról! Meglátjuk mennyivel egészségesebbek, erősebbek, vidámabbak, frissebbek, boldogabb és hosszabb életűek leszünk.

Ezen a téren igen sokat érhetünk el a gimnasztikával, amely egyéb hiányában elsősorban a szülők és nagyszülők számára fontos és szükséges. Ugyanis a gyermeknek, ifjúnak és leánynak úgyszólván nyílik alkalmuk más sportágak, elsősorban szabadtéri sportok, illetőleg játékok gyakorlására. A szülőknek ellenben más testnevelési ágak gyakorlása az életkörülményeik folytán esetleg nehézségekbe ütközik, sokszor igen körülményes lehet, amelyekhez járul még az is, hogy a sportok legtöbbször egyoldalúan foglalkoztatják az ember szervezetét s nem felelnek meg mindenben azon anatómiai, fiziológiai és higiéniai követelményeknek, amelyeket az ember teste, mint egységes egész, a testgyakorlatokkal szemben felállít. A mindennapos gimnasztika ellenben harmonikusan, mindenoldalúan és egészségesen foglalkoztatja és felfrissíti az egész szervezetet. Éppen ezért a mindennapos gimnasztikával részletesebben kell foglalkoznunk. Felnőttkorban, az évek múlásával a testmozgások hiánya és a sok ülés következtében a gerincoszlop elveszti szép tartását, a hát elgörbül és púpos lesz, a mellkas pedig beesik. Már pedig egy szűk, beesett mellkasban a szív és tüdő nem tudják feladatukat megfelelően elvégezni. Mindezekhez járul még az is, hogy leggyakrabban vastag zsírszövet rakódik le főleg a csípő környékén, mivel a mindennapi életben ezen testrészekkel mozgunk a legkevésbé.

A mindennapos gimnasztika és testgyakorlatok hiánya tehát a szervezet általános visszafejlődése mellett az emberi test deformálódására is vezet. Olyan gyakorlatokat kell végeznünk, amelyek egyformán foglalkoztatják az egész testet, tehát úgy az alsó, mint a felső végtagot, valamint a törzs izmait és ízületeit, továbbá a szívet és a tüdőt is. Lehetőleg reggel, a felkelés után, de még a reggelizés előtt végezzük a gimnasztikai gyakorlatokat, mert ez a legalkalmasabb idő a tornázásra. Közvetlenül a lefekvés előtt nem tanácsos a gimnasztika, mert a fokozott szív működés következtében nehezen al-

szunk el. Úgyszintén nem ajánlatos és egészségtelen közvetlenül az étkezés után való mozgás is. Telt gyomorral való tornázás hányingert és gyomorémelygést, később gyomorsüllyedést okozhat. Ez természetesen korántsem jelenti azt, hogy étkezés után a legkisebb mozgást is kerülnünk kell, sőt egy kényelmes, nyugodt, friss levegőn való séta a legegészségesebb hatással van a szervezetre. Az étkezés utáni teljes pihenés, lefekvés vagy alvás, különösen vacsora után nem egészséges, mert ilyenkor történik a felesleges zsírszövetlerakódás a szervezetben. Korán vacsorázzunk s az legalább $2\frac{1}{2}$ —3 órával előzze meg a lefekvés idejét.

Lehetőleg nyitott ablakok mellett, friss és tiszta levegőjű szobában aludjunk. Ha a hideg iránt érzékenyebbek vagyunk, akkor legalább a hálósobánkkal szomszédos szobában nyissuk ki az ablakot.

A reggeli gimnasztikai gyakorlatokat természetesen friss, tiszta levegőjű helyen kell végeznünk. A gyakorlatok befejezése után fürödjünk vagy mosdjunk meg s csak azután reggelizzünk.

A családban tudatára kell ébredni a testnevelésnek óriási, semmivel nem pótolható fontosságára, meg kell a szülőknek kedvelni az egészséges és hasznos testmozgásokat, meg kell azokat kedveltetniök a gyermekeikkel és akkor máris nagy feladatot végeztek Nagy-Magyarország újjáépítésének dicső munkájában.

Kerezszy Endre
főiskolai tanársegéd.

A cserkészzet nevelő hatásáról

A fogfájáshoz és a neveléshez mindenki ért!

Sajnos, a fogorvosok és pedagógusok tapasztalata egészen más. De talán kevésbé vehetjük rossz néven a fogfájós beteg-től, ha 20 rossz foga után a huszonegyedik betegségét maga akarja gyógyítani, azt gondolva, hogy az előzőkön már elég tapasztalatot szerzett hozzá, hogy a maga orvosa legyen, mint amikor arról van meggyőződve mindenki, hogy előképzettség, hozzáértés nélkül képes nevelni. Hogy milyen szomorú eredmények származnak az elsőtől is, arra, mint fogorvos, elég példát látok. De ezek hozzá sem mérhetők azokhoz a nevelési balfogásokhoz, melyeket hosszú cserkészvezetői munkám alatt látnom kellett. És ez nem egy ember tapasztalata. Ma minden pedagógus, mindenki, aki az ifjúsággal foglalkozik, sőt általában minden józan ítélőképességű ember tapasztalata, hogy maguknak a szülőknek tekintélyes része sem tud nevelni. Ennek a ténynek szörnyű igazolása nap-nap után olvasható az újságok izgalmas riportjaiban.

Nehéz azonban azzal a kívánsággal előállni, hogy a szülők tanuljanak meg nevelni. A tapasztalatszerzés „eső után köpenyeg”, mire az eredményt megadná, a gyerekek már fel is nőttek. Előre megszerezni a tudást nem könnyű, igen kevés alkalom van rá. Ezen felül a neveléshez adottság, pedagógiai érzék szükséges. S ha azt nem is szégyelljük, ha nincs hallásunk vagy különleges érzékünk a nyelvtanuláshoz, azt már nehezen fogadjuk el, hogy éppen ez a nevelői érzék hiányzik belőlünk. Pedig az egyetlen orvoslási mód, ha számolni tudunk vele és igyekszünk azt mások közreműködésével pótolni.

Örvendetes, hogy ma már mégis, legalább az intelligens szülők nagy része ezen az úton van és nem röstelli a tanító vagy lelkes tanácsait kikérni, szívesen olvas neveléssel foglalkozó könyveket és támogatja az iskola nevelőmunkáját.

Természeteszerűleg a gyermek életében az otthon, különösen a melegszívű édesanya adja az első és legmaradandóbb benyomásokat. Kétségtelen, hogy első korszakának ő a hivatott nevelője.

Mégis akárhányszor látjuk, hogy ideális lelkületű szülők, puha, meleg családi otthonában felnövő gyermekek is kisiklanak az élet pályáján. Hogyan lehetséges ez? Mint lehet, hogy az édesanya, aki legjobban szereti gyermekét, nem képes neki a legjobbat adni? A feleletet helyesbiteni kell: nem képes mindig, nem képes azt mindvégig megadni. Felhozhatom a madárfészek példáját, ahonnan ki kell mennie a fiókának, hogy repülni megtanulhasson; vagy a faiskolát, melyben a csemetének csak bizonyos ideig van meg a fejlődési tere. De kár a hasonlatoknál időzni, mikor Schiller olyan gyönyörűen megírta a „Glocke”-jában: „Der Mann muss hinaus ins feindliche lieben...!”

Ezért felbecsülhetetlen nevelőeszköz a nyilvános iskola, új és idegen környezetbe viszi a családi fészekből a gyermeket. Azonban az iskola mai formájában elsősorban tanít és csak másodsorban nevel.

Kiegészítő része tehát az iskolának a cserkészlet, mely elsősorban nevel és csak másodsorban tanít.

A cserkészletnek sok ellenséget kellett legyőznie azóta, hogy húszegynéhány éve hozzánkérkezett. De ma már minden modern pedagógus örömmel karolja fel. Az egész világon elterjedt, kétmilliónál több cserkész van, alapítóját az angol király lordi méltóságra emelte és az 1933-as gödöllői Jamboreen az ország színe előtt is kézzelfoghatóan feltárult, mint külső eredményeiben a világ leghatásosabb pedagógiai mozgalma.

Az iskola, mint tanító tényező, a fiú értelmét foglalja le. A cserkészlet, mint nevelő a fiú életének minden vonatkozását segíti szabályozni, kezdve a reggeli tornától a kötelező napi jótettig vagy az esti lelkiismeretvizsgálatig.

A cserkészlet tulajdonképpen nem mond lényegesen mást, mint a legtöbb szülő vagy pedagógus. Pedagógiai hatásának titka, ahogyan mondja.

A leglényegesebb vonása az *önkéntség*. Szülőt, iskolát, intézetet nem a fiú választ, de a cserkészletbe mindenki önként

lép be. Önként, saját akaratából vállal egy áldozatot, ami éppen azért már nem áldozat. S az önkéntességnek szerepe nemcsak a belépésnél van, hanem végighúzódik az egész cserkészeten. Nagyon jól tudjuk, hogy a fiú lelke csordultig van jóakarattal, ambícióval, de rögtön elzárkózik, hozzáférhetetlen lesz, ha kényszerrel vesz észre.

A cserkészet a felnőtt világából vissza viszi a fiút a *gyerekek világába*. Ami kell már csak azért is, mert a legjobb nevelő maga a gyerek. Amit otthon szidás, nádpálca és sok egyéb büntetés nem tud elérni, azt megteszi a példa. Mindig eszembe jut az elefántfogás, ha erre gondolok. A szelíd elefántokkal közrefogott vad elefánt szeliddé válik. Hány cserkészőtábor alkalmával fordult elő, hogy jöttek hozzám a jó mamák s mondogatták: „A Pista nagyon jó fiú, de reggelire csak félbarna kávé tud inni.” „A Laci nem issza a tejet.” „A Jóska csak kakaót iszik.” Ezeket az anyák megnyugtatózásra fel szoktam jegyezni. De amikor aztán első kemény utazási és táborozási nap után reggel hozzák a jó friss tejet, senki se jelentkezik, hogy ő mást kér, mindenki megissza. (Magamnak is meg kell tennem azt az őszinte vallomást, hogy otthon szűrve iszom a tejet s a táborban eszembe sem jut.) S érdekes, hogy a fiú egy hasonló korú fiúnak, különösen, ha azt maga választotta, mennyivel jobban tud engedelmeskedni. Titka, hogy más a fiúk világa, mint a felnőtteké.

A cserkészet a felnőttek mai reális, materialista világából elviszi a fiút a *romantika világába*. „Ej mit, ákombákom rajzok”, mondja a felnőtt, pedig a gyerekek tündérvár. „Micsoda kis gödör”, méltatlankodik, pedig a gyerekek titokzatos barlang. A gyerek tele van vágygal a romantika iránt. Nagy tetteket akar elkövetni. Más világban akar élni, mint a felnőttek. Jaj annak a fiúnak, aki nem volt igazán gyerek.

Minden gyermekben rengeteg jó és rossz tulajdonság van. A cserkészetnek éppen a legnagyobb érdeme, hogy teret ad a jó kifejlesztésére és a rosszat átalakítja jóvá. „No ezek a cserkészek ugyancsak elfogultak saját mozgalmuk iránt!” — gondolja erre valamelyik olvasónk. S bizonyára igaza is van. Mi, akik gyerekkorunkban annyi jót kaptunk a cserkésztől, hogy most férfi fejjel ezt viszonzni akarjuk, ennek a mozgalomnak törhetetlen harcosai vagyunk. De az olvasó hallgasson

meg mellettünk egy elfogulatlan véleményt is. Herczeg Ferenc, hazánk legnagyobb írója „Emlékezéseimben” találjuk:

„Üdvözlöm az újkor vívmányát, a cserkészintézményt, amely rehabilitálta és rendszerbe foglalta az én gyermekkori neveltlenségeimet. Mi is örökké az erdők és hegyek felé gravitáltunk, mi is megmáztunk minden sziklát és bebújtunk minden odúba, mi is büszkék voltunk, ha engedelmességtelenségünk magunk választotta vezérnek és boldogok, ha magunk gondoskodhattunk szükségleteinkről. A természethez és természetes élethez való visszatérés a mai gyerekeknél „jó munka”, minálunk vásottság volt.”

Mi az a „jó munka”, amiről Herczeg ír? A nagyközönség csak azt tudja, hogy ezzel a kifejezéssel köszöntik egymást a cserkészek. Sokat írhatnánk erről a „jó munká”-ról, de mivel most nem a fiúknak magyarázzuk el lényegét, felsoroljuk azt a „jó munkát”, amit a cserkészlet minden családnak ad.

1. A cserkészlet *jellemet* ad a fiúnak, jó magyarrá, igaz emberré, bensőségesen vallásossá neveli. Magyarsága nemzete megismerésén, embersége megértésén és szereteten, vallásossága gyakorlati lelkiéleten alapul.

2. A cserkészlet jó társaságban, *egészséges foglalkozással* tölti ki a fiú szabadidejét.

3. A cserkészlet a *jó polgárság* iskolája. Nem sportolás, nem kirándulás, nem katonai mozgalom. Egyéni gondozással az egész fiút neveli.

4. A cserkészlet megtanítja a fiút *szolgálatra*: Isten dicsőségére és embertársai javára.

5. A cserkészlet a fiút *ügyessé* teszi. Fúrás-faragása hasznos az otthonnak, a fiú pedig szívesen végzi, mert érdekli.

6. A cserkészlet a fiúba oltja a *becsületesség* és *kegyelet* érzését. Cserkészfiad nem lesz tiszteletlen és nem fog hazudni.

7. A cserkészlet *önbizalomra* tanítja a fiút. Megtanulja felismerni, miképp segíthet magán vagy másón. Baj vagy hirtelen veszély esetén nem veszti el fejét, hanem összeszedi erejét.

8. A cserkészlet *egészséget* ad. A fiú otthonosan jár a természetben. A nagytábor magavivőzésre szoktatja.

9. A cserkészlet kikutatja a fiú *egyéni hajlamait* és így segíti megéretté az életben való elhelyezkedésben.

10. A cserkészzet *boldoggá* teszi a fiút, mert kedves barátokkal, kedveszerinti foglalkozással és a természet szépségeivel veszi körül.

11. A cserkészzet kiszélesíti a fiú *világlátását*. Mióta a mozgalom szétterjedt minden művelt országra, a fiúk állandó érintkezésben vannak egymással.

12. A cserkészzet *férfit* akar nevelni a fiúból, olyan férfit, amilyennek apja-anyja szeretné.

(Lord Baden-Powel után.)

Anyák és apák! Szeretitek gyermekeiteket? Akarjátok, hogy jó és igaz emberek váljanak belőlük¹? Igen?

Hát akkor engedjétek, hogy a cserkészzet eljuthasson minden fiúülekehez, akik jók akarnak lenni, de egyedül gyengék! Segítsetek a cserkészetnek, hogy erősen fogja fiatalok kezét s vezesse *jó* úton, *jó* cél felé, *jó* munkára.

Dr. Sztrilich Pál.

TARTALOM.

Előszó	Oldal 5
Bevezetés	7

I. EÉSZ.

Lakáskérdések.

A korszerű kislakás építészeti szempontból	13
A kislakás belső berendezéséről	22
Mit kíván a háziasszony a „kislakásépítészektől”?	42
Régi nagy lakások modernizálása és felosztása kislakásokra	46
Hogyan válassza ki a háziasszony a megfelelő lakást?	50
Hogyan költözködjünk?	54
Hogyan alakíthatjuk át régi bútorainkat?	59
Mit kell tudni a háziasszonynak a bútorok észszerű bevásárlásáról?	64
Az anyaggyógyászatról	85
A bútorgyógyászatról	87
A szőnyeggyógyászatról	92
Hogyan világítsuk észszerűen lakásunkat?	98
Hogyan fűtsük észszerűen lakásunkat?	108

II. EÉSZ.

A lakás mint otthon.

Hogyan lesz a lakásból otthon?	129
Az ízléses otthon.....	136
A korszerű függönyökről	140
4 korszerű szőnyegekről	143

	Oldal
Képekről és szobrokról	147
Kerámia, porcellán, üveg	151
Kézimunka otthonunkban	158
A vendéglátásról	162
Hogyan ünnepeljük a családi, az egyházi és nemzeti ünnepeket és hogyan terítsünk ezeken az ünnepeken?	169
A szép asztalterítésről általában. A szép tálalásról helyes felszolgálásról	174

III. RÉSZ.

Az otthon szelleme.

A feleség, mint férjének igazi élettársa	181
A feleség, mint kultúrtényező a családban.....	184
A nő, mint nevelő a családban	186
Az anya, mint gyermeke első nevelője	190
A modern csecsemőápolásról	194
A kis gyermek szellemi és lelki neveléséről	197
Az iskolás gyermek nevelése otthon	201
Az ideges gyermek nevelése.....	205
A serdülő leány nevelése	209
A serdülő fiú nevelése	213
A család és iskola	218
A család testnevelése	222
A cserkészlet nevelő hatásáról	232